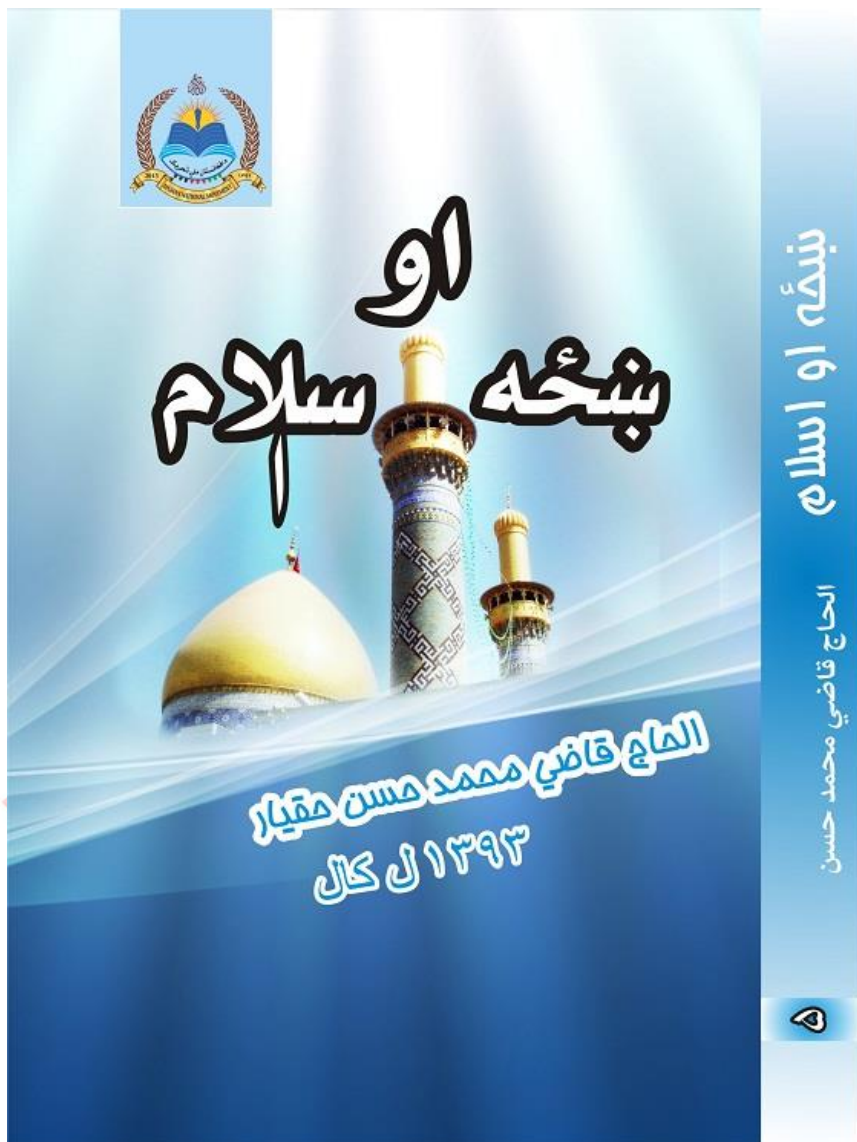




Ketabton.com



نبخه او اسلام

ليکوال: محمد حسن حقيار

۱۳۹۳ ل کال



د کتاب ځانګړتیاوې

د کتاب نوم: بڼه او اسلام

مؤلف: الحاج قاضي محمد حسن حقيار

د خپرندوی شمېره: (۵)

خپرندوی: د افغانستان ملي تحریک فرهنگي څانګه

کمپوز: رفیع الله روشن

چاپ نېټه: ۱۳۹۳ ل کال

د چاپ وار: لومړی

شمېر: ۱۰۰۰



نيوليک

مخ	سرليک
۱	د سريزي پرځای
۲	يوه دعوه او ځواب يې
۴	بنځه د تاريخ په بېلابېلو پړاوونو کې
۱۹	بنځه په بېلابېلو مذهبونو کې
۲۸	مساوات
۴۰	آيا د مساوات غوښتونکي پر مساوات عمل کوي؟
۴۴	بنځه او کار
۴۸	په اسلام کې د بنځې د کار کولو حکم
۵۲	د کور څلور دېوالونه د چالپاره؟
۵۵	په اسلام کې د فحاشۍ او بې حيايي مخنيوی
۵۸	په اسلام کې د بنځو منزلت
۶۲	په اسلام کې د نارينه او بنځې اړيکې
۶۵	د بنځې د پېدايښت موخه
۷۳	څو شېبې او ځوابونه يې
۸۷	حقوق
۸۸	پېژندنه او نظريې
۸۹	د لومړي نظر د خاوندانو دلايل له قران څخه



۹۵	له احاديثو څخه
۹۸	د (لن يفلح قوم) حديث
۱۱۱	اجماع او تاريخي پېښې
۱۱۱	۱: تاريخي پېښې
۱۱۶	۲: اجماع
۱۱۷	سکوتي اجماع
۱۲۰	قياس او تېر شريعتونه
۱۲۹	د افغانستان په راتلونکي اسلامي حکومت کې
۱۵۱	نظر بنسخته اچول
۱۵۴	د ښځې کتل پردي نارينه ته
۱۵۸	عورت
۱۵۹	د ښځې عورت د پردي نارينه پر وړاندې
۱۶۰	مخ او مړوند
۱۹۳	محرمو ښځو ته کتل
۱۹۴	د ښځې محرم څوک دی
۱۹۷	د مسلمانو ښځو کتل يوه بلې ته
۱۹۸	هغه چې جنسي ميلان نلري
۲۰۲	د ښځې کتل نارينه محرم ته
۲۰۳	د عورت لوڅول په يوازېتوب کې
۲۰۵	خلوت له پرديو سره



- ۲۰۷ په يوه بستره کې يو ځای کېدل
- ۲۰۸ په ټولنيز ژوند کې د ښځې او نارينه اختلاط
- ۲۱۳ د ناروغتيا په وخت کې د ښځې او نارينه لخوا د يو بل پوښتنه
- ۲۱۶ له ښځو سره په لاس سترې مه شي
- ۲۲۷ ښځې ته د کتلو مباح عذرونه
- ۲۲۹ د ښځې غږ عورت نه دی
- ۲۳۳ د نرمو او نازکو جامو استعمال
- ۲۳۴ د ښځو لپاره د سينگار اندازه
- ۲۳۶ د ښکلا ملکه
- ۲۳۹ د ښځو لپاره د سرو زرو او ورېښمو استعمال
- ۲۴۰ د نارينه او ښځو يو پر بل د سلام حکم
- ۲۴۵ ښځه په سفر کې
- ۲۴۷ د ښځو تلل حمام ته
- ۲۴۸ زيارتونو ته د ښځو د تللو حکم
- ۲۵۱ ځان تشبيه کول
- ۲۵۳ د ښځې پر لاس ذبحه
- ۲۵۵ ټولنيز عبادت
- ۲۶۹ څومسئلي
- ۲۷۳ د ښځو نبوت
- ۲۸۰ ماخذ او مراجع



د تحریک یادښت

فرهنگي څانگه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانگو څخه یوه اساسي څانگه ده. د دې څانگې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنگي خدمات وړاندې او گټور فرهنگي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانگې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، ديني، روزنيزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانگې له اساسي دندو څخه گڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانگې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي وټونو ته یې لوڅې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانگې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېيله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره ديني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (ښځه او اسلام) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (قاضی محمد حسن حقیر) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه گټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنگ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنگي څانگه



سريزي پرځای

له ډېره وخته راهېسې د ښځو د حقوقو او په اسلامي ټولنه کې د ښځو د رول او حیثیت موضوع جنجالي بڼه خپله کړېده او په دې وروستیو کې خو دا جنجال خپل وروستی پړاوونه وهي او د ورځې په مهمې موضوع بدله شوې ده .

دواړه خواوې (د ښځو د حقوقو پلویانو او په دې اړه د سخت دریځ لرونکي) له افراط او تفريط څخه ډک شعارونه ورکوي او خپل مقابل لوری پرې ملامتوي چې متأسفانه د دواړو خواو په دې جگړه کې د اسلام روح ټپي کېږي او په مستقیم او غیرمستقیم ډول د اسلام سپېڅلي او مبین دین د بدنامولو او په اوسني وخت کې د ناچلنده دین د پېژندلو او معرفي کولو هڅې کېږي په اسلام کې د ښځو د رول او ارزښت په اړه خو په نورو ژبو کې ډېر کتابونه لیکل شوي دي ، خو په پښتو ژبه کې داسې کتاب چې د لوستونکیو هر اړخیزه تنده ماته اود اسلام ریښتونی تصویر یې انځورکړی او په دې اړه ټولو پوښتنوته شرعي ، معقول او منطقي ځواب ووايي لا تردې دمه مانه وو موندلی له همدې کبله مې قلم راواخېست او لستونې مې را بډوهل .

خطا ، سهوه او اشتباه له انسان سره ملگری ده زه دا دعوه نه شم کولای چې همدا کتاب دې په دې اړه لومړنۍ او وروستۍ کتاب وپېژندل شي او یا بل چاته د څېړنې او تحقیق اړتیا نه لیدل کېږي خو دومره په زغرده ویلی شم چې انشاء الله د اسلام اصلي بڼه په کې ښودل شوې ده او که



څوک يې راسره نه مني يا اختلاف کوي نو اختلاف يې په سر سترگو خو بايد چې د اختلاف طرز يې منطقي ، اصولي او شرعي وي او دلايل يې هم ثقه او معتبره وي .

د دې کتاب ليکلو کې مې له عمده ، ثقه او معتبرو ماء خذونو او مراجعو څخه استفاده کړې ده ، هره مسئله مې چې له کوم کتاب څخه رانقل کړې ده نو د همدې مسئلې په پای کې مې د هماغه کتاب نوم هم ورسره ليکلی او حواله مې پرې ورکړې ده .

همدا ډول له نښاغلي رفيع الله روشن او انجنير محمد افضل ذاکر څخه ډيره مننه کوم چې د دې کتاب په کمپوز او ډيزاين کې يې ډيره ستوماني وزغمله او د کتاب ناوې ته يې د چاپ هار ور په غاړه کړ .
همدارنگه له ټولو هغو ورونو او خويندو څخه ډيره مننه چې د دې کتاب په چاپ کې يې مرسته کړې ده .

محمد حسن حقيار



www.melitahrik.com
0777 400 116



يوه دعوه او ځواب يې

لکه چې په پېلامه کې مو ولوستل د اسلام د بنمنان په اسلام تور لگوي چې ښځې ته يې حقوق نه دي ورکړي ، دوی وايي ښځه په اسلام کې هېڅ ازادي نه لري او د وينځې حيثيت لري ، له اسلام او قران څخه نا خبره مسلمانان هم له دوی سره د اشعار زمزمه کوي او په غير شعوري ډول د اسلام د دښمنانو په لاس د مسلمانانو په مقابل کې استعمالېږي ، دا چې دا دعوه څومره حقيقت لري او يا څومره ناوړه تبليغات او پروپاگاندا دی چې په اسلام پسې کېږي وروسته به لوستونکيو ته جوتنه شي ، موږ که چېرې له اسلام څخه مخکې د جاهليت وخت ته کتنه وکړو او يا له دې څخه هم لږ وړاندې لاړ شو او وگورو چې په هغو ټولنو او وختونو کې د ښځو حال او حيثيت څه و او بيا په اسلام کې د ښځو له حقوقو څخه ځان خبر کړو نوراته په ډاگه به شي چې رښتيا هم څومره درناوی او عزت چې ښځو ته اسلام ورکړی په يوبل مذهب کې هم نه دی ورکړل شوی .

د دې دعوي د ثبوت لپاره څو قومونه او تمدنونه له اسلام څخه وړاندې او څو قومونه او تمدنونه له اوسني وخت څخه د بېلگې په ډول يا دوو ، او گورو چې حتی په هغو ملکونو او قومونو کې چې د ښځې د آزادۍ او مساوات چپغې وهل کېږي د دوی حالت په موجوده عصر کې څنگه دی .



ښځه د تاريخ په بېلابېلو پړاوونو کې

الف : په يونان کې

په پخوانيو قومونو کې يونان يو پرمختللی قوم و ، مگر په دې قوم کې ښځې هېڅ حيثيت نه درلود .

په يونان کې به ښځه د انساني ټولو بدبختيو بنياد گڼلې شوه ، د يونانيانو په نظر کې ښځه د ټيټې پورې مخلوق و . د تهذيب او کار له پرمختگ سره ښځې هم لږ پرمختگ وکړ مگر ورو ورو په يونانيانو بيا شهوت غلبه وکړله په دې وخت کې بدلون ښځو دومره پرمختگ وکړ چې په انساني تاريخ کې ساری نه لري او د هر فن خاوندان به له دوی څخه راتاوو .

په يونان کې ښکلا پالنې او دښکلا ذوق دومره غلبه وکړله چې بلکل خپل ځان ورځنې هېر شو ، لويو فيلسوفانو او پوهانو به زنا څه عېب نه بلله ، نکاح پکې غېږی ضروري وگڼل شوه ، له نکاح څخه پرته يوځای کېدل څه دشرم خبره نه وه ، د کام ديوي لمانځنه په ټول يونان کې رواج شوه (کام



دیوي د دیوتا بنځه وه مگر بیایې هم له نورو درېو دیوتاگانو سره آشنایې درلوده او دهغې په دربار کې د هرچا غوښتنې پوره کېدلې تردې چې حرامي کېوېد پیدا شو او بیا دې قوم دېته د معبودیت درجه ورکړله (فاحشه خانې پر عبادتخانو بدلې شوې، د نکاح اهمیت له منځه لاړ په همدې ترتیب ښځې خپل اصالت له لاسه ورکړ، حتی په یونان کې لکه د ارسطو مشهور فیلسوف د اسبرطي په خلکو پرې اچوي چې له ښځو سره ولې آسانی او ښه گذاره کوي^(۱)).

په یونان کې به ښځې د څارویو او نورو ملکیتونو په څېر پلورل کېدلې، (ریموستن) د یونانیانو یو استازی وایي چې موږ لوڅې ښځې د خوند او صادقي او مهربانه ښځې د جسم د نورو غوښتنو د تامین لپاره غوره کوو^(۲).

ب - په روم کې

په روم کې ښځو ته د څاروي په سترگو کتلی شول، دلته د لوړ کچ یوې غونډې فیصله وکړله چې ښځه ناولی حیوان دی چې نه کرامت لري، نه عزت او نه درنښت دهغوی سپک ساتل پکار دي او د خدمت لپاره یې استعمالوئ^(۳).

دلته سړی د ښځو بادار و، په خپلو ښځو او اولادونو یې پوره مالکانه حقوق درلودل، آن په ځینو حالاتو کې یې دهغوی د وژلو اختیارات هم درلودل خو کله چې په روم کې عملي مدنیت خپور شو نو ښځو هم څه دمه

(۱) الاسلام بلامذاهب: دکتور مصطفى الشکعة او المرأة فی الاسلام : استاد محمد عزه دروزه.

(۲) حياة اليونان، دحمیرا بزگر د مونوگراف په حواله

(۳) حقوق المرأة فی الاسلام عبد القادر شبیه الحمد



وکړه اوس هم د پردې دود خونه و او فاحشه خانې وې مگر عفت او پاکي ته په درنه سترگه کتل کېدل او داخلاقو معیار هم اوچت و .

یوځل یو رومي سناتور دخپلې لور په مخکې خپله ښځه ښکل کړله ده دا کار د ملي اخلاقو سپکاوی وگڼل شو او په ملي شوری کې پرې د ملامتۍ غږ و شو مگر د غربي او شرقي تهذيب او تمدن له پرمختګ سره د رومي قوم په افکارو کې هم د ښځو په هکله بدلون راغی او ورو ورو د نکاح او طلاق په قوانینو کې دومره تغیر راغی چې حالات بلکل سرچپه شول. ښځو به خاوندانو ته پورونه ورکول، خاوندان به د ښځو مرثیان وو په وړه خبره هم طلاق ورکول کېده په دې دور کې به ښځو پرله پسې مېړونه کول. سید مودودي (رح) دیوې ښځې یادونه کوي چې لس مېړونه یې کړي وو .

جودنیل وايي چې یوې ښځې په پنځو کالو کې اته مېړونه کړي وو . سناتور جوړوم له ټولو څخه د یوې باکمالي ښځې یادونه کوي چې هغې د نریچي په وروستي وار درویشتم مېړه کړی و او د مېړه یې هم دا یوویشتمه ښځه وه .

آزاده عشق بازي څه د شرم او عیب خبره نه وه، ښځو او نرانو به یوځای او لوڅ لامبل^(۴).

ښځو خو انساني حقوق بالکل نه لرل حتی د روم رسمي قانون هم ښځه نا اهله بلله او د اهلیت د نه درلودلو په اسبابو کې یې ښځه توب - هم مهم لامل باله یعنې یوازې نارینه یې اهل بلل .

(۴) پرده سید ابوالاعلی مودودي .



ج : په مصر کې

په مصر کې بنځو ځان د خاوندانو وينځې گڼلې د هغوی خدمت به يې په دې ډول کاوه لکه چې وينځه د خپل بادار خدمت کوي ، هغوی هېڅ ډول آزادي نه درلودله او خاوندان د هغوی معبودان گڼلی شول .

په مصر کې بنځو کې خو يو وخت د شهوت رانۍ جذبه دې حد ته رسېدلې وه چې د مصر فرعون به هلکان وژل او نجونې به يې د خپل خدمت او د شهوت د اورد سرولو لپاره ژوندۍ پرېښودلې .

الله ج پر بني اسرائيلو د احسان په ډول د دې واقعي يادونه خو ځلې کړې ده فرمايي : « واذنجنينا کم من آل فرعون يسومونکم سوء العذاب يذبحون ابناء کم ويستحيون نسائکم »^(۵)

يعني : (او ياد کړئ هغه وخت چې خلاص موکړئ د فرعون له خلکو څخه چې در رسولو به يې تاسې ته لوی عذاب ، ذبحه کول به يې ستاسې زامن او ژوندۍ به يې پرېښودلې ستاسو بنځې) د هغوی څه نور حيثيت نه و او داسې ظلم به ورسره کېده چې هېڅ حد نه لري .

د : په هند کې

په هند کې هم د بنځو هغه حال و کوم چې په روم او يونان کې و . دلته به کله سړيو د بنځو عبادت کاوه او کله به بنځو د سړيو عبادت کاوه ، فاحشه خانې په عبادتخانو بدلې شولې . په هند کې د بنځو پرمخ د تعليم

(۵) البقره ۴۹



دروازې وتړل شوې او داسې په سپکه سترگه به ورته کتلی شول چې له
 ښځو سره اړیکو لرونکیو کسانو لپاره یې د نجات او خلاصون دروازې
 تړلې وې په سند (د پخواني هند په یوه برخه) کې له اسلام څخه د مخه
 ښځه بالکل بې عزته وه کله به یې چې مېړه مړ شو او سوځاوه به یې دا یې
 هم ورسره سوځوله، که دې به انکار وکړ رتل کېدله، بد اخلاقه به گڼل
 کېدله، هر چا به ورته د غدارې او بې وفا په سترگه کتل او بیا به ورسره
 هېڅا نکاح نه کوله او دهمېش لپاره به له خاوند او زوجیت څخه بې برخې
 وه، زنا په کې عام رواج و.

د نکاح او کورنۍ ستومانتیا هېڅا پر اوږه نه اخیستله اوس هم په هند
 کې ښځه د ټولنې سپکه او ذلیلې برخه ده هېڅوک ورته د قدر په سترگه
 نه گوري، په مختلفو پلمو وژل کېږي.

د هند پارلمان ته دیو ورسپارل شوي سند له مخې د ۱۹۸۸-۱۹۹۱
 میلادي کلونو ترمنځ په هند کې (۱۵۸۹۱) ښځې د واده د جهیز د
 نشتوالي له کبله وژل شوي دي او یایې د خلکو د پیغور پر اساس ځان
 وژلی دی.^(۶)

و گورۍ چې د واده د جهیز د نشتوالي په معمولي وړه خبره څومره ښځې
 وژل شوي دي دا دی مساوات؟ دا دی د ښځو حقوق او آزادي، اوس هم د
 پخواني جاهلیت په څېر په هند کې د نویو انجونو د وژلو لړۍ ښه توده
 روانه ده.

(۶) شهادت ۱۳۷۰/۱۱/۲۹ هجري لمريز.



او په بېلابېلو پلمو هر کال زرگونه بنځې ځانونه وژني د نوای وقت ورځپاڼې د ۱۹۹۹ کال گڼې د یو خبر له مخې ، تېره ورځ د جهیز د نشتوالي له کبله په هند کې د یوې کورنۍ ۱۷ پېغلو یو ځای او په یوه ورځ ځان وواژه .

ه : د عربو په جاهلیت کې

په عربو کې له اسلام څخه وړاندې بنځې د چانه خوښېدلې د هغوی په زېږېدلویه شرمېدل هغوی به یې د نفقې او جامې له وېرې او یا د جاهلي غیرت له کبله ژوندی بنځولې په عربو کې به چې د چا په کور کې انجلۍ پیدا شوه گویا په هغه کور کې به قیامت و د قهر او غضب څپې به یې په مخ را څرگندې شوې د دوی د دې باطل رواج او باطلې عقیدې د له منځه وړلو په غرض الله ج فرمایي : «لله ملک السموات والارض یخلق ما یشاء یهب لمن یشاء اناثا ویهب لمن یشاء الذکور او یزوجهم ذکرا و اناثا ویجعل من یشاء عقیماً انه علیماً قدیراً»^(۷)

« یعنی : الله لره دی حکومت په اسمانو کې او په ځمکه کې پیدا کوي څه چې وغواړي ، بڅښي چاته چې وغواړي لونیې او بڅښي چاته چې وغواړي زامن یا ورکوي جوړه زامن او لونیې او ګرځوي چا لره چې وغواړي شنې خدای ج پوه او قادر دی پر هر څه .»



دلته الله ج لومړی یاد دا نجونو وکړ او هلکان یې وروسته ذکر کړي
معارف القرآن د قرطبي په حواله د واثله بن اسقع قول راوړی چې د کومې
نسخې له گېډې څخه لومړی لور پیدا شي هغه مبارکه وي ^(۸).

الله ج فرمایي چې دلور او زوی ورکول زما په اختیار کې دي تاسو په هر
حال شاکر و اوسئ او د لور په زېږیدلو مه خفه کېږئ.

په جاهلیت کې په نسخو داسې ظلم کېده چې حتی هغوی ته د انسان په
سترگه نه کتل کېدل ، هغه وخت به نسخو لوڅ او برېنډ د بیت الله طواف
کاوه .

برېنډ گړخېدل څه د شرم خبره نه وه ، د منافقینو د رئیس عبدالله ابن ابی ا
بن سلول شپږ وینځې وې چې د هغوی لپاره یې سرايونه جوړ کړي وو ، او
هغوی یې زنا ته اړ وېستلې ، وهلې به یې او له هغوی څخه به یې دومره
ډېرې پېسې وغوښتې چې هغوی به یې له ورکولو څخه عاجزې وې او نا
چاره به وې چې بد کاري وکړي .

هلته د هر رئیس همدا حال و ، بنکاره سرايونه به و او دبېرغ په څېر توتې
به پرې زورندې وې هر چا به پېژندل چې دا د زنا او بدکاری ځایونه دي .

دمېلمنولپاره به یې د قدر ، درناوي او احترام په غرض انجونې
وروړاندې کولې چې زنا به یې ورسره کوله ^(۹)

لنډه دا چې په جاهلیت کې له نسخو سره ظلم خپل وروستی پورې ته
رسېدلی و په عربو کې به انجلۍ دومره بده گڼلې شوه چې هغه به یې
ژوندۍ بنخولې واد البنات (د ژوندیو لورگانو بنخول) په هغوی کې بالکل

(۸) معارف القرآن ج ۲۵ مولانا محمد شفیع

(۹) روائع البیان فی تفسیر آیات الاحکام محمد علي صابوني.



عام رواج و او په دې به يې وياړ کاوه ، د خسر او اوبښي نوم له ښکښلې څخه کم نه و کله به چې چا کره لور پيدا شوه دومره به خفه و چې گویا غټ غم پرې راغلی دی قرآن د دوی د دې جاهلې او ناوړه عنعنې حکایت داسې کوي « و اذا بشر احدهم بالانثى ظلت وجهه مسودا و هو کظیم يتوارى من القوم من سوء ما بشر به ايمسکه علی هون ام يدسه فی التراب الاساء ما يحکمون »^(۱۰)

(يعنې : او کله چې خبر ورکړای شي يو تن د دغو کفارو ته په پيدا کېدلو) د لورنو وگرځي مخ د ده تک تور له غمه حال دا چې دی ډک وي له قهره ، پټ

گرځي له قوم (خپل) دهغه خبر د ناخوښۍ له کبله چې ده ته ورکړل شوی دی ایا وساتي دی هغه (لور) سره د سپکوالي که ويې منډي ژوندی په خاورو کې ، خبر اوسئ چې بد دی هغه چې حکم کوي دوی) دا ووپه جاهليت کې د ښځو حال چې د لور په زېږېدنې به يې پلار تندي تروش نيولی وو او ټوله ورځ به يې له خفګانه خهره بدله وه . د ډېرې غصې ، نفرت ، غم او ندېښنې څخه به سرگردانه و او په دې غلط سوچ کې به و چې که د الويه شي نو زما زوم به وي ، زه به خسریم او چاته به مخ ښودلی نه شم او که ژوندی يې په ځمکه ومنډم او ټول عمر ورڅخه ځان او زگار کړم ځينې مفسرين د [ايمسکه علی هون] معنا داسې کوي چې هغوی به يې بنديانې ساتلې او داسې به ذليلې وې چې گویا له سره د ده اولاد نه وي حتی له سره انسان نه دی^(۱۱)

(۱۰) النحل_ ۵۸_ ۵۹

(۱۱) تفسير کابلی ج: ۳ مولينا محمود الحسن ديوبندی او مولانا شبير احمد عثمانی



الله ج فرمايي: «واذا الموءدة سئلت باي ذنب قتلت»^(۱۲)

يعني «او كله چې له ژوندۍ ښځې شوې لور څخه تپوس وکړلی شي چې په کومه گناه وژل شوې ده.»

قيس بن عاصم التيممي اته لورگاني ژوندۍ څښې کړې وې. ښځو په ميراث کې حق نه درلود ..^(۱۳)

د خپل مال واک يې نه و دخپلو ورونو او زامنو سره ودونه کېدل يو سړي به لس او شل ښځې کولې کونډې ته په اسانه دبل مېړه اجازه نه وه ، مگر د اسلام د سپېڅلي دين په راتلو دا هر څه باطل دودونه له منځه ولاړل ښځو ته يې عزت او درنښت او رښتوني انساني حقوق ور په برخه کړل او له وحشت نه ډک دودونه له منځه ولاړل .

و: په امريکا کې

غربيانو ښځو ته ازادي او ترقي نده ورکړې ، بلکه هغوی ته يې ذلت ورکړ ، هغوی يې کار ته اړ باسلې چې له نفقې او لگښت څخه يې خلاص شي . د هغوی کوچنيان يې د هغوی له نظر او روزنې څخه محروم کړل هلته ښځه د نارينه وملمعه ده ، په سرايونو دوکانونو او رقص خانو کې ورځنې کار اخلي لوڅ او له بې حيايۍ څخه ډک فلمونه يې ترينه ثبت کړل .

د سينماگانو په پردو کې يې هغه د حيوان په څېر معرفي کړله ، د هغوی نيايست ، ځواني او ارزښتمن بدن يې له خاورو سره خاورې کړ او س هغوی نا چاره دي چې د ځان لپاره د نفقې د حاصلولو په غرض شپه او ورځ پر

(۱۲) التکوير ۸-۹

(۱۳) روح المعاني علامه الوسي .



ځان يوه کړي او ځان ته نفقه پيدا کړي ځکه سړی خو اوس د خپل شهوت اور په دوی سړوي او نور يې په غم کې نه دي .

يو استاذ چې په لوبديځه نړۍ کې يې ډېر وخت اړولی و موږ ته وويل کله چې ماغربي بنځو ته په اسلام کې د دوی حقوق بيان کړل ډېرو بنځو ژړل او فرياد يې کاوه چې کاش په ختيځ کې له مسلمانانو سره اوسېدلی او له دې گنده تمدن څخه لېرې وای .

حتی په لندن کې آن په يوولسمې پېړۍ کې هم بنځې پلورل کېدلې هغوی ته په هېڅ هم د تسلط حق نه و (۱۴) .

ز : په فرانسه کې

که د اروپا تېر پېښلیک ته وگورو نو وینو چې هلته بنځه انسان نه گڼل کېده ، په کال ۵۸۲ م کې فرانسویانو له ډېر کونښن وروسته ايله بنځو ته دومره خدمت وکړ چې هغوی يې دې پرېکړې ته اړ کړل چې بنځه انسانه ده ، خو سپکه او ذلیل او د خدمت لپاره پيدا شوې ده .

په فرانسه کې بنځه د خاوند تابع ده په خپل مال کې د لاسوهنې (تصرف) حق نه لري ، د هغې ټول مال د مېړه په واک کې دی .

بنځه د خاوند له موافقې پرته په هېڅ معامله کې گډون نه شي کولای هلته خاوند له بنځې څخه خوند او گټه اخيستلای شي ، خو نفقه يې په خاوند نه شته .. (۱) (۱) .. وظيفة المرأة المسلمة على القاضي .

(۱۴) تحفة العروس محمود مهدي استانبولي .



په فرانسه کې د ښځو له زېږونو څخه د اولاد د مینې او محبت فطري جذبه وتلې ده ، هغوی اوس د اولاد پر مرگ خونېږي .

دیوې ښځې د شپږو میاشتو کوچنی مې شو ، نو دا دهغې په وړاندې په گډا شوه او خپلو گاونډیانو ته یې وویل : اوس موږ بیخي بل بچی نه زېږوو ، زه اوزما خاوند د دې بچې په مرگ ډېر خوښ یو .

په کال ۱۹۱۸ م د فبروري په میاشت کې د لوار محکمې ته دوه انجونې د بچیو د وژلو په جرم وړاندې شولې ، له دوی څخه یوې خپل بچې په اوبو کې ډوب کړی و ، دویمې د خپل زوی مری خفه کړې وه ، خو هغه ژوندی و ، بیا یې په هغه دیوال راوغورځاوه و سړیې میده میده شو ، خو دا دقانون په آند مجرمې ونه گڼل شوې .

په همدې کال د مارچ په اتلسمه د «سن» محکمې ته یوه رقاصه وړاندې کړل شوه چې دخپل زوی ژبه یې له تالو څخه راوېستلې وه ، سړیې ورته مات کړی و او مری یې ورته غوڅه کړې وه ، خو دا ښځه د محکمې پر وړاندې گناهکاره نه وه ^(۱۵) .

ح: په نوره اروپا کې

په امریکا او فرانسه کې چې د ښځو کوم تصویر موږ وړاندې کړ ، دا په ټوله اروپا کې چلېږي د ښځو او نارینه وبې قیده ازادئ ، فحاشۍ او بد کارۍ ته وده وکړه .

(۱۵) پرده : سید ابوالاعلی مودودي .



برېښه تصويرونه ، عشقي افسانو ، گډا ، سندرو او د اروپا خلک داسې کړل چې له ژوند څخه يې ووېستل هلته کورنۍ نظام ختم دی ښځه خپله نفقه ځانته پخپله گټې دخپل فزيکي او طبيعي جوړښت پر خلاف د ژوندانه د بوجونو پورته کولو ، دکورني نظام ختمېدلو او ... له ښځې څخه يې قدره آله جوړه کړله چې د ژوند غرض يې يواځې په همدې کې خلاصه شو چې د دنارينه وو د شهوت سرولو لپاره پيدا ده اوبس ، دې بې قيد او شرطه آزادۍ چې د لوېديځ او اروپا د خلکو لپاره څه ډالۍ راوړلې ان شاء الله وروسته به رايا د شي اوس چې لوېديځوال له دې ژوند څخه تنگ شوي هر چاته په ډاگه ده چې هلته هره ورځ په سلگونو خپل ځان وژني ، داځکه چې هغوی ته د ژوند غايه او غرض همدا د دنيا خو ورځې معاش ښکاري ، سکون ، اطمینان ورسره نه وي او د دنيا په ژوند موږ شي بالاخره په ځان وژنې لاس پورې کړي ، دا په لوېديځ او اروپا کې د آزادۍ او مساوات ډالۍ ده ، څومره خلک چې ددې آزادۍ په نتيجه کې د اعصابو په ناروغۍ اخته دي د هاغو ځايونو روغتونونه يې شاهدان دي .

ط: په چين کې

چين هم يوله هغو هېوادونو څخه دی چې اوسېدونکي يې داسلام په سپېڅلي دين له کلونو کلونو راهيسې تور لگوي چې گواکې د ښځو حقوق يې تر پښو لاندې کړي دي ، او په اسلام کې د ناروښځې مساوات نشته دی .



عجيبه ده چې دوی په اسلام کې د نړاو ښځې مساوات غواړي ، خو اوس هم په چين کې له موره نوې پيدا بې گناه انجونې وژل کېږي .

د چين يو لوړ رتبه مامور د چين پارلمان ته وايي : په چين کې دا نظريه چې سړی پر ښځو غوره دی ژر او آسانه له منځه تللی نه شي او ښځو او سړيو ته مساوي حقوق ورکول په مخه کې اوږده لار لري .

چين چې په اسلامي هېوادونو کې د نړاو ښځې د مساوات لپاره له کلونو کلونو راهيسې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کوي ، پخپل هېواد کې يې د ښځو د حقوقو د ساتلو قانون د ۱۳۷۱ ه ل د وري (حمل) په مياشت کې تصويب کړ^(۱۶) .

ی : په پخواني شوروي اتحاد کې

دا په لوبديځه ټولنه کې د ښځو د ژوند تصوير و ، اوس رايي چې په ختيځه نړۍ کې د ښځو حال وگورو حقيقت دادی چې په شرق کې هم کمونستانو يواځې په خوله د ښځې لپاره د آزادۍ او مساوات چپغې وهلې مگر په عمل کې يې له هغې څخه د ټيټې پورۍ يو مخلوق جوړ کړ او هغه يې د فطرت پر خلاف ستونزو او ورک لاري ته مخه کړه ، د هغې د انساني کرامت او فطري نيکمرغۍ په ترورلو کې يې له هېڅ ډول هلو ځلو نه ډډه

(۱۶) شهادت د وري ۹ مه ۱۳۷۱ ه ل .



ونکړه د کمونیستۍ د پوځي فلسفې بنسټ ایښودونکي کارل مارکس وایي: «ښځه باید دخپل ژوند د پایښت لپاره حتماً کار وکړي»^(۱۷)

نکاح خو یو مذهبي دستور گڼل کېده او کمونېزم خو مذهب هسې هم تاریک (اپین) او د پرمختګ او تمدن په مخ کې خنډ گڼي ازاد گډون او کورنی نظام له منځه تلل د کمونېزم مرام او اصول دي هلته لوی او کوچنی باید کار وکړي، کوچنیان باید په وړکتون کې لوی شي، د مورد مینې او محبت څخه له ډکې غېږې ځنې دې لېرې و اوسي هغوی باید په داسې سېستم سره لوی شي چې بیا نه مور وپېژني او نه خور.

په روسیه کې د کمونستانو له بریالیتوب څخه وروسته به حکومتي نشراتو د انساني حقوقو څخه په عامه توګه یادونه کوله، مګر د ښځو حقوقو ته به یې په ځانګړي ډول هېڅ نغوته نه کوله چې لدېنه د اندرینه زفاروف یو کتاب چې د (خطر او دهغې سبب) په نامه یې لیکلی و مستثنی دی په دې کتاب کې هغه خطر ته ګوته نیول شوې وه چې د شوروي اتحاد (د هغه وخت روان موجوده رژیم) ښځو ته ډالۍ کې کومې بدني او عصبي ناروغۍ راوړې وې او د ښځو ولادت او زېږنده یې کمه کړې وه په (۱۹۷۹م) کال د دسمبر په میاشت کې د انساني حقوقو تر عنوان لاندې یو کانفرانس جوړ شو.

څرنگه چې د ښځو د قهر او غضب څپې موجوده رژیم ته مخ په زیاتېدو وې نو له ډېر ټینګښت څخه وروسته یې له حکومت څخه دیوې خپرونې اجازه واخستله چې (د روسي ښځې د تاریخ) په نامه خپرېدله په دې نشریه کې

(۱۷) المرأة بین البيت والعمل \ دکتور محمد سلاله آدم



په شوروي اتحاد کې د بنځو د ستونزو په اړوند مقالې او مضامين خپرېدل مختلف اشعار او تاريخي واقعي چې په دې موضوع پورې اړونده وې په دې خپرونه کې خپرېدلې ، دې خپرونې د روسي تزاري او انسان د بنسټه رژيم له منافقت او ټگمارۍ څخه پرده پورته کړه هغوی چې په خوله څه ويل او په عمل کې يې څه کول دي خپرونې دا هر څه په ډاگه کړل ليکوالې يې بنځې وې هغوی به د خپلو شراب خورو مېړونو له ناوړه گذارې څخه ډېر شکايتونه کول دې خپرونې ليکلي دي : روسانو له بنځو سره د مساوات ژمنې کړې وې خو د دې پرځای چې بنځې ته ارامي ، هوساينه او نېکبختي راولي هغوی ته يې د بدمرغۍ او ذلت ډالۍ راوړلې د هغوی د ژوند ستنې يې وړنگولې .

په متوفی شوروي اتحاد کې چې له بنځو سره څومره ظلمونه کېدل څومره بنديانېدلې ، او له هغوی سره چې د وحشت کومې کړنې سرته رسېدلې ، دې مجلې پټ پرېښودلې ، دې نشریه کې د نړاو بنځې پر مساوات حتی د کار په ساحه کې هم ډېر کلک رد شوی و .

فيلسوفه تانينا خوتچيفا چې مارکسيستي تعليم لري ليکي : دلته په روسيه کې نارينه نه غواړي چې بنځې وساتي او دهغوی مسئوليت ومني ، د شوروي تعليم او دمارکس نظريات چې د نړاو بنځې د مساوات چېغې وهي په حقيقت کې د بنځو سپکاوی دی .

دارژيم د بنځو ازادي نه ، بلکې سپکول غواړي دا نظام غواړي چې له نارينه څخه دې هم بنځه جوړه کړي او په هغوی کې د ازادۍ ، زپورتيا ، برم او وقار احساس له منځه يوسي د شوروي حکومت د دې نشریې ليکوالې تر تهديد او گواښ لاندې ونيولې او د دې حرکت ځينې گړندی غړې يې



زنداني کړلې لکه د تانيانا ، مابونافا ، ليکوالي او شارې يې تبعيد کړلې
« بلياز پيسکايا » يې پنځه کاله په بند محکومه کړه . دې حرکت
پرافغانستان د روسانو ديرغل د تقبيح (غندنې) په غرض پر مختلې
مقالې خپرې کړلې او دا حرکت اوس هم دنادی مريم په نامه فعاليت
کوي^(۱۸)

www.melitahrik.com
0777 400 116

(۱۸) وظيفه المرأة المسلمة على القاضي .



ښځه په بېلابېلو مذهبونو کې

الف : په يهوديت کې

يهوديان ښځې بې ارزښته او بې اهميته گڼي د هغوی په نظر ښځه د انساني مصيبتونو سر چينه ده لکه څنگه چې په يهودي خرافاتو کې حضرت (حوا) د انساني مصيبتونو بنسټ گڼلی شي .

په يهوديت کې خاوند د ښځې د وژلو واکمن و ، عزت او شرافت يواځې د سړيو لپاره ځانگړی و ، نکاح يو غير ضروري عنعنه گڼل کېدله او که چا به نکاح وکړه نو د هغې پابندي اړومرو نه وه ، په وړو او معمولي خبره جدايي راتلله .

يهوديان په عياشۍ او شهوت رانۍ کې دومره ډوب شول چې يوه زنا کاره ښځه د دې قوم معبوده وه او دهغې تعظيم به يې کاوه ^(۱۹).

ب : په مسيحيت کې

په مسيحيت کې ښځه د گناه مور او د بدۍ بنسټ او اساس گڼلی شي د مسيحيانو په نزد ښځه يو داسې سرچينه ده چې خلک د گناه په لور لمسوي ، د جهنم په لور نېغه لاره او د ټولو انساني مصيبتونو پيل هم ښځه بولي ، دوی وايي : د دې ښځې والی له ټولو څخه غټ د شرم خبره ده ، ښځې ته په خپله ښکلا او ښايست شرمېدل پکار دي ځکه چې دا

(۱۹) پرده سيدابو الاعلی مودودي .



د شیطان په لاس کې یوه پیاوړې وسله ده ، دې ته پکار دي چې تل دې د خپلو گناهونو لپاره کفار و ورکړي ځکه د همدې له لامله نړۍ او نړیوال په مصیبت او لعنت گرفتار دي . «ترتولیان» [Tertilian] چې د مسیحیت په امامانو کې دیو لومړني پیر امام دی د بنځو په هکله وایي : بنځه یوه داسې بدې ده چې رغېدن ترې ، نه کېږي ، یوه پیدایشی و سوسه ده ، یو داسې افت دی چې مینه ورته کېږي ، یوه بنکلا ده چې لوټل کوي او یو لوی بنکلی مصیبت دی .

د دوی هم اند دادی چې د بنځې او سړي ترمنځ عشقي اړیکې پخپل ذات کې پلټي او د اعتراض جوگه کار دی که څه هم دا اړیکې د نکاح په صورت کې وي ، پیغلټوب داخلاقو معیار وټاکل شو لومړی خو دې هلک او انجلۍ بالکل واده نه کوي او که واده هم وکړي نو صنفی اړیکې دې نه ساتي د کلیسا کارکوونکي په یوازیتوب کې له بنځې سره یوځای کېدلی نه شي ، داسې نظرونو د بنځې حیثیت له حده زیات سپک او کم کړي .

د معاشي حیثیت له مخه بنځه بیخي بې وسه او د سړي په واک کې وه په میراث کې ورته ډېر لږ حقوق و ، پخپله گټه یې هېڅ واک نه درلود ، دهغې د هرڅه واکمن د هغې خاوند و د طلاق او خلعي اجازه بالکل نه وه ، که څه هم د بنځې او خاوند زړونه ډېر بد شي او که له کورڅخه دوزخ یا گورهم جوړ شي او که د ډېرې سختې اړتیا له کبله د بیلتون لپاره ناچاره شول نو له بېلېدلو څخه وروسته د دویم ځل نکاح اجازه بیا نه سړي ته شته ده او نه بنځې ته . (۱) پرده : سید ابوالاعلی مودودي .



دا په حقيقت کې له لومړي صورت څخه هم ډېر دردمن و ، ځکه چې يا خودې ټول عمر دواړه د راهب او راهبې ژوند تېروي يا دې ټول عمر په گناه کې تېروي .

د خاوند د مړ کېدلو په صورت کې ښځې ته او دښځې د مړ کېدلو په صورت کې خاوند ته د بلې نکاح اجازه نشته او دا کار لوی عېب گڼل کېده ، د انگلستان د جمهور رئيس اتم هنري (۱۵۰۹-۱۵۴۷) م په وخت کې د انگلستان پارلمان فيصله وکړه چې ښځه د مسيحيت کتاب (عهد جديد) نشي لوستلی ^(۲۰).

دا و دښځې حال په هغه مسيحيت کې چې نن سبا يې پر لوبديځې نړۍ خپل جال غوړولی دی ، او دانسان لپاره د سعادت او نېکمرغۍ چينغې وهي !

دامو د نړۍ د پرمختللو لسگونو هېوادونو او مدنيتونو څخه څو هېوادونو ته د بېلگې په ډول گوته ونيوله ، هغه چې د مساوات او دښځې لپاره د ازادۍ ډېرې چينغې وهي همدارنگه د نړۍ د لسگونو مذهبونو څخه مو دوه مشهور هغه مذهبونه ياد کړل کوم چې د مساوات ، دښځې لپاره د آزادۍ او دهغې د حقوقو د غوښتلو د تشو شعارونو په نوم مبارزه کې تر هر چا وړاندې قدم ږدي او دا چې په عمل کې يې څه وکړل او تر دې شعار لاندې يې له ښځو سره څه ظلم وکړ هغه لږ څو تېر شو او لږ څه نور به وروسته ولولۍ .

(۲۰) حقوق المرأة في الاسلام عبد القادر شبّيه الحمد .



د نړاو ښځې د مساوات په هکله به هم لنډ بحث وکړو او و به گورو چې
د مساوات مدعیان په عمل کې څه کوي او آیا د نړاو ښځې ترمنځه بشپړ
مساوات راتلای شي؟ مساوات یعنې څه؟ خو د دی لپاره چې ښه پوه
شوو چې دا مساوات د ښځې له فطرت سره ظلم دی که انصاف او د دې
مساوات زیانونه د ښځې لپاره په ځانگړي ډول او د ټولنې لپاره په عمومي
ډول څه دي؟ ښه به دا وي چې د دواړو ډلو ترمنځ هغه توپیرونه وپېژنو چې
فطرت هغوی یو له بل څخه بېل کړي دي.

www.melitahrik.com
0777 400 116



د ښځې او نارینه ترمنځ توپيرونه

الف : بيولوژيکي توپيرونه

د نارينه روغتيايي حالت د ښځې په انډول ښه وي ځکه چې په هغه کومه ټاکلې ناروغي نه راځي کومې چې پر ښځې راځي .

د حيض او نفاس حمل او زېږونې ، د تي ورکولو ، د کوچني د روزنې اغېزې د ښځې په بدن پريوځي : مثلاً : په حيض کې د ښځې بدن پر هغې درنېږي د تودوخې درجه يې ټيټېږي ، هاضمه يې خرابېږي ، د بدن غړي يې سستېږي په هرو سلو کې (۲۳) ښځې په حيض کې درد نه لري نورې ټولې له دې دردونو څخه ځورېږي .

علي القاضي د نور سکستشنسکي ، امېل لورک ، لاینسکي ، فان دی فلدا ، مېل نورلاک ، گېهارد ، کرسې شکنسکي ، کرافت ايبنج او داسې نورو مشهورو ډاکټرانو او پوهانو نظريات را اخېستي دي چې لنډيز يې دادی .

ښځې ته په حيض کې سردرد ، ستوماني ، د اندامونو سستي ، دهلوکو درد ، د اعصابو کمزورتيا ، په مثانه کې پریشاني ، له بدهضمۍ څخه شکایت ، په سينه کې درد ، دتنفس سرعت ، د طبيعت گډوډ والی او پرېشاني لکه چې ښځه ډېره ناروغي وي ، له نامه څخه لاندې درد چې د زړه تنگوالی به ورسره وي پيدا کېږي ژرېدونکې به وي ، فکر خراب وي ، سکون ، اطمینان ، سوکالي او آراموالی ورسره نه وي ، خپل ورځنی



کار نشي کولای ، د بدن غړي يې د ارادې تابع نه وي مثلاً : که کاتبه وي پوره ټايپ نه شي کولای ، د يو ټکي په بدل بل ټکی وځي جمله جوړولای نه شي ، غير اختياري کار ترې وشي ، پدې ورځو کې به ډېر جنگ او لانجې کوي ، د هغې له اخلاقو څخه به په دې ورځو کې هر څوک شکايت کوي ، حتی د هغې اولاد هم.

ډاکټر (وينزج) د خپلو مشاهداتو په رڼا کې ليکي : کله چې د ښځې له پلوه محکمې ته کوم شکايت کېږي نو ودې گوري ښايي چې هغه د حيض په وخت کې وي ، ځکه چې په دې موده کې د هغې اعصاب کار نه ورکوي ، او د حمل په موده کې هم څو مياشتې کله ناروغه وي او کله روغه او د ولادت څخه وروسته (نفاس کې) هم د ښځې هغه حالت وي کوم چې په حيض کې وي .

ډاکټر (هيولاک ايلس اوبرت مول) ليکي : ښځه بايد د حمل (بلا رېنټ) په وروستۍ مياشت کې نه دکور کار وکړي او نه د دفتر همدارنگه د نارينه اندامونه کلک او غښتلي وي پلنې او پراخه اوږې لري ، وږه او تنگه گېډه يې وي ، د بدن شحميات (وازدې) يې په مناسب ډول په بدن کې وېشل شوې دي ، ډيره او بریتان يې راشي اواز يې غټ او غليظ وي ، مگر ښځه نرمه او گرده وي

ډاکټر شفيق عبدالملک ليکي :

ښځه ښکلې ښه لري ، تيو نه يې په مناسب ځای کې دي چې د کوچني د تغذي لپاره مناسب او ښايست او ښکلا کې زياتوالی راوړي ، گرده ښه غوره کړي عورت يې په مناسب ځای کې دی چې کوروالي ، حمل او تناسل



ته ښه برابر دی او څنگه چې ښکلا غوښتنه ده هماغسې یې اواز نرم دی
(۲۱).

د نر او ښځې ترمنځه د غړو په اړوند نولس (۱۹) توپیره دي ، د نارینه
ماغزه د ښځو له ماغزو سره توپیر لري پدې هکله یو عالم چې په (۱۹۱۸
م) کال کې یې د نوبل جایزه واخېستله ډیره څېړنه کړېده یو ته یې نارینه
ماغزه اوبل ته یې ښځینه ماغزه نوم ورکړی دی (۲۲)

الله ج انسان ته څنگه چې د ښکلا غوښتنه ده ښایسته ښه ورکړه ، څه چې
نارینه په ښکلا کې ډېرښت راوړي هغه یې نارینه ته ورکړل ، او کوم څه
چې د ښځې په ښکلا کې ډېرښت راوړي هغه یې ښځې ته ورکړل . فرمایي :
[لقد خلقنا الانسان فی احسن التقوم] (۲۳)

یعنې : په تحقیق سره موږ پیدا کړی دی انسان په ښه اندازه سره »
همدارنگه د وزن له نظره نارینه دروند او د اوږد قامت خاوند دی د نر
هډوکي کلک او غښتلي دي ښځه د نر په پرتله ژر لویېږي بدن یې ژر وده
کوي د ښځې بدن د نر په انډول دوازدې د ذخیره کولو ډېر قابلیت لري ، په
نارینه کې وازده په سلو کې اتلس (۱۸ %) او په ښځو کې (۲۸ %) ده .
علي القاضي وايي چې : د هر انسان په بدن کې (۲۰) میلیونه سوري دي
مگر که په مایکروسکوب کې څیر شئ پېژندلئ یې شئ چې دا د نارینه د
بدن سوري دي او داد ښځې .

(۲۱) مبادي علم التشريح و وظائف الاعضاء دكتور شفيق عبدالملك .

(۲۲) وظيفة المرأة على القاضي

(۲۳) التين ۴ .



ب: سيکلوژيکي توپيرونه

د عين الشمس په پوهنتون کې د علم النفس (اروا پېژندنې) استاد دکتور سيد فواد البهي ليکي: انجلۍ دخپل عمر د مراقت تر دورې له هلک ځينې هوبسياره او ځيرکه وي، له مراقت څخه تر بلوغ هلک هوبسيار وي او وروسته بيا دواړه برابر وي^(۲۴).

دوه غربي پوهان د هلکانو او انجونو ترمنځ د ازموينې د نتيجې تر کتلو وروسته وايي چې دا دواړه ډلې په نمر وې سره برابرې دي. په هر حال د نر او بنځې ترمنځ توپيرونه علماوو روښانه کړيدي، لکه د بنځې عاطفه: نرم طبيعت، د اسرارو (پټو) نه ساتنه ژر تر اغېزې لاندې راتلل په وړه خبره خفگان او خوشحالي بنځې په ستاينه او غندنه کې تر هر چا مخکې، په مدح او ثنا کې پياوړې دي، بې له کوم دليل او پلټنې څخه چې څه واري نو هغه مني صبر او تحمل نه لري.

ج: فزيولوژيکي توپيرونه

د نارينه اواز سخت، غټ او غليظ دی او د بنځې اواز نرم او لنډ دی، د غدو او زړه ناروغي په بنځو کې ډېره وي، ډاکټران وايي چې: د دې لامل حمل، حيض، نفاس (ولادت) او رضاعت (تې ورکول) دي. دا د بنځې او نارينه و ترمنځ مهم توپيرونه چې فطرت په نر او بنځه کې پيدا کړي دي.

(۲۴) وظيفة المرأة المسلمة نقل له الزكاة څخه.



دا چې کوم توپيرونه مو په گوته کړل دا ټول جوتوي چې د ښځې دنده بېله او د نارينه بېله ده .

اوس که څوک له دې سر بېره بيا هم ښځه د کار ډگر او کړاوونو ته راکشوي او هغه درانده کارونه پری کوي چې هغه يې زغملې نه شي او د فطرت په خلاف يې له ستونزو سره لاس او گريوان کوي نو دا له ښځو سره ظلم نه نو آخر څه دي ؟ آيا دوی حقيقت کې بې انصافان او د ښځو د ښمنان نه دي ؟

www.melitahrik.com
0777 400 116



مساوات

په مساوات کې وايي چې ښځه او سړی په اخلاقي مرتبه او انساني حقوقو کې بالکل برابر دي او بايد دواړو ته په يوه سترگه وکتل شي .

په متمدن ژوند کې هم ښځې بايد هغه کارونه وکړي کوم چې سړی کوي او هغه اخلاقي بنديزونه دي د ښځو لپاره هم ورک کړل شي کوم چې د سړي لپاره نشته دواړه ډلې دې اوږه په اوږه کار وکړي ، هرڅه چې دوی وغواړي کولی يې شي صنفی اړيکې د دوی خپل حق دی ، په ښځو باندی نوره د سړيو واکداري نشته ځکه دواړه انسانان دي هريو دې يې خپله گټي او خپله دې يې خوري .

ښځې دې د ژوند په ډگر کې په خپلو پښو ودرېږي او دسړيو له احتياج څخه دې ځان وژغوري دوی که يو له بل لپاره جنسي قرباني ورکول غواړي نو ټولنه دې ورته تندۍ نه تريووي ، که نکاح کوي نو هم د دواړو دموافقي پر اساس او که څه وخت جدا کېدل غواړي نو جدا کېدلای هم شي دغه مساوات چې په حقيقت کې د وگړنيو ټولنو لپاره له مصيبت او خطر څخه کم نه و ، انساني ټولنه د تباهي او بربادۍ سره مخ کړله .

انساني کرامت يې ترپښو لاندې کړ ، د دې مساوات په ترڅ کې چې کوم زيانونه ټولنې ته مخ شوي دي ډېر زيات دي زه پرته له دې چې د دې مساوات مذهبي اړخ تحليل کړم ، هغوڅو زيانوته چې په عمده ډول د مساوات غوښتونکي ټولنې ورسره مخ دی گوته نيسم :



الف: دفحاشی ډېروالی

کله چې ښځه دکار لپاره بهر نړۍ ته وزي او څه مذهبي تمانع هم ورسره نه وي ، د گناه خیال د جنت او دوزخ وېره نه وي طبعي منظرې او داسې نور زړه راښکونکي حالات هم گوري چې دهغې جنسي قوه په اور بدلوي د ټولنې له ملامتۍ څخه هم خلاصه ده نو بیا به ولې د ټولنې د ځوانانو د خوشحالولو لپاره گډا او رقص نکوي ، ولې به په سټېج سندرې نه وایي ، دهغې لپاره د جنسي اړیکو د ټینګولو په غرض کوم ځانګړی څوک مطرح ندی له هر چا سره یې چې زړه وغواړي خپلې غوښتنې پوره کولای شي نو بیا ولې د چا دنکاح په ولکه کې ځان د تل لپاره ورکړي .

که د حرامي بچي د زېږېدلو خطر په وي نو د حمل د غورځولو (برت کنترول) لاره خو خلاصه ده اوس خو ورته د حمل د پیدا کېدلو پورې گوري هم نه ، هلته ښځه مقناطیس (اوسپنکېن) جوړه شوې ده او داتنګې او نازکې جامې ، پرقیدونکي پوډر ، سرخي ، د ډول سینګار سامانونه ، له عشق او محبت څخه ډکې افسانې ، په سینماګانو برېښ فلمونه کتل او ثبتول ، په اخبارونو کې زړه راښکونکي تصویرونه ، ناولونه او افسانې دا ټول اور مړ کوي نه ، بلکې تازه کوي یې .

په هغه بیان کې چې په ۱۹۷۷ م کال د امریکا د متحده ایالاتو د تحقیقاتو له دفتر څخه خپور شوی و ، وایي : دلته د ښځوله ازادۍ سره جرایم زیات شوي دي عیاشي او فحاشي خپل اوج ته رسېدلې او په دې جرایمو کې د



جین برت او «برناردین دورن» په خیر ډېرو هغو کسانو ګډون کړی دی چې د بنسټو د ازادۍ، چټکې او سورې بې وېلې .

دا فحاشي دې حد ته ورسېدله چې د لویو لویو کورنیو بنسټو بنسټکاره زنا ته ملا وتړله او زنا خو چا ته عیب هم نه بنسټکارېدله او که د چا په طبیعت به دې کار څه ناوړه اغېزه کوله هغه به تنګ نظري او له تمدن او پرمختګ څخه لېرې خلک ګڼل کېدل، د هغو ځایونو حکومتی واکمنان زنا څه عیب نه ګڼي دا اوس په برطانیه کې د دریم ځواکمن سیاسي لیبرال دیموکرات ګوند مشري پېرن رشنون په پارلمان کې د مطبوعاتې کانفرانس په ترڅ کې ومنله چې له خپل سکرتر سره یې زنا کړې ده .

د برطانیې لوی وزیر په دې خبره هېڅ غور و نه ګراوه او ویې ویل چې دا نه کوم سیاسي جرم دی او نه له سیاسي چارو سره څه اړه لري^(۲۵). د کلنټن او مونیکا لیونسکي د معاشقې داستان خو پوره څو میاشتې د خپرونو تغذیه وه .

ب : د کورني نظم خرابول

د مساوات دې ډول له افراط څخه ډک خیال بنسټه له خپلو فطري فرائضو څخه غافله کړه په کومو چې تمدن ولاړو نه یوازې تمدن ، بلکه د انساني نوع پایښت پرې ولاړ و سیاسي کشمکش ، دفترونو او کارخانو کې نوکري د موسیقۍ په محفلونو کې ګډون ، ورزش او دمنډو په ډګر کې برخه

(۲۵) جنګ ورځپاڼه ۱۰ فبروري ۱۹۹۲ م .



اخيستل، ځان لپاره د نفقې پيدا کول دا ټول د کورني نظم د خرابېدو لامل او بنسټه ترې بېزاره او متنفره شوله، اوس په لوېديځه نړۍ کې کورنی نظام ورو ورو له منځه ځي، بنسټه يې د ځان لپاره گټې او نارينه يې د ځان لپاره، دوی يو بل ته اړه نه لري د دواړو ډلو ترمنځ له جنسي اړيکو څخه پرته نورې کومې اړيکې پاتې نه شوې چې د دواړو يو ځای ژوند تېر کړي او جنسي اړيکې هم ازادې دي او دا غوښتنه هم په اسانۍ پوره کېږي نو بيا ولې د چا په ولکه کې خپله غاړه ورکړي.

د گناه تصور خو له مذهب سره ولاړه ټولنه دا کار بد نه گڼي او بيا هم که د څه خطر يا وېره وي هغه به د ناروا بچي د زېږېدلو او لويولو ستوماني وي نو لکه چې دمخه مو وويل د حمل غورځول خو هم اوس اسانه شوي دي د زيات تفصيل لپاره وگورئ^(۲۶).

نن په غرب او اروپا کې په سلگونو زره انجونې پېغلټوب خونېوي او خپل ژوند په شهوت پالنه کې تېروي د برت کنترول په واسطه نن په غرب او اروپا کې د ميليونونو انسانانو دنيا ته د راتگ مخنيوی کېږي. د طلاق او بېلتون لپاره وړه خبره هم بس ده د نن صبا ټول علماء او پوهان په دې خبره اتفاق لري چې د نړاو بنسټې لپاره د نېکمرغۍ او نېکبختۍ ژوند کورنی ژوند دی په کور کې انسان ته سکون، اطمینان، آرامتيا او هوساينه ورپه برخه کېږي.

د کوچني روزنه ښه کېږي مينه او محبت ډېرېښت مومي د دی مساوات او دښځو د کور د پرېښودلو په ترڅ کې بنسټه له خپل اولاد سره بالکل مينه نه

(۲۶) پرده سيد ابوالاعلی مودودي.



کوي ، لکه څاروی چې هر چېرته بچي وزېږوي بیا یې هېڅ غم او اندېښنه ورسره نه وي حیوان خوبیا هم د خپل بچي د نفقې لپاره سر او تندي وهي خو په دې ټولنو کې دا احساس هم نشه ، د سید مودودي خبره چې اوس په غرب او اروپا کې د موروالي هغه فطري حس او جذبه نژدې ختمه ده کومه چې دښځو په جذباتو کې تر ټولو لویه ، شریفه او سپېڅلې جذبه ده ، او چې د هغې جذبې په شتوالي یوازې تهذیب او تمدن نه، بلکې پوره انسانیت ولاړ دی .

ج : لوېدیځوال له اولاد نه پرته پېښته دي

په لوېدیځ او اروپا کې د مساوات او د بشر د حقوقو چپې وهل کېږي خو په حقیقت کې هلته د بشریت عاطفه ، رحم او محبت د چا په زړه کې نشته دی ، له ټولو څخه وړاندې د انسان حقوق لومړی همدوی تر پېښو لاندې کړل او بشريې د بدبختۍ سره مخ کړې ، دا د دوی د فاسد نظام ثمره او نتیجه ده چې د اروپا او امریکا پرمختللي خلک چې سبا به اسمان ته د ختلو اراده وکړي !! له خپل اولاد څخه متنفره دي دا نفرت د دوی په زړونو کې له کومه راپیدا شوی دی ؟ له اولاد سره د مینې او محبت ساری خو دنیا کې نه لیدل کېږي ، دا دهمدې فاسد نظام ثمره او دانساني فکر نارسایي ده ، وروسته به ولولئ چې د مور او پلار د وهلو په اثر څومره کوچنيانو خپل ژوند له لاسه ورکړی دی او څومره معیوب شول وگورئ چې په امریکا کې یو پلار او یوه مور خپل اولاد په سل ډالره پلوري ، ډېری په زهرو او



خطرناکو درملونو وژني دحمل غورځول او نسل بندي د څه لپاره ؟ علي القاضي ديوې سيمه ييزې ورځپاڼې په حواله چې د دسمبر په لومړۍ (۱۹۸۱) کې خپره شوې وه ليکي : په جنوبي امريکا کې په لسگونو داسې ښوونځي شته چې يتيم او مور او پلار شلې کوچنيان په کې روزل کېږي. په کولمبو کې د کوچنيانود پېرودلو او پېرلو بازار دی ، کله چې په روغتون کې صحتمند کوچنی وزېږېږي نو اخېستونکي ولاړ دي او سم لاسي يې په بيه اخلي .

په برازيل کې د کانگرس له جملې څخه يوه کمېټه و ټاکل شوه چې د دې ستونزې تحقيق او څېړنه وکړي هغوی وموندل چې درې ميليونه کوچنيان بې مور او پلاره ژوند کوي ډېره برخه به امريکا او اروپا ته بوتلل کېدل او انساني سوداگري به کېدله .

همدارنگه په لندن کې د يوې اوه نيزې په حواله د يو (۲۷) کلن ځلمي له خولې ليکي : « موږ ته څه مالي ستونزه را پيدا شوې وه په پای کې مو پرېکړه وکړله چې په روغتون کې زېږېدلې لور پرېږدو چې بل څوک يې وساتي که هغه مونه وای پرېښې ناچاره وو چې موټر مو پلورلای وای زموږ کورنۍ اوس زما او زما له مېرمن او درې اولادو څخه جوړه ده ، هو ښايي هغې ته له موږ څخه غوره څه په لاس ورشي »

د انجلۍ مور په خپلې دې بڅښنې او صدقې په ډېر وياړ سره وايي : زه عقیده لرم چې موږ ډېر ښه کار کړی دی زه اوس روغتون څخه کورته تلونکې يم او خپله نوې مېلمنه مې دلته پرېښودله زما نظر ناڅاپه پر دې پريووت رښتيا چې دا کوچنۍ ډېره ښکلې او زړه راښکونکې ده لېکن زه



يې مينه نلرم او زه چې د دې په هکله خومره فکر کوم دا به په بل کور کې
نېکمرغه وي))

دا دنړۍ پرمختللی هېواد دی او دايې له خپل اولاد سره مينه ده
بنه مې په ياد دي چې زموږ کلي کې د يوې ښځې د يوې شپې کوچنۍ زوی
مړ شو د هغوی په تندي او وجود د خفگان ښې ښکارېدلې او ژړل يې يوې
ښځې ورته ډاډ ورکاوه د کوچني مور ورته وويل ((د خدای رضا او پرېکړه
مې قبول ده خو داسې احساس کوم لکه غلو چې لوټ کړې و او سم ځکه
غېږ مې تشه ده))

خو په لوېديځ کې انسانان پلورل کېږي ، خپل اولاد وژل کېږي ځکه چې
هغوی بشر دوستان او دبشر د حقوقو مدعيان دي !! اولکه چې ومولوستل
په فرانسه کې محکمې داسې عرض له سره نه اوري خو دا دانساني حقوقو
دوستان و گورئ چې له سپيو سره څه کوي نن سبا په ټوله امريکا او اروپا
کې په هر کور کې سپی ساتل کېږي د هغو ځايونو د وگړيو په زړونو کې
دسپي مينه د انسان په اندول ډېره ده له فرانسې څخه په خپور شوي يو
اعلان کې ويل شوي دي چې دهغه هېواد دوه پنځوس (۵۲) ميليونه
نفوس دی (په هغه وخت کې) او اوه (۷) ميليونه سپيان يې له خاوندانو
سره ژوند کوي خو دا دتعجب وړ خبر ځکه نه دی چې پاریس له دې څخه هم
لږ وړاندې تللی دی هلته په هوټلونو او کورونو کې سپيان او خاوندان يې
په يو دسترخوان خوراک کوي .

د: آیا امريکايي او اروپايي وگړي ځان نېکمرغه بولي؟



په نیویارک کې خپرېدونکې یوه مجله لیکي: په (۱۹۷۸) م کال په برلین کې یو نړیوال کانفرانس جوړ شو او د اتیا (۸۰) هېوادونو استازو په کې ګډون کړی وو چې د ګډون کوونکیو دریمه برخه بنسټې وې، ګډون کوونکي دوه ډلې شول یوې ډلې بنسټ ته ډېر حقوق غوښتل چې له مېړه یا حکومت څخه په کې بنسټ ته مادي اجوره هم شامل وه، ځکه چې د هغه کور ساتي د هغه کوچنیان لویوي، بلې ډلې ویل چې خاوند یا حکومت ته پکار دي چې داسې تدابیر ونیسي چې بنسټ په راحت کې شي او پر هغې کارسپک شي.

دواړو ډلو له بنسټو څخه دفاع کوله یو استازي وویل چې: بنسټ ته د کور د کار په بدل کې اجوره (تنخوا) ضروري ده ځکه به اجورې کار نشته دی او که اجوره نه وي نو دا خو په بنسټ پورې تړلې او ملنډې دي. بل استازي ورته وویل چې آیا نارینه ته څوک تنخوا ورکوي؟ هغه خو هم دهمدې کور لپاره لگیا دی او کور خود دواړو ګډ کور دی یوه انگریزه لیکواله (انارود) په خپله یوه مقاله کې لیکي:

که چېرې زموږ لورګانې پخپلو کورو کې د وینځو په څېر کار وکړي دا ورته له بهر کار ځینې غوره ده چې د ژوند رونق او حیثیت یې له منځه ځي بیا په ډېر افسوس سره زیاتوي: کاش چې زموږ وطن هم د مسلمانانو په څېر وای کاش دلته هم عفت او دلویتوب پاکوالی وای، دا خود انګرېزانو لپاره د شرم او ننگ خبره ده چې زموږ لورګانې یې د رذائلو نمونې وګرځولي، په موږ څه شوي چې د دې لپاره کوښښ نه کوو چې بنسټه دې له



خپل طبیعت او فطرت سره برابر کار وکړي خپل شرف او ابرو دې وژغوري او د دې ژغورنې لپاره دې په کور کښېنې^(۲۷).

یوه بله د انټروبولوجي (انسان او دهغه تاریخ علم) امریکایي عالمه مارجریت مید په (۱۹۷۴)م کال کې وایي: د ښځو د کور او ولادت په پرېښودلو او د کور کار شاته په غورځولو او د ژوند ډگر ته په راوتلو سره په نړۍ کې لوی او ښتون راغی، دلوبد یڅو پوهانو ډېره برخه وایي چې د ښځې لپاره د اولاد روزنه تر هرڅه مهمه او غټه دنده ده.

روسي ادیب مکسیم گورکي وایي: د نر او ښځې لپاره د ښکمرغۍ ژوند په کور کې ګډ ژوند دی، دکتور کېسس کاریل لیکي: د ولادت دنده د ښځې په ژوند کې تر هرڅه غوره دنده ده او که څوک دا نه مني له حماقت څخه پرته بل څه نه کوي او دابه له عقل څخه مخالفت وي^(۲۸).

په امریکا کې یو خوځښت جوړ شو ترڅو ښځه اصلي فطري دندې ته مخ کړي هغوی دلوبد یڅ له فاسد نظام څخه تنګې شوې وې دې تحریک په لږ وخت کې په ډېر شمېر سره ښځې رانېکلې چې زیاته برخه یې لوستوالې وې، خپرونې یې پیدا کړلې په برطانیه کې د اکسپریس ورځپاڼې یو خبریال (بوداګر) چې په نیویارک کې یې خبرونه راټولول وایي: ما وکولای شول چې په پټه د درس صحنې ته ځان ورسوم، گورم چې ښځې په نیویارک کې په کوچني هوټل کې راغونډې شوې دي او ما امریکایي ښځې ولیدلې چې په پوره چوپه او ارامه فضا کې یې نصیحتونه اورېدل د درس لپاره به یې پنځلس (۱۵) ډالره فیس ورکاوه، د عطرو ښایسته

(۲۷) منار الاسلام ذی القعدة ۱۴۰۱ هـ ق.

(۲۸) انسان ذلک المجهول \ دکتور کیسس کاریل.



بویونه له صحنې څخه تر پوزې کېدل. دیوې ښځې د وینا یوه برخه رانقلوي:

«ای بي بي ستا خاوند ستا دکور اصلي با دار دی پرتا لازم دي چې د هغه په واکمنۍ او مشرۍ اعتراف او خپل ژوند د هغه لپاره آماده کړي.» د دې خوځښت مشره داگوييس افيسون وايي ځنې خلکو خپل کورنۍ ژوند د مساوات تر شعار لاندې خراب کړ، خاوند د مننې وړ دی په ښځه لازم دي چې د خاوند په کور کې ژوند وکړي او د مساوات په اړوند خپل ټول فکرونه او سوچونه هېر کړي، د خاوند خبره به له کومې مناقشې او جگړې څخه ومني، د هغه د راحت اسباب برابر کړي او په کار ده چې په خدا ورسره مخ شي.

دې خبريال له داگوييس دافيسون څخه وپوښتل: که چېرې ښځه او خاوند د یوې فيصلې په هکله بېل بېل نظرونه ولري اغم يې پورته شي نو کوم يو په حقه دی؟ دسټي يې ځواب ورکړ: خاوند: که څه هم خطا او پر وي. د خاوند په غلطه خبره عمل له دی څخه زر ځله غوره دی چې د ښځې په سبي خبره عمل وشي.

هغه خپلو شاگردانو ته وايي چې: خپل ژوند د خاوند د خوشحالي لپاره وقف کړئ او غوره ژوند دادی چې خاوند د کور امر (امر کوونکی) وي د هغه غوښتنې په خوشحالي او په پوره اهتمام پوره کړئ کونښن کوئ چې کله مو خاوند په کور وي حتی په تېليفون هم ځان بوختې نکړئ. یوه بله امریکايي لیکواله میرامیل مورگان لیکي: سړی د کور بادار، مشر او د کورنۍ بهرې چلوونکی دی.



يوه امريکايي-سندرغاړې چې ښوونکې هم وه او خاوند يې هامبورگ کې د غټ منصب خاوند و کله چې يې زوی وزېږاوه نو دهغه د روزنې لپاره يې دنده پرېښودله .

يوه انگرېزي ليکواله ليدې کوک وايي :

ښځو ته له ترانو څخه لېرې والی وروښيي او له هغې خطر څخه يې خبرې کړي چې په گانده کې ورته منتظر دي .

په قاهره کې خپرېدونکې د اعتصام ورځپاڼه ليکي : د امريکا د انديانا ايالت په پوهنتون کې د يو عرب محصل د نورو انجونو همصنفيانو سره بحث شوه ورته ويل چې اسلام کې د ښځو د حقوقو رعايت تربل هر مذهب پېر دی ، او هغوی به بيا بيا د ښځو د آزادۍ خبرې کولې بالاخره دوی د پوهنتون د رياست مرستياله د ريمگرې وټاکله هغې د پوهنتون يوبل پوه استاد له ځان سره کړ او د دواړو دلايل يې واورېدل بيا هغوی فيصله وکړه چې (ښځې بايد د آزادۍ خبرې پرېږدي او خپل طبيعي ژوند ته راوگرځي د ښځې لپاره رښتوني نېکبختي کور ده د ښځې وخت کوچني ته دوا او درمل دی ، د ښځې لپاره غوره لاره هغه ده کومه چې د دې هلک دين (اسلام) ټاکلې ده ، څومره چې موږ مختلف اديان لوستلي دي اصلي حقوق د ښځې لپاره په همدې دين کې دي .

په پاریس کې د جاپان سفير (نويو اسکاوا) وايي : د جاپان د پرمختگ له لاملو څخه يو داده چې ښځو دخپل اولاد روزنې ته پام وکړ ، امريکايي ليکواله (هيلن ستانستيري) د مسلمانانو ټولنه خوښوي او وايي چې : همدا بشپړ او سليم اخلاق دي ، دا وايي : مسلمانانو ته پکار دي چې خپله



ټولنه په اسلامي لارښوونو کلکه وساتي او ښځه دې له نارینه سره یو ځای والي ته نه پرېږدي خصوصاً له شل کلنۍ څخه د مخه .

د نهضت مجله چې په کویټ کې خپرېږي په (۱۹۸۲ م) کال کې لیکي :
فبلیس شلاقي)) د امریکایي ښځو مشره ښځې له کار څخه لومړی د مېړه ، کورنۍ او اولاد اهتمام ته رابولي او خاوند د کور مشرګڼي .

یوې بلې امریکایي لیکوالې ((ایشیر فیلاری)) ((د سړي د تګلارې)) په نامه کتاب ولیکه او په ښځه یې تاکید وکړ چې د کور خواته راشي ، په برطانیه کې د ښځو په کلنۍ غونډه کې چې ((د ښځو ازادي او ښځه څه غواړي)) تر عنوان لاندې جوړه شوې وه ، د پرو ښځو په کې ګډون کړی وو ، یوې اوه لس (۱۷) کلنې پېغلې دا کار دېر بد وګاڼه دې وویل : زه غواړم دیوې پېغلې په صفت چې ابرو ، حیا او ناموس یې خوندي وي ژوند وکړم او خپله فطري او طبعي دنده ترسره کړم ، زه نه غواړم چې تنګ پطلون واغونډم زه غواړم چې زما او زما د مېړه ترمنځ دې توپیر وي زه دې ښځه او زما خاوند دې نارینه وي .

د غونډې ټولو برخوالو ورته لاسونه پړقول حتی د غونډې مشر هم .
په فرانسه کې د ښځو د خوځښت مشره ریینه ماري لوفاجي وايي چې : د ښځې او نر ترمنځ د بشپړ مساوات غوښتنې دواړه دې مرحلې ته رسوي چې د دواړو حقوق ضایع شي^(۲۹).

(۲۹) الاهرام القايريه ۱۹۸۰/۵/۲۸ م .



الفاميردال (Alvamyrdal) او فيولاكلين (Violain) وايي: ښځه دى د کور کار نه پرېږدي هغه بايد داسې پروگرام جوړ کړي، چې هم کور و ساتي او هم کار وکړي.

ه: د اداکارو نظر

اداكارې په نړۍ كې تر هر چا زيات شهرت لري په لوېديځ كې ډېرې ښاري پېغلې د دې شوق او رغبت لري چې هغه دې يوه مشهوره اداكاره واوسي، اوس گورو چې هغوى خپل ځان څنگه احساسوي، آيا هغوى ښكمرغه دي؟ د دې ځواب به د مارلين مونرو څخه واورو چې ډېره لويه او مشهوره اداكاره وه، دا

پخپل هغه ليك كې چې د ځان د حلالولو په وخت كې يې ليكلې و وايي: زه دنړۍ ترټولو بدمرغه ښځه يم، ومې نشو كړلې چې مور شمه له ټولو څخه غوره، شريفه او د سپېڅلي ژوند خاونده هغه ښځه ده چې په كور كې و اوسېږي، كور ولري، رښتيا چې كورنۍ ژوند د ښځې د سعادت او ښكمرغۍ نښه ده، پر ما ځلكو ظلم وكړ، په سينما كې كار ځلك بې ارزښته كوي، كه څه هم مشهوره شي.

(۱)، (۱): المرأة بين البيت والعمل \ دكتور محمد سلاله آدم نقل له

woman two roles: home and wok څخه.

يوه بله امريكايي اداكاره بربارت سترياند په خپله مطبوعاتې وينا كې وايي: زه په دې تاكيد كوم، چې زما ډېر څه كم دي ما ډېر څه پرېښي دي، ما فنكاري وكړله، او دانسان او ښځې په صفت خپل ژوند مې هېر كړ، زه



اوس افسوس او ارمان کوم ، چې کاش له ما سره د مېړه د خدمت او اولاد د روزنې لپاره کافي وخت وای ، فن (ارټ) او فنکاري (ارټس) یعنې هېڅ رښتیا چې شهرت هېڅ معنی نه لري ، کله چې کورنۍ نه وي ، اهل او عیال نه وي او ښځه پوهه نه شي چې زه ښځه یم ..^(۳۰)
دا و دلوېدیځ تمدن چې د ټولنې ټیټ وگړي هم پرې ناخوښه دي !!

آیا د مساوات غوښتونکي په مساوات عمل کوي ؟

رښتیا خبره داده چې ختیځ کې د ښځو او نارینه وو د مساوات او حقوقو لوېدیځوالو غوښتونکیو هېڅکله هم ښځه له نارینه سره برابره کړې نه ده ، هلته هغوی د ټولنې بې برخې طبقه گڼلې شي ،
د امریکا په ټول کانګرس کې او له لس (۱۷) ښځې دي او یوه د سنا په مجلس کې اوس . په فرانسه کې په (۴۹۱) څوکیو کې (۱۸) ښځې دي په سویس کې د ښځو دریمه برخه په ټاکنو کې درې (رای) له ورکولو څخه محرومې دي .

په کال ۱۹۵۹ م په امریکا کې د ښځو تنخواه له نارینه څخه چې په تعلیمي کچه کې برابر او د یوه بري لیک لرونکې وې او دیرش (۳۷%) کمه وه او په ۱۹۷۸ م کال کې دا فیصدي نوره هم کمه شوه چې (۴۲%) ته

(۳۰) المرأة بين البيت والعمل \ دکتور محمد سلاله آدم نقل له woman two roles :home and wok

خه . منار الاسلام ذی القعدة ۱۴۰۱ ه ق .



ورسېده . په ايتاليه کې بنځه له نارينه څخه په سلو کې دېرش (۳۰%) کمه تنخواه اخلي .

په فرانسه کې اوه يشت په سلو کې (۲۷%) کمه ده او په جاپان کې څلوېښت په سلو کې (۴۰%) کمه ده ، په امريکا کې هغه سيمه ييزې څوکۍ چې د عامو انتخاباتو په واسطه اشغالېږي پنځه په سلو کې (۵%) بنځې او پنځه نوي (۹۵%) نارينه و اشغال کړي دي او د امريکا نفوس (۵۹%) بنځې او (۴۱%) نارينه دي .

(۵۳%) امريکايي بنځې (په انتخاباتو کې گډون کوي او بس د جاپان په ټول پارلمان کې درې بنځې دي .

په کال (۱۹۷۲-۱۹۷۷م) په امريکا کې د طب په پوهنځي کې بنځې (۲۵%) ، په سلو کې شپږ په هندسه کې ، په سلو کې (۲۰%) د حقوقو په څانگه کې ، په فزيک کې په سلو کې يوه او په سلو کې اتيا (۸۰%) بنځې له نارينه سره برابره تنخوا غواړي .

په فرانسه کې د ډېرو انستيتيوتونو او ښوونځيو دروازې د ښځو پر مخه تړلې دي .

د سوداگرۍ په انستيتيوت کې له (۵۲۰۰) زده کوونکيو څخه (۷۰) زده کوونکي بنځې دي ، د برېښنا په انستيتيوت کې له (۲۲۰۰) زده کوونکيو څخه (۲۲) زده کوونکي بنځې دي او په طب کې په سلو کې شپږ (۲%) بنځې دي او بس .

په جاپان کې په لوړو انستيتيوتونو کې په سلو کې لس بنځې دي ، چې ثانوي زده کړه يې کړې وي ، په (۱۹۷۹م) کال په سلو کې شل (۲۰%) له



پوهنځیو او لوړو انستیتیوتونو څخه فارغې شوې او په حکومت کې
استخدام شوې .

په هغوی کې لس په سلو کې ډاکټرانې او اته استادانې وگومارل شوې .
د اروپا د گډ بازار چې (نهه هېوادونه پکې گډون لري) د (۵۵۴۷) څوکیو
ځینې (۳۵۷) بنځو اشغال کړې ، په داسې حال کې چې د هغو هېوادو
نفوس په سلو کې دوه پنځوس بنځې دي .

په امریکا کې چې کومې بنځې د کارگرۍ په اتحادیه کې غړیتوب ونه
لري د قانون له حمایې څخه بې برخې او د تقاعد (ریتایرډ) تنخواه نلري ،
او تنخواه یې د اتحادیې له غړو څخه په سلو کې پنځه ویشتمه ده ، له
کلنۍ رخصتۍ څخه بې برخې دي د اړتیا او ناروغتیا رخصت نه لري او که
غیر حاضرې (ناسوبې) شي ، تنخواه یې نه ورکول کېږي او د غربي بنځو
لپاره چې څه د سردرد جوړ شوی هغه د زېږون په وخت کې د تنخواه نه
ورکول او د کوچنیانو لپاره د وړکتون نشتوالی دی په (۱۹۷۸م) کال د
(۵۸) میلیونو کوچنیان مورگانو کار کاوه او (۵۸) میلیونه کوچنیانو ته
د وړکتون اړتیا وه مگر په ټوله امریکا کې د یو میلیون کوچنیانو لپاره په
وړکتون کې ځای وو .

د (۴۴۱) ډوله دندو څخه بنځې یواځې په شل ډوله دندو گومارل شوې
دي .

دا وو په لوېدیځ کې د بنځو مساوات او دهغوی حالات . همدا حال د بنځو
په اروپا کې هم دی او په پخواني شوروي اتحاد کې خو مو ولوستل .



نسخه او کار

کومو لاملونو نسخه کار ته وتلو ته اړه کړله ؟:

دا چې کومو لاملونو نسخه کار ته وتلو ته اړه کړله خبرونکي په دې هکله اختلاف لري .

همدارنگه دا کوم اسباب وو چې نسخې ته یې د کور ، حمل او زېږون دنده ورکړله آیا دا بیولوژیکي اسباب وو که فزیکي چې نارینه ته یې ډېر توان او قدرت ورکړ او نسخې ته کم او که دا ټولنیز ، کلتوري یا تاریخي لاملونه وو چې د دنیا ټولې چارې یې د نارینه و په لاس کې ورکړلې .

دکتور محمد سلاله ادم په دې هکله اوږده خپښه کړې ده هغه لیکي پخوا د ټولنې ظروفو او شرایطو د دې اجازه نه ورکوله چې نسخه کار ته ووځي او زده کړه وکړي خو کله چې حالات او شرایط برابر شول او بهر ته د وتلو اجازه یې ورکړله نو نسخې هم دکار ډگر ته راووتلې د نسخو بهر ته د وتلو لوی او عمده سبب د ټولنې غوښتنه وه .

د ټولنې دې غوښتنې هغه اړه کړله چې طب او حکمت زده کړې ځکه نسخه حیا کوي چې خپل علاج په نارینه ډاکټر وکړي خصوصاً د نسخینه ځانگړو ناروغیو علاج او یا هغه ته خپل عورت وښيي نو د ټولنې د دې ستونزې حل دهغې د وتلو لامل شو .

په خپل مسوولیت پوهه او خپله دنده پېژندل ، دا وزگار وخت ډکول ، په عام ژوند کې گډون د کورنۍ اقتصادي ستونزه پورته کول ، په ټولنه کې



د خپل حیثیت لوړوالی دا ټول اسباب را یو ځای شول او ښځه یې بهر ته وتلو ته اړه کړله دا چې د ښځې د کار فایدې ډېرې دي او که زیان او تاوان په لنډ ډول به ورته گوته ونیسو .

الف : د ښځې د کار گټې

د ښځې د کار گټه یا زیان له یوې ټولنې څخه تر بلې ټولنې توپیر لري که چېرې ټولنه سالمه او صالحه وي او د فطرت له پلوه له ایښودل شویو پولو څخه تېرې ونشي نو د ښځې بهر ته وتل گټه لري چې دا گټه د هغه سبب لاس ته راتلل دي کومو چې هغه بهر ته په وتلو اړ وېستې وه مثلاً : د هغې ټولنې ښځې به نارینه ډاکټر ته له ورتگ ځنې خلاصې شي د ښځې د ځانگړیو ناروغیو چې اکثره یې نارینه وه ښکارولی څه چې حتی ویلی هم نشي علاج به د ښځو په واسطه وشي .

ښځې به له کلتور ، تمدن او معرفت سره اشنا شي .

اسلام خو هم ښځې له وتلو څخه بالکل نه دي منع کړي مگر هغه وتل یې بد گڼلي چې بې ضرورتو وي ، تفریح کوي ، پارکونو ، ټالونو ته ځي او په کوڅه او بازار کې په ناز او نخرو گرځي ، دا هم لویه گټه ده چې ښځې خپل مسوولیت وپېژني او کله چې اوزگارې ناستې وي پردي غیبتونه کوي ، دا ورته ښه ده چې په دې وخت کې څه مصروفیت پيدا کړي انسان نارینه او ښځینه دواړو ډلو ته ویل کېږي او ښځه هم نیمه ټولنه ده نو که ښځه په عام ژوند کې له خپل مېړه یا کورنۍ سره څه مرسته وکړي نو دا خو بده نه ده کومې کورنۍ چې د غړیو له مخې هم گټې وي اقتصادي حالت یې هم



کمزوری وي که بنځه وغواړي چې داسې يو کار وکړي چې هغه يې له عهدې څخه وتلی شي او اسلامي اصول هم مراعات کړي نو هېڅ ممانعت نشته نن سبا زموږ په ټولنه کې د بنځې د حيثيت د راپريوتلو غټ لامل دا دی چې هغه تيارخوره گڼلی شي نو که هغه ټولنې ته خدمت وکړي نو طبعي ده چې حيثيت به يې لوړ شي .

او څومره چې د هغې په اولاد پورې اړه لري دکتور محمد سلاله ادم وايي ! کارکوونکې بنځې خپل اولاد ته د استقلال او شجاعت وخت او موقع ورکوي هغه له عملي ژوند سره مخ کوي هغه زېږوي او تکړه اموخته کېږي ، ځکه چې هغه له بهر نړۍ سره تماس لري د کار کوونکې بنځې حس په کارو کې ډېروي لکه د کور په کار کې ، په زده کړه کې ، د ژوند په نورو ساحو کې او همدا احساس خپل کوچني ته منعکسوي او دا احساس په هغه کې ډېر تاثير راولي کومه بنځه چې کار کوي هغه له خپل کوچني سره په مينه مخ کېږي او مينه او محبت ورسره ډېر کوي او کوم وخت يې چې له هغه ځينې بېل تېر کړی دی د هغه بدله ورگرځوي .

يو امريکايي عالم نای (NYE) ۱۹۶۳ م کال کې وايي چې د کارگرې بنځې زوی ډېر تکړه او د ژوند د ستونزو په زغملو کې تر هر چا وړاندی وي .

ب : کارته د بنځې د وتلو زيانونه

کله چې چاسره ذاتي تمانع نه وي او نه ورسره د مذهب څه فکروي ، امنيتي تدابير هم نه وي ، مجرم ته لازمه سزاهم نه وي ، نور بنسټيا چې هلته د بنځې بهر ته وتل ډېر ضرر لري دې ضرر ته څو موږ مخکې اشاره هم وکړه لکه چې هلته عياشي ډېره شي هر څوک يې د ځان لپاره گټي او خوري يې ،



کورنی نظام له منځه ځي ، څوک د بچي زېږولو ستونزه پر غاړه نه اخلي ،
د انساني نوع جرړه ختمېږي د کتوره ابدالين وايي : « په اروپا کې خو
د بنځې کار کولو کورنی اقتصاد بنه کړ مگر د اخلاقو مستوی يې ټيټه
کړله هلته چې بنځې په کار کې سترې شي د بچيانو مينه خو يې هسې هم
په زړه کې نه وي نو بيا خپل قهر او غصه په هغوی سروي . »

په (۱۹۲۷ م) کال د برطانيې په يو روغتون کې (۲۵۰۰) کوچيان داخل د
بستر وو چې مورگانو يې وهلي وو په هغو کې له سلو څخه شل مړه شول
په امريکا او اروپا کې داسې روغتون نه و چې د کوچيانو دا ډله په کې
داخل دبستر نه وه ځينې يې په کې کاڼه ، گونگيان او وړانده شوي هم دي .



په اسلام کې د ښځو د کار کولو حکم

په اسلام کې کار له ښځې او نارینه و دواړو څخه مطلوب دی او اسلام هر چا (نړاو ښځې دواړو) ته بېلې بېلې دندې ور سپارلي او دا دندې د هغوی له فطرت سره سمې ټاکل شوې دي، خو نه خو د ښځې فطرت له هر ډول کار سره برابر دی او نه د هغې د بدن جوړښت د هر کار لپاره شوې دی نو په همدې اساس اسلام ښځه له هر ډول شاقه، دروند او سخت کار څخه وبخښله او ښځې ته یې عزت ورکړ او د هغې لپاره یې خوراکه، جامه او د ژوند ټولې اړتیاوې په خاوند یا نورو نژدې خپلوانو لازم کړلې مګر د انساني فطرت د بنسټونو ښځه په کار مجبوره کړله هغه یې په زور بهر ته و وېستله او د ژوند له ستونزو سره یې لاس په گریوان کړله.

کارل مارکس د کمونېزم بنسټ اېښودونکی وایي: «ښځه د خپل ژوند د پایښت لپاره هرومرو باید کار وکړي.»

ښځه هم انسان دی او نارینه هم، ښځه له سړي څخه پیدا ده او سړي له ښځې څخه.

الله ج فرمایي: «بعضکم من بعض» ال عمران: ۱۹۵.

یعنې: «ځینې ستاسې له ځینې نورو یی.»

انسان ژوندی موجود دی او طبیعت یې هم داسې عیار شوی دي چې دخپل بدن د جوړښت په نظر کې نیولو سره کار وکړي، تحرک وکړي، فکر وکړي او که داسې نه وي نو بیا خو انسان نه شو.



الله ج هم انسانان د کار لپاره پيدا کړی دی ، بلکې عمل او کاريي د خلقت هدف بنودلی دی .

[لیبلوکم ایکم احسن عملا] ^(۳۱)

یعني : « چې وازموي تاسې چې کوم یو له تاسو ډېر ښه دی د عمل له مخې . »

[فاستجاب لهم ربهم انی لاضیع عمل عامل منکم من ذکر او انثی] ^(۳۲)

یعني : « پس قبولې کړلې دوی ته رب د دوی ، بېشکه زه چې یم نه ضایع کوم عمل د هېڅ عمل کوونکي له تاسې نه نارینه وي که ښځینه . »
ښځې ته په اخرت کې هم په ښه کار ثواب او بدله ورکول کېږي ، او په دنیا کې هم .

[من عمل صالحاً من ذکر او انثی و هو مؤمن فلنحیینه حیاة طيبة] ^(۳۳)

یعني : « هر چا چې وکړ نېک عمل له نارینه څخه یا له ښځینه څخه حال دا چې دی مومن وي نو خامخا ژوندون به ورکړو هر و مړو هغه ته ژوند پاکیزه . »

[للرجال نصيب مما اكتسبوا وللنساء نصيب مما اکتسبن] ^(۳۴)

یعني : « شته نارینه ولره برخه په سبب د هغه عمل چې کړی وي دوی او شته ښځو لره برخه په سبب د هغه عمل چې کړی وي دوی . »

(۳۱) الملک : ۲ .

(۳۲) ال عمران : ۱۹۵ .

(۳۳) النحل : ۹۷ .

(۳۴) النساء : ۳۲ .



ښځه نيمه انساني ټولنه ده ، نو له اسلام څخه د اهيله نه شي کېدلی چې نيمه ټولنه گوډه ، شله ، بېکاره ، عاطله او باطله اعلان کړي او داسې يو حديث او آيت هم نه موندل کېږي چې له کوره بهر د ښځو د کار حرمت ترې استنباط شي .

نو ویلی شوو چې په عمومي ډول ښځو ته کار روا دی ، ان په ځينو وختونو کې ورته مستحب او فرض هم دی لکه کونډه يا طلاقه شوې ښځه چې د کار انرژي هم لري ، اولاد هم ولري او دگټې بله مرجع هم ونه لري ، او کار ته هم محتاجه وي يا ورته واړه وروڼه او خویندې پاتې وي ، يا يې پلار سپين بېړی وي يا يې مېړه بې وسه وي ، نو په دې ټولو صورتونو کې په ښځه لازم دي چې د کورنۍ د بار د اوچتولو لپاره کار وکړي ، لکه د حضرت ابوبکر صديق رض ، لور ، حضرت اسماء به چې له خپل خاوند سره هر ډول مرسته کوله ، اس به يې ورته ساته ، په سر به يې ورته بار ورپه .

ځينې وختونه ټولنه د ښځو کار ته جدي اړه شي بيا هم په ښځه لازم دي چې ټولنې ته د مرستې لاس ورکړي مثلاً : د ښځينه ناروغانو تدابي ، د انجونو لپاره ښوونه او روزنه او داسې نور ، خوابيد يو ځل بيا هم وويل شي چې د ښځې د کار لپاره مهم ځای دهغې خپل کور ، د اولادونو روزنه ، د کور حفاظت او د کور چارې دي ښځه چې په دې دايره کې خومره گټوره تمامېږي په بل يو ډگر کې هم دومره بريالۍ نده او همدا نېکمرغه ژوند دی مگر که بيا هم ښځه له کور څخه بهر لکه دفتر کې ماموريت ، يا کار خانه کې کار کوي نو ورته رواډي خو بايد د اسلام هغه قوانين بشپړ مراعات کړلی شي چې ښځو ته يې بهر ته د وتلو په وخت کې ټاکلي دي .



همدا راز ښځه چې کوم کار کول غواړي نو بايد چې هغه کار په خپل ذات کې ناروانه وي او نه داسې چې حرام کار ته لار هواروي لکه له ځوان سړي سره د پردۍ پېغلې يو ځای او سپېدل د خدمتگاري يا ... په توگه يا د داسې چا سکرتريت چې يواځې توب ورسره راځي يا په فلم ، ډرامو ، تياترو کې رقص او نڅېدل يا په ساقي خانه کې پيالې وېشل يا په الوتکه کې ميلمه پاله يا بايد په خبرو او حرکاتو کې اسلامي اداب مراعات کړي .

[قل للموءمنات يغضضن من ابصارهن] (۳۵)

يعنې : « ووايه ايماندارو ښځو ته چې ښکته ساتي سترگې ، خپلې ، ساتنه دې کوي د شرمگاهو خپلو او نه دې ښکاروي زينت خپل مگر هغه چې ښکارېږي ، له دوی څخه او ښايي چې وادې چوي پرونی خپل په خپلو گروپونو باندې ... او نه دې وهي پښې خپلې د دې لپاره چې معلوم کړل شي هغه شی چې پټوي يې دوی له زينت خپل څخه . »

همدا راز بهرنی کار يې بايد د کورني کار مخه ونه نيسي د (مېړه) کور او اولاد خدمت ترې پاتې نه شي . ځکه چې دا يې اساسي کار دی . اسلام خو ښځه په سخت کار نه مجبوروي او نه يې هغه له کار څخه منع کړې ده ، اسلام په هر کار کې اعتدال (منځو مانه لار) څخه کار اخلي افراط او تفريط دواړه محکوموي او د ښځې کار کول يې هم د ښځې په خوښې پورې اړوند کړل ، که چېرې هغه په خپله خوښه کار کول غواړي نو اسلام يې مانع نه گرځي ، او که هغه ونه غواړي چې کار وکړي ياله کور څخه بهر ووځي نو څوک يې په زوره مجبورولی نه شي دا د اسلام د



مهرباني او رحمت لويه نښه ده ، ځكه چې كه اسلام ښځې هم هغو ستونزو ته مخ كړې وای كومو ته يې چې نارينه مخ كړي دي نو دابه د ښځې د مصلحت او خاصيتونو ضد كړنه وه .

قران كريم د داسې ښځو مثال بيان كړی دی چې هغوی به كار كاوه او خپل ژوند به يې تېراوه لكه د شعيب ع لورگاني چې پلاري يې سپين ږيري او كمزوری و ورور يې نه درلوده نو دوی به په پوره حيا او بشپړې ايماندارۍ سره بهر ته وتلې او رمې به يې خړولې ، او تر هغې به يې صبر كاوه چې نور شپانه خپلې رمې په اوبو مړې كړي او لاړ شي بيا به دوی خپلو رمو ته اوبه وركولې او ټولنه هم بايد له ښځو سره داسې چلند او مرسته وكړي او داسې اخلاص ورسره ښكاره كړي لكه چې موسی ع د شعيب ع له لورگانو سره ښكاره كړه .

د رسول الله ص په وخت كې هم داسې ښځې ليدلې شوې دي چې هغوی كار كاوه لكه (ام معبد ص) چې له رسول الله ص سره يې د هجرت په وخت كې ډېرې مرستې هم كړي دي ، په مدينه منوره كې يې د نبوي مسجد ترڅنگ سوداگري كوله هغه (رض) سره له دې چې ښه ښكلي ښځه وه ، هلته يې خواره پلورل خو هېچا پرې اعتراض ونكړ او نه رسول الله ص منع كړله (۳۶) .

اوس هم په ډېرو اسلامي هېوادونو كې ښځې په بېلابېلو شركتونو او ادارو كې كار كوي ، دايران پانگه له پطولوو څخه مخكې قالينې (غالي) وې چې ښځو به جوړولې او سړيو به پلورلې .

(۳۶) الطقات الكبرى لابن سعد والاستيعاب لابن عبد البر .



او په افغانستان کې هم په کومو ځایونو کې چې بنځو غالی جوړولې د هغه ځایونو اقتصاد د ټول افغانستان په انډول ښه و .

د کور د پوډالونه د چا لپاره ؟

ځېنې خلک وايي چې بنځه يا په کور ده يا په گور ، بنځه بايد هېڅکله هم له کوره څخه ونه وځي دوی وايي چې بنځه بايد د کور په څلورو د پوډالونو کې ژوند وکړي ، په دې پراخه نړۍ کې د بنځې په برخه همدا د څلور د پوډالونو محوطه ده او بنځه بايد د کور د څلورو د پوډالونو په محوطه کې ژوند وکړي .

بايد وويل شي چې دا يوازې تش يو نظرونه دی بلکې ډېرې ژورې ريښې هم لري او په اکثرو ځایونو او په ځانگړې ډول په پښتو قبایلي او اطرافي سيمو کې ورباندې ډېر کلک عمل کېږي تر دې چې که بنځه سخته ناروغه نه شي يا بله کومه سخته اړتيا پيدا نشي نو په کلونو کلونو هم له کور څخه بهر نړۍ نشي ليدلې او دوی داکار اسلام ته منسوبوي او دليل هم دسوره احزاب دا ايت نيسي : « وقرن فی بيوتکن »^(۳۷)

يعني : « او قرار ونيسۍ په خپلو کورو کې » د بنځه يا په کور ده يا په گور ، تصور اسلامي نه دی .

اسلام بنځو ته اجازه کړې ده چې په ټولنيز ژوند کې گډون وکړي خپله هره شرعي اړتيا په پوره اطمینان او ډاډ سره پوره کړي ، بهر ته لاړې شي ، په



لمانځه ، غم او بڼادۍ کې گډون وکړي . خو داهرڅه داړتيا تر حده . له اړتيا پرته ښځه پخپل کور کې درنه ښکاري .

حضرت عمر رض به هم دا نه خوښوله چې ښځې دې ډېرې له کوره بهر ووزي ، يو ځل دوه ځله يې ام المؤمنين حضرت سوده رض په غېر مستقيم ډول ټوکلې هم وه ، خو هغې ترې رسول الله ص ته شکايت وکړ ، رسول الله ص ورته ونه ويل چې حضرت عمر رض ښه کوي چې تاسې تنگوي ، يا « ښځه يا په کور ده يا په گور » يا تاسې بهر ته مه وځئ ، بلکې په صفا ټکو کې ورته وايي چې : [قد اذن الله لکن ان تخرجن لحوائجک]^(۳۸)

يعنې : « الله ج تاسو ته د خپلو اړتياوو د پوره کولو لپاره ، بهر ته د وتلو اجازه کړې ده » له دې او داسې نورو رواياتو څخه ښکاري چې که فرض کړو د (وقرن فی بيوتک) ايت حکم عام دی بيا هم غرض ترې دا نه دی چې ښځې دې بالکل بهر ته نه وځي او د کور په څلورو ديوالونو کې دې بندې وي .

په کور کې دښځو بند ساتل او په څلورو ديوالونو کې ايسارول غټه جزا ده او دا جزا پاکې مسلمانې بي بي ته نه ، بلکې بد کارې او مجرمې ښځې ته په کار ده تاسې وگورئ کله چې د زنا کار سړي او زنا کارې ښځې لپاره د جزا وروستي احکام نازل شوي نه و ، او الله ج د حکمت له مخې هر کار په تدريجي ډول منع کاوه ، نو د کور په څلو ديوالونو کې د بندولو سزا يې د زنا کارې ښځې لپاره ټاکلې وه او دا د زنا کارې ښځې سزا وه ، فرمايي :

(۳۸) متفق عليه .



[واللاتي ياتين الفاحشة من نساء كم فاستشهدوا عليهن اربعة منكم فان شهدوا فامسكوهن فى البيوت حتى يتوفهن الموت او يجعل الله لهن سبيلا] (٣٩)

يعني :)) او ستاسې هغه ښځې چې زنا کوي نو شاهدان وغواړئ پر دوى څلور تنه له تاسې نه نو که شاهدې وويله دوى نو بندي کړئ تاسې دا ښځې په کور کې تر هغې پورې چې مړې شي يا وگرځوي الله دوى لره کومه لاره .

نو د کور په څلورو ديوالونو کې بندول د زنا کارې ښځې سزا وه چې بيا وروسته ورته الله ج لاره پيدا کړله او د زنا د حد احکام راغلل نو کوم منطق به دا ومني چې الله ج بيا دا سزا پاکې ، شريفې د وقار او درناوي خاوندې ښځې ته ورکړي ؟

په اسلام کې د فحاشۍ او بې حيايۍ مخنيوى :

له اسلام څخه وړاندې فواحش او بې حيايي له حده ډېره وه او دا څه د شرم او عيب خبره نه گڼل کېدله د کعبې طواف به لوڅ کېده ، د هغوى لباس به و مگر سينه ، تيونه ، څنگلې ، پندۍ او ملا به لوڅ وله ډول اوسينگار سره به بهر گرځېدلې نو الله ج دېته جاهليت و وايه او له دې



څخه يې منع وکړله ويې فرمايل : [وقرن في بيوتكن ولا تبرجن تبرج
الجاهلية الاولى]^(۴۰)

يعنې : « په خپلو کورونو کې قرار درنې کښېنئ او د جاهليت د زمانې د
ډول سينگار سره گرځېدل پرېږدئ » (ځينې علماء دا آيت د رسول الله ص
پر بيبيانو پورې ځانگړې بولي) همدا راز بهر به په ناز او نخرو گرځېدلې
او داسې تگ به يې کاوه چې گويا هر قدم پر ځمکه نه ، بلکې د کتونکي په
زړه ږدي نو الله ج د داسې قدم پورته کولو څخه هم منع وکړله ، چې زينت
يې ښکاره شي او يا کتونکي له تگ څخه خوند واخلي .

[ولا يضرن بارجلهن ليعلم ما يخفين من زينتهن]^(۴۱)

يعنې : « او خپلې پښې په زوره په ځمکه مه وهئ ځکه چې کوم زينت مو
اچولی هغه ښکاره نه شي »

او که له چا سره د خبرو اړتيا پېښه شي نو نرمې نازکې په خوږ اواز او
داسې انداز خبرې مه کوئ چې هره خبره د اورېدونکي پر زړه داغ جوړ
شي .

[فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض] يعنې : « نوغلي غلې او
نرمې نرمې خبرې مه کوئ ځکه چې تمه پيدا نکړي هغه څوک چې په زړه
کې يې رنځ دی »

نو الله ج خپلو بنده گانو ته امر کوي چې بربنډ او لوڅ مه گرځئ ، په
گرځېدلو کې ناز نخړې او کرشمې مه کوئ ، نرمې او پستې خبرې مه کوئ ،

(۴۰) الاحزاب: ۲۳ .

(۴۱) النور: ۳۱ .



چې کوم رنځور په غلطه انگېرنه کې پرې نه وزي او ما تاسو ته لباس درلېږلی هغه اغوندی .

[یابنی ادم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سواتکم و ریشا]^(۴۲)

یعنې «ای د ادم اولادې یقیناً موږ درلېږلی تاسو ته لباس (اغوستن) چې تاسې خپل جسمونه پرې پټ کړئ او ستاسې لپاره دا دزینت او ښکلا سبب دی»

نو د دې وینا له مخې، په نارینه او ښځه د عورت پټول فرض شول او هېچا ته روا نده چې د کومې پردې ښځې ښکلا او زینت ته وگوري. رسول الله ص فرمایي: «چا چې د کومې پردې ښځې ښکلا ته د شهوت په نظر وکتل نو د قیامت په ورځ به یې په سترگو کې ویلي (تاوده) شوي سرب و اچول شي»^(۴۳)

یا «چا چې داسې ښځې ته لاس ورووړ چې له هغې سره یې څه روا اړیکې نه وي نو د قیامت په ورځ به یې په لاس د اور سکروته کېښودل شي»^(۴۴) حضرت ابوهریره روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي «سترگې زنا کوي او دسترگو زنا پردې ته کتل دي، لاسونه زنا کوي او د لاسونو زنا لاس اوږدول دي هغه چاته چې لاس ور اوږدول ورته روا ندي»^(۴۵)

او ددې فتنې زیانونه له هېچا پټ ندي نن صبا خو په اسلامي ټاټوبو کې فحاشي دې اندازې ته رسېدلې ده چې غیر اسلامي هېوادونه هم ورسره

(۴۲) الاعراف: ۲۲ .

(۴۳) تکمله فتح القدیر ج: ۸ .

(۴۴) تکمله فتح القدیر ج: ۸ .

(۴۵) بخاري مسلم او ابو داود .



پکې سيالي نه شي کولای دلته ښکاره د زنا مرکزونه شته او دا یوه معمولي خبره گرځېدلې ده دلته خو په حقیقت کې ښځو له نارینه وو سره داسې دښمني راڅپستې ده چې د هغوی ژوند یې ورته تباہ کړي، دوی که یو قدم هم پرمخ ځي نو د هغوی په زړونو کې بل اور نور هم تازه کېږي دلته د ښځو او سړیو ازاد ، عشق ، په اخبارونو کې لوڅ تصویرونه ، په سینما ، تلویزیون یا ویدیو VCR برېښه فلمونه کتل ، الکولي مشروبات څښل ، په ستيج سندرې او گډاگانې د رنگینو نرمو او نازکو جامو استعمال ، په بې شمېره رنگونو د وینستانو جوړول او بیا لوڅ سرگرځېدل دپارکو ، ښو او دريابونو پر غاړه تفريح کول دا هر څه په دې لېونۍ مینه کې نور هم ډېرېښت راولي. پرمخ لاسونو ، سترگو ، شونډو او وېښتو کې د داسې شيانو استعمال چې مقابل لوری یې په لیدلو سم لېونۍ شي او د شهوت سور انګار یې نور هم تازه شي او د «هل من مزید» چیغې ورته وهي رسول الله ص چې د جامو او وېښتانو د جوړښت کوم ډول د قیامت نښې وښودلې نن دوی له هغې څخه هم څو قدمه وړاندې تللي دي .

رسول الله ص په دغسې ښځو لعنت ویلی دی او دا یې هم ویلي دي چې د جنت بوی که څه هم دومره او دومره لېرې واټنونه ته رسېږي پر دوی حرام دی : « لعن الله الکاسيات العاریات المميلات المائلات »

یعنې : « د الله ج لعنت دی پر هغو ښځو وي چې په اغوستلو جامو کې هم لوڅې ښکاري د نورو میل ځان ته جلبوي او خپله نورته میلان کوي . »

هر څوک چې پر دې خبروي چې د ده د کور ښځې خپل عفت ، ابرو او حیا نه ساتي او بیا یې هم مخه نه نیسي نو رسول الله ص هغه ته دیوث وېلی دی او په دیوث د جنت بوی هم حرام دی او داسې ښځې نه څه قدر او



درناوی لري او نه څه ارزښت. دوی خپل کرامت پخپله ترپښو لاندې کړی دی. د فقهي یو مشهور کتاب د نصاب په حواله لیکي: ابا بکر الاعمش رستاق ته تللو نو دیوې ویالې ترڅنګ ښځو مټې را بډوهلې وې او سرونه یې لوڅ وو، ده پرې هېڅ پروا ونکړله او پرې ورغی نو چا ورځینې وپوښتل چې ولې دې دا کار وکړ؟ هغه ځواب ورکړ چې دوی د هېڅ احترام او درناوي وړندي ځکه چې دوی خپل عزت پخپله ترپښو لاندې کړی دی (۴۶).

په اسلام کې د ښځو منزلت

په تېرو مخونو کې مو د ښځې د ژوند حالات په بېلابېلو مذهبونو او قومونو کې ولوستل و مو لیدل چې له اسلام څخه وړاندې به لورګانې ژوندۍ تر خاورو لاندې کېدلې، د هغوی وجود مصیبت ګڼل کېده له خپلو انساني حقوقو څخه محرومې وې میراث نه ورکول کېده، په زنا مجبورېدلې، اوسني جاهلیت هم ښځه د خپلو غوښتنو د تسکین اله وګرځوله، هغه یې د سټیوریس په نوم په الوتکو کې د مسافرو د زړه د خوښۍ لپاره وکاروله؟ هغه یې د سوداګرۍ او د توکیو د نمایش او مشهورتیا لپاره استعمال کړله د هغوی قدر، قیمت او حیثیت یې هېڅ کړ.

(۴۶) البریقه شرح الطریقه.



مگر اسلام ښځې ته له نارینه ځینې ډېر عزت او حقوق ورکړل ، که د رسول ص سیرت وگورو نو وبه وینو چې هغه د ښځې دوست او پر هغوی مهربانه او دهغوی د حقوقو سترساتونکی و .

اسلام ښځې ته سیاسي ، اقتصادي او اجتماعي ټول حقوق ورکړل هغه په خپل مال کې د تصرف پوره واکمنه ده ، اسلام ښځې ته دومره درنښت او عزت ورکړ چې د لوېدیځ د پرمختللي ټولنې په تصور او خیال کې به هم ونه گرځي .

اسلام د ښځو نفقه ، جامه او د ژوند ټول ضروریات له واده څخه دمخه پر پلار ، ورور یا بل نژدې خپل او له واده څخه وروسته پر مېړه فرض وگرځول مېړه ته یې امر وکړ چې له ښځې سره نېکه گذاره کوه :
(«عاشروهن بالمعروف»)^(۴۷)

یعنې : «او گذران کوئ له ښځو سره په ښه طریقه .»
د نړ او ښځې ترمنځ د محبت د لازياتوالي په غرض فرمایي : «هن لباس لکم و انتم لباس لهن»^(۴۸)
یعنې : «هغوی ستاسې لپاره اغوستن دي او تاسې د هغوی لپاره اغوستن یئ .»

له رسول الله ص څخه پوښتنه وشوه چې زما د نېک صحبت ډېر مستحق څوک دی ؟ ځواب یې ورکړ چې مور دې ده ، هغه درې ځلې همدا سې

(۴۷) النساء ۱۹ .

(۴۸) البقرة : ۱۸۷ .



ويونستل هغوی ص به ځواب ورکاوه چې مور دی ده په څلوم ځل يې ورته وفرمایلي چې پلار دې دی.^(۴۹)

رسول الله ص فرمایي: «په دنیا کې مې له درې شيانو سره ډېره مينه ده چې يوه ترې ښځه يادوي»... رواه نسايي:

فرمایي چا چې دوه جينکۍ وپاللې تر هغې چې بالغې شي نو د قيامت په ورځ به زه او هغه په دې ډول راځو او دواړه گوټې يې يو ځای کړلې.^(۵۰)
«دنیا خوند او مزه ده او غوره خوند يې نېکه او صالحه ښځه ده»^(۵۱)

همدا راز فرمایي: «ښځه د نارينه سکه خورگاني دي، د ښځو عزت نه کوي مگر هغه څوک چې خپله عزت من وي او دهغوی سپکاوی نه کوي مگر بد اخلاقه او تر هر چا وروسته پاتې»

رسول الله ص د مرگ په بستره پروت و او ويل يې چې: «له ښځو سره په نيکۍ کولو وصيت کوئ»^(۵۲)

فرمایي غوره ستاسو هغه دی چې له ښځو سره د خير او ښېگڼې څخه کار واخلي. اسلام ښځې ته د مېړه د انتخاب حق ورکړ، د هغې تعليم يې فرض وگرځاوه، په کار کولو اړوتې نده او د نړ او ښځې يو پر بل مطلق فضيلت او واکمني يې له منځه وېوړه.

الله ج فرمایي: «هر چا چې نېک عمل وکړ له نارينه څخه ياله ښځو څخه حال دا چې دی مؤمن وي نو خامخا ژوند به ورکړو دوی ته ژوند پاکيزه او

(۴۹) متفق عليه.

(۵۰) مسلم

(۵۱) ابن ماجه.

(۵۲) مسلم.



خامخا جزاء به ورکړو دوی ته اجر د دوی په ډېرو بنسو هغو نېکیو سره چې
 وو دوی چې کول به یې»^(۵۳)

رسول الله ص د خدېجې (رض) د وفات کال عام الحزن (دغم کال) و باله
 حضرت عمر رض دیوې بنځې د نظر په هکله وایي: عمر رض خطا شو او
 بنځه حق ته ورسېدله، دی مبارک په توره تیاره کې له کور څخه بهر په
 مدینه منوره کې گرځېده یوې بنځې چې د کور دروازه یې ځان پسې تړلې
 وه د خپل مېړه په یاد کې داسې شعرونه ویل چې د هغه د ملاقات رغبت
 یې پکې کاوه حضرت عمر د دې کور دروازه وټکوله ترهغې یې ورته
 دروازه بېرته نکره، ترڅو چې بڼه مطمئن شوه چې ټکوونکی عمر
 (رض) دی، عمر هم د هغې په پاکۍ او عظمت مطمئن شو ورته یې وویل
 چې څه دې لږ مخکې ویل: تکرار یې کړه هغې هم ورته تکرار کړل عمر
 رض ورځینې وپوښتل چې خاوند دی چېرته دی؟ هغې ځواب ورکړ چې په
 فلاني لښکر کې جهاد ته تللی دی حضرت عمر رض د دې لښکر قوماندان
 ته سپری ورولبېږه ترڅو د دې بنځې خاوند کورته راولېږي هغه راغی او
 د حضرت عمر رض په خدمت کې حاضر شو حضرت عمر رض هغه کورته
 ولېږه بیا حضرت عمر رض له خپلې لور حفصې رض څخه وپوښتل چې
 بنځه د خاوند د بېلتون څومره تحمل لري؟ حضرت حفصې رض ورته
 وویل: «یوه میاشت یا دوه یا درې په څلورمه میاشت صبر ختمېږي نو
 حضرت عمر رض همدا نېټه د مجاهدو لښکریانو لپاره وټاکله»^(۵۴)

(۵۳) النحل: ۹۷.

(۵۴) ملامح الشوری عدنان النحوي.



وگورئ حضرت عمر رض د دې ښځې څومره درناوی او احترام وکړ ، د دې لپاره چې پر ښځو د مېړه جدایي سخته تمامه نشي د هغوی لپاره یې نېټه و ټاکله .

کله چې بي بي خديجې رض رسول الله ص ورځه بن نوفل ته وروست نو د هغه زړه له وېرې څخه ډک او اندېښمن و او کله چې بېرته راستون شو نو خوشحاله ، مطمئن او آرام و .

په اسلام کې د نارینه او ښځې اړیکې

په اسلام کې د نر او ښځې اړیکې د مینې او محبت ، دوستانې او صمیمیت اړیکې دي هغوی یو بل ته د ژوند په اوږدو کې ډېره اړتیا لري ، او یو له بل څخه ورته بې پروایي ناممکنه ده هغوی یو د بل متمم او پوره کوونکي دي .

ښځه او خاوند یو له بل څخه سترتیا لرې کوي ، دردونه کموي ، یو بل ته د اطمینان راحت ، هوساینې او تسکین لامل دي .

رسول الله ص به چې کوم اطمینان او سکون له بي بي خديجې او ام سلمې رض څخه حاصل و هغه تاریخ روښانه کړی دی ، په اسلام کې د نورو مذهبونو پر خلاف د نر او ښځې یو ځای او سېدل او په ګډه سره د ژوند بېرې پر مخ بېول د قدر او ستاینې وړ عمل ګڼل کېږي ، په هندوانو کې چې څوک له ښځو سره اړیکې ساتي هغه بدبخته ګڼل کېږي ، او د بریالیتوب او خلاصون دروازې یې پر مخ تړلې دي ، خو اسلام هغوی یو



دېل جامه گڼي ، څرنگه چې انسان جامې ته اړتيا لري همدا راز خپل جنس ته هم اړه لري ، بلکې له دې ډېر. الله ج فرمايي : [هن لباس لكم و انتم لباس لهن] ^(۵۵)

يعنې : « هغوی ستاسې لپاره اغوستن دی او تاسې د هغوی لپاره اغوستن یئ . »

اسلام نه يوازې هغوی ته اجازه کړې ده چې د خپل مثل د بقا لپاره په يو شرعي چوکاټ کې سره يوځای شي ، بلکې په دې يې امر ورته کړی دی ، او کله که احياناً د دوی ترمنځ کرکه ، نفرت ، زړه بداوی او ناخوالې راپيدا شي ، نو له يو بل څخه جدا کېدلی هم شي ، ځکه چې د دوی ترمنځ د يوځايوالي څخه غرض د مينې ، محبت ، دوستۍ او رحمت راپيدا کېدل دي ، او الله ج دابې سارې مينه او محبت او دوستانه دخپل وجود يوه نښه گرځوي :

[ومن آياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسكنوا اليها و جعل بينكم مودة ورحمة] ^(۵۶)

يعنې : « د هغه له نښو څخه دا ده چې ستاسو لپاره يې خپله تاسو څخه جوړې پيدا کړې لپاره د دې چې تاسې له هغو ځينې سکون واخلئ او هغه ستاسو ترمنځ دوستي او رحمت ايښی دی . »
[يا ايها الناس انا خلقناكم من ذكرو انثى] ^(۵۷)

يعنې : « ای خلقو موږ تاسې له يو سړي او ښځې څخه وزېږولئ . »

(۵۵) البقرة: ۱۸۷

(۵۶) الروم: ۲۱

(۵۷) الحجرات: ۱۳ .



د ښځې او نارايکې هېڅکله هم غوڅېدلای نه شي ، همدا ښځه ده چې کله به مور وي او کله خور ، کله به خاله وي او کله ترور او کله اسلام خلکو ته څو ځله له مور سره په نېکۍ کولو حکم کړی دی. الله ج له مور ، پلار دواړو سره په نېکۍ امر وکړ ، بيا يې مور ځانگړې کړه ، بيا يې د تاکيد لپاره په دريم ځل ياده کړله^(۵۸).

الله ج ناراونښځې دواړو ته وايي چې له يوبل څخه په بېلتون کې بېرته مه کوئ ، د خپل ژوند خوږې ورځې شپې مه هېروئ : [ولاتنسوا الفضل بينکم]^(۵۹)

يعني : ((په خپلو منځونو کې فياضي او احسان مه هېروئ .)) نارينه ته ښوونه کوي چې مېرمنې مو تاسې سره اوسېږي ، نو ښه گذاره ورسره کوئ ، :

[وعاشروهن بالمعروف]^(۶۰)

يعني : ((او گذران کوئ له ښځو سره په ښه طريقه .)) ناراونښځې دواړه د ټولنې د ترکيب دوه عناصره دي او کله که د دې عناصرو څخه يو کمېږي ، نو ټولنه او ژوندون له منځه ځي او اسلام دواړه له کرکې ، نفرت ، رځې يا حسد او کينې څخه منع کړي دي او هرې ډلې ته يې بېل بېل حقوق ورکړي او ټاکلي دي ، نو دې ته اړتيا نشته چې ښځې په بازارونو او پارکونو کې غونډې او مظاهرې وکړي او ځان ته حقوق وغواړي ، ځکه د هغوی حقوق څرگند او معلوم دي .

(۵۸) لقمان : ۱۴ .

(۵۹) البقره : ۲۳۷ .

(۶۰) النساء : ۱۹ .



دا چې د وخت حکمرانان له دوی سره ظلم کوي او اسلامي حدود هم ترېښو
لاندې کوي ، نو دا گناه د چا ده ؟

د ښځې د پيدا ايښت موخه :

ځينې پرگنې په دې انگېرنه کې دي ، چې له ژوند څخه غرض د نر ، ارام او
هوسا ژوند دی ، ښځه د نر خدمت لپاره پيدا شوې ده ، هغه بايد د نر تابع
و اوسي د وينځې په څېر دې کار وکړي ، د نارينه غوښتنې دې رفع کړي ،
اولاد دې وزېږوي ، کور دې سنبال کړي ، هغوی په عملي ژوند کې برخه
اخېستلای نه شي ، تردې چې له ځينو سره خولا دا سوچ و چې ښځه له
سره انسان نه دی او ځينې په دې شک او تردد کې وو چې آيا ښځه انسان
دی او که نه ؟

دا باطلې نظريې اسلام په کلکه غندلي دي ، اسلام چې نارينه په څه مامور
کړی دی ، ښځې يې هم مامورې کړي دي ، او له څه څخه يې چې نارينه
منع کړی دی ، ښځې يې هم منع کړي دي .

الهي احکام دواړو ته شامل دي .

الله ج فرمايي : [وما كان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضى الله ورسوله امرا ان
يكون لهم الخيرة من امرهم]^(۶۱)

يعني : « او نه دی لايق چا ايمان دار سړي او ايمان دارې ښځې ته هر کله
چې مقرر کړي الله ج او دهغه رسول ص څه کار چې دوی لره وي اختيار د
خپل کار »



په ثواب او گناه کې برابر دي په انساني کرامت کې مساوي دي الله ج فرمایي: [ولقد کرمنّا بنی آدم] (۶۲)

یعني: ((او په تحقیق سره موږ عزت ورکړې د آدم اولادې ته))
نو د ادم په اولاده کې نارینه او ښځې دواړه شامل دي ، دلته د غوره والي او فضيلت معیار نروالی او ښځه والی نه بلکې تقوا ده: [ان اکرمکم عندالله اتقاکم] (۶۳)

یعني: ((بېشک عزتمن په تاسو کې د الله ج په نزد زیات پرهېزگار ستاسو دی)) دلته هر چا ته خپل نصیب او برخه پوره ور رسېږي په دې خاطر د هغې له اجر څخه څه نه کمېږي چې هغه ښځه ده ، او نه د نارینه توب په سبب ډېرښت مومي الله ج فرمایي: [للرجال نصیب مما اکتسبوا وللنساء نصیب مما اکتسبن] (۶۴)

یعني: ((د سړیو لپاره حصه ده له خپلې گټې څخه او د ښځو لپاره حصه ده له خپلې گټې څخه)) نو هر چاته د خپلې کړنې بدله پخپله ورکول کېږي .
[من عمل صالحاً من ذکر او انثی و هو مومن فلنحیینه حیاة طيبة و لنجزینهم اجرهم باحسن ما کانوا یعملون] (۶۵)

یعني: ((هر چا چې وکړ نېک عمل له نارینه یا له ښځې څخه حال دا چې دا مؤمن وي نو خامخا ژوندون به ورکړو هرومرو اجر د دوی په ډېرو ښو هغه نېکیو سره چې وو دوی چې کول به یې))

(۶۲) الاسراء: ۷ .

(۶۳) الحجرات: ۱۳ .

(۶۴) النساء: ۳۲ .

(۶۵) النحل: ۹۷ .



[ان المسلمين ولمسلمات و المؤمنين و المؤمنات و القانتين و القانتات و الصديقين و الصادقات و الصابرين و الصابرات و الخشعيين و الخاشعات و المتصدقين و المتصدقات و الصائمين و الصائمات و الحافظين و الحافظات و الذاكرين الله كثيراً و الذكات اعد الله لهم مغفرة و اجراً عظيماً .] (٦٦)

يعني : « بپشكه مسلمانان سړي او مسلمانانې ښځې او ايماندار سړي او ايماندارې ښځې او بنده گي كوونكي سړي او بنده گي كوونكې ښځې رښتونې سړي او رښتونې ښځې صبر كوونكي سړي او صبر كوونكې ښځې او خيرات كوونكي سړي او خيرات كوونكې ښځې روژه دار سړي او روژه دارې ښځې حفاظت كوونكي سړي او حفاظت كوونكې ښځې او يادوونكي سړي الله ج لره ډېر او يادوونكې ښځې تيار كړي دي الله ج د دوى لپاره معافي او لوى ثواب. »

[فاستجاب لهم ربهم انى لا اضيع عمل عامل منكم من ذكر او انثى بعضكم من بعض] (٦٧)

يعني : « بيا قبوله كړله د دوى دعا د دوى رب چې زه نه ضايع كوم محنت د محنت كوونكيو ستاسو څخه سړي وي او كه ښځې تاسو پخپلو كې يو يئ . »

نو ددې ياد شويو آيتونو او له داسې ډېرو نورو ايتونو څخه په ډاگه ښكاري چې عمل له نر او ښځې دواړو څخه مطلوب دى ، او دواړه پوښتل

(٦٦) الاحزاب : ٣٥ .

(٦٧) ال عمران : ١٩٥ .



کېږي ، څومره حقوق چې نارینه پر ښځه لري هغومره حقوق ښځه هم پر نارینه لري : [ولهن مثل الذی علیهن بالمعروف] ^(۶۸)

یعنې : « اوبښځې لره هم حق دی لکه څنگه چې د سړیو پر هغوی حق دی » دلته لومړی الله ج د ښځو حقوق په سړیو یاد کړي نو معلومېږي چې د ښځو حقوق د نر تر حقوقو مهم دي او باید ژر ادا شي .

و مو لیدل چې اسلام ښځو او نارینه و ته په یوه او درنه سترگه گوري د جنس په خاطر یوه ډله له بلې ډلې فضیلت او لوړتیا نلري د لوړتیا او غوره والي معیار تقوا ده همدا راز ومو لیدل چې ښځې هم باید په عملي ژوند کې برخه واخلي دا هم له هغو دوه ډلو څخه یوه ډله ده چې الله ج پر نورو مخلوقاتو عزتمند او اشرف ګرځولی دی ، نو اوس د کوم سلیم عقل خاوند دا ویلای شي چې ښځه د نر د خدمت لپاره پیدا ده او باید د نارینه و د ژوند د هوساینې او ارامتیا لپاره ورڅخه د وینځې په څېر کار واخستل شي .

د تعجب وړ خبره خو داده چې زموږ ځینې علماء هم په دې سهوه او غلطه انګېرنه کې پرېوتې دي او لوی دلیل چې دوی پرې استناد کوي ، هغه د (طه) سورت دا ایت دی چې : [فقلنا یا ادم ان هذا عدولک ولزوجک فلا یخرجنکما من الجنة فتشقی] ^(۶۹)

یعنې : « بیا موږ و ویل ای ادمه دا ستا او ستا د بي بي (ښځې) دښمن دی پس ونه باسي تاسو لره له جنت څخه بیا به په تکلیف کې پرېوځي » نو دوی وایي چې د عملي ژوند دا پړه ، نیک مرغي او بدمرغي تکلیفونه او خوندونه هر څه د نر حق دی ، نه ښځه په تکلیف کې اچول شوې ده او نه

(۶۸) البقره : ۲۷۸ .

(۶۹) طه : ۱۱۷ .



ورڅخه عملي ژوند نه د راوتلو هيله شوې ده او نه دې راوځي د کور په دېوالونو کې دی ایساره اوسېږي ځکه چې الله ج ادم ع ته وویل «چې بیا به په تکلیف کې پرېوځې» دلته مفرد ضمیر استعمال شوی دی ، او که له نسخې څخه د ژوند په ډگر کې د گډون امید وای نو الله ج به «فتشقیاء» ویلي و .

د دوی په ځواب کې باید عرض وکړم چې د ادم ع او حوا کیسه خو په قران کې څو ځله یاده شوې ده بل ځای کې یې وگورئ د همدې ایت بنسټه برخې وگورئ نو ستاسو دا غلطه انگېرنه به پخپله رفع شي او په خپلې اشتباه به پوه شئ ، الله ج فرمایي : [وقلنا یا ادم اسکن انت و زوجک الجنة وکلا منها رغدا حیث شئتما ولا تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظلمین فازلهما الشیطن عنها فاخرجهما مما کانا فیہ] (۷۰)

یعنې : «و وېل موږ ای ادمه و اوسه ته او ستا بنسټه په جنت کې او خورئ په کې هر څه چې ستاسې خوښ شي ، او چېرته چې مو خوښ شي او نژدې کېږئ مه دې ونې ته بیابه تاسې شئ له ظالمانو څخه نو و بنویول دوی شیطان له هغه ځای څخه او ویې خکل دوی له عزت او راحت څخه چې په هغه کې دوی وو .»

نو دې ایتونو کې خطاب ادم ع او حوا دواړو ته دی ، دواړو ته په جنت کې د اوسېدلو امر و شو دواړو ته د هغه د مېوو خوراک او په جنت کې د گرځېدو اجازه وشوه او دواړه دې ونې ته له نژدې کېدلو څخه منع شول او دواړو ته وویل شول چې که دا کار مو وکړ نو له ظالمانو څخه به یی ، دلته



خو پر یوځای کې هم نه پر راحت کې تنها ادم ع ته خطاب شوی او نه په زحمت کې بلکه پر ټولو ځایو کې دواړو ته خطاب شوی ، همدا قصه بل ځای بیانوي : [یا ادم اسکن انت و زوجک الجنة فکلا من حیث شئتما ولا تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظلمین ، فوسوس لهما الشیطان لیبدی لهما ماوری عنهما من سواتهما وقال ما نهکما ربکما عن هذه الشجرة الا ان تكون ملکین او تکونا من الخالدين وقاسمهما انی لکما من الناصحین فدلهما بغرور فلما ذاقا الشجرة بدت لهما سواتهما وطفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة وناداهما ربهما الم انهکما عن تلکما الشجرة و اقل لکما ان الشیطان لکما عدوا مبین قالا ربنا ظلمنا انفسنا و ان لم تغفرلنا وترحمنا لنکونن من الخاسرین]^(۷۱)

یعنې : « ای ادمه اوسه ته او مېرمن ستا په جنت کې او خورئ او څښئ دواړه له هره ځای چې خوښ مو شي او مه نژدې کېږئ تاسې دواړه دې ونې ته ، نو شئ به تاسې دواړه له ظالمانو څخه ، نو وسوسه واچوله دوی دواړو ته شیطان ، لپاره د دې چې ښکاره کړي ، دوی دواړو ته هغه چې پټ کړای شوي دي له دې دواړو ځینې له غلیظه و عورتونو د دوی څخه او ویل یې ، نه یئ منع کړي تاسې له دی ونې ځینې مگر د دې لپاره چې نشئ تاسې دواړه پرښتې یا چې نه شئ تاسې دواړه له تل پاتې کېدونکیو څخه ، سخت قسم یې وکړ دوی ته چې بېشکه زه تاسې دواړه ته له تل خامخا له نصیحت کوونکیو څخه یم ، پس رانښکته یې کړل دوی دواړه په فرېب نو کله چې و ځکله دوی دواړو له ونې څخه ، ښکاره شو دې دواړو ته غلیظه



عورتونه د دوی او ولگېدل دوی دواړه چې سره نښلول به یې پر عورتونو خپلو باندې له پانود جنت څخه او غږ وکړ دوی دواړو ته رب د دوی چې ایا ما نه وئ منع کړي تاسې له دې ونې څخه او ویلي ما تاسې ته چې شیطان ستاسې د دواړو دښمن دی ښکاره او وویل دوی دواړو ای ربه موږ ظلم وکړ پر ځانونو او که ته موږ ته بخښنه ونکړې او په موږ رحم ونکړې نو خامخا موږ به شوله تاوان کوونکیو څخه .»

له دې ایتونو څخه په ډاگه څرگندېږي چې په جنت کې اوسېدل ، د جنت له مېوو ځینې گټه اخېستل په جنت کې ازاد گرځېدل د ادم ع او حوا دواړو حق و و الله ج دواړو ته په جنت کې داوسېدلو اجازه وکړه او شیطان دواړه وښویول او الهي عتاب (پړه) پر دواړو راغله او دخپلې خطا د بخښنې لپاره دواړو د الله ج حضور ته دعا وکړله. نو دلته خو پرتولو ځایو کې ادم او حوا یو ځای یاد شوي دي ، نه ادم د ژوند په ډگر کې د تکلیفونو لپاره ځانگړی شوی دی او له دی صحنې څخه د حوا په وېستلو باندې هم کوم دلیل نشته ، بلکې ټول ایتونه چې موږ وړاندې یاد کړل زموږ د مدعا ثبوت دي او په کوم ایت باندې چې دوی استدلال کوي مفسرین وايي : مراد له دې څخه دادی چې ښځه خو دې هم په تکلیف کې درسره گډه ده مگر زیات بوج پرتادی^(۷۱) :

امام قرطبي وايي چې : د ښځې د ژوند ټولې اړتیاوې د سړي پر ذمه دي د دې په حاصلولو کې چې کوم تکلیف او مشقت دی دا ذمه واري یواځې د سړي ده ، نو ځکه الله ج فتشقی وویل چې څه محنت ، تکلیف او مشقت

(۷۱) معارف القرآن جزء ۱۶ مفتي محمد شفیع .



کول دي هغه به په حضرت ادم ع وي ځکه چې د حضرت حوا ع د ژوندانه د ضرورتونو ذمه وار هم دی ده ^(۷۲).

نو دلته هم هېڅ معقول دلیل نشته چې بنسټه دې له خپل اجتماعي (ټولنیز) دریځ څخه یوه لوبښت هم وروسته کړي او یا دې د ژوند ډگر ته له را وتلو څخه بنده کړای شي او یا دې ځینې بې انصافان هغه له انسانیت څخه حیوانیت ته کش کړي !!

ځینې خلک اوس هم وایي چې دا په حقیقت کې بنسټه (حوا) وه چې د انساني بدمرغۍ بنسټ یې کېښود ، دوی دعوه کوي چې همدې حوا ، ادم ع دې ته وهڅاوه چې په جنت کې د غنم دانه وڅوري او د الله ج له امر څخه سرغړونه وکړي او ادم ع د همدې په لمسونه او هڅونه د غنم دانه وڅوره ، الله ج د ادم ع په دې نافرمانۍ خفه شو او هغه یې له جنت څخه را ووبست چې له همدې ورځې څخه د انساني بدمرغۍ تاریخ پیل کېږي او که داسې نه و شوی نو نه ادم ع له جنت څخه راوبستل کېده او نه به دنیوي ستونزې او بدمرغۍ وای .

د دوی په ځواب کې باید وویل شي چې لومړی خود ادم ع او حوا په کیسه کې دا پورتنۍ تصور له منحرف یهودیت څخه سرچینه اخلي او دا تصور یهودیت د (عهد قدیم) صحیفو رانقل کړی دی او هرڅوک چې دا تصور بدرگه کوي په حقیقت کې د یهودیت د مطالعې تر اغېزې لاندې راغلی دی چې اسلام یې په کلکه ردوي .

(۷۲) احکام القرآن جزء ۱۱۱ عبدالله محمد بن احمد الانصاري القرطبي .



په قران ، حديث او نورو اسلامي نصوصو کې داسې کوم دليل نشو موندلی چې پورتنۍ دعوه تائيد کړي ، حتی اسلام په کلکه په دې تاکيد کوي چې لومړنی مسئول په خپله ادم ع دی او همده د خداى ج د فرمان خلاف د غنم دانه وخوره (ولقد عهدنا الى ادم من قبل فنسى ولم نجد له عزما). (۷۲)

يعني : ((او خامخا په تحقيق سره موږ حکم کړی و ادم ع ته پخوا لډېنه پس هېر يې کړ او ومونه مونده ده ته استقامت (صبر له نه کولو) څخه .))

څو شېبې او ځوابونه يې

ځينې خلک چې له اسلام سره حساسيت لري او له اسلامي روح سره شنایي نه لري او نه يې هم له دين څخه څه لوستي دي داسې فکر کوي چې اسلام نارينه د ښځې پر سر مطلق حاکم گرځولی دی او ښځه پر هر حال بايد د هغه او امر ومني که څه هم هغه په ناحقه وي او ښځه بايد له هغه سره د وينځې په څېر ژوند وکړي موږ به انشاء الله د دوی هرې غلط فهمۍ او اشتباه ته مدلل ځواب ووايو .

الف : شېبه په قيموميت (واکمنۍ) دسړي کې د دوی يو غټ دليل دا ايت دی .

(۷۲) طه : ۱۱۵ .



الله ج فرمايي : [الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض و بما انفقوا من اموالهم ، فالصالحات قانتات حافظات بما حفظ الله] (٧٣)

يعني : « سړي مقرر دي پر ښځو باندې په دې وجهې چې فضيلت ورکړې دى الله ج ځينو ته پر ځينو نورو په سبب د دې چې خرڅ کوي خپل مالونه بيا کومې ښځې چې ښکې دي ، تابعدارې دي ، ساتونکې دي پسې شاه د الله ج په حفاظت سره . » خو د دې ايت مطلب او معنى دا نده چې خاوند يا نارينه دې مطلق ديکتاتور وي هر څه چې وايي بايد ومنل شي او هېڅ خبره يې رد نه شي او نه د دې دليل دى چې هر نر په هرې ښځې فضيلت او بهتري لري .

د نرفضيلت او غوره والى په څو شرطونو پورې اړوند دى داسې نه چې هر نر دې خوښ وي او ځان دې په ښځې غوره گڼي ، هغه شرطونه الله ج خپله په همدې ايت کې بيان کړي دي هغه دا چې .

نارينه خپل مالونه لگوي ، سترگتيا او ستومانې پر ځان مني ، د ژوند تکليف او ترڅې په ځان تېروي خو که کله نارينه له ځان څخه په همت کې ښځه او ښځه له ځان څخه نارينه جوړ کړي نو بيا دا ايت د داسې چا د قيموميت دليل نه دى ډېر وخت صالحې ، قانتې (تابعدارې) د پټو رازونو ساتونکې ښځې له ډېرو سړيو ځينې غوره دي ، کله چې سړى صحرايي شي او له کور څخه خبر نه وي د ښځې هېڅ پروا ونه لري د هغې نفقه نه ورکوي په کارونو کې تنبل وي ، او يا ښځه د فساد او فتنې خواته کشوي

نو آيا دا دې هم پر بنځو د فضيلت او بهترۍ دعوه کوي؟ د غوره والي او بهترۍ شرط خو دادی چې نارينه تکليف ارام او مطمئن ژوند تېر کړي ، نو بيا دې د کورپالونکۍ سړۍ ولې نه وي؟ او سليم عقل او طبيعت هم دامنې چې په دغسې حالت کې دې د کور مشر نارينه وي ، او د دې معنی دا نده چې بنځه دې بالکل حيثيت ونه لري ، نارينه دې مستبد ، ظالم او ديکتاتور وي او نه خو دا د اسلام له عام مفهوم سره سمون خوري ، اسلام خو په مشوره امر کړی دی حتی کله که ماشوم له تې څخه بېلېږي نو په دومره وړه خبره کې دې هم مشوره وشي ، د مور او پلار په مشوره دې له تې څخه جدا شي ، نو نارينه بايد له بنځو سره مشوره وکړي او بل بنځه که کار ونکړي نو بخښل کېږي او غير مسئووله ده او نارينه مسئوول دی دا تفصيل داسې دی لکه د لومړي وزير فضيلت په وزير داخله او ډېر وخت د کورنيو چارو وزارت په خپلو اړوندو چارو کې له لوی وزير څخه ډېر واک ، اختيار او تجربه لري .

علماء وايي چې په کور کې د نارينه واکمني داسې ده لکه چې يوه بېړۍ يا موټر روان وي او په هغې کې چلوونکي ډېروي او دبېړۍ يا د موټر د چلولو لپاره يوتن پکار وي او هغه بېړۍ ته کښېني او چلوي يې . نو نارينه هم د بېړۍ چلوونکۍ دی او په هېڅ ترتيب د دې معنی نه ورکوي چې خاوند دې مطلق واکمن يا باداروي او بنځه دې د هغه وينځه او خدمتگاره وي .

ب : شبهه د بنځو په شهادت کې



ځينې خلک داسې فکر کوي چې رسول الله ص بنځو ته کم عقلي ويلي دي او هغه يې له انسانيت څخه وېستلي دي مگر دا خبره په دې مفهوم سره هېڅ صحيح نه ده چې رسول الله ص به له بنځو سره په مهمو چارو کې مشورې کولې د هغوی د بنو نظرياتو او کتنو څخه به مستفيد کېده ، وگورئ بي بي خدېچې رض له رسول الله ص سره د وحې په پيل کې څومره لويې مرستې کړي دي ، هغه ص يې ورځه بن نوبل ته وروست ، هغه ص ته يې داسې تسلي ورکړله چې کاملاً مطمئن شو .

د حديبيې په صلحه کې کې د ام سلمې رض کړنه وگورئ ، نو رسول الله ص بنځو ته کم عقلي هېڅکله نه دي ويلي ، دا له حديث څخه غلط فهمي ده په دې حديث کې رسول الله ص د عقل او دين کمښت داسې روښانه (توضيح) کوي : (او موږ وويل چې زموږ د عقل او دين کمښت (نقصان) څه شی دی يا رسول الله ص ؟ هغه ص وفرمايل چې ايا د بنځې گواهي د نارينه په نيمايي نه ده ؟ موږ وويل هو ! هغه ص وويل همدا يې د عقل کمښت دی بيا يې وفرمايل ايا داسې نه ده چې کله بنځه حايضه شي نه لمونځ کوي او نه روژه نيسي ؟ موږ وويل هو ، هغه ص وفرمايل همدا يې د دين کمښت دی) ^(۷۴)

نو د بنځې د عقل کمښت په دې حديث کې په يو څه پورې منحصر شو هغه دا چې د بنځو گواهي د نرد گواهي نيمه ده ، رسول الله ص يواځې په

(۷۴) الشوری و اثرها فی الדיمرطیه \ دکتور عبدالحمید اسماعیل نقل له ارشاد الساري شرح صحيح

بخاري څخه .



همدې پورې خاص کړ او کوم بل لامل يې ياد نه کړ او دا چې ولې دښخو گواهي د نارينه وو دگواهي نيمه ده الله ج يې داسې بيانوي :
[ان تضل احدهما فتذكر احدهما الاخرى] ^(٧٥)

يعنې : «لپاره د دې چې که هېرې کړي يو تن له دوی څخه نو ياد به يې کړي ورته بله» نو د گواهي د نيم والي لامل الله ج دهغوی د حافظې کمزورتيا و ښودله چې ژر ژر ورڅخه هېرېږي ، ځکه چې د چاله يو کار سره مخه نه وي نو هغه ته يې پام کم وي ، نو همداسې دا مالي مسايل د ښخو له مخې او توجه څخه لېرې دي او ډېرې کمې اړيکې ورسره لري ، نو د هېرې او دې مسائلو ته د اهتمام د نه کولو وېره ده نو ځکه د دوه ښخو دگواهي ته اړتيا پيدا شوله او دا د ښخې د کم عقلۍ او سپکوالۍ معنی نه ورکوي ځکه چې دا د هغوی ورځنۍ چارې نه دي او که رښتيا هم کم عقلې گڼل کېدلې نوله سره به يې گواهي نه قبلېدله او نه به د حديثو په روايت کې په دوی باور کېده ، د حديثو په روايت کې ديوې ښخې په روايت اعتماد او باور د څه لپاره ؟ او په کوم ځای کې چې دا وېره (هېروالۍ) نه وي د دوی گواهي ضرور قبلېږي وينو چې هغه چارې چې دښخو ورځنۍ اړيکې ورسره دي او د هغوی له دندو څخه شمېرل کېږي نو لکه چې ابن قيم جوزي وايي : دهغوی گواهي تنها هم په کې قبلېږي ^(٧٦).

شيخ محمد شلتوت وايي : په گواهي کې د دوه ښخو يو ځای کول د باور لپاره دي ، د دې لپاره نه چې هغه کم عقله ده ، چې د هغې انسانيت ته پرې صدمه ورسېږي مگر اصلي لامل لکه چې شيخ محمد عبده وايي : دا دی

(٧٥) البقرة : ٢٨٢ .

(٧٦) الطرق الحكومية فى السياسة الشرعية ، ابن قيم جوزي .



چې د هغې دنده او چارې مالي مسائل ندي او نه يې مخه دې مسائلو ته ده او نه پېرل او پېرودل کوي ، او کورنۍ چې د هغې ورځنۍ چارې دي او مخه يې ورته ده گواهي يې په کې يوازې هم قبلېږي .

شېخ محمد شلتوت زياتوي : د دې معنى دا نه ده چې دښځو په گواهي حق نه ثابتېږي او قاضي دې پرې حکم نه کوي ځکه چې قاضي اخر څه غواړي هغه بينه ده .

او علامه ابن قيم جوزي وايي : هر هغه څه چې حق ښکاروي نو بينه ده ، له همدې کبله قاضي په قطعي قرائنو فيصله کولى شي ، حتى کله چې پرې باوري او مطمئن شي نو د کافر په شهادت هم فيصله کولى شي .
(۱)، (۱) الاسلام عقيدة و شريعة \ شېخ محمد شلتوت .

دكتور عبدالحميد انصاري وايي : د دې معنى دا نده چې د نر حيثيت ، برم ، شان او رتبه لوړه ده او دښځې ټيټه ، بلکې مطلب دا دى چې حق ثابت شي ، او پلټنه پکې وشي ، او پر ښځو عاطفه ژر غالبېږي ، تاسې وگورئ کوم ځاى کې چې د نارينه وو په هکله هم دا وېره ده هلته د نارينه گواهي هم نه قبلېږي لکه دښځې او خاوند گواهي يو دبل لپاره . سره لدې چې خاوند يا مېړه نارينه هم دى همدا راز د پلار گواهي د زوى لپاره چې دلته هم همدا وېره ده نه قبلېږي .

شېخ محمد متولي الشعراوي وايي : له عقل ځينې مراد ماغزه دي چې په هغې کې د انسان معلومات ، خيالونه ، يادشوي شيان ، په ذهن کې منل شوي شيان ثبت وي او ماغزه نر او ښځه دواړه لري ، او سړى کولى شي چې په چټکتيا سره هغه څه ومومي چې په ذهن کې يې ورته ځاى ورکړى دى ، او تصرف پکې وکړي او عقل هم د تجربو او معلوماتو محصول دى نو



څنگه چې بنځه د ټولنې (سوسيالي) څخه لرې ده نو نشي کولای چې په اسانه ورته یو څه یاد کړي ورشي ، همدارنگه بنځې هم هر څه ته پوره پام نه کوي او که بهر یې هم په څه شي نظر ولگېږي نه یې څېړي او نه پکې فکر کوي بنایي هغه ډېره مهمه واقعه وي مگر دا ورته هېڅ پام نه کوي ، نو ځکه د دوه و بنځو یو ځای والي ته اړتیا پېښه شوله^(۷۷) .

دکتور محمد البهي وايي : بنځه بهرنۍ اغېزې ډېر ژر مني ، له نارینه څخه ډېره نرمه د عاطفې خاونده ده ژر تصدیق کوي ، د هغې د قهر ، غصې او خوشحالي ترمخ ، د نرمۍ ، او سختۍ ترمخ د مخ اړولو او شا اړولو ترمخ مسافه ډېره کمه ده که الله ج بنځې ته هم هغه مسوولیتونه ورمخ کړي وای نو دابه د بنځې د ښېگړې پر خلاف کار و^(۷۸) .

په هر حال ومو لیدل چې د یو نارینه پرځای د دوو بنځو و درول په گواهي کې د هغې د عقل او پوهې د نشتوالي په معنی نه دی ، بلکې څه نور لاملونه یې درلودل او په اسلام کې بنځې ته هېڅکله هم د کم عقلي او لېونی نسبت نه دی شوی .

ج : شبهه په میراث کې

دوی وايي چې « اسلام په میراث کې بنځې ته د نر نیمه برخه ټاکلې ده ، او دا خو د دوی پروينا ښکاره بې انصافي ده ، ځکه چې نارینه کار هم

(۷۷) المرأة فی الشریعة الاسلامیة شیخ محمد متولي الشعراوي .

(۷۸) المرأة فی الشریعة الاسلامیة \ شیخ محمد متولي الشعراوي .



کولای شي او بهر هم وځي پکار خو دا وو چې نارینه ته د ښځې نیمه برخه ورکول شوې وای ، پدې کې خو د ښځو سپکاوی او بې احترامی ده .»

زه دې ښاغلیو ته وایم چې لومړی باید دوی دې مسئلې ته ژور ورننوزي پدې اړه د اسلام ارشادات ژور ولولي او بیا پرېکړه وکړي. دوی باید پر اسلام تردې تورلگولو وړاندې خو لږ له اسلام څخه مخکې ټولنو ته هم وگوري چې هلته د ښځو څه حال و بیا په اوسنیو ټولنو کې د ښځو حال هم وگوري. هلته ښځې ژوندی ښځېدلې د هغوی وجود غم گڼل کېده ، په پیداېښت یې دهر چا تندۍ تریو و میراث خويي بالکل نه ورکاوه . ځکه چې په عربو کې به چې چاله خپلې قبیلې څخه دفاع نشوه کولای هغه له میراث ځینې محروم و ، میراث یوازې د نارینه وحق و ، په یهودیت کې چې نارینه اولاد وي ښځې ته میراث نشته دی .^(۷۹)

مگر اسلام چې د میراث په هکله کوم قانون ټاکلی هماغه د فطرت او سلیم عقل تقاضا او غوښتنه ده ځکه چې نارینه ته د کور لگښت ، د ښځې او اولاد نفقه او نورې چارې ورترغاړه دي ، او په ښځې خو دا تکلیفونه یو هم نشته حتی د هغې خپله نفقه هم پرېل چاده ، مهر هم اخلي او دهغې جامې ، خرڅ ، خوراک او د ضرورت وړشیان هم پرېل چا دي ، په دې هکله یو عالم وایي : په میراث کې د برخو ټاکل دا معنی نه ورکوي چې نارینه په ښځو بهتر والی لري ، یا ښځې ته په سپکه سترگه کتلی شي ، بلکه دا وېش د ټولنیز نظام او توازن سره سم ټاکل شوی دی چې نارینه و ته د ډېر مال اړتیا ده او باید ډېره برخه ورکړل شي او ښځو ته د کم مال ضرورت دی

(۷۹) المرأة في القرآن \ استاذ محمود العقاد .



نو کم دې ورکړل شي ، بله خبره داده چې څوک خو دې یوه بېلگه هم را ونیسي چې په غیر اسلامي ټولنو کې دې بنځو ته میراث ورکړل شي ؟

د : شبهه په طلاق کې

له هغو شبهو څخه چې ځینو ته د اسلام په هکله پیدا شوې دي یوه هم د طلاق مسئله ده چې ولې د سړي په واک کې ده ، ځکه چې په دې کې خو د بنځې سپکاوی دی ، دوی وايي چې پکار خو دا ده چې بنځې ته هم کله یې چې زړه وغواړي د جدائی حق ورکړل شي .

رښتینې خبره داده چې که څوک د طلاق مسئلې په اسلام کې وڅېړي او لږ پرې ځان خبر کړي ، نو دغه بې ځایه شبهه به یې پخپله ځواب شي ، اسلام یو واقعي دین دی هغه طلاق له کورنۍ ځینې لېرې غواړي ، ځکه چې په طلاق سره د کورني نظم جوړښت او بڼه له منځه ځي له همدې کبله یې په حلالو کې ډېره ناکاره او بد شی طلاق بنسودلی دی ، او له سړي څخه غوښتنه شوې ده چې که په څه خبره له بنځې ځینې خفه شي صبر او تحمل وکړي ، او ژر د جدائی خیال زړه ته رانه ولي .

الله ج فرمایي : [و عاشرو هن بالمعروف فان کرهتموهن فعسی ان تکرهوا شیاً ویجعل الله فیہ خیرا کثیرا] ^(۸۰)

يعني : « او گذران کوی له بنځو سره په ښه طریقه او که تاسو بد گڼئ دوی نو شاید چې تاسو نه خوښوئ یو شی او الله ج ایښی وي په دې کې ډېر ښه والی »

او کله که دښځې او خاوند ترمنځ اوبه بالکل خړې شي نو اسلام له دواړو څخه د لوی زړه ، حوصلې او عقل نه دکار اخستلو غوښتنه کوي لومړی باید خاوند ښځې ته نصیحت وکړي او که چېرې نصیحت اغېزه ونکړي بیا به یې بستره ورته جدا کړي او که پردې هم ونه شي نو کولای چې تادیباً یې سپک ووهي چې زخمي کوونکي نه وي ، په لرگي نه او په مخ نه وي ، او که بیا هم ونشي نو یو مشر به د خاوند او یو مشر به د ښځې له کورنۍ څخه را وغواړي ترڅو د دوی ترمنځ راپیداشوې ستونزې و څېړي او اصلاح راولي که چېرې د هغوی په نظر د زوجیت د دوام امکان و نوښه او که نه و نو طلاق دې ورکړي ، او حتی طلاق هم اسلام وایي چې طلاق دې طهر (پاکۍ) کې وي او یو دې وي او بله دا چې ښځې دې د خاوند له کوره څخه نه ووځي ترڅو چې د ده د لومړي او دوهم طلاق په عدت کې وي ښايي چې په دې موده کې د خاوند طبیعت ښه شي ، د ژوند تېرې خوږې شپې او ورځې ورپه یاد شي ، ښځې ته یې رغبت وشي او رجوع ورته وکړي او که دا هرڅه سرونه نیسي نو بیا وروستنی علاج جدایی (بېلتون) دی او طلاق د نارینه په واک کې ځکه دی چې هغه په هر کار کې سوچ او فکر کوي ، د هغه ټول اړخونه سنجوي ، لنډه منډه نه کوي ، په اسانه او وړه خبره ښځې ته طلاق نه ورکوي او بل دا چې نارینه ښځې ته د مهر په نامه څه مال ورکوي ، او که طلاق د ښځې په لاس کې وي نو هره ورځ به لکه لوېدیځه نړۍ په ختیځه نړۍ کې هم مېرمن له مېرپه سره یو



مياشت هم اوسېدل نه غواړي ، په وړه خبره هم له هغه څخه بل چاته روانه وي ، د خوند او ذوق لپاره هم خوځو مېړونه کوي ، دا خو دهغه اصل غرض خلاف کار دی د کوم لپاره چې نکاح روا شوې ده ، بنځه زړه تنگې ده په کار کې سوچ او فکر نه کوي ، د کار مثبت او منفي اړخونه نه څېړي ، فيصله ډېره ژر کوي ، کېدلی شي چې په وړه خبره هم خاوند بېل کړي او دا هر چاته په ډاگه ده او که بنځې ته د طلاق حق ورکړل شوی وای نو کېدلی شو چې ځينو بنځو په هره مياشت يو يا دوه واره مېړونه کول له هغه څخه به يې مهر اخيست ، او د هماغې ورځې په بېگا به يې هغه ته طلاق ورکاوه ، اوله نکاح څخه به يې سوداگري جوړه کړې وای ، ځکه له خاوند ځينې په جدا کېدلو په هغې هېڅ تاوان او پړه نشته ، اسلام د همدې لارې د بند بدللو په خاطر هم د طلاق واک بنځې ته ورنکړ .

دا خبره هم غلطه ده چې بنځه بالکل د جدائی حق نه لري ، اسلام بنځې ته دا حق په بشپړ ډول ورکړی دی ، چې که له خاوند سره يې اړیکې خرابې شي او په هېڅ صورت له هغې سره اوسېدل نه غواړي ، نو ځان دې جدا کړي او دا مال بېرته ورکول خاوند ته هم د همدې لپاره شرط شول چې بنځه له خپل دې حق ځينې ناوړه استفاده ونکړي ، او که خاوند طلاق ورکړي نو له بنځې ځينې هېڅ غوښتلاى نه شي .

اسلام چې د جدائی کوم حق نارینه ته ورکړی هغه يې بنځې ته هم ورکړی دی ، خو د دې لپاره چې دواړه له خپل دې حق څخه ناوړه استفاده ونکړي نو په دواړو يې يو څه شرطونه کېښودل چې که خاوند بنځې ته طلاق ورکوي خپل مال غوښتلاى نشي ، د متعې په نامه به يو څه ورکوي او په عدت کې به نفقه ورکوي او که بنځه ځان له مېړه څخه جدا کوي نو دهغه



مال به بېرته ورکوي چې د ښځې دې حق ته په اسلام کې په فقهي اصطلاح
د (خلعی) حق وايي نو دا شبهه بالکل بې ځايه ده چې په اسلام کې ښځو
ته له مېړونو څخه د جدایي د غوښتنې حق نشته دی .

ه : شبهه د فتنې په لفظ کې

يوبل حديث چې اکثره خلک پرې د ښځو پر ضد استدلال کوي خو په
مفهوم يې نه پوهېږي هغه دا چې بخاري روايت کړی دی : « ما ترک
بعدي فتنة هي اضر على الرجال من النساء . »
يعني : « ما له ځان څخه وروسته سړيو ته له ښځو څخه ضررناکه فتنه نده
پريښي »

دوی گومان کوي چې دلته له فتنې څخه غرض شر او مصيبت دی چې
انسان پرې ازمويل کېږي لکه څنگه چې په نيستمۍ ، ناروغۍ ، نادارۍ ،
ولېږي او وېرې باندې ازمويل کېږي ، رښتيا خبره دا ده لکه څرنگه چې
د « فتاوی المراه المسلمه » مصنف ليکي دلته له فتنې څخه غرض دا ندی
چې گوندې دوی شر ؛ مصيبت يا غمونه دي چې نارينه پرې ازمويل کېږي
بلکه ډېر وخت انسان د نعمتونو په ورکړې سره هم ازمويل کېږي او د شر
او مصيبت په انډول په نعمت او پراخۍ سره د انسان د ازمويلو پله ډېره
درنه ده لکه شتمني ، اولاد او ښه ژوند الله ج فرمايي : « ونبلوکم بالشر و
الخير فتنه »^(۸۱)

(۸۱) الانبیا : ۳۵ .



يعني : « او ازمايو موږ تاسې پر شر ، (بدی) او پر خير (نيکی) سره په ازموینه . »

الله ج ډېر ځله د انسان د ازمويلو لپاره نعمتونه او په ځانگړي ډول مال او اولاد چې د دنيا ستر نعمتونه او ښکلا بلل کېږي يادوي فرمايي : « انما اموالکم و اولاد کم فتنه »^(۸۲)

يعني : « بېشکه همدا خبره ده چې مالونه ستاسې او اولاد ستاسې يوه فتنه او ازموينت دی . »

« واعلموا انما اموالکم و اولادکم فتنه »^(۸۳)

يعني : « او پوه شئ تاسې چې بېشکه مالونه ستاسې او اولادونه ستاسې ازموينه ده . »

او ازموينت پرې داسې کېږي چې د الله ج پر وړاندې له مسئووليتونو څخه انسان غافله کوي او بې ځايه يې بوختوي په دې اړه الله ج فرمايي : « يا ايها الذين امنوا لاتلهکم اموالکم ولا اولادکم عن ذکر الله ومن يفعل ذالک فاولئک هم الخاسرون »^(۸۴)

يعني : « ای مؤمنانو غافل دې نه کړی تاسې مالونه ستاسې او نه اولاد ستاسې له ياده د خداي ج څخه او هغه څوک چې وکړي دا کار نو همدغه کسان زیانکاران دي . »

لکه څرنگه چې انسان په مال او اولاد باندې ازمويل کېږي همدا راز په ښځې باندې هم ازمويل کېږي ځکه دا هم نعمت دی لکه څرنگه چې الله ج

(۸۲) التغابن : ۱۵ .

(۸۳) الانفال : ۲۸ .

(۸۴) المنافقون : ۹ .



انسانان وپروي چې مال او اولاد يې د ازمويلو لپاره ورکړی دی همدا راز رسول الله ص هم فرمایي چې خبردار په دنیا کې له هغو نعمتونو څخه چې انسان پرې ازمويل کېږي او فتنه گنل کېږي یوه هم بنځه ده ځکه د پړ وخت ځینې بنځې خپل مېړونه له الهي اطاعت څخه منع کوي لکه په جهاد او غزواتو کې له گډون څخه ، د خدای ج په لاره کې د مال له لگولو څخه ، فردي گټې ته پرې په ټولنیزو گټو ترجیح ورکوي د مینې محبت ، حسن او ښکلا ، ناز او کرشمو تر اغیز لاندې یې راځي همدا لامل دی چې الله ج په ډېر صراحت سره خپلو بندگانو ته فرمایي « ان من ازواجکم و اولادکم عدوالکم فاحذروهم »^(۸۵)

یعنې : « بیشکه ځینې له بنځو ستاسو او له زامنو ستاسو دښمنان دي تاسې نو ځان و ساتئ له دوی څخه » او پر بنځو د نارینه غټه از مېښت شېوانی اړخ دی کله چې بنځه د شهوت تحریک وونکې شي ، په بدن کې جوش او انقلاب راولي ، جاذبيت او کشش پیدا کړي د نارینه وو په زړونو کې د جنسي غریزې اور ژبغړانده کړي نو ایا له دې ستر ابتلا او از مېښت به بل وي ؟ او همدا از مېښت دی چې تر شاه یې ډېر مفاسد او مصالح پټ دي ، د ټولنې برخلیک د همدې از مېښت تر شا دی .

پر بنځو د انسان ازمويل دي لکه الله ج چې انسان ته د پراخې ، خوشحالی او نورو نعمتونو په وخت کې اخطار او خبرداری ورکوي رسول الله ص فرمایي : « په خدای سوگند چې زه پر تاسو له نېستۍ څخه نه و پرېرم ، په

(۸۵) التغابن : ۱۴ .



تاسې به دنیا داسې پراخه شي لکه له تاسې وړاندې چې نورو ته پراخه شوې وه چې هغوی یې هم په لاس ته راوړلو کې یو له بل سره مسابقه پیل کړه (یو له بل نه مخکې کېدل) بیا به تاسو هم داسې هلاک کړي لکه هغوی یې چې هلاک کړل. (۸۶)

د دې حدیث معنی دنده چې گوندې رسول الله ص خپل امت ته فقر او نېستي خوښوي او پراخې ناخوښه بولي رسول الله ص له فقر څخه امان غوښتی دی ، ان له کفر سره یې پیوست کړيدي .

دلته مطلب دا دی چې رسول الله ص خپل امت ته زیگنال ورکوي چې هوښیار او با خبره اوسئ ترڅو د دنیا په مینه کې الله ج هېر نه کړي دلته په دې حدیث کې هم مسلمانانو ته خبر داری دی چې رسول الله ص د خپل امت نارینه ووته فرمایي چې الله ج تاسو د ښځو په څېر په غو نعمتونو چې هر نارینه ورته طبعي تمایل لري ازموي نو خبردار چې حرام کار ته لاس وانه چوئ ، یا مو دخپلو ښځو مینه له شرعي مسئوولیتونو څخه غافل نکړي د دې معنی دا نده چې گویا ښځې غم یا مصیبت دی .

(۸۶) متفق علیه



حقوق

الف : اقتصادي حقوق

اسلام چې خومره حقوق په دې اړوند نارینه وو ته ورکړي دي په هماغه پیمانې یې ښځو ته هم ورکړي دي په کوم ځای کې چې نارینه ته د کار اجازه ورکړل شوې ده ښځو ته هم شوې ده ، او یوه دروازه یې هم پرې نه ده تړلې د ژوند یو باب هم داسې نه شته چې هلته د نارینه لپاره د کار او تجارت (سوداګري) اجازه وي او پر ښځو تړلې وي ښځه په خپل ټول مال کې د تصرف (لاسوهنې) پوره حق لري ، هغه سوداګري کولی شي له بخښنې ، اجارې او صدقې څخه یې هېڅوک ایسارولې نشي ، نه خاوند د هغې واکدار دی او نه پلار او نور ترڅو چې د هغې تصرفات شرعي ښه ولري او کله چې تصرفات شرعي ښه ونه لري نو بیا خو د نارینه مخه هم نیول کېږي د دې ډېری بېلګې د اسلام په تاریخ کې شته دي چې په صدر د اسلام کې به ښځو سوداګري کوله ، په اسلام کې تصور داسې دی چې هر چاته د خپل زحمت په اندازه برخه ورکول کېږي الله ج فرمایي : [للرجال نصيب مما اكتسبوا وللنساء نصيب مما اكتسبن .]^(۸۷)

یعنې : ((سړیو ته برخه ده له خپلې ګټې څخه او ښځو ته برخه ده له خپلې ګټې څخه .))

ښځې ته که د میراث ، مهر ، سوداګرۍ یا کومې بلې لارې څخه په لاس ورځي نو چې څه وغواړي هغه پرې کولای چې له خپل خاوند ، پلار او

ورور څخه پرته بل چاته يې ورکړي ، اسلام چې په دې اړوند څومره حقوق
نښخو ته ورکړي په بل يو مذهب کې هم ندي ورکول شوي هغه که هر څومره
شتمني ولري خو بيا هم نفقه يې پر خاوند فرض ده همدا راز نښخه کولی
شي چې د خپل شتمنۍ لپاره يو پردی سړی وکيل و ټاکي او هېڅوک پرې
د اعتراض حق نه لري .

ب: سياسي حقوق

پېژندنه او نظريې

الف : پېژندنه

يعنې هغه حقوق چې په غوښتنه يې خلک د دولت په اداراتو کې گډون
کوي ، په ټولپوښتنه «ريفرنډم» او انتخاباتو کې ځان ته د گډون او د
پارلمان د غړيتوب او د جمهوري رياست لپاره د ځان د کانديد حق
حاصلوي .

ب : نظريې

دښځو د سياسي حقوقو په هکله فقهاء ، بيلابيلې نظريې لري له افراط او
تفريط څخه ډک غبرگونونه ښودل کېږي ، او د دې وخت له تر ټولو جنجالي
مسئلو څخه بللی شي ، چې موږ به د هرې ډلې نظر او دلايل له بلې ډلې
سره د مناقشې په توگه وڅېړو تر څو پياوړی نظر پخپله روښانه شي .

۱ : د ډېرو پخوانيو او ځينو معاصرو علماوو نظر نښخه له دې حق څخه بې
برخې کول دي .



۲: ډېر معاصر علماء وايي چې بنځه سياسي حقوق لري ، خو ولايت عظمی (صدا رت او جمهوري رياست) ته ځان نه شي کاندیدولای .

۳: ځينې پخواني او ډېر معاصر علماء وايي چې بنځه ټول سياسي حقوق لري ، اسلام نه د دولت له رياست څخه منع کړې ده او نه په حکومت کې له کار څخه په پخوانيو فقهاء و کې لکه : امام ماوردي په الاحکام السطانيه او ابن خلدون په المقدمة کې د خلافت شرطونه ياد کړي دي ، خو نارينه توب يې نه دی ياد کړی ، همدا رنگه دکتور احمد شلبي په السياسة فی الفکر الاسلامي کې نارينه توب د خلافت لپاره نه دی شرط کړی .

– دکتور قطب محمد قطب طيبله په الوسيط في النظم الاسلاميه .

– او مولانا گوهر الرحمن په اسلامي سياست کې وايي چې بنځه په ټولو دولتي اداراتو کې گډون کولی شي ، خود دولت د رياست حق نه لري ، سيد ابوالاعلی مودودي (رح) وايي سياسي حقوق د هر عاقل ، بالغ سړي او بنځې ثابت حق دی .

د لومړي نظر د خاوندانو دلايل له قران څخه

۱ – [الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض و بما انفقوا من اموالهم]^(۸۸)

يعني : « سړي مقرر دي پر بنځو په دې وجه چې غوره والی ورکړی دی الله ج ځينو ته پر ځينو په سبب د دې چې خرڅ کوي خپل مالونه . »



دوی وایي چې الله ج قیومیت په نارینه و پورې خاص کړ ، او د استازو غونډه (پارلمان) په ټول دولت واکمن او قیومیت لري ، ځکه چې هغوی عملاً په هېواد کې ټولې سیاسي چارې پر مخ بیايي .

ځواب : دا ایت په یوه ځانگړې واقعیه کې نازل شوی دی ، چې تر کورني ژوند او هماغې خاصې پېښې پورې اړه لري .

د پورتنی ځواب رد : په اصول الفقه کې قاعده دا ده چې : [ان العبرة بعموم اللفظ] . یعنې : اعتبار د لفظ عاموالي ته دی او دسبب او واقعي خاصوالي ته هېڅ اعتبار نشته دی .

ځواب : د دې قاعدې په منلو سربېره مگر بیا هم د نر قیومیت (واکمني) پر بنسټ په کورنیو چارو کې دی او د سیاسي مسایلو سره هېڅ اړه نه لري ، په دې خبره دلیل د دې ایت وړاندې او وروسته برخه ده او که د نارینه قیومیت هر چېرې او په هره برخه کې هم ومنل شي نو له سیاسي حقوقو څخه د بې برخې کولو فکتور په کې څه شی دی ؟ او له کومې برخې یې ښکاري ؟

۲ - [ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف وللرجال عليهن درجة]^(۸۹) .

یعنې : ((او شته دی ښځو لره حقوق په شان د هغو حقوقو چې پر دوی دي په ښه وجه سره او شته دی نارینه و لره غوره والی پر دې ښځو))

دا ایت څرگندوي چې نارینه پر ښځو غوره والی لري چې هغه قیومیت دی او دا یوازې په کورني ژوند پورې اړوند نه دی ، ځکه د دولت

واکمني د کور له واکمنۍ ځينې ډېره مهمه ده او الله ج هم دا قيموميت او واکداري په کور پورې خاص نه کړله .

ځواب : که دلېوخت لپاره پر بنځه نرد درجې لوړتيا او له درجې څخه د قيموميت مانا ومنو مگر بيا هم وينو ، چې دا ايت د هغو ايتونو په منځ کې راغلی دی چې په نکاح او طلاق پورې اړوند مسايل په کې څېړل شوي دي دا هم د تېر ايت په څېر په کور کې د سړي په رياست پورې خاص دی ، ځکه چې نارينه مسؤوليتونه او کورنۍ ستونزې مني او بل دا چې د يوې کورنۍ بې سرپرسته پرېښودل حکمتاً هم ښه نه دی ، نو حتمي ده چې نارينه به يې مشروي .

۳ _ [ولاتتمنوا مافضل الله به بعضکم علی بعض للرجال نصيب مما اکتسبوا وللنساء نصيب مما اکتسبن] ^(۹۰) .

يعني : ((او ارمان مه کوئ ، تاسې د هغه شي چې غوره کړی دی الله ج په هغه شي سره ځينې له تاسې په ځينو نورو ، شته نارينه وولړه برخه مقررې په سبب د هغې عمل چې کړی وي دوی))

دا ايت دليل دی چې سړی پر بنځه غوره دی نو په دې خاطر هغه په ټولو کارونو کې واکمن دی .

ځواب دا ايت په کورنۍ پورې ځانگړی دی ، او په مطلقه توگه د نارينه وو د فضيلت دليل کېدلای هم نه شي ، دا د وروستني ايت په شاهدۍ سره په ميراث پورې خاص دی او موږ دلته سياسي حقوق څېړو .

۴ _ [وقرن فی بيوتکن ولاتبرجن تبرج الجاهلية الاولى] ^(۹۱)

(۹۰) النساء : ۳۲ .

(۹۱) الاحزاب : ۳۳ .



يعني: «او قرار ونيسئ په خپلو کور کې او مه ښکاروئ، ښکلا خپله (پردوته) په څېر د ښکاره کولو د ښکلا د جاهليت وړومبني»
۵ - [و اذا سالتهمون متاعا فاسئلوهن من وراء حجاب] ^(۹۲)
يعني: «او کله چې غواړئ له دغو (سپېڅلو بيبيانو څخه) د کار کوم شی پس غواړئ يې له پردې څخه د باندې.»

د استدلال وجه:

خدای ج ښځې ته په کور کې پر او سېدلو امر وکړ او بې ضرورته له وتلو څخه يې منع کړله او په پردې ورته امر وشو، له سړيو سره له اختلاط څخه منع شوله نو لازمه ده چې د سياسي ژوند څخه هم گوښه و اوسي او دا د رسول الله ص په بيبيانو پورې خاص نه دي که داسې وای نو بيا به د نورو مسلمانانو ښځې په ډول او سينگار سره بهر ته وتلې او نه دا خبره صحيح ده چې د رسول الله ص بيبيانې د دې کار (د سياست له ډگر) څخه عاجزې وي.

ځواب: د لومړي ايت وروسته او وړاندې برخې ته په کتلو سره معلومېږي چې دا حکم د رسول الله ص په بيبيانو پورې خاص دی: لکه:
[يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ لَسْتَ مِنْ النِّسَاءِ اِنْ اتَّقَيْتُن فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا وَفِي بَيِّنَاتٍ ^(۹۳)

(۹۲) الاحزاب ۵۳

(۹۳) الاحزاب: ۳۲-۳۳



يعني : « ای بنحو د نبي ص نه ياست تاسو په خبر دبل ټولگي د محمدي امت د بنحو نو که چېرې پر هېزگاري کوله تاسې پس مه کوئ نرمي په ويلو کې چې په طمع کې به پرېوځي هغه څوک چې په زړه کې يې رنځ وي او وايي تاسې خبره ښه (زيره) او قرار ونيسئ په خپلو کورونو کې»

نو دلته الله ج سپېڅلو بيبيانو ته خطاب کوي چې تاسو د نورو سره توپير لرئ ځکه چې تاسې د رسول الله ص بيبيانې يې ، تاسو له نورو بنحو څخه غوره او شرفې ياستئ تاسو ته الله ج د خبرل الخلائق ص د ملگرتيا نېکمرغي در په برخه کړله نو د پر احتياط کوئ او د ځان په هکله د نورو په خبر فکر مه کوئ .

لکه څنگه چې د پردې ايت د رسول الله ص په بيبيانو پورې خاص دی.^(۹۴)
[و اذا ساء لمتو هن متاعا فاسئلوهن من وراء حجاب]^(۹۵)

يعني : « او کله چې تاسې غواړئ له دغو بيبيانو څخه کوم د کار څيز پس غواړئ يې د پردې تر شاه»

لکه څنگه چې د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د نورو خلکو سره د نکاح حرمت هم په همدې بيبيانو پورې خاص و او لکه څنگه چې په گناه کولو ورته دوه برابره عذاب ورکول په همدوی پورې خاص دي .

دکتور عبدالحميد متولي د سيد مودودي د دې وينا په ځواب کې چې «د رسول بيبيانې د کومې کمزورۍ له کبله په کور کې پرکښېناستلو مامورې شوې او نورو بنحو ته بهر ته د وتلو اجازه وشوه» وايي دا ځيو نیک اقدام د قدر او احترام وړ عمل دی چې د هغوی عزت او وقار پرې

(۹۴) «الشورى و اثر هافى الديمقراطية» دکتور عبدالحميد اسماعيل الانصاري «.

(۹۵) الاحزاب : ۵۳ .



خوندي او امتياز ورته حاصلېږي نو دا عجز نه ، بلکه امتياز او درناوی دی ځکه هغوی ته په ارام ، باوقاره مطمئن او له ستونزو څخه خالي ژوند تېرولو امر وشو او دانه څه عیب دی او نه د هغوی په قدرت ، عزت او درناوي کې څه کمښت ، بلکه دا یو ځانگړی امتياز دی^(۹۶).

دکتور فواد عبدالمنعم وايي : یو له هغه دلایلو څخه چې د حجاب په نه عاموالي دلالت کوي د غض بصر ایتونه دي د خدای ج له طرفه ښځې او نارینه وو ته پر نظر ښکته اچولو امر پر دې دلالت کوي چې په هغه وخت کې د مخ لوڅوالی روان (جاري) ، مباح او مروج و او یوله دې دلایلو څخه د فضل ابن عباس حدیث دی^(۹۷).

په همدې کتاب کې د (مخ او مړوند) سرلیک وگورئ رسول الله ص د فضل مخ بلو پلو ته واپراوه او پر هغې ښځې یې د مخ لوڅوالي او لنډه کارۍ هېڅ پرې وانه چوله او لکه څنگه چې حجاب په لمانځه او حج کې نشته دی^(۹۸).

حضرت ابوبکر صدیق (رض) له عکرمه بن ابی جهل (رض) سره درسول الله ص دوینځې په نکاح سخته غصه وکړه او غوښتل یې چې رجم یې کړي مگر حضرت عمر (رض) ورته وویل: ((نه خو داد امهات المومنین (رض) له ډلې څخه ده، نه ورسره رسول الله (ص) یو ځای شوی دی او نه ورته په حجاب امر شوی دی))^(۹۹).

(۹۶) مبادي نظام الحكم \ دکتور عبدالحمید متولي .

(۹۷) بخاري او ترمذي

(۹۸) الشوری و اثرها فی الیمقراطیه \ دکتور عبدالحمید اسماعیل .

(۹۹) الطبقات الکبری لابن سعد ، تاریخ لامم ولملوک ابن جریر طبري جلد ۳ مخ ۲۲۱ .



د حجاب احکام په پنځم هجري کال کې نازل شوي دي او په نهم هجري کال کې د حنېن په غزوه کې بنځو گډون کړی دی ، نو دا خبره به څوک ومني چې بنځه دې په جهاد کې عملي ونډه هم واخلي او پرده دې هم وساتي دا خو نشي کولای چې په پټه و جنگېږي نو جوتېږي چې د حجاب احکام په امهات المومنین (رض) پورې خاص دي او حتی د رسول الله (ص) بیبياني خو هم دې ایت له وتلو څخه مطلق منع کړې نه وې ، که داسې وای نو رسول الله (ص) به د دې ایت له نزول څخه وروسته ولې حج او عمرې ته بېولي او نه به یې غزواتو او دمور او پلار ملاقات ته پرېښودلې . نو اسلام بنځې ته اجازه کوي چې کار وکړي ، تړون وکړي ژمنې او معاملې وکړي ، په رسمي چارو کې گډون وکړي کله چې اسلامي ادا ب مراعاتوي (۱۰۰)

له احادیثو څخه :

- ۱ : ځینې وایي چې رسول الله (ص) بنځو ته ناقصات العقل والدين ویلې دي. د دې ځواب مخکې ورکړل شوی دی ، وگورئ (شبهه د بنځو په شهادت کې) سرلیک
- ۲_ د ځینو روایاتو نسبت رسول الله (ص) ته شوی دی لکه : (شاوړو هن وخالفوهن)



يعني: «مشوره وکړئ له ښځو سره او مخالفت يې وکړئ» مولانا گوهر الرحمن ليکي چې دا روايت ملا علي قاري په مرقاة کې دقد ورد په الفاظو را نقل کړی دی او راوي يې معلوم نه دی او موضوعات کبير کې ورته بې اصله، باطل او ضعيف وېلي دي^(۱۰۱).

قرضاوي وايي: دا موضوعي دي چې علمي ارزښت هم نلري.

– شيخ ناصر الدين الباني وايي: دا روايت هېڅ اصل نه لري.

د تحفه الاحوذی خاوند وايي: د مجمع البحار خاوند په خپل کتاب تذکرة الموضوعات کې ليکلي چې ماته مرفوع نه ښکاري.

۳: (هلکت الرجال حين اطاعت النساء)^(۱۰۲)

دا حديث وايي «هلاک شول سړي کله چې د ښځې مننه وکړي.» د دې حديث په هکله دکتور عبدالحميد اسماعيل د مختلفو محدثينو ويناوې رانقل کړې دي لکه شيخ الباني وايي: دا ضعيف دی سره له دې چې حاکم او ذهبي صحيح گڼلې دي. ابن معين وايي چې دا هېڅ ده.

: ابن عدي وايي چې دا حديث د ضعيفو له جملې څخه دی او معنایي دام سلمه (رض) له حديث سره ټکر لري.

۴: (طاعة النساء نداه) يعني د ښځو خبر منل پښېماني ده.

د تحفه الاحوذی خاوند وايي چې ضعيف دی.

: الباني وايي چې موضوعي دی.

: صنعاني وايي چې «د دې روايت نسبت عايشې ته شوی دی مگر موضوعي دی»^(۱۰۳)

(۱۰۱) اسلامي سياست \ مولانا گوهر الرحمن.

(۱۰۲) المستدرک للحاکم.



: سخاوي او سيوطي ورته ضعیف ویلی دی .

: ابن قیم جوزي وايي چې ، دا صحيح حديث نه دی .

۵ : حضرت عمر (رض) ته د يو روايت نسبت شوی دی چې (خالفوا النساء فان فی خلافهن البركة) يعنې : « د ښځو مخالفت کوی ځکه چې د دوی په مخالفت کې برکت دی »

: الباني وايي چې دا ضعیف دی .

۶ : حضرت انس (رض) ته د يو روايت نسبت شوی دی چې رسول الله ص فرمایلي دي : « لا یعلن احدکم امرا حتی یستشیر فان لم یجد من یستشیر فلیستشیر امراه ثم یخالفها فان فی خلافها برکه . »

يعنې : « نه دې کوي یو له تاسو څخه کوم کار ترڅو چې مشوره وکړي نو که څوک یې پیدا نکړي چې مشوره ورسره وکړي نوله ښځې سره دې مشوره وکړي اوبیا دې د هغې مخالفت وکړي ځکه چې د هغې په مخالفت کې برکت دی »

د تحفة الاحوذی خاوند وايي چې : د دې حديث په سند کې عیسی دی او هغه ډېر ضعیف دی همداراز منقطع هم دی ^(۱۰۴) .

: مولانا گوهر الرحمن د تنزیه الشریعه په حواله لیکي : دا حديث ابن لال د حضرت انس (رض) په حواله روايت کړی دی خو په سند کې یې عیسی ابن ابراهیم الهاشمي دی او دی په دروغ ویلو متهم دی ^(۱۰۵) .

(۱۰۳) الشوری واثرا فی الديمقراطية \ عبدالحمید اسماعیل .

(۱۰۴) الشوری واثرا فی الديمقراطية \ عبدالحمید اسماعیل .

(۱۰۵) اسلامي سیاست \ مولانا گوهر الرحمن .



٧- له رسول الله ص خخه روایت دی چې (اذا كان امرائكم شرار کم و اغنيائکم بخلائکم و امرکم الی نساء کم فبطن الارض خیر من ظهرها) یعنی: «کله چې وي امران ستاسو، ستاسو له ټولو خخه بد خلک او شتمن موبخیلان شي او کارونه مودنبځو په لاس شي نو دځمکې گډه غوره ده د ځمکې له شاه خخه»

داستدلال وجه

نبځو ته سیاسي حقوق ورکول د دی سبب گرځي چې د ټولنې واکمني نبځو ته وسپارل شي.

ځواب: دا حدیث لکه څنگه چې ترمذي وایي غریب دی او که صحیح هم شي نبځو ته سیاسي حقوق ورکول دا معنا نه لري چې د ټولنې ټولې چارې په عمومي ډول نبځو ته وسپارل شي او نارینه دې کرار ناست وي.

: استاد عبدالمتعال صعيدي د دې خبرې په ځواب کې وایي: زموږ چارې به هغه وخت په ټوله معنا دنبځو په لاس کې شي چې کله وضع بدله شي نارینه دنبځو په کار (پخولو، گنډلو، وینځلو) او نبځې د نارینه وو په چارو اخته شي او که چېرې د نارینه وو تر څنګ نبځې هم په ځینو کارونو کې گډون کوي نو ددې معنا دا نده چې واک د نبځو په لاس کې شو او د حدیث مطلب هم همدا دی چې وضعه په ټوله معنا بدله شي یعنې نارینه پر کور کښېني او نبځې حکومت په لاس کې واخلي.^(١٠٦)

٨- د «لن یفلح قوم» حدیث

(١٠٦) من این نباء استاد عبدالمتعال صعيدي.



بخاري ، امام احمد په خپل مسند کې او نسايي له ابې بکره څخه روايت کړی دی چې «لما بلغ رسول الله ص ان اهل فارس تملکوا عليهم بن کسری قال «لن یفلح قوم ولو امرهم امره» دې حديث ته ترمذي غريب ویلی دی : یعنی «کله چې رسول الله ص ته دا خبره ورسېده چې د فارس خلکو پر ځانونو د کسری لور واکمنه گرځولې ده نو هغوی ص وفرمایيل «هرگز به بريالی نشي هغه قوم چې واکمنه یې بنځه وي» او په دې کې شک نشته دی چې پدې کې زیان دی او له زیان څخه ځان ساتل واجب دي او ټول هغه څه چې دی ضرر ته لمن وهي ځان ساتل ورڅخه واجب دي چې هغه دښځې ولایت دی او د (امره) صیغه عامه ده ټولې چوکۍ په کې شاملې دي مگر هغه خاص ولایات چې په اتفاق د علماوو دښځې ته ثابت دي او د حکم علت دښځې والی دی او دښځې والي مقتضی د علم ، پوهې نشتوالی او له معرفت څخه لېرې والې نه ، بلکې دښځې والي مقتضی دهغې عاطفه او هغه طبعي عوارض دي کوم چې دښځو معنوي ځواک کمزوری کوي او دهغوی برم ته صدمه ور رسوي ، دوهمه ډله داسې ځواب ورکوي : دا حديث په امامت عظمي پوری خاص دی ځکه چې :

الف - په حديث کې کلمه د (امره) راغلې ده چې په امر کې ټول شيان او دټولنې ټولې چارې شاملې دي او دا یوازې په امارت عظمی (لوی ریاست) کې کېدلای شي چې ټولې چارې یې په واک کې وي .

رد : په اصولو کې پر عام حکم د کلیت په معنی راځي نو د عام حکم په ټولو افرادو او شاملو اجزاو باندې کېږي نو معنا داسې شوه چې هغه قوم به بريالی نه شي چې بنځه په کې وزیره شي ، هغه قوم به کامیاب نه شي



چې بنځه په کې جمهور رئيسه شي ، هغه قوم به بريالی نه شي چې بنځه پکې لومړئ وزيره شي .

نو مراد ترې ټول دولتي ارگانونه دي يوازې امامت عظمي ندی .

ځواب - که چېرې ومنو چې حکم دلته عام دی نو قرينه يې د اصول پوهانو په اتفاق سره د ټولو شاملو افرادو او اجزاوو څخه يوازې امامت عظمی ته اړوي (يعنې غرض يوازې لوی رياست دی نه ټول ولايات) لکه چې وايي : سړي درنې درنې تيرې پورته کوي نو بنسکاره خبره ده چې ټول نارينه خو درنې تيرې نه شي پورته کولای .

ب : دا حديث په امامت عظمي پورې ځکه خاص دی چې بنځې د نورو ولاياتو اهليت لري او عامه قاعده د نړاو بنځې مساوات دي مگر هغه چې په جوت دليل سره استثنی شوي وي او دوليت عظمی خاص کول په نارينه وو پورې په حديث باندې ثابت دي او د بنځو منع هم ورڅخه په حديث ثابته شوې ده او له استثنی څخه استثنی نه شي کېدلای او نه روا ده (چې په ولايت عظمی باندی نور منصبونه قياس کړو)

ج : علماء په دې کې هم د نظر اختلاف لري چې له (امرهم) څخه غرض جنس دی او که عهد يعنې ايجاد حديث غرض عام دی چې که په هر قوم کې بنځينه واکمنه شي بريالي به نه شي او که څه چې د رسول الله ص په ذهن کې معهود و چې هغه د فارس واقعه ده ، دوهم دا چې ايا بنځې ټول واک په لاس کې واخلي او که کوچني منصبونه هم خو قرينه ثابتوي چې دلته مطلب يا معهود فی الذهن يوازې او يوازې ولايت عظمي ده او وړې او وړې څوکی په اتفاق د فقهاو وسره بنځې ته ورکول روا دي .



بنځو ته د جمهوري رياست په شمول د ټولو سياسي حقوقو د ورکونکيو دلايل :

الف : دا حديث په يوې خاصې پېښې پورې اړه لري دا ځکه چې دا حديث له رسول الله ص څخه هغه وخت صادر شو کله يې چې واورېدل چې د فارس پر خلکو د کسري لور حکومت کوي دا ځکه چې په هغوی کې داسې نارينه نه وپاتې چې حکومت يې کړی وای ، ولې چې الله تعالی ورته د خپل حبيب ص خبرا قبولې کړی وې .

هغه داسې چې کله چې رسول الله ص کسري ته ليک ورولېږه نو هغه دا ليک خپرې کړ نو هغوی ص ورته خبرا وکړلې چې خدای ج دې د هغه پاچاهي هم همداسې ټوټې کړي نو الله ج ورته دا خبرې قبولې کړلې او يو د بل په وژلو يې پېل وکړ نو هلته داسې نارينه نه وپاتې چې حکومت يې کړی وای ، او بنځې د حکومت واگي په لاس کې واخېست او طبعي ده چې هر قوم دې حالت ته ورسېږي هغه به ناکام او پاتې وي نو دا حکم په دې واقعي پورې اړوند دی په اصول الفقه کې دامسئله اختلافي ده ، امام غزالي وايي چې : د خاص سبب لپاره د عام وارد بدل هغه له عموميت څخه نه غورځوي ^(۱۰۷)

او دلته کېدلې شي چې تکيه قريني ته وشي ځکه چې رسول الله ص د يو خاص قوم له کيفيت او څرنگوالي څخه خبر شو او د هغوی حالاتو ته په کتنه او مطالعې سره يې داسې حکم صادر کړ نو دا په همدې پېښې پورې

(۱۰۷) المستصفی امام غزالي .



خاص دی ځکه چې زموږ په عصر کې او زموږ د سترگو پر وړاندې په ډېرو هېوادونو کې بنځو حکومت کړې دی خو په خپلو چارو کې بريالۍ شوې دي .

ب : دا حديث که څه هم بخاري روايت کړی دی خو له احادو څخه دی او د احاد حکم ظني وي شېخ محمد عبده به احاد احاديث له سره نه منل^(۱۰۸) . امام ابو حنيفه (رح) به په مشهورو احاديثو عمل کاوه او په احادو نه . استاد عبدالمتعال صعيدي وايي : دا حديث قطعي (پرېکنده) دليل نه دی چې عمل پرې حتمي شي او قطعي عمل پرې وشي ، لکه وجوب د لمانځه ، روژه ، زکات او دا يو ظني حديث دی او د ظني مخالفت پر نورو دلايلو روا دی^(۱۰۹) .

ځواب : منو چې دا حديث د احادو له جملې څخه دی او ظني دی خو له خوارجو معتزله و پرته ټول جمهور علماء پرې عمل کوي ځکه چې قوي گومان د عملي چارو لپاره بس دی ، ډېر شرعي احکام له احاد حديث څخه اخېستل شوي دي .

دا خبره چې امام ابو حنيفه (رح) په احاد حديث عمل نه کاوه سببي نده ، اکثره حنفيان ، شوافع ، حنابلہ او مالکيان په احاد حديث عمل واجب گڼي ، سره له دې چې احاد حديث ظني وي .

رد : که چېرې ومنو چې په احاد حديث عمل او پر پياوړي گومان اکتفاء (بس والې) سببي ده خو بيا هم دا په مدني حقوقو او جنايي قوانينو کې

(۱۰۸) الشوری و اثرها فی الديمقراطية \ دکتور عبدالحمید اسماعیل .

اسماعیل

(۱۰۹) من این نبداء \ استاد المتعال صعيدي .



دي، په سياسي چارو کې نه ځکه چې دا ډېره مهمه او خطرناکه موضوع ده نو پکار دي چې په ظني حديث عمل ونشي ترڅو چې مشهور او متواتر نه وي، کله چې علماء دا شرط گڼي چې په مصلحت مرسله کې بايد مصلحت حقيقي او يقيني وي نو دلته خو په اعلى ډول سره بايد دليل ظني نه وي ځکه چې دا مستقلي چارې دي، او قران يې دومره څېړنه نده کړې، او بل دا چې داستر خطر دی چې يو احاد او ظني حديث په سياسي قانون کې په کار واچول شي او غټې غټې سياسي مسئلې ترې راو وېستل شي.

ځواب: قاضي د گواهانو په گواهۍ فيصله کوي له دې گواهۍ نه خو يقين نه ثابتېږي مگر د گومان پياوړتيا.

رد: دا قياس صحيح ځکه نه دی چې دلته خبره دهغو حديثو ده چې قانون او قضا شمېرل کېږي او له دې سره سره بيا هم قاضي د يوتن پر گواهۍ اکتفاء نه کوي دوه گواهان او کله ناکله څلور گواهان رابولي او سياسي احکام له مدني او جنايي احکامو څخه په خطر کې کم نه دي نو پکار دي چې له ډېر احتياط څخه کار واخستل شي.

لنډه دا چې په سياسي مسائلو کې به په مشهورو او متواترو احاديثو عمل کوو او احاد حديث به هغه وخت منو چې مسئله مستقلة (ازاده او ځانگړې) نه وي مثلاً: د احاد حديث په واسطه مجمل تفصيل شي په مقيد، مطلق، خاص او عام کې يې منو او په مستقلة مسئلو کې چې په قران کې نه وي بيان شوی نو عمل پرې نه کوو، مگر کله چې په مشهورو او متواترو احاديثو ثبوت شي.

او که چېرې په احاد حديث عمل ضرور و گڼو نو بيا هم حديث په دوه ډوله دی.



۱ - هغه چې حکم يې د هر وخت او هر ځای لپاره شريعت وي لکه چې له رسول الله ص خخه څه د رسول الله ص او مبلغ په حيث صادر شوي وي او مقصد ترينه عام شريعت وي ، او قرائين (نسبي نبناني) په دې دلالت وکړي لکه حلالول او حرامول ، امر او نهی نو دا عام شريعت او عمل پرې واجب دی .

۲ - هغه احکام چې د يوې ځانگړې مودې او ځانگړي ځای لپاره وي نو دا عام شريعت نه دی لکه د لښکرو لېږل ، د قاضيانو مقررول ، د تړونونو لاسليک ، د مالي چارو تدبير او ځکه چې دا احکام له رسول الله ص نه دامام او جمهور رئيس په صفت صادر شوي دي ، نو دا شريعت نه گڼل کېږي او سياسي چارې هم له همدې ډول خخه دي .

همدارنگه څه چې له رسول الله ص خخه د قاضي په توگه صادر شوي وي او غوڅه قرينه دلالت وکړي چې په دې کې د يوې خاصې ټولنې د مصلحت مراعات شوی دی ، داهم شريعت نه دی يعنې د يوې خاصې ټولنې مصلحت ته کتل او دهغې مراعاتول شريعت نه گڼل کېږي او ښکاره خبره ده چې سياسي شريعت (د شريعت دې څانگه) کې د قانون د جوړښت په وخت کې چې د ټولنې مصلحت په څه کې وي هماغه مراعاتوي نو همدا لامل دی چې هر ځای او هر وخت کې وينو چې هر قانون د ټولنې او وخت سره توپير لري او د ټولنې او وخت له بدلېدو سره بدلېږي .

لنډه دا چې په دې حديث کې هم د يوې خاصې ټولنې مصلحت ته کتل شوي دي او په يوې خاصې ټولنې پورې اړه لري ځکه چې :



۱: دا حديث له رسول الله ص خڅه د وخت د امام او جمهور رئيس په توگه صادر شوی دی او د رسول الله ص او مبلغ په توگه ورڅخه نه دی صادر شوی نو عام شريعت نه دی او نه پرې عمل واجب دی .

۲: په دې کې د يوې خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نيول شوي دي چې د حکم د صادرولو په وخت کې دغه مصلحتونه د هغې ټولنې غوښتنه وه او قرينه دا ده چې دا حديث له سياسي چارو سره اړه لري او په سياسي چارو کې د يوې خاصې ټولنې مصالح مراعاتېږي نو ځکه د هر وخت او هر ځای سره بدلېږي^(۱۱۰).

دکتور صلاح الدين د بوس د دکتور عبدالحميد متولي ځواب داسې ورکوي: حديث په هر حال دليل دی که په سياسي احکامو کې وي او که په جنایي کې که ظني وي او که قطعي ځکه چې: فقهاء وايي: «العبرة بعموم اللفظ لا بخصوص السبب»

يعني: «اعتبار د لفظ عاموالي ته دی نه د سبب خاصوالي ته ، يعني کتنه بايد د لفظ عاموالي ته وشي نه هغه خاص سبب او واقعي ته چې په هغه کې صادر شوي دي.»

۲: دا چې په سياسي احکامو کې د خاصې ټولنې مصالح مراعات شوي دي ، دا په دې غوڅه قرينه کېدلای نشي ، چې دا حديث دې له خپل مفهوم څخه وغورځوي ځکه که دا خاصيت په وضعي قانون (د انساني ذهن محصول قانون) کې مراعات شي نو مراعات به شي مگر په اسلامي

(۱۱۰) مبایدي نظام الحکم \ دکتور عبدالحميد متولي .



شریعت کې نشته دی ، په اسلامي شریعت کې له نصوصو څخه د احکامو د وېستلو ځانته لارې دي .

۳ : که په سیاسي چارو کې د ټولنې مصالح تر نظر لاندې نیول کېږي نو پکار دي چې په جنایي ، مدني او احکامو کې هم مراعات شي او که داسې وشي نو حدیث له پامه غورځول کېږي^(۱۱۱).

رد : دکتور عبدالحمید متولي وايي چې : زه نه وایم چې په حدیث دې عمل نه کېږي زه وایم چې هغه حدیث دلیل او حجت کېدلای نشي چې احاد وي او مستقلة مسئله څېږي چې په قران یا متواترو او مشهورو احادیثو ثابته نه وي لکه سیاسي مسائل ، نو هغه یوازې احاد حدیث حجت نه گڼي خو کله چې راویان دوه شي بیا یې په منلو کې د هغه په نزد هېڅ ممانعت نشته دی .

۲ : د فقهاوو دا قاعده چې « العبره بعموم اللفظ لا بخصوص السبب » مطلقه نه ده او که دا قاعده هم ومنو نو دا د اصول الفقه قاعده ده او ظني ده نه قطعي او معاصر علماء په اصول الفقه کې د اجتهاد امکان ویني او دوی له امام شاطبي سره موافق نه دي چې د اصول الفقه قاعدې قطعي دي^(۱۱۲).

ځکه په قطعي قاعدې یا نص کې دا اختلاف ځای نه وي او دلته ځینې مسائل دي چې اختلاف پکې شته دی لکه مثبت د یو په نظر او منفي د بل په نظر ، او لکه اختلاف په مصلحت مرسله ، استحسان ، شرع من قبلنا ، دا صحابي قول ، استحباب حتی په قیاس او اجماع کې ، سره له دې چې

(۱۱۱) الخلیفه تولیته و عزلہ \ دکتور صلاح الدین دبوس .

(۱۱۲) الموافقات ابو اسحاق شاطبي .



ټولې قاعدې له قران او سنت څخه اخېستل شوې دي لکه چې هم داسې د نظر اختلاف په عام ، خاص ، مطلق ، مقيد ، ناسخ او منسوخ کې هم شته دی نو همداسې اختلاف د احاد حديث په احتجاج کې هم شته دی ځينو يې د قبلولو لپاره شرطونه ټاکلي دي :

۳ : دا وينا چې وضعي سياسي قانون (د انساني ذهن محصول قانون) کې خوبه د يوې خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نيول کېږي مگر دا په اسلام کې نشته ده غلطه ده. فقهاوو دې خبرې ته پام کړی دی چې هغه څه چې له رسول الله ص څخه د امام او جمهور رئيس په توگه صادر شوي وي هغه شريعت نه دی. لکه د لښکرو لېږل ، د قاضيانو مقررول د معاهداتو تړون او

۴ : دا چې په سياسي چارو کې د يوې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نيول کېږي بايد په نورو احکامو کې هم ونيول شي ، موږ دا خبره منو هر کله چې ثابته شي چې په فلانۍ مسئله کې د خاصې ټولنې مصالح تر نظر لاندې نيول شوي و او د هغې په بدلون سره بايد حکم هم بدل شي او سمه قرينه وجود ولري نو څه مانع نشته دی چې هغه هم لنډ مهالې (مؤقتي) وگڼل شي او له عام څخه خاص ته واوړي مثلاً : د اوبن د ورکېدلو حکم ، له مسجد څخه په ورځ کې د ځوانو ښځو ايسارېدل ، د زوی لپاره د پلار د گواهۍ نه منل ، د مېرمنې په حق کې د خاوند د گواهۍ نه قبلېدل ، نرخنامه ورکول ، د قران په تعليم پېسې اخستل او

څه پېژندل کېږي چې دا حکم له رسول الله ص څخه د امام او د دولت د رئيس په صفت صادر شوی دی او دا حکم ورڅخه د رسول الله ص او مبلغ په توگه صادر شوی دی ؟



دكتور يوسف قرضاوي داسې ليكي :

۱ : قراينو او حالاتو ته په کتنه .

۲ : چې د حديث موضوع مصلحت وي او سياسي ، يا اقتصادي يا عسکري او يا اداري چارو پورې اړه ولري .

۳ : چې د هغه مخالف نصوص وجود ولري ترڅو وپېژندل شي چې دا امر د يو خاص وخت لپاره و ، اوبس لکه د [من قتل قتيلاً] حديث چې د غنيمت د وېش له ايت سره ټکر لري او دمجاهدو په نيت اغېزه کوي او قرينه هم وجود لري چې هغه جهاد ته د مجاهدينو ترغيب او تشويق دی نو داسې احاديث (لنډ مهالي موقتي) دي او لکه امام مالک رح چې وايي : دا په امام پورې اړه لري چې ورکوي يې او که نه^(۱۱۳).

شېخ محمد شلتوت وايي چې کېدلای شي چې دا حديث هم له همدې ډلې څخه وي^(۱۱۴).

صلاح الدين دېوس وايي : که په ټولو احکامو کې مصلحت مراعات شي نو سنت له پامه غورځول کېږي .

– ځواب : پردې سنت له منځه نه ځي ، فقهاء وايي چې له رسول الله ص څخه چې دامام يا قاضي په صفت او يا د خپلو تجربو په اساس کوم حکم صادر شوی وي او قرينه پرې نه وي چې دا حکم عام دی نو پردې ډول سنتو عمل واجب ندی^(۱۱۵).

(۱۱۳) فقه الزکاة ۲ دكتور يوسف قرضاوي اود الاحکام فی تمیز الفتاوي من الاحکام امام قرافي څخه عبدالحميد اسماعيل را نقل کړي دي .

(۱۱۴) الاسلام عقيدة و شريعة ۸ شېخ محمد شلتوت .

(۱۱۵) فرد او دولت ۸ دكتور عبدالکريم زيدان .



او څه چې له هغوی ص څخه د رسول او مبلغ په صفت صادر شوي دي پر هغه عمل واجب دی ، بل دا چې سیاست ځان ته ځانگړی طبیعت او له نورو قوانینو سره توپیر لري گورو چې په قران کې د شرعي احکامو ایتونه د نورو ایتونو په پرتله کم دي له (۲۲۲۲) ایتونو څخه د (۲۰۰) په شاوخوا کې دي او بیا وینو هغه ایتونه چې په سیاست پورې اړه لري ډېر کم دي او بیا په عباداتو او نورو معاملو کې یې تفصیل کړی دی مگر سیاسي چاری یې مجمله پرېښې دي . فقهاء وايي : (القران فصل فیما لا یتغیر و جمل فیما یتغیر) یعنې : قران هغه څه چې تغیر نه خوري په تفصیل سره بیان کړي دي او څه چې تغیر خوري هغه یې مجمل پرېښي دي او باید په یاد ولرو چې زموږ خبره په هغو احادیثو کې ده چې احاد وي او مستقلة موضوع خپري چې نه په قران کې وي او نه په مشهورو او متواترو احادیثو کې.

څه چې له رسول الله ص څخه د دولت د رئیس یا قاضي په توگه صادر شوي دي هغه عام شریعت ندی لکه چې رسول الله ص فرمایي : «چا چې په جنگ کې څوک وواژه او ثبوت یې درلود نو د جنگ سامان یې ده همده دی .» نو دا حدیث عام ندی چې په هر وخت کې د عمل قابل وگرځي^(۱۱۶). امام کاساني وایي چې وژونکي ته دا سامان او شیان ورکول د انعام په ډول د تشویق لپاره دي او امام خوښمن دی چې ورکوي یې او که نه ، او که ور یې نه کړي نو څه گناه پرې نشته دی^(۱۱۷).

(۱۱۶) صحاح الستة مگر نسایي، موطا امام مالک ، مسند احمد او بیهقي .

(۱۱۷) البدائع الصنائع .



همدا راز په سياسي احكامو کې ځينې احاديث شته چې ځينې فقهاء وايي ، دا امر له رسول الله ص خخه د امام يا دولت د رئيس په توگه او ځينې وايي چې دا امر له رسول الله ص خخه د رسول او مبلغ په صفت صادر شوی دی مثلاً : رسول الله ص فرمايي : « من احيا ارضا ميتة فهي له » يعنې : « چا چې اباده کړله شاړه ځمکه نو هغه د همدې شوه » نو امام ابو حنيفه رح وايي چې دا امر له رسول الله ص خخه د امام او د دولت د رئيس په صفت صادر شوی دی نو د داسې ځمکو په ابادولو کې د امام يا د دولت د رئيس اجازه شرط ده ، خو امام شافعي رح وايي چې دا امر له رسول الله ص خخه د رسول او مبلغ په توگه صادر شوی دی نو د امام اجازې ته د داسې ځمکو په ابادولو کې اړتيا نشته ده .

همدا رنگه حديث د (لن يفلح قوم) ځينې وايي چې دا عام شريعت دی ځکه چې له رسول الله ص خخه د دولت د رئيس په صفت صادر شوی دی ، تر څو چې دا احتمال په دی حديث کې موجود وي نو د څېړنې قابل (جوگه) دی .

عبدالوهاب خلاف وايي : هغه څه چې د رسول الله ص له وينا او کارونو څخه شريعت ندي دا دي :

۱ : هغه څه چې ورڅخه د انساني طبيعت په غوښتنه صادر شوي و لکه ناسته ، ولاړه ، خوب ، خوراک ، څکل او ځکه ددې کارونو مصدر د هغوی ص رسالت نه ، بلکې د هغوی ص انسانيت دی خو کله که داسې څه ورڅخه صادر شي او دليل پری قايم شي چې غرض تری عام شريعت دی نو بيا اقتداء ورپسې واجب ده .



۲ : هغه څه چې د انساني پوهې په اثر ترې صادر شوي وي لکه د هغوی ص زیرکتیا او تجربو پر اساس، لکه د هغوی ص تجربه په سوداگرۍ او کرونده کې، د لښکرو په تنظیم کې، جنگي تدبیر کې، د ځینو دواگانو پیژندلو او مثلاً، د بدر په غزا کې رسول الله ص د خپل فکر پر اساس یو ځای مرکز نیسي. خوییا د خباب بن منذر رض د مشورې پر اساس هغه ځای ته تغیر ورکوي، همداراز رسول الله ص ولیدل چې د مدینې اوسېدونکې د خرما ونې صافوي رسول الله ص ورته وفرمایل: «چې مه یې صافوئ» هغوی همدا سې وکړل چې په پای کې یې مېوه له لاسه ورکړله بیا ورته رسول الله ص وفرمایل چې تاسو په خپلو دنیوي چارو کې ډېر ښه پوهېږئ.

۳ : هغه څه چې له رسول الله ص څخه صادر شوي وي خو دلیل پرې ثابت دی، چې دا د هغوی ص پورې خاص و لکه له څلورو څخه له ډېرو ښځو سره نکاح کول، د خزیمه رض په گواهي باندې په یواځې توگه عمل کول^(۱۱۸).

نو ښکاره خبره ده چې هر حدیث شریعت نه وي شاید دا حدیث (لن یفلح قوم) هم د رسول الله ص د تجربو، پوهې، استعداد زیرکتیا او حالاتو په کتنه له هغوی ص څخه صادر شوي وي چې د همدې وړاند وینې (پېشبیني) سره سم هغه پاچاهي توتې توتې هم شوه.

(۱۱۸) اصول الفقه ۱ عبد الوهاب خلاف.



اجماع او تاريخي پېښې

الف: تاريخي پېښې

اوله ډله وايي چې د اسلام له پېل څخه تر اوسه پورې دا لړۍ روانه ده چې حکومتي کارونه او مهم پکې د دولت رياست او په پارلمان کې غړيتوب شريعت په نارينه وو پورې خاص کړي دي. سره له دې چې په صدر د اسلام کې د سپېڅلو بيبيانو په څير با کلتوره ، مهذبې مثقفې غوره او عالمې ښځې وي او اړتيا هم احساسېدله د رسول الله ص په عصر کې بيا د صحابه وو په وخت کې ډېرې شوراګانې وشوې خو يوه ښځه يې هم ورته را ونه بلله ، ابن قدامه ليکي : ښځه نه د امامت عظمۍ مستحقه ده او نه دنورو ولاياتو او د امامت له شروطو څخه يو هم نارينه والی دی^(۱۱۹).

ـ ځواب : په مطلقه توګه دا ويل چې په صدر اسلام کې ښځې په کارونو نه دي ګومارل شوې غلط دي .

د حضرت عمر رض په هکله روايت دی چې هغه ام الشفاء (رض) پر ښار نګرانه چې په نننۍ اصطلاح ورته د ژاندارم يا د امنیې قوماندانې ويل کېږي ټاکلې وه اود ښار امنيت د عامه ولاياتو يا لوړو چوکيو له جملې څخه دی .

(۱۱۹) المغني لابن قدامه .



رد : ابن عربي مالکي په الاحکام القرآن کې او شېخ عبدالعال عطوه دا روایت صحیح نه گڼي ځکه چې دا د (لن یفلح) له حدیث سره مخالف دي^(۱۲۰).

او بل دا چې د حجاب فکر له هر چا څخه وړاندې له حضرت عمر رض سره پېدا شو نو هغه څنگه له خپل فکر څخه مخالف کار کوي ؟

ـ ځواب : د کتور ابراهیم وایي : دا ښکاره خبره ده چې حضرت عمر رض ام الشفاء د ښار پرامنیت نگران ټاکلې وه او هېچا پرې اعتراض ونکړ نو دا لکه اجماع داسې شوه . ام شریک رض چې د ډېر عمر خاونده وه د رسول الله (ص) په وخت کې به ورکړه صحابه تلل او راتلل او ډېرو صحابه و به ورکړه شپې صبا کولې ، او منو چې د حجاب فکر له هر چا لومړی له حضرت عمر رض سره پېدا شو مگر دا د رسول الله ص په بیبيانو پورې خاص دی.

۲ : یو هم له هغو دلایلو څخه چې په سیاسي چارو کې د ښځو پر ګډون دلالت کوي دام المومنین حضرت عایشې رض کړنه ده چې د درې زره کسيزه جنگېدونکي لښکر په سر کې له مکې څخه بصرې ته ووتله او له حضرت علي رض سره یې بیعت (ژمنه) ونکړه او د حضرت عثمان رض د وینې غوښتنه یې کوله ، د هغې ریاست په قوم ثابت او حیثیت یې لکه د دولت د رئیس داسې و خلکو به ورته په دیني او سیاسي چارو کې رجوع کوله ، مثلاً کله چې قوم د لمانځه پر امامت مختلف شو چې ځینو به ویل چې د لمانځه امامت به طلحه رض کوي او ځینو به زبیر رض یاد او نو



حضرت عايشې رض مروان ته وويل چې دلمانځه امامت به عبدالله د زبير زوى رض كوي او بنسكاره خبره ده چې څوك د لمانځه امام ټاكي هغه د دولت رئيس وي .

كله چې عايشه رض بصري ته ورسېدله يوه ډله خلك ورته راغلل ، چې په هغوى كې ابوبكره رض د (لن يفلح قوم د حديث راوي) هم و كله يې چې وليدل چې د لښكر ټول اختيارات د عايشې رض په لاس كې دي، هغه واكمنه ده امر يې چلېږي او خلكو له طلحه او زبير رض څخه لومړى دې ته رجوع كوله نو په لښكر كې يې شامل نشو او بېرته ورگرځېد او ويل به يې چې د جمل په ورځو كې ماته يوې خبرې چې له رسول الله ص څخه مې اورېدلې وه گټه وكړله كه نه نژدې و د عايشې رض له لښكر سره يو ځاى شم^(۱۲۱).

نو هغه، د عايشې رض له لښكر سره يوازې له همدې كبله يو ځاى نشو چې د لښكر ټوله واكمني له عايشې رض سره وه ، د هغې رياست له دې څخه معلومېږي چې د بصري خلكو او احنف بن قيس ته يې ليكونه ولېږل حضرت عايشه رض د معمولي خلكو په سر رئيسه نه وه چې پر هېڅ نه پوهېدل په هغوى كې لوى لوى صحابه لكه : طلحه ، زبير او عبدالله د زبير زوى رض شامل وو .

استاد ظافر القاسمي ليكي : د عايشې رض په رياست كې له بيعت څخه پرته نور هېڅ كم نه وو يعنې عايشه رض په ټوله معنا رئيسه وه^(۱۲۲).

(۱۲۱) الشورى واثرها فى الديمقراطية دكتور عبد الحميد اسماعيل نقل له شرح النهجه څخه .

(۱۲۲) نظام الحكم فى الشريعة .



ـ خواب : عايشه رض نه جنگ ته وتلې وه او نه د جنگي لښکر په سر امپره وه بلکې هغه د عثمان رض د وينې د غوښتنې لپاره وتلې وه ، نو دا خو عام ولايت نه دی (سره لدې چې د دوی په نظر ولايت عامه په ټولنيزو چارو کې پريو کار هم سلطه او واک درلودل دي) .

ـ رد : استاد عبدالمتعال صعيدي وايي : دا صحيح ندي چې عايشه رض يوازې د عثمان رض د وينې د غچ اخستلو لپاره راوتې وه ، بلکې هغه د يو جنگېدونکي لښکر په سر کې د وضعې د اصلاح اود شورا د چارو د اعادې لپاره راوتې وه او هغې ټول سلطات او لازم اختيارات درلودل لکه ابوبکره رض چې د هغې بشپړه واکمني وليدله .

ـ سيد ابو الاعلی مودودي رحمه الله عليه وايي : عايشه رض دلښکر رښتوني اميره وه او لښکر به هم د عايشې رض د لښکر په نامه يادېده^(۱۲۳) .

ـ خواب : دا د عايشې رض خپل اجتهاد و او خطا شوله ، صحابه وو هم دهغې دا کار بدوگانه ، ويې غنده ، هغې خپله هم پرې اعتراف وکړ او پېښمانه شوله .

ـ رد : که دا ومنو چې دا د عايشې رض خپل اجتهاد و نوڅنگه چې هغه له هر چاڅخه لومړی د اجتهاد وړ او اهل وه نو موږ ورسره موافق يو او د دوی په خبر مجتهدې له هر چا ډېرې د تقليد وړ دي او که څوک ووايي چې خطا شوله نو د هغې په خلاف خبره دې عمل وکړي او د (وقرن فی بيوتکن) ايت خاص د حجاب لپاره و چې پردوی فرض و او دولايت او رياست سره هېڅ اړه نلري له عايشې رض سره ډېر صحابه و چې د هغې

(۱۲۳) الخلاقه و لملک سيد ابو الاعلی مودودي دارالقلم الکويت ص ۸۲ .



قيادت به يې مانه نو بيا پکار دي چې ووبل شي چې هغوی هم ددی قیادت په منلو کې خطا شول^(۱۲۴).

دا خبره چې بنځو په صدر د اسلام کې په سیاست کې گډون ندی کړی په ټوله معنا غلطه ده د عقبی په دوهم بیعت کې بنځو گډون کړی دی.

د ابوبکر صدیق رض د سیاست په اړوند د حضرت فاطمې رض دریغ (له ابوبکر صدیق رض) سره له ژمنې څخه د (خپل خاوند ایسارول)، له حضرت عمر رض سره د مهر په هکله د یوې بنځې جگړه، (چې هغه وخت کې مسجد د پارلمان حیثیت درلود) همدارنگه د نائلي رض د حضرت عثمان غني رض د مېرمن دریغ د حضرت علي رض د سیاست په اړوند دا ټول په ټولنیزو چارو کې د بنځو گډون دی.

کله چې د معاویه او حضرت علي ترمنځ جنګ پای ته ورسېد او د سولې خبری روانې شولې نو هغوی عبدالله ابن عمر رض چې په دې جگړه کې یې د چاپلوي نه وه کړې د صلحې په خبرو کې د گډون لپاره وباله. عبدالله رض نه غوښتل چې ولاړ شي مګر بیا یې له خپلې خور ام المؤمنین حضرت حفص سره مشوره وکړه هغې ورته ووبل چې دا د خیر غونډه ده او ته باید حتماً ولاړ شي هغه رض د حفص په دې مشوره چې په یو سیاسي او ټولنیز کار کې یې ورکړله عمل وکړ او جرګې ته ورغې په بخاري کې وایي (فلم تدعه حتی ذهب)^(۱۲۵).

یعنې تر هغه یې پرېښود تر څو چې ولاړ شو.

(۱۲۴) من این نبد استاد عبدالمتعال صعیدی او عمر بن خطاب ۱ دکتور سلیمان طحاوی ص: ۱۳۵.

(۱۲۵) صحیح البخاري کتاب المغازی:



رسول الله ص د حدیبیې په صلحه کې چې یوه مهمه او سیاسي موضوع وه له ام سلمی رض سره مشوره کړې ده ، حضرت عمر رض به له بنځو سره مشورې کولې ، دکتور سلیمان طحاوي وایي چې : په ټولنیزو چارو کې د بنځو ګډون د هغوی خپل حق دی او دا د حضرت عمر رض له نوښتونو څخه نه شمېرل کېږي ، همدا راز عبدالرحمن بن عوف رض د دریم خلیفه په منبر ودرېد او یخ به یې کړ چې ای خلکو ماته مشوره راکړئ نو حتماً په دې خلکو کې به بنځې هم وې او هېڅوک دا نه شي ثابتولای چې دا به ټول نارینه وو .

دکتور شوقي فنجري وایي : رسول الله ص به له جګړې څخه وړاندې صحابه وو سره مشوره کوله او صحابیې بنځې به هم شورا ته راتللې ، همدا راز بنځو په غزواتو کې ګډون کړی دی چې داتول سیاسي او ټولنیز مسائل دي .

ب : اجماع

که چېرې له اجماع غرض د صحابه وو اجماع وي نو دا خو صحیح ځکه نه ده چې په دې هکله کومه ډاګیزه اجماع وجود نلري او نه تاریخ دا روښانه کړې ده چې صحابه راغونډ شوي او په دې هکله یې کومه پرېکړه کړې وي او نه دا خبره چا کړې ده ترڅو یې سکوتي اجماع و بولو سره له دې چې دا اجماع هم نه ګڼل کېږي ځکه چې چپ ته د وینا نسبت نه کېږي او که چېرې وویل شي چې هلته د (لن یفلح قوم) له حدیث څخه عام فهم موجود و دکتور عبدالحمید اسماعیل وایي چې : په دې حدیث کې افهام مختلف



دي، د هر چا ذهن مختلف برداشت کوي که داسې نه وای نو عايشه رض به ولې دلوی لښکر په سر کې وتله. که چېرې وویل شي چې صحابه و هېڅوک له ښځو څخه په عامو ولایاتو نه دي ټاکلي که دا هم ومنو (که څه هم لکه چې وړاندې مو بېلگې وښودلې په مطلقه توګه دا ویل غلط دي) نو دا خونه د دی معنا ورکوي چې د ښځو مقررول رواندي او نه یې په روا والي دلالت کوي او نه دا اجماع ګڼل کېږي، ځکه چې هغه وخت کې دې ته اړتیا نه وه هغه وخت (څه کم یونیم زر کاله وړاندې) منصوبه کم وو، د ښځو رغبت په سیاسي چارو کې لږ و او د ټولنې طبیعت په دې پیاوړی وو چې ښځه په ټولنیزو چارو کې ګډون ونه کړي، که چېرې ومنل شي چې د فقهاوو اجماع وروسته دا منلې ده موږ وایو چې آیا ټول مجتهدین په دې متفق او یو شوي دي؟ ایا د ټولو کتابونه موږ ته رارسېدلي! هو داسې فقهاء وجود لري چې د هغوی نظریات له دوی سره مخالف دي او موږ ته یې کتابونه رارسېدلي نه دي نو بیا دا اجماع نه شوه ځکه چې اجماع په یو وخت کې پر یوه مسئله د ټولو فقهاء و راغونډېدل او متفق کېدل دي، آن که په لږه پیمانه اختلاف هم وجود ولري هغه اجماع نه ده دکتور ابراهیم عبدالحمید وایي: ایا قضاء له خلافت څخه اسانه ده؟ هغه له اوږدې خبرنې څخه وروسته لیکي چې قضاء د ښځې صحیح ده مطلق ولایت یې صحیح دی احکام یې نافذ دي او عملي تطبیق روښانه کړې ده چې ښځې په قضاء کې بریالۍ شوي دي لکه په المغرب کې، په سودان کې، او او د عاطفي وېره اوس له منځه تللې ده^(۱۲۶).

(۱۲۶) نظام القضاة الاسلامی دکتور ابراهیم عبدالحمید .



سکوتی اجماع :

اسلامی تاریخ گواه دی چې بنځو په ټولنیزو چارو کې گډون کړی دی لکه د عقبی په دوهم بیعت کې^(۱۲۷).

د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د فاطمې په واسطه له ابوبکر صدیق رض سره د علي رض له بیعت څخه منع کول ، مسجد د مرکزي شورا ځای و او نارینه او بنځې به دواړه ورته راتللې ، او کله به چې د دولت رئیس خپلې ستونزې بیان کړلې بیابانه نارینه او بنځو په گډه د خپل نظر څرگندونې کولې ، دلته دحل او عقد اهل موجود وو ، خو هېچا منع نه کړلې ، په مسجد کې حضرت عمر رض باندې یوې بنځې د مهر په هکله اعتراض وکړ او عمر رض دهغې اعتراض په ځای وگډانه حضرت عایشه رض د درې زره کسيزه لښکر په سر کې د حضرت علي کرم الله وجهه مقابلي ته ووتله ، ناللي رض به حضرت عثمان رض ته مشورې ورکولې ، د هغې له مړینې څخه وروسته یې د هغه په وینو ککړ کمیس معاویه رض ته شام ته ورولبړه چې د پنځوس زره کسانو څخه ډېر د انقلاب (اوبنتون) په ډول د هغه دوینې غوښتلو ته راووتل د علي رض حامیانې او مرستندویه بنځې هم وې ، حضرت عبدالرحمن بن عوف رض د دریم خلیفه په ټاکلو کې له بنځو سره مشورې کولې ، حضرت عمر رض ام الشفاء رض په بازار نگرانه ټاکلې وه او هېچا په دی ټولو صورتونو کې اعتراض ونکړ، چې داخپله په سکوتی اجماع د بنځو د سیاسي حقوقو ثبوت دی

(۱۲۷) میدال مساوات فی الاسلام ۸ دکتور فواد عبدالمنعم .



ځينې وايي چې: صحابه د عايشې رض د احترام لپاره د هغې په کار چوپ پاتې شول، مگر دا خول دليل ځکه ندي چې د صحابه و چپوالي د روا والي دليل دی ځکه چې هغوی په ناروا کار هېڅکله هم چپ نه پاتې کېدل که څه هم د هغه د کوونکي رتبه، شان، برم او مقام څومره اوچت وي رسول الله ص وليدل چې سمراء د نهیک اسدي لور رض په بازار کې گرځي په نېکۍ امر او له بدۍ څخه منع کوي او خلک په دې هکله په قمچين (متروکه) وهي خوله د ثعلبه لور رض به په عامو لارو کې د حضرت عمر رض ته نصيحت کاوه^(۱۲۸).

ځينې وايي چې: سياسي چارې غواړي چې انسان اوزگار وي بنځي او نرگه ژوند او يوځای سفر وکړي او دا به ستونزې ايجاد کړي چې بنځي کار هم وکړي او د کور چارې هم سنډالې کړي.

ـ ځواب: دکتور عبدالحميد اسماعيل داسې ځواب ورکوي:

موږ عربي بنځي وليدلې چې په ټولنيزو چارو کې يې گډون وکړ او له نارينه سره يې اوږه په اوږه کار وکړ اوس هم او په صدر د اسلام کې هم موږ ډېر داسې شواهد لرو (لکه چې پورته مو ولوستل) نه ټولنيز ژوندانه او چارو ته کوم زيان او صدمه ور رسېدلې او نه کورني نظام ته.

دکتور عبدالحميد متولي وايي: د علم، عبادت، کار او عمل په ډگر کې د اسلامي ادابو له مراعات سره دنړ او بنځي گډ ژوند روادۍ او داکېدلۍ چې بنځه نه له پرديو سره خلوت وکړي او نه تنها سفر^(۱۲۹).

(۱۲۸) مبادي نظام الحكم \ دکتور عبدالحميد متولي.

(۱۲۹) مبادي نظام الحكم \ دکتور عبدالحميد متولي.



نن صبا موږ وینو چې کوم ولسمشر یا لوی وزیر چېرته ځي نو څومره خلک ورسره وي .

د بنځو د سیاسي حقوقو ستونزه دیني او قانوني ستونزه نه، بلکې دا ټولنیزه سیاسي ستونزه ده چې د ټولنیزو ظروفو په نظر کې نیولو سره سم باید حل شي ترڅو د بنځې له بڼه استعداد او ذکات ځنې محروم نشو او بنځو تنها د شهواني قوې ملعبه ونه ګرځي .

www.melitahrik.com
0777 400 116

قياس او تېر شريعتونه (شرع من قبلنا)

الف : قياس

دا خو صورته لري :

۱ : بنځه په پنځه وخته لمانځه کې ، د جمعې په لمانځه کې ، د اخرونو په لمانځه کې امامت نشي کولی نو لوی رياست (صدارت عظمي) هم نشي کولای او علت په کې بنځه والی دی .

_ ځواب : منو چې بنځه په دې ځايونو کې امامت نشي کولای مگر دانه منو چې علت په کې بنځه والی دی او دا مامتونه د تعبد له وجې نشي کولای مگر بنځه د بنځو لپاره امامت کولای شي او بنايي چې حکمت په کې هماغه وي لکه چې سيد مودودي (رح) يې وايي هغه دا چې په مياشت کې څو ورځې داسې وي چې بنځه پکې نه لمونځ کولای شي او نه روژه نيولی شي او شايد په امامت کې به يې دا لوی راز افشاشي چې بنځې يې هيچاته بنکارول نه غواړي او که چېرې دا هم ومنو چې علت په کې بنځه والی دی نو بيا هم دا قياس مع الفارق (چې دمقيس او مقيس عليه ترمنځ څه مشابهت او مناسبت نه وي) دی ځکه چې لمونځ محض عبادت دی او ځان ته خاص شرطونه لري او ولايت عظمی له لمانځه څخه ځانته مختلف شرطونه لري نو دا قياس صحيح ندی که چېرې وويل شي چې : د صدارت عظمي او جمهور رئيس له شرطو څخه يو شرط دادی چې امام دې د لمانځه د امامت اهليت ولري او بنځه د دې جوگه نده ، بلکې مسجد ته له تللو څخه هم منع ده .



دكتور عبدالحميد اسماعيل وايي : موږ دا شرطونه نه منو ځكه چې كوم دليل پري نشته دى او نه خود امام (خليفه) ياد هغه د نائب وجود په لمانځه كې شرط دى ځكه خلك تنها هم لمونځ كولاى شي او امام دا هم كولاى شي چې د خپل ځان په عوض بل څوك د امامت لپاره نائب وټاكي ځكه چې خليفه خو هر مسجد ته تللى نشي او بنځه هم دا كار كولاى شي لكه حضرت عايشې رض چې عبدالله د زبير زوى رض وټاكه .

۲ : بنځه قضاء كولاى نه شي نو امامت عظمى هم كولاى نشي او علت يې بنځه والى دى ځكه چې دهغې غوښتنې او طبيعت عاطفې ته غاړه اېښودل دي ، ژر اغېزې لاندې راځي قصد يې كمزورى دى او سستوالى لري او د طبعي عوارضو د تكرر له كبله هم دا كار نشي كولاى .
_ ځواب :

۱ : موږ نه د امامت عظمى قياس په قضا منو نه دا مقبس او نه يې مقيس عليه. د اثابته ده چې بنځې قضاء كولى شي او د بنځه والي سبب يې له حكم او فيصلې څخه منع كولى نشي همدا راز ولايت عظمى هم كولاى شي او علت په ولايت باندې قدرت دى او عموم او خصوص ته كتل پكار ندي او دا قدرت له بنځې سره شته او دا خو هم شرط ندى چې امام دى حتماً قاضي هم وي همدا راز محمد ابن جرير طبري د قضا قياس پر امامت صحيح نه گڼي او وايي چې بنځه د سړي په څېر كولاى شي چې دخلكو ترمنځ فېصله وكړي او دا عام حكم دى چې خاص والى يې ، پرته له نص څخه روا ندى^(۱۳۰).

(۱۳۰) مبادي نظام الحكم فى الاسلام \ دكتور عبدالحميد متولي .



۲ : عامه قاعده نارینه او ښځینه مساوات دی او په ځینو شرعي احکامو کې چې د دوی ترمنځ څه توپیر راغلی دی هغه استثني گڼل کېږي او په استثني قیاس صحیح ندی^(۱۳۱).

مصلحت :

دا مصلحتاً ښه نده چې ښځه دنارینه و غوندې ته ، د قضایا پارلمان غوندې ته راشي ځکه چې دا د اسلام له ادابو سره سمون نه خوري اسلام د ښځې ابرو او عزت خوندي ساتل غواړي .

ـ ځواب : څه چې منع دي هغه له پرديو نارینه و سره ځان مېنل ، له پرديو سره یوازې کېدل ، او سپېدل ، ځان لوڅول او د ځان سپکوالی دی دانه چې د دین او دنیا د مصلحت (ښېگڼې) څخه ډک مجلس ته د اسلامي ادابو د مراعات په حدودو کې راشي او دې کې شک نشته دی چې په حقه قضا کول لوی ثواب دی او موږ د نماینده گانو او د ټولنې او ملت او له دین څخه د دفاع غوندې ، د ستونزو د هوارولو غوندې همدا ډول گڼو او ټول یو ثواب بولو ، اسلام نارینه او ښځو ته برابر حقوق ورکړی دی .
الله ج فرمایي : « ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف »^(۱۳۲)

یعنې : « او خامخا په تحقیق سره موږ ډېر عزت ورکړی دی اولاد دادم ته » اود ادم (ع) اولاد نارینه او ښځینه دواړو ډلې دي چې مساوي حقوق لري .
۲ : [ولقد کرمتنا بني ادم]^(۱۳۳)

(۱۳۱) اصول الفقه \ عبدالوهاب خلاف .

(۱۳۲) البقرة : ۲۲۸ .

(۱۳۳) الاسراء : ۷۰ .



يعني: «او خامخا په تحقيق سره موږ ډېر عزت وركړې دى اولاد د ادم ته» او د ادم ع اولاد نارينه او بنځينه دواړه ډلې دي چې مساوي حقوق لري.

۳: [والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولياء بعض ياء مرون بالمعروف وينهون عن المنكر ويقيمون الصلاة ويوتون الزكاة ويطيعون الله ورسوله] (۱۳۴)

يعني: «او مؤمنان او مومناني ځنې د دوى دوستان دي د ځينو نورو حكم كوي په نېكيو او منع كوي له بديو څخه او قايموي (ادا كوي) لمونځونه او وركوي زكات او حكم مني د الله ج اود هغه د رسول ص» دكتور فوائد عبد المنعم وايي چې: دا ايت په ټولنيزو، سياسي، قانوني او قضايي چارو كې د بنځې او نرد مساوات معنا لري (۱۳۵).

۴: [يا ايها الذين امنوا اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس واحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا كثيرا ونساء] (۱۳۶)

يعني: «اي خلکو و وېرېږئ له خپل رب څخه هغه رب چې پيدا کړي يې ياست تاسې له نفس يو څخه (چې ادم ع دى) او پيدا يې کړ، له دې نفس څخه جوړه ده چې (حوا) ده او خپاره يې کړل له دې نفس څخه سړي ډېر او بنځې ډېرې»

(۱۳۴) التوبه: ۷۱.

(۱۳۵) مبداء المساوات فى الاسلام \ دكتور فوائد عبد المنعم.

(۱۳۶) النساء، ۱.



٥ : [يا ايها الناس انا خلقناكم من ذكر و انثى وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اكرمكم عند الله اتقاكم] (١٣٧)

يعني: «ای خلکو موږ تاسې پيدا کړي ياست له يو سړي او يوې ښځې څخه او جوړ مو کړئ تاسې ذاتونه او قبيلې چې يوبل وپېژنئ بېشکه عزتمند په تاسو کې د الله ج په نزد پرهېزگار ستاسو څخه دی.»

دکتور عايشه عبدالرحمن وايي: د دې ايتونو له غوښتنې سره سم ښځې ته د ټولو انساني حقوقو او دنيايي ستونزو د پورته کولو تثبيت شوی دی، د دې حقوقو سبب او علت يو دی چې هغه عقل دی (١٣٨).

٦ : [وعد الله الذين امنوا منكم و عملوا الصالحات ليستخلفنهم فى الارض] (١٣٩)

يعني: «وعدۀ کړې ده الله تعالى له هغو خلکو سره چې ايمان يې راوړی دی له تاسو څخه او کړي يې دي نېک کارونه چې حاکمان به کړي دوى په ځمکه کې.» او په مؤمن کې خو مؤمنې ښځې او مؤمن سړي دواړه ډلې راځي او الله ج هم له دواړو سره وعدۀ کړې ده استاد محمد عزه د روزه وايي چې الله ج په قران کې په ديني او دنيوي چارو کې د ښځو او نارينه و دواړو رسالت ښکاره کړی دی، او دا د الله ج له پلوه د مساوي حقوقو په ورکولو دلالت کوي (١٤٠).

(١٣٧) الحجرات، ١٣.

(١٣٨) دام درمان په پوهنتون کې د عايشې محاضره. ١٩٦٢-١٩٦٧ م تعليمي کال دکتور فواد عبدالمنعم په مبدا المساوات کې رانقل کړي ده.

(١٣٩) النور، ٥٥.

(١٤٠) المراه فى القران والسنة \ استاد محمد عزه دروزه



له احاديثو څخه :

۱ : رسول الله ص بنځو ته په سياسي ډگر کې د گډوډون حق ورکړی دی لکه په جنگ کې کفارو ته امان ورکول .

۲ : رسول الله ص په دوهمه عقبه کې له انصارو سره بيعت وکړ چې دوه پکې بنځي وی دکتور فواد عبدالمنعم وايي چې د دی بيعت په اساس بنځو په يو مهم سياسي تړون کې گډوډون وکړ^(۱۴۱).

استاد ظافر القاسمي وايي : قران او سنت د شريعت لپاره دوه مهم مصدره دي او په دې دواړو مصدرو کې داسې څه نشته چې بنځه له نارینه سره له بيعت څخه منع کړي .

ب : تېر شريعتونه

قران بيانوي چې په تېرو قومونو کې هم بنځو د شاهي دوره تېره کړې ده او په ښه تدبير او حکمت سره يې پای ته رسولې ده .

همدا راز د هغوی په اهلليت ، عقل او ذکاوت اعتراف کوي .

قران د سباملکه (بلقيس) د بېلگې په ډول يا دوي او وايي چې هغه يوه هونبیاره او په سياست پوهه بنځه وه ښه حکومت يې کاوه کله چې حضرت سليمان ع هغې ته ليک ورلېږي نو هغه پر خپل سلطنت او تاج نه مغرره کېږي او دا ليک د خپلې شوری غږيو ته وړاندې کوي او د دی لپاره چې د شورا غږي په نا خبري کې دې ليک ته سخت ځواب ونه وايي هغوی يې په دې پوه کړل : [اني القي الی کتاب کریم] يعني : « يقيناً را اچول شوی دی ماته يو

(۱۴۱) مبدا المساوات \ دکتور فواد عبدالمنعم .



لیک قدر من .)) دهغی فهم او هوښیار تیا له دېنه ښه څرگندېږي چې لیک
قدر من وگانه ترڅو یې قوم د : (الاتعلوا علی واتونی مسلمین) (۱۴۲)
یعنې : (دا چې زور مه کوئ زما په مقابله کې او راشئ ماته حکم منونکي)
په جمله قهر او غصه نشي او دا پرې سخته تمامه نشي بیا ورته وایي : [یا
ایهاالملؤ افتونی فی امری ما کنت قاطعة امرا حتی تشهدون] (۱۴۳)

یعنې : ((ای اشرافو فتوی (مشوره) راکړئ تاسې ماته په دغه کار زما کې نه
یم زه فېصله کوونکې د کوم کار هغې پورې چې حاضر شئ (مشوره
راکړئ))

مشوره کول د هغې د ذکاوت بل ښکارندوی دی ځکه مشوره یوه غوره لاره
ده چې دې ستونزې هواروي قوم یې ورته وایي چې موږ خاوندان د زور او
ځواک یو او ښه جنگیالي خلک یو او نور اختیار ستا دی چې څه حکم کوې
موږ یې منو. سره له دې چې قوم یې ورته د بشپړې مرستې زور او ځواک
پوره ډاډ او تسلي ورکوي مگر دا بیا هم نه مغروره کېږي او بیا هغه د نبی او
د سیاسي لیږد پېژندنې لپاره څومره ښکلی تدبیر په کار اچوي .
[ان الملوک اذا دخلوا قرية افسدوها وجعلوا اعزة اهلها اذلة] (۱۴۴)

یعنې : ((بېشکه بادشاهان کله کوم کلي ته ننوزي نو خرابوي کوي او دهغه
ځای سرداران او د عزت څښتنان یې ابرو کړي)) نو د دې لپاره چې و پېژني
چې هغه بادشاه دی که نبی هغه ته ډالۍ ورلېږي نو که ډالۍ یې قبوله کړله

۱۴۲) النمل : ۳۱ .

۱۴۳) النمل : ۳۲ .

۱۴۴) النمل : ۳۴ .



نو تش سياسي ليډر دی او جنگ ورسره په کار دی او که قبوله يې نکړله نو نبي دی او مننه (اطاعت) يې لازم دی کله چې د سلېمان ع حضور ته ورغلله نو هغه د بلقيس د فهم، ذکاوت او استعداد د معلومولو لپاره ترې وپوښتل.

[اهکذا عرشک] (۱۴۵)

يعني: «ايا داسې دی تخت ستا» د دې لپاره چې د هغې په تخت کې يې تغير او بدلون راوستی و او په بشپړ يقين سره نه پېژندل کېده چې هغه تخت همدا دی نو څنگه چې د هغې تخت ته ورته و نو داسې مناسب ځواب يې ورکړ: [کانه هو] لکه چې هغه همدا وي» او کله يې چې وليدل چې سلېمان ع بادشاه يا سياسي ليډر نه بلکه خليفه او نبي دی نو سمدستي يې ايمان راوړ او خپل قوم يې د هلاکت او بدبختۍ څخه خلاصون او نېکبختۍ ته رابښکړه.

همدا راز د فرعون مېرمن (اسيه). هغه سره د دې چې د مصر د فرعون (بادشاه) مېرمن وه چې مال، دولت، عزت او هر څه يې ډېر و، مگر له عقل څخه کار اخلي او د فرعون د بې ځايه دعوو تر اغېزې لاندې نه راځي که فرعون يې هر څومره تعذيبوي او رېروي يې خو بيا هم د خپل حق دريځ څخه نه اوړي او له الله ج څخه په جنت کې ورته د کور جوړولو دعا کوي. ځينې وايي چې: دا پخوانی شريعت دی او مننه يې پر موږ لازمه نده ځکه هغه اوس په اسلام سره منسوخ شويدي.

(۱۴۵) النمل: ۴۲.



ځواب : عبدالوهاب خلاف په اصول الفقه کې ليکي : هغه احکام چې په پخوانيو شريعتونو لازم و او قران او يا رسول الله ص ترې موږ ته خبر راکړی وي خو د هغې په منسوخ کېدلو او يا پر موږ باندې د لزوم څه دليل نه وي نو د جمهورو فقهاء و (احنافو ، شوافعو او ځنو مالکيه و رحمهم الله تعالى) په نزد دا احکام زموږ لپاره شرع ده او پر موږ يې اطاعت لازم دی .

له همدې کبله د احنافو په نزد مسلمان په ذمي او نر په بنسټه قصاص کېږي ځکه چې په پخواني شريعت کې همدا سې و ، لکه چې الله ج فرمايي : [وكتبنا عليهم فيها ان النفس بالنفس] ^(۱۴۶)

يعنې : «او ليکلي وو موږ په دې کې چې بېشکه نفس دی و وژلی شي په بدل د نفس کې» او که څوک ووايي چې : دلته ناسخ د (لن يفلح قوم) حديث دی نو ددی ځواب وړاندې ورکړل شو چې دی کې ډېر احتمالات او د نظر اختلافات دي چې حجت کېدلای نشي ، نو سياسي حقوق بنسټو ته په اسلام کې ثابت دي .

بخاري ، مسلم ، مسند احمد ، الطبقات الكبرى لابن سعد ، سيرت ابن هشام ، تاريخ امم والملوک ، الكامل في التاريخ .
ټول ليکي چې بنسټو د رسول ص سره په بيعت کې گډون کړی دی ، همدارنگه مسلمانان بنسټه کولی شي چې کافر ته امان ورکړي او دا دهغې خپل سياسي حق دی ^(۱۴۷) .

(۱۴۶) المائدة : ۴۵ .

(۱۴۷) الفقه الاسلامي وادلته \ دكتور وهبة الزحيلي .



رسول الله ص ام هانئ (رض) ته وفرمايل تا چي چاته پناه ورکړله موږ هم
پنا ورکړله^(۱۴۸).

www.melitahrik.com
0777 400 116

١٤٨٠ بخاري .



د افغانستان په راتلونکي اسلامي حکومت کې د ښځو د ګډون لپاره څو مشورې

لکه چې دمخه مو وویل ښځه د ټولنې نیمه برخه ده او د دوی اوزګارې پرېښودل لکه یو بې ګټې او ناکاره شی ښه نه دی ، پکار دی چې د دوی د عقل ، استعداد او ښو تجربو څخه ګټه او فائده واخېستل شي ترڅو له یوه پلوه ټولنې ته کار وکړي او له بلې خوا دخپلې کورنۍ اقتصادي (مالي) ستونزې پورته کړي شي او د دې لپاره چې د الله ج بنده ګي په ښه ډول وکړي او دخپل اولاد په اسلامي روزنه کې بريالی شي پکار ده چې له اسلامي روح سره اشنا شي نو د افغانستان راتلونکې اسلامي حکومت ته پکار دي چې لاندې ټکي مراعات کړي .

- ۱ : د ښځو لپاره دې د کار داسې زمینه مساعده کړل شي چې شرعي حجاب پکې مراعات او ښځې او نر ګډ نشي او دواړه کار هم وکړي .
- ۲ : ښځو ته داسې کارونه وروسپارل شي چې دهغوی له طبیعت او فطرت سره برابر وي .



۳: د ښځو د زده کړې لپاره باید بېل تعلیمي مرکزونه (ابتدایي ، متوسطې ، لېسې او پوهنتونونه) جوړ شي او د هغوی لپاره باید تعلیمي اسانتیاوې برابرې شي .

۴: د ښځو لپاره باید بېل روغتونونه جوړ شي او په کې یوازې ښځې استخدام شي .

۵: په مسجدونو کې دې د ښځو لپاره خاص ځای جوړ شي .

۶: داسې پروگرام دې جوړ شي چې ښځه په کور کې هم مصروفه و اوسي ځینې پروژې او تولیدات لکه غالی- اوبدل ، گنډل ، (گلدوزي) د چرگانو او مچيو ساتل باید کورو ته نقل شي .

۷: په دولت کې د ښځو لپاره د کار وخت نسبت نارینه و ته کم و ټاکل شي او د ورځې له پنځو ساعتو څخه باید ډېر کار ونکړي ترڅو کور ته هم ورسېدلای شي .

د زده کړی حق :

اسلام تعلیم ته تر هر څه ډېر ارزښت ورکړی او په نړ او ښځه یې فرض وگرځاوه ، ځکه چې تعلیم د دین او دنیا ذریعه ده .

اسلام وگړي د ناپوهۍ له تورو تیارو څخه د علم او معرفت روښنایي ته راوبلل ورومبښو او وروستنیو علماوو لیک او لوست ته ځانگړی ارزښت ورکړی دی .

کله چې الله ج خپل محبوب په رسالت مبعوث کړ نو تر هر څه لومړی یې ورته په لوستلو امر وکړ او د قلم لویی او عظمت یې ورته ورڅرگند کړ لکه



چې فرمايي : [اقرا باسم ربك الذی خلق خلق الانسان من علق ، اقرا وربك الاكرم الذی علم بالقلم ، علم الانسان ما لم يعلم] ^(۱۴۹)

يعني : « ولوله د خپل رب په نوم سره چې د ټولو پيدا كوونكي دى پيدا كړي يې دى انسان له ټوټې د وينې څخه ، ولوله رب ستالوى كريم دى كوم چې علم وبنودلو په قلم سره او ويې بنودلو انسان ته هغه څه چې دى پرې نه پوهېده .»

د الله ج له دې وينا څخه د علم او قلم مقام او عظمت ښه څرگندېږي چې دلومړئ وحى او د خپل كلام پېل يې پرې وکړ بل ځاى کې فرمايي : [ن ، ولقلم وما يسطرون] ^(۱۵۰)

يعني : « قسم دى په قلم او څه چې ليكي » ټول مفسرين په دى متفق دي چې الله ج په هغه څه سره سوگند يادوي چې په هغه کې لويه گټه او ارزښتمن وي .

الله ج خپلو بندگانو ته لارښوونه کوي چې له الله ج څخه په علم او پوهه کې د زياتوالي دعا وغواړي . [وقل رب زدنى علما] ^(۱۵۱)

يعني : « و وايه اى ربه زما زيات كړه علم زما » حضرت قتاده ص فرمايي : « قلم د الله تعالى لوى نعمت دى كه قلم نه واى نو نه به د دين څه پاتې و او نه به د دنيا څه كار و بار كېده » ^(۱۵۲)

(۱۴۹) العلق : ۱- ۵ .

(۱۵۰) القلم : ۱ .

(۱۵۱) طه : ۱۱۴ .

(۱۵۲) معارف القرآن مولنا محمد شفيع جزء ۳۰ .



تعلیم انسان له نورو حیواناتو څخه پورته او اشرف ګرځوي نو لکه څنګه چې روښانه ده چې د دین احکام نارینه او ښځینه دواړو ډلو ته شامل دي ، نو بیا به هېڅ داسې معقول دلیل نه وي چې د هغه په سبب ښځه له تعلیم څخه محرومه وګرځولی شي ، رسول الله ص فرمایي :

(د علم طلب په هر نر او ښځې دواړو فرض دی)

یوه ښځه د رسول ص حضور ته راغلله او عرض یې وکړ چې یا رسول الله ص نارینه ستا خبرې اوري او عمل پرې کوي نو موږ ته هم له خپله پلوه یوه ورځ وټاکه چې تاته راشو او څه چې الله ج د ښودلي دي موږ ته یې راوښیي ، رسول ص ورته و فرمایي چې : ښه ده په فلانۍ ورځ په فلاني ځای کې راغونډې شی .

هغوی به په همغې ټاکلې ورځې هلته راغونډېدلې او رسول الله ص ورته تعلیم کاوه ^(۱۵۳).

حضرت شفاء بي بي رض فرمایي : ((زه له حفص رض د رسول الله ص له مېرمن سره ناسته وم ، چې رسول ص راغی او راته یې و فرمایي چې : ته د پته د سرخ باد (پر بدن سړی دانې راخېژي) په ځینو روایتونو کې د سرخ پرځای میرې هم یاد شوي دي ، دم ولې نه ښیي لکه څنګه دې چې ورته لیکل ښودلي دي)) ^(۱۵۴).

صحابه و به ښځو ته علم ورنښود په صحابه و کې لکه عایشه رض لویې عالمانې وې هغوی به لویو لویو صحابه و ته تفسیر ، حدیث او فقهې درس ورکاوه .

(۱۵۳) متفق علیه .

(۱۵۴) ابوداود متفق علیه .



په البريکه شرح الطريقه کې ليکي : که د بنځې خپل مېړه عالم و نو له هغه څخه دې زده کړه کوي او که نه و نو بهر ته د علم د حاصلولو لپاره وتلو ځينې ايسارولای شي ، اسلام نه تنها دا چې د ديني تعليم اجازه کړې ده بلکې د ديني او داسې علم چې انسان ورته په ورځنې ژوند کې اړتيا لري زده کول يې په نړ او بنځې دواړو لازم کړي دي . پدې هکله امام ابو الاعلی مودودي رح وايي : « هغه علمونه چې له انسان څخه پرې انسان جوړېږي د هغه اخلاق پرې بنايسته کېږي د هغه له کبله ترې يوه مؤدبه بنځه جوړېږي د داسې علمونو زده کول هرې بنځې ته ضروري او که د نورو علمونو زده کول غواړي نو اسلام د هغې په مخکې نه خنډ کېږي په دې شرط چې د اسلام حدود مراعات کړي »^(۱۵۵)

په کورنۍ کې چې پوهه بنځه وي د کورنۍ نظم بڼه وي د اولاد روزنه بڼه کېږي په بنځو کې د پوهې او استعداد خاوندانې ډېرې دي او پکار ده چې د دوی استعداد عبث او بې ځايه نشي ، ځينې علوم دي چې بنځه يې هرومرو بايد زده کړي او له هغو څخه په ناخبرۍ کې ورته ستره ستونزه ده او داسې مسائل هم شته چې نارينه و ته د هغې بنکارول د شرم او تنگ خبره ده نو پکار دي چې بنځې خپل علاج پخپله وکړي ، او داسې مسائل زده کړي لکه په شرعي علومو کې ، حيض ، نفاس ، په طبي علومو کې د بنځينه ځانگړيو ناروغيو علاج او د پته اړتيا پېښه نشي چې د پردې نارينه په وړاندې خپل عورت لوڅ کړي .

(۱۵۵) پرده سيد ابوالاعلی مودودي .



په هدايه کې وايي [وينبغي للمرأة ان تعلم مداوتها لان نظر الجنس
الجنس اسهل .]

يعني : « او مناسب ده چې بنځه د بنځې د ناروغۍ علاج زده کړي ، ځکه
چې خپل جنس ته کتل اسان دي . »

په اسلام کې نه يوازې دا چې پر اشرافو علم فرض دی ، بلکې وينځو او
مرئيانو ته هم د علم د حاصلولو حق ورکړل شوی دی ، آن هغوی ته په تعليم
ورکولو حکم شوی دی ، رسول الله ص فرمايي : (ايما رجل کانت عنده
وليدة فعلمها فاحسن تعليمها وادبها فاحسن تاديبها ثم اعتقها وتزوجها
فله اجران .) (۱۵۶)

يعني : « هر څوک چې وينځه ولري او ورته تعليم ورکړي او بنه ادب او
تهذيب ورزده کړي ، بيایي ازاده کړي او واده يې کړي ، نو هغه لره دوه
اجره دي . » او له تعليم څخه بايد د بنځې غرض يوازې د ماديت ، شتمني
او د خلکو د زړه د خوشحاليو طريقې او چلونه ، او دا اداگانو زده کول نه
وي او نه دا يکشن او فن (آرټ) زده کول ، چې په فلمونو کې کار وکړي .
لوېديځ ، ختيځ او اروپا ته د پوهې لپاره د بنځو د تللو په هکله بايد وويل
شي چې اسلام خو بنځو ته اجازه نه ورکوي ، چې يوازې په دومره واټنو
کې سفر وکړي ، چې هلته انسان ته مسافر وويل شي نو بيا د نړۍ گوټ
گوټ ته په يوازې ځان څنگه ځي ؟ او هلته يوازې کلونه کلونه څنگه تېروي
؟ او کله چې ټولنه هم د لويديځ او ختيځ په څېر فاسده ټولنه وي ،

(۱۵۶) بخاري



منم چې رسول الله ص خو د علم په وتلو پسې امرکړی دی ، که څه هم د نړۍ په بل گوټ کې وي او امریکا اروپا او ته په علم پسې تلل خو هم شرعاً کوم ناروا عمل نه دی ، خو اوس چې د هغو ځایونو اوسېدونکي د شهوت په اور کې سوځي ، بنځې خو لا څه چې ان نارینه هم ، د هغه ځای د ناوړه اخلاقو تر اغېزې لاندې راځي خو کله که دا ټولنې صالحې او د ښو اخلاقو خاوندانې شي بیا نو هلته د نارینه و بنځو ټول سفر په شرعي چوکاټ کې د تعلیم په غرض او بې تعلیمه روا او جائز دی خو نن سبا حالت د دې سرچپه دی او اوس خو دې هېوادو ته د تعلیم لپاره د بنځو د تللو اړتیا هم نشته ، ځکه چې په اسلامي هېوادنو کې په هرفن کې ښوونځي او پوهنتونونه جوړ شوي دي ، د لويديځ او اروپا له تعلیم څخه راغلي ښاغلي خو موږ ولیدل چې اسلامي هېوادو ته یې له ځانو سره څه ډالۍ راوړلې د هغوی فکر او عقیده په کوم پلو ګرځیدلې ده ؟

د: د اولاد حق

تر هر څه د مخه باید موږ او پلار کونښن وکړي چې په خپل اولاد اسلامي نوم کېږدي او د داسې نومونو له ایښودلو څخه دې ډډه وکړي چې له اسلام سره سمون نه خوري ، د رسول الله ص د یو زوی یا لور نوم هم بې معنی او بې مفهومه نه و ، او په اولاد ښه نوم ایښودل د اولاد له حقوقو څخه دي او لوی د ثواب کار دی .

دلته زموږ په ټولنه کې خو داسې نومونه هم شته دي چې ژبه یې په ویلو شرمېږي .



د هغوی له حقوقو څخه یو دا دی چې په کوچنیوالي کې د هغوی د ژوند ټولې اړتیاوې پوره شي او باید هلکان په کوچنیوالي کې ختنه کړل شي . د هغوی له حقوقو څخه یوه هم نفقه او جامه ده ، چې په پلار لازم دي ، چې کار وکړي ، پر ځان زحمت او تکلیف تېر کړي ، او اولاد لپاره خرڅ ، خواړه او نورې اسانتیاوې برابر کړي او په کار دي چې دخپل قدرت او توان په اندازه لگښت وکړي ، که قدرت او توان لري اوبیا هم خرڅ ډېر کم کوي ، نو ګناه ده .

او د هغوی له حقوقو څخه دا دی چې د هغوی سره مینه او محبت وکړي ، هغوی ته مخلص و اوسي د هغوی د هوسایۍ او آرامۍ لپاره ټول کونښنې وکړي .

او د هغوی له حقوقو څخه دادی چې د هغوی تر منځ توپیر ونکړي ، او باید ټول اولاد ته په یوه سترګه وګوري ، او خصوصاً باید هلک او نجلی تر منځ توپیر ونه شي ، ځکه دا توپیر د الله ج له قضا څخه له ناراضتیا پرته بله مانا نه لري .

رسول الله ص فرمایي : « د چا چې خور ، لور ، یا وي او هغه یې ژوندی بنځه نکړله ، سپکه یې ونه ګڼله او زوی یې پرې غوره نه کړ نو الله ج به یې جنت ته ننه باسي »

د هغوی له حقوقو څخه دا اولاد ښوونه او روزنه ده چې مور او پلار باید خپل اولاد تعلیم ته کښېښوي ، دیني ضروري مسائل باید وروښيي ، له ټولنې سره د چلند لازمي لارې وروښيي ، که خپله نه پوهېږي ، هغه دې مدرسو او ښوونځیو ته ولېږي ، چې دا تعلیم په راتلونکې کې دواړو ته ګټه رسوي ، او دواړو ته خدای ج لوی اجر و نه ورکوي .



ه: دمور حقوق

الله ج دمور او پلار احترام او درناوی په اولاد فرض گرځولی دی ، او په نړۍ کې یې که د چا اطاعت او بې ساری عزت او احترام د خپلې بنده گۍ څخه وروسته په بنده گانو لازم کړی دی نو هغه مور او پلار دي .

الله ج خو ځله په خپله بنده گۍ له امر کولو څخه وروسته سمدلاسه له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي او په قران او سنتو کې چې دمور او پلار سره په نېکۍ څومره تاکید شوی دی دبل هېڅ شي په حق کې هم نه دی شوی ، الله ج فرمایي : [وقضى ربك الاتعبدوا الاياه وبالوالدين احسانا اما يبلغن عند الکبرا حدهما او کلاهما فلا تقل لهما اف ولا تنهرهما وقل لهما قولا کریما و خفض لهما جناح الذل من الرحمة وقل رب ارحمهما کما ربياني صغیرا] (۱۵۷)

یعنې : ((او امر کړی دی رب ستا چې بنده گي مه کوه مگر دهمده او له مور او پلار سره په نېکۍ او کله چې ورسېږي تاسره زوړوالی ته یوله دې دواړو څخه او یا دواړه نو مه وایه ورته (اف) قدرهم او مه یې رتی او ووايي ورته نرمه او ښه وینا ، وغورځوه دوی دواړو ته وزرونه د عاجزی له رحمته خپل او ووايه ای ربه په دوی رحم وکړه لکه څنگه یې چې زما پالنه وکړله په کوچنیوالي کې))

دلته الله ج له مور او پلار سره په نېکۍ امر کړی دی اوله خپلې بنده گۍ څخه یې سمدستي وروسته له مور او پلار سره د نېکۍ کولو یادونه وکړله

(۱۵۷) الاسراء: ۲۳-۲۴ .



خصوصاً کله چې هغوی عمر خوړلي او کمزوري وي ، ځکه دوی په دې وخت کې د بل مرستې ته سخت اړ وي او دهغوی په وړاندې يې د (اف) په اندازه د وړې کلمې له استعمال څخه هم ممانعت وکړي ، ترڅو ناراحتنه نه شي .

هغوی ته له ناوړه وينا او دهغوی له رټلو څخه يې هم کلک ممانعت وکړي ، او هغوی ته پر دعا غوښتلو يې بنده گانو ته امر وکړي ، او دهغوی د وړوکوالي له ستونزو څخه ډک عمر وريادوي بل ځای کې فرمايي :
[ووصينا الانسان بوالديه حملته امه وهنا على وهن وفصاله في عامين ان شکرلی ولوالدیک الی المصیر]^(۱۵۸)

يعني : « او موږ تاکيد کړی دی انسان ته د ده د مور او پلار په حق کې ځکه چې گېډه کې ساتلې دی ده لره مور د ده بوج په بوج او له تي ځينې بيلول د دې په دوه کالو کې دا چې په حق ومنه زما او د خپلې مور او پلار ، اخر ماته راتلل دي . »

دلته الله ج انسان ته هغه وخت وريادوي کله چې هغه ناتوانه او مورد ده خدمت کاوه په ځان يې تکليف منلی و ، او دا يې په گېډه گرځاوه ، او پوره دوه کاله يې تی ورکړی دی اوس خو په کار دي چې د هغې شکرانه ادا شي بل ځای فرمايي : [و عبدوا الله ولا تشركوا به شيا وبالوالدين احساناً]^(۱۵۹)

يعني : « او دالله ج بنده گي وکړئ او له هغه سره هېڅ شی شريک مه گرځوئ او د مور او پلار سره نيکي وکړئ . »

(۱۵۸) لقمان : ۱۴ .

(۱۵۹) النساء : ۳۶ .



[قل تعالوا اتل ما حرم ربکم علیکم ان لا تشرکوا به شیاء و بالوالدین احساناً] (۱۶۰)

یعنی : ((و وایه راشئ ولولو هغه خه چې حرام کړي دي پر تاسو رب ستاسو چې شریک مه گرځوئ هېڅ شی له هغه سره او له مور او پلار سره په نېکۍ))

محمد علي صابوني وايي : په یو شي امر کول منع ده له ضد خخه یې ، دلته الله ج له مور او پلار سره په نېکۍ امر وکړ ، مطلب دا شو چې بدي کول ورسره حرام دي ، نو ځکه یې د محرماتو په لیکه کې یاد کړې . (۱۶۱)
رسول الله ص د مور او پلار پر حقوقو ډېر حریص و ، فرمایي : ((که څوک جنت غواړي ، نو جنت د مور تر قدمو لاندې دی .)) بخاري ، مسلم ، ابن ماجه ، نسایي او دارقطني .

عبدالله بن عمر رض وايي یو سړي رسول الله ص ته وویل : زه له تاسره په هجرت او جهاد کولو بیعت (ژمنه) کوم او له الله ج ځینې اجر او ثواب غواړم ، رسول الله ص ورته وفرمایل چې ایاستاسو له مور او پلار خخه کوم یو ژوندی شته ؟

هغه ورته وویل چې هو ، بلکې دواړه . هغوی ص ورته وفرمایل چې له الله ج خخه اجرا و ثواب هم غواړې ؟ هغه وویل ولې نه ، رسول الله ص ورته وفرمایل چې ولاړ شه له مور او پلار سره دې نیک صحبت او دهغوی خدمت کوه (۱۶۲) .

(۱۶۰) الانعام : ۱۵۱ .

(۱۶۱) صفوه التفاسیر محمد علي صابوني ، ج - ۲ .

(۱۶۲) بخاري ، مسلم او دارقطني .



ليدل کپري چي رسول الله ص له هجرت او جهاد څخه هم د مور او پلار خدمت ته ډېره پاملرنه وکړله که د انسان مور او پلار کافر هم وي ، نو هم د خپل لطف او مرحمت دروازې به پرې نه تړي او دهغوی خدمت به کوي .

حضرت اسماء د ابوبکر رض لور وایي چې زما مور د رسول الله ص په وخت کې ماته راغلله او هغه مشرکه وه ، ماله رسول الله ص څخه د هغې په هکله وپوښتل چې زه له هغې سره خپله صله رحمي وکړم او که نه ؟

دهغوی ص ځواب ورکړ ، چې هو کوه یې ورسره^(۱۶۳) .

حضرت ابوهريره رض روایت کوي چې له رسول الله ص څخه پوښتنه وشوه چې زما د نېک صحبت ملگریټوب او ښه چلند ډیر مستحق څوک دی ؟

هغه ص وفرمایل مور دې ده ، هغه وویل بیا ؟ ځواب یې ورکړ مور دې ده ، هغه وویل بیا ؟ هغه ص وفرمایل مور دې ده ، هغه وویل بیا ؟ هغه وفرمایل پلار دې دی^(۱۶۴) .

همدا راز حضرت ابوهریره رض روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي : پوزه دې یې خړه شي ، پوزه دې یې خړه شي ، بیا دې یې پوزه خړه شي ، چا چې مور او پلار په زوروالي کې وموندل یو یې وموند او یایې دواړه وموندل او جنت ته داخل نه شي^(۱۶۵) .

د مور ازارول او د اولاد عاق کېدل د مور او پلار په واسطه کبیره (لویه) گناه ده .

(۱۶۳) متفق علیه

(۱۶۴) متفق علیه .

(۱۶۵) مسلم .



رسول الله ص فرمايي : (له ټولو څخه لويه گناه) اکبر الکبائر (له الله ج سره شریک گرځول او د مور او پلار له خوا عاق ده) (۱۶۶)

په حدیث کې اوه (۷) گناهونو ته هلاکوونکې گناه وېل شوی دي ، یوه پکې د مور او پلار عاق دی او د اولاد په عاق کې دا حتمي ندي چې هغوی دې په خوله ووايي ، يادې په ورځپاڼو ، راډیوگانو او نورو خپرونو کې اعلان وکړي .

بلکه کله چې د هغوی په ازارولو کې ډېرښت وشي او دهغوی زړونه ازار وکړي اولاد په خپله عاق کېږي .

و : پر ښځه د مېړه حقوق

خاوند په خپله مېرمن ډېر حقوق لري الله ج فرمايي : [الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض وبما انفقوا من اموالهم فالصالحات قانتات حافظات للغيب بما حفظ الله] (۱۶۷)

يعني : « نارينه پر ښځو مقرر دي په سبب د دې چې خپل مالونه خرڅ کوي نو کومې ښځې چې نېکانې وي هغوی د خپلو څښتنانو متابعت کوي ، او دهغوی د مالونو حفاظت د هغوی په غیاب کې کوي ، هغه مالونه چې الله ج د هغې حفاظت په دوی لازم کړی دی . »

دلته الله ج د نېکې او صالحې ښځې ستاينه کوي چې هغه د خاوند د امر منونکې او دهغه په نشتوالي کې د هغه د مال ساتونکې وي پر ښځه د

(۱۶۶) بخاري ، مسلم و ترمذي .

(۱۶۷) النساء : ۳۴ .



خاوند د حقوقو اندازه له دې حديث څخه ښه څرگندېږي چې ابوهريرة رض
يې روايت کوي [لو کنت امرا احدا ان يسجد لاحد لامرات المرأة ان تسجد
لزوجها] (۱۶۸)

يعنې : « که چېرې وای زه چې امر مې کولې يو چاته چې سجده وکړي يوبل
کس ته نو خامخا امر به مې کړی و ښځې ته چې سجده وکړي خپل خاوند
ته »

ام سلمه رض روايت کوي چې رسول الله ص فرمايي : [ايما امرا ماتت
وزوجها عنها راض دخل الجنة] (۱۶۹)

يعنې : « هره ښځه چې وفات شي او خاوند يې ورڅخه خوښ وي نو جنت
ته به ننوځي »

په ښځه د خاوند اطاعت (مننه) واجب ده ، او اطاعت دا دی چې د هغه په
کور کې و او سپړي او هره روا خبره يې ومني او د هغه له خوښې پرته به
بهرنه گرځي او نه به بل چاته اجازه ورکوي چې د دې کورته ننوزي او د هغه
له اجازې پرته په نفلي روژه هم نه نيسي ، رسول الله ص فرمايي : [لايحل
لامراة ان تصوم وزوجها شاهد الا باذنه ولا تاذن في بيته الا باذنه] (۱۷۰)

يعنې : « نده رواه هېڅ ښځې ته چې روژه ونيسي او خاوند يې موجود وي
مگر د هغه په جازه او اجازه دې نه ورکوي د هغې په کور کې (د ننوتلو)
مگر د هغه په اجازه »

(۱۶۸) ترمذي :

(۱۶۹) ترمذي

(۱۷۰) بخاري ، مسلم و ابو داود .

او د دې څلورو شرطونو په موجودیت کې په ښځه واجب دي چې له مېړه سره د هغه کور ته ولاړه شي .

۱ - چې معجل مهر يې ورته پوره کړی وي .

۲ - چې په کور کې يې د اړتيا وړ ظروف او سامان (هغه څه چې په ورځني ژوند کې ورته اړه پيدا کېږي) موجود وي .

۳ - چې په کور کې د ښځې دنفس او مال امن وي له گاونډيو څخه لرې نه وي په دا ډول چې که په دې کور کې د څه پېښې له امله فرياد وکړي نو خلک ورته راوړسېږي .

۴ - چې خاوند د هغې خيال وساتي او هغه په امن او سکون کې وخت تېر کړي ، او د مېړه هغه امر به په ځای کوي چې د کورنۍ په هکله وي او د ښځې په ځانگړيو تصرفاتو پورې اړه ونه لري (لکه د هغې په مال کې تصرف) او دا امر شريعت منع کړی هم نه وي او بل دا چې خاوند هم د ښځې حقوق ادا کړي او د خاوند له اجازې څخه پرته به له هېچا کره شپه نه صبا کوي .

او کله که ښځه بدگذرانه شي نو خاوند کولی شي چې هغه د ادب لپاره ووهي او د خاوند له حقوقو څخه د اده چې ښځه له ټولو هغه کارو څخه ځان وژغوري چې هغه د مېړه برم ، شرف او وقار ته زيان رسوي او داسې کارونکړي چې د هغه په واسطه د خاوند په زړه کې څه شک او اندېښنه پيدا شي او د خاوند د شتمنۍ خيال به ساتي ، بې ځايه به يې نه لگوي هر چاته به يې نه ورکوي او هغه چې عادتاً خلک لکه فقيرانو او ملنگانو ته خبرات ورکوي پروا نه لري او دهغه له حقوقو څخه دا دي چې د هغې بسترې ته په چټکتيا سره ورشي او که شرعي مانع لکه (حيض او نفاس)



نه وي د هغه جنسي غوښتنې دې پوره کړي ، رسول الله ص فرمايي : [اذ
دعا الرجل امراته الى فراشه فابت ان تجىء اليه فبات غضبان عليها
لعنتها الملائكة حتى تصبح] .^(۱۷۱)

يعني : « کله چې کوم سړی خپله ښځه خپلې بسترې ته را وبولي او هغې
انکار وکړ له دې څخه چې ده ته راشي او هغه شپه په هغې په قهر او
خفگان کې صبا کړه نو ملائکې (پرنښتې) پرې لعنت وايي تر هغې چې صبا
شي » .

همداراز فرمايي : [اذ دعا الرجل امراته الى فراشه فلم تأتته فبات غضبان
عليها لعنتها الملائكة حتى تصبح] .^(۱۷۲)

يعني : « کله چې را وبولي يو سړی خپله ښځه خپلې بسترې ته او هغه ورته
رانه شي او هغه شپه په قهر او خفگان کې پرې صبا کړه نو ملايکې پرې
لعنت وايي تر هغه چې صبا شي » .

د خاوند د حقوقو لنډيز

۱: اطاعت او مننه

۲: د خاوند د عزت او ابرو ساتنه

۳: له خاوند سره محبت او مينه

۴: د خاوند درناوی عزت او احترام کول

۵: د خاوند خدمت

۶: د هغه د کور او شتمنۍ ساتنه

۷: خاوند ته زينت، ارايش او ځان ښايسته کول

(۱۷۱) بخاري .

(۱۷۲) بخاري ، مسلم ، ابوداود ، ابن ماجه و مسند احمد .



۸: د کورنۍ نظم جوړول

۹: له کور سره مینه ، دلچسپي او علاقه

۱۰: د اولاد تربیت (روزنه)

۱۱: له خاوند سره له وس سره سم په کار کې مرسته او هغه ته د ژوند ټولې

اسانتیاوې برابرول

۱۲: د خاوند له دوستانو سره ښه تگلاره او ښه اخلاق

۱۳: د ژوند په ټولو مختلفو حالاتو صبر او قناعت

۱۴: له خاوند سره اخلاص او صداقت

د یادونې وړ ده چې په یهودیت کې خاوند پر ښځه مطلقه سلطه لري او بې
قېد او شرطه دهغه په واک کې ده او هر څه چې وغواړي پری کولې یې
شي .

و: سسپر مېړه د مېرمنې حقوق

څنگه چې خاوند پر ښځه ډېر حقوق لري همدارنګه ښځه هم پر خاوند ډېر
حقوق لري چې مهم یې دلته یادوو .

دا چې عاجل مهر به ورکوي که چېرته یې د نکاح په وخت کې ټاکلی و ، او
که ټاکلی یې نه و نو څه چې دود وي او که ور یې نکړ نو ښځه کولی شي
چې ځانته یې راپرېنږدي که څه هم لومړی راضي وي او دخول هم شوی وي
اوبل دا چې هغې ته نفقه او جامه ورکړي او د هغې له شان سره مناسب کور
ورته پېدا کړي چې هغه په کې راحت کې وي .



معاويه القشيري (رض) روايت کوي چې يو سړي له رسول الله ص خخه وپوښتل چې د ښځې حقوق پر خاوند څه دي؟ هغوی ص ځواب ورکړ چې هغې ته خوراک ورکړه، کله چې خواړه خورې او په جامه کې يې پټه کړه کله چې ځان پټوي په مخ يې مه، وهه بدې خبرې ورته مه کوه رته يې مه، ورځنې جدا کېږه مه مگر په کور کې^(۱۷۳).

رسول الله ص د حجة الوداع په خطبه کې وفرمايل: «خبر اوسئ چې د هغوی حق په تاسو دادی چې هغوی ته ښې جامې او نفقه ورکړئ او له هغوی سره ښېکړه وکړئ»^(۱۷۴).

که بله ښځه يې وي نو د هغوی ترمنځ به له عدل او انصاف خخه کار اخلي، ښځه د خاوند له اجازې خخه پرته هم دمور او پلار او نورو محرمو ملاقاتو ته تللی شي، د ښځې بل مهم حق پر خاوند دادی چې ديني، ضروري مسائل لکه لمونځ، روژه، حيض او نفاس ور وښيي^(۱۷۵).

او که خاوند يې نه پوهېده دا کولی شي چې له بل عالم خخه ځان پوهه کړي د کور په کار لکه پخول گنډل او داسې نورو به يې نه مجبوروي او خاوند به ورسره نېک اخلاق کوي له هغې سره به مينه، او محبت ساتي، دهغې اسرار او پټ رازونه به نه رسوا کوي له هغې سره به ښه خندا او خوشحالي کوي له دوستانو سره به يې ښه اخلاق کوي، ناز او نخرې به يې مني څومره چې کولای شي ځان به له طلاق خخه ژغوري د کور په کارو کې به

(۱۷۳) ابو داود، ابن ماجه او مسند احمد

(۱۷۴) مسلم.

(۱۷۵) احياء العلوم امام غزالي.



ورسره مرسته او لارښوونه کوي ، بل دا چې يواځې په اسلام کې ښځې ته دا حق ورکول شوی دی چې پر خپل مال پوره ولايت لري (کله چې هغه عاقله او بالغه وي) او که خاوند د هغې له اجازې څخه پرته د هغې په مال کې لاسوهنه کوي نو غاصب دی حتی که ښځه لېونۍ هم وي نو په مال کې يې ولايت د خاوند حق ندی ، بلکې د پلار او يا د ښکېه حق دی .

مگر په يهوديت کې ښځه له مهر څخه پرته نوره هېڅ شتمني نلري ، هرڅه يې د مېړه دي ټوله سرگرداني او تکليف يې د خاوند لپاره دی او مهر به هم يا له طلاق څخه وروسته ورکوي او يا ه يې د هغې له مرگ څخه وروسته د هغې ورته و ته ورکوي او په اسلام کې خاوند حق نه لري چې ښځه په کور کې د هغې د مال لگښت ته اړه باسي بې ځايه يې نه وهي له هغې سره به له نرمۍ او مهربانۍ څخه کار اخلي ، حضرت عمر رض فرمايي : «انسان بايد په خپل کور کې له خپلې ښځې او اولاد سره د کوچنۍ په څېر وي چې له سختۍ څخه کار وانخلي .» (۱۷۶)

يو ځل يو سړی حضرت عمر رض ته ورغی چې له خپلې ښځې څخه ورته شکايت وکړي کله چې دروازه ته ورسېد نو د حضرت عمر رض د بي بي ام کلثوم رض اواز يې واورېد چې له حضرت عمر رض سره يې خبرې اړولې نو دی سړي له ځانه سره وويل چې ما خو غوښتل چې زه خپل شکايت ده ته وړاندې کړم دا خو هم په هغه څه کې گير دی چې زه پکې گير يم .



حضرت عمر رض هغه راوغوښت او ورڅخه يې وپوښتل هغه ورته خپل عرض وړاندې کړ خو حضرت عمر رض ورته وويل : « زه دېته ډېر تېرېږم ځکه چې دا پرما ډېر حقوق لري لکه :

۱- دا زما او دوزخ ترمنځ پرده ده ، زما زړه پرې له حرامو څخه تسلي مومي .

۲- کله چې زه بهر ته ولاړ شم نو زما دکور او مال ساتونکې ده .

۳- زما جامې راته مينځي .

۴- زما اولاد ته شېدې ورکوي .

۵- زما کورته ډوډۍ او ... پخوي .»

هغه سړي ورته وويل : کوم خدمت دې چې ښځه تاته کوي هغه خوماته هم کوي څنگه چې ته ورته تېرېږي زه به هم ورته تېر شم^(۱۷۷).

دا و له ښځو سره د صحابه وپه تگلاره ، راشئ اوس زموږ په ټولنه کې له ښځو سره د مېړو تگلاره وگورئ چې بې گناه ورسره په کوم اندازه ظلم کوي او څومره يې وهي .

ح : گله حقوق :

۱ : يوله بل سره به نېک سلوک کوي ، يوبل ته به مخلص وي يوبل ته به ښه نيت لري ، يوله بل سره به محبت کوي ، پټا او ښکاره به يې يوبل ته يوشان وي ، يوله بل څخه به د ژوندون د ستونزو په لېرې کولو کې هڅه کوي الله ج فرمايي : [ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف]^(۱۷۸)

(۱۷۷) البريقه شرح الطريقه .

(۱۷۸) البقره : ۲۲۸ .



يعني: «او ښخولره حق دی لکه څنگه چې د سړيو پرهغوی حق دی د دستور مطابق.»

۲: له دواړو خواو څخه حرمت مصاهرت ثابتېږي (چې څوک چاسره نکاح وکړي نو د بل خواتر دې دوستان پرې حرامېږي)

۳: یوله بل څخه میراث وړي، کله چې ښځه مړه شي نو که اولاد یې درلود نو خاوند څلورمه برخه اخلي او که اولاد یې نه درلود نو د مال نیمه حصه اخلي او که خاوند مړ شو او اولاد یې ونو اتمه حصه اخلي او که اولاد یې نه درلود نو څلورمه حصه اخلي.

۴: همدا راز یوله بل څخه ټول هغه جنسي خوندونه اخیستلای شي چې شریعت ورته رواکړي دي.

حیا –

سېد مودودي رح حیا داسې راپېژني:

د حیا معنی شرم دی د اسلام په ځانگړې اصطلاح کې له حیا څخه مراد هغه شرم دی چې هغه یوانسان د خپل فطرت او خپل خدای ج په وړاندې هغه وخت محسوسوي چې د یو منکر (ناوړه) کار په لور مایل کېږي حیا هغه ځواک دی چې انسان د بد کاریو او منکراتو ته له اقدام کولو څخه منع کوي^(۱۷۹).

الله ج پر حیا خوښېږي او خپل هیاناک بنده خوښوي او مسلمانانو ته یې په حیا کولو امر کړی دی.

(۱۷۹) پرده سید ابو اعلی مودودي.



[قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم] ^(١٨٠)

يعني: ((او مسلمانانو ته ووايه چې خپل نظرونه ښکته واچوئ)) يعني کله چې په چا پردئ موسترگې ولگېدلې نو سمدستي سترگې ښکته واچوئ او حيا وکړئ او بيا ورته مه گورئ .

ابو هريره رض روايت کوي چې رسول الله ص فرمايي: ((قيامت په ورځ به الله ج او ه (٧) کسانوته د عرش تر سيوري لاندې ځای ورکړي پداسې حال کې چې له دې سيوري څخه پرته بل سيوري نه وي يو له هغو څخه هغه څوک دی چې کومه ښکلې انجلۍ يې ځانته راوبولي او دا ورته له الله ج څخه د حيا له کبله ووايي چې زه له خداى ج څخه وېرېږم)) ^(١٨١)

رسول الله ص فرمايي: ((قيامت په ورځ به ټولې سترگې ژاړي مگر هغه چې د الله ج له وېرې او د حيا له کبله يې پرديو ښځو ته له کتلو څخه ډډه کړې وي))

فرمايي: ((هر دين اخلاق لري او د اسلام اخلاق حيا ده)) ^(١٨٢)

((کله چې حيا نه لرې نو کوه هغه څه چې ستا زړه يې غواړي)) .

ابو داود ابن ماجه .

همدا راز فرمايي: [الحياء شعبه من الايمان] يعني: ((حيا د ايمان يوه

برخه ده)) ^(١٨٣)

(١٨٠) النور: ٣ .

(١٨١) متفق عليه

(١٨٢) ابن ماجه .

(١٨٣) متفق عليه .



حیا په انسان کې یو جوهری شی او د خدای ج یو نعمت دی بې حیا انسان په ټولنه کې هېڅ عزت او درنښت نه لري هر څوک ورته په سپکه سترګه گوري د هېچا نه خوښېږي ، حیا په انسان کې په زور راتلای نه شي او نه په زوره څوک حیا لرونکې ښځه بې حیا کولای شي او نه په کور کې په ایسار بدلې او بهر ته په نه وتلو په انسان کې حیا پیدا کېږي او نه هره بهر وتونکې ښځه بې حیا وي ، او نه هم چادري او پرده د بشپړې حیادارۍ دلیل کېدلای شي ، عفت ، پاکي ، حیا او ځان ساتنه له ایمان څخه سرچینه اخلي .

پاکه ښځه پاکه ده که په کور کې وي او که په کوڅه کې ، د ښځې لپاره اصلي حیا له الله ج سره اړیکې او په خپل دین او مذهب منگولې لگول او خپل عزت او ابرو ته کتل دي .

که څوک خپل عزت او ابرو ته ونه گوري که هغه هر څومره د کور په دیوالونو کې بنده وساتلای شي بیا هم پاکه پاتې کېدلای نه شي .

وگورئ هنده د ابی سفیان ښځه دغه د جاهلیت د وخت ښځه او په جاهلیت کې هم ډېره سرکښه ښځه چې د رسول الله ص د مبارک تره سید الشهداء حضرت حمزه رض په شهید جسم یې څه وکړل ، دهغه زړه یې په غاښونو خیرې کړې ، خو کله چې پاکه وه او خپل عزت ، ابرو او حیا پرې گرانه وه کله چې رسول الله ص له هغې څخه د زنا د حرمت په هکله بیعت (ژمنه) اخستل غوښتل نو هغه حیرانه شوله او په ډېر تعجب سره یې وپوښتل چې : ایا ازادې او اصیلې ښځې هم زنا کوي ؟



وگورئ چې رسول الله ص سره يې په هر څه بيعت وکړ خو کله چې د زنا موضوع راغلله نو حيرانه شوله او دا يې په تصور کې هم نه راتلل چې گوندي ازادي او اصيليې ښځې دې هم زنا وکړي .

نظر ښکته اچول يا (غض بصر)

د سالم فطرت تقاضا ده چې د بل ناموس ته په درنه سترگه وگورئ ترڅو هغه هم ستاسو ناموس ته په درنه سترگه وگوري ځکه که ته د بل ناموس او حيا له منځه وړل غواړې نو هغه هم ستا ناموس او حيا رځول غواړي ځکه دا ټولې ښځې ضرور د چا لورگانې د چا خورگانې دي ، اسلام هم وايي کله که مو په پردۍ ښځې سترگې ولگېږي نو نظر ښکته واچوئ ، بيا بيا دهغې خواته مه گورئ ، لومړی ځل خو چې غير اختياري او د انسان په واک کې ندي درته معاف دي ، الله ج فرمايي : [لا يکلف الله نفسا الا وسعها]^(۱۸۴) يعني : ((الله ج تکليف نه ورکوي چاته مگر څومره چې د هغه طاقت وي)) او دنظر ښخول او بيا بيا کتل منع دي .

[قل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهن]^(۱۸۵)

يعني : ((و وايه مؤمنانو ته چې ښکته ساتې خپلې سترگې ساتنه دې کوي د خپلو شرمگاهو))

[وقل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهن] .^(۱۸۶)

(۱۸۴) البقره: ۲۸۲ .

(۱۸۵) النور: ۳ .

(۱۸۶) النور: ۳۱ .



يعني : « و وايه مومنانو بنځو ته چې بنځته ساتئ خپلې سترگې ساتنه
کوي د خپلو شرمگاهو »

الله ج خپلو بندگانو ته امر کړی دی چې کله که ناڅاپه مو سترگې په چا
پردئ ولگېدلې نو نظر بنځته واچوي او بيا ورته مه گوري .

رسول الله ص حضرت علي رض ته وفرمايل : (يا علي لاتتبع النظرة النظرة
فان لك الاولى وليس لك الاخرة)^(۱۸۷)

يعني : « اي علي له لومړي ځل څخه دوهم ځل مه گوره لومړی خو درته
معاف دی مگر دوهم نه » همدا راز فرمايي : (سترگې زنا کوي او د دوی
زنا کتل دي حرام شخص ته ، لاسونه زنا کوي او د دوی زنا لاس او بدول
دي حرام شي ته پنبې زنا کوي او د دوی زنا تلل دي حرام ځای ته)^(۱۸۸)

حضرت ابن مسعود رض روايت کوي چې رسول الله ص فرمايي : (النظر
سهم مسموم من ترکها مخافتی ابدلته ايماناً يجد حلاوته فی قلبه)^(۱۸۹)

يعني : « کتل زهرناک غشی دی هر چا چې زما له وېرې پرېښود په بدل کې
به داسې ايمان ورکړم چې د هغې خوږوالی به په زړه کې ومومي . »

حضرت جرير بن عبد الله رض وايي : چې ماله رسول الله ص څخه د ناڅاپه
نظريو پريوتلو په هکله وپوښتل هغوی ص وفرمايل (سمدستي سترگې
واړوه) .^(۱۹۰)

(۱۸۷) ابوداود ، ترمذي او مسند احمد .

(۱۸۸) بخاري ، مسلم او ابوداود .

(۱۸۹) طبراني او المستدرک للحاکم روايت له ابن مسعود څخه .

(۱۹۰) مسلم مشکوة .



همداراز حضرت جرير رض له خپل پلار او هغه يې له نيکه څخه روايت کوي چې ما همدا پوښتنه له رسول الله ص څخه وکړله هغوی ص وفرمايل (سمدستي سترگې واړوه)^(۱۹۱)

د خثعم د قبيلې يوې ښځې د حجة الوداع په وخت له رسول ص د څخه د حج په هکله پوښتنې کولې او فضل بن عباس در رسول الله (ص) د تره په هغې سترگې وړ ښځې کړلې رسول الله ص د هغه مخه بل پلو ته واړاوه^(۱۹۲) همداسې نور ډېر روايات شته چې په هغوی کې لومړی ځل کتل معاف مگر بيا بيا کتل منع گڼل شوي دي بعضی پر گنې دی ته ذوق جمال وايي نو لکه چې سيد مودودي رح فرمايي : (ذوق وصال خو هم له همدې ذوق جمال څخه جوړېږي ، د هرې فحاشۍ بنسټ کتل دي نوالله ج د دی بنسټيزه مخنيوی وکړ تر څو وگړي په لويو گناهونو کې اخته نه شي ، اسلام خود ذوق جمال مخالف ندی او نه يې منع کړې دی اسلام وايي چې څوک دې خوښ شي د هغې ښکلا او ښايست دې تر تاثير لاندې راولي ، او د ښکلا ځکل يې غواړي نو په حلاله نکاح ورسره وکړه که يوه کفايت نه کوي نو دوه ، درې ان څلور وکړه .)

سيد محمد عابد بن الحسيني ليکي : « من » په دغه آيت کریمه : [قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم] کې د بعضيت لپاره دی نو د دې څخه په ډاگه کېږي چې ځينې کتنې لکه د ضرورت په وخت کې يا محرم ته جايز

(۱۹۱) سنن دارمي .

(۱۹۲) بخاري او ترمذي .



دي اوپه «يحفظوا فروجه» کې «من» نشته نو معنا دا شوه چې زنا بالکل رخصت نه لري حتی د ضرورت په وخت کې هم». (۱۹۳)
امام نووی رح وايي چې دا ټول روايات په دې دلالت کوي چې په لارې کې مخ پټول پر بنځه واجب نه، بلکې مستحب دي. (۱۹۴)
خو په دې وخت کې چې فساد او دخلکو سترگې هرپلو ته اوږي او راوږي نو ټولو بنځو ته پکار ده چې بهرته وزي نو پټ مخ ووزي او خپل بدن د الله ج په حضور کې له مسؤليت څخه خلاص کړي، الله ج فرمايي: [ان السمع والبصر والفؤاد كل او لئک کان عنه مسؤولا] (۱۹۵)
يعني «بېشکه غوږونه، سترگې او زړه هر يو له دغو نه له انسان څخه پوښتنه کېږي»

د بنځې کتل پردي نارينه ته :

د سترگو د کنټرولولو په هکله چې کوم احکام نارينه و ته راغلي دي هغه بنځو ته هم راغلي دي يعنې که د شهوت او فتنې وېره وه نو بنځې هم بايد هېڅ پردي نارينه ته قصداً ونه گوري او که ناڅاپه يې نظر ولگېد نو بېشکه به گوري ځکه چې د الله ج احکام دواړو ډلو ته شامل دي .
په دې هکله اتفاقي خبره ده چې د پردي سړي يا بنځې عورت ته کتل حرام دي برابره خبره ده چې دا کتل په شهوت سره وي او که له شهوت پرته وي او

(۱۹۳) البريقه شرح الطريقه .

(۱۹۴) شرح النووي .

(۱۹۵) الاسراء ۳۶ .



که ناخايه پرې سترگې ولگېدلې نو سمدستي به يې اړوي: «د ښځو او نارينه د عورت حدود مو مخکې په همدې کتاب کې روښانه کړل.»

له عورت څخه پرته نورې برخې لکه مخ، لاس، سر، څنگلې... په کتلو کې هم ټول فقهاء په دې متفق دي چې که چېرې نارينه د بدن کومې برخې ته کتل د فتنې او فساد لام گرځي نو دا ډول کتل منع دي ځکه الله ج مؤمنو ښځو ته هم په غض بصر باندې امر کړيدی خو که د فتنې او فساد يا د شهوت د تحريکولو وېره نه وه نو دلته فقهاء د نظر اختلاف لري، د فقهاوو لږه برخه په دې نظر ده چې له لومړي ځل او ناخايي کتلو پرته ښځې ته هم روانده چې بيا بيا پردي سړي ته وگوري او دلايل يې هم يو [قل للمؤمنات يغضض من ابصارهن] ^(۱۹۶)

يعنې: «ووايه مؤمنانو ښځو ته چې ښکته دې ساتي خپلې سترگې» بل دا حديث چې رسول الله ص له خپلې لور فاطمې څخه وپوښتل چې «د ښځو لپاره ترټولو غوره شی څه دی؟» هغې ځواب ورکړ چې: «دا چې سړي ونه ويني او سړي دا ونه ويني» رسول الله ص دا خبره ومنله او د تائيد په ډول يې د ايت ولو ست چې [ذرية بعضها من بعض] يعنې: «او لاده ځينې د دوی له ځينو نورو څخه» دوهم د ام المؤمنين حضرت ام سلمې هغه حديث چې روايت کوي: «زه (ام سلمه) او ميمونه ناستې وو چې په دې کې ام مکتوم راغی (ام مکتوم په دواړو سترگو وړوند و) نو رسول الله ص موږ ته امر وکړ چې له ده څخه پرده وکړئ موږ وويل: ايا دا وړوند نه دی چې نه مو

ويني او نه موپېژني؟ رسول الله ص راته وفرمايل ايا تاسو هم ږندي يئ
تاسويي هم نه وينئ» (۱۹۷)

حضرت عايشې ته يو ږوند راغی او هغې ورڅخه پرده وکړله نو پوښتنه
ترې وشوه چې له ده څخه ولې پرده کوي دا خو تانه وينئ هغې وويل : زه
خويې وينم» (۱۹۸)

دوهمه ډله چې دفتنې او شهوت د نشتوالي په صورت کې پردي نارينه ته
د ښځو کتل روا بولي داسې ځواب ورکوي چې د غض بصرايت د فتنې او
شهوت په شتوالي پورې اړه لري او په دې صورت کې په اتفاق سره يو بل
ته کتل دواړو خواوو ته حرام دي او د فاطمې پورتنې حديث ضعيف حديث
دی چې هېڅ علمي ارزښت نه لري او دا حکامو يو معتبر کتاب هم ندی
رانقل کړی ، يوفقيه هم پرې استدلال نه دی کړی حتی هغو خلکو هم پری
استناد نه دی کړی چې نارينه ته د ښځو په کتلو کې سخت دريغ لري او
حرام يې بولي ، دا حديث امام غزالي په احیاء علوم الدين کې رانقل
کړېدی چې حافظ عراقي يې په تخریج کې ويلي دي : «دا حديث بزازو
دارقطني په افرادو حديثو کې رانقل کړی دی چې سند يې ضعيف دی»
بزاز وايي چې سند کې يې داسې څوک دی چې زه يې نه پېژنم .

او دام سلمی حديث هم ابن قدامه په مغنی کې رد کړی دی ددې حديث په
سند کې (نېهان) دی او امام احمد وايي چې نېهان دوه عجيب حديثونه
روایت کړی دی يو همدا حديث . بل دا چې «امام احمد په ضمني ډول
دواړه حديثونه ضعيف او حديثو له اصولو څخه مخالف گڼلي دي .»

(۱۹۷) ابوداود ، ترمذي او موطا امام مالک .

(۱۹۸) ابوداود ، ترمذي ، مسند احمد او موطا امام مالک .



ابن عبدالبر وايي چې : نېهان مجهول الهويه سړی دی او دا احتمال هم لري چې لکه امام احمد ، امام ابوداود او اثرم چې وايي د نېهان او د عايشې حديثونه په امهات المومنين (رسول الله ص بيبيانو) پورې خاص وي .

کله چې رسول الله ص د اختر له لمانځه څخه فارغ شو نو بنسټ ته راغی و غږ يې ورته وکړ او په صدقې يې ورته امر وکړ او له ده سره بلال هم ونو بنسټ ته خبره ده چې دې بنسټ به دواړو ته کتل بل دا چې که نارينه ووت ته کتل هم منع وای نو په سړيو به هم د نقاب او حجاب اچول لازم و ، ددې لپاره چې څوک ورته ونه گوري دلته دا يادونه هم ضرور ده چې بنسټه که څه هم د پروخت مطلوبه (غوښتل شوې) او نارينه طالب (غوښتونکی) وي ، د بنسټې شهوت ویده دي او دا نارينه دی چې تل ددی شهوت راوېښوي بلکه د پر نارينه هم د بنسټې زړه وړي د هغه ځواني ، بنسټه ، توان ، غيرت په بنسټه اغېزه کوي ان مينه يې د زړه پردې هم څيرې کوي ، لکه قران کریم چې د مصر د عزيز دمېرمن چې ځينې مورخين يې زليخا بولي » او د يوسف ع په کيسه کې له دې راز څخه پرده پورته کوي او وايي چې د يوسف مينې د زليخا د زړه پردو ته لاره موندلې وه او هغه د شاعرانو خبره د يوسف مينې زليخا لېونۍ کړپوه هغه يې په خپل زړه کې د مينې د بل اورد مړ کولو لپاره راوغوښت او د زنا غوښتنه يې ترې وکړه همدا راز قران دا هم وايي چې زليخا په خپل همدې هوډ ولاړه وه او ويل يې چې که يوسف زما داهيله تر سره نه کړي نو جزاء به ورکړم ، قران کریم وايي چې د يوسف بنسټه د هغه بنسټه په ټولو بنسټو تاثير وکړ د هغه بنسټه ، ځوانۍ تازگۍ .



د ښار ټولې ښځې (بې هوښه او بې خوده) کړې تردې چې د يوسف له مخ نه يې سترگې اړول زړه نه غوښتل او تردې چې خپل لاسونه يې غوڅ کړل.^(۱۹۹) نو کله که داسې پېښېږي، او د سړي کتل د ښځې شهوت راپاروي يا دفتني او فساد لامل گرځي نو بايد چې ښځه سترگې واړوي او که وايي نه اړوي او له کتلو خوند اخلي نو همدې ته رسول الله ص د سترگو زنا ويلې ده.

حضرت عايشه رض روايت کوي چې د حبشيانو يوه ډله راغله او د نبوي مسجد په انگرې کې يې يوه ننداره وښودله او رسول الله ص دا ننداره پخپله ماته رابښودله.^(۲۰۰)

او له تاريخ څخه ثابته ده چې دا وفد په اوم هجري کال راغلی و او د بي بي عايشې (رض) عمر د پنځلسو او شپاړلسو (۱۵-۱۶) کالو په منځ کې وو بخاري کې وايي چې رسول الله (ص) به په عايشه رض په څادر پتوله. کله چې فاطمه د قيس لور د طلاق په عدت کې وه نو رسول الله ص ورته وفرمايل چې ام شريک انصاري (رض) سره او سپړه بيا يې ورته وفرمايل: «هغه شتمنه ښځه ده هغې کره صحابه ډېر ځي او راځي نو ته دام مکتوم (رض) کره او سپړه هغه وړند دی ته به هلته بې تکليفه ژوند تېر کړي»

عورت:

(۱۹۹) يوسف: ۲۳-۳۲.

(۲۰۰) مسلم او مسند احمد.



عورت په لغت کې نقصان او عیب او هغه شي ته چې بد گڼل کېږي وايي او عورت ځکه په دې نوم ونومول شو چې لوڅېدل يې بد گڼل کېږي .
د ښځې عورت د پردي نارينه په وړاندې :

اسلام يو رېښتونی دين دی او په هره معامله کې له اعتدال (منځومانه لار) څخه کار اخلي که له يوې خوا يې ښځې ته اجازه وکړه چې که ضرورت درته پېښ شي نو د پردیو نارينه و په مخ کې خپل مخ لوڅولای شي او د نارينه و په منع کې خپل ضرورت رفع کولی شي مگر له بلې خوا نارينه و ته امر کوي چې که کومې ښځې مخ لوڅ کړ تاسې سترگې ښکته و اچوئ د هغې له اړتيا څخه ناوړه استفاده مه کوئ او په برنډو برنډو سترگو ورته مه گورئ (الله ج) ښځو ته امر کړی چې : [ولا يبدین زينتهن الا ما ظهر منها] (۲۰۱)

يعني : ((او ندې ښکاروي خپل سينگار مگر هغه چې ښکاره شي له دېنه))
ټول فقهاء په دې متفق دي چې ښځې ته روا ندې چې خپل سينگار چاته وښيي مگر هغه څه چې له دوی ځينې ښکارېږي فقهاء په دې کې د نظر اختلاف لري چې له مآظهر منها څخه هدف څه دی ؟ د ځينو په نزد له دې څخه مراد گانې ده او هغه څه چې د ضرورت په وخت کې لوڅېږي اوس فقها پدې اړه اختلاف لري چې داړتيا په وخت کې بايد کوم ځايونه لوڅ شي چې د هغې په لوڅولو کې د پردي نارينه په وړاندې ترالهي عتاب لاندې رانشي. ټول فقها پردې متفق دي چې ښځه بايد د پردي نارينه پر وړاندې د خپل مخ (چې ديو غوږ له نرمۍ څخه پيل د بل غوږ د نرمۍ پورې

او د زني لاندې برخې څخه پيل په تندي کې د ويستانو د زرغونېدلو ترځايه پورې د ورغوو څنگلو او قدمو څخه پرته د نور بدن کومه برخه نسکاره نکرې او په قدمونو او څنگلو کې هم اختلاف دی .
 حنبلان او ځينې شوافع رحمهم الله وايي : د نسځې ټول بدن عورت دی حتی نوکان هم .^(۲۰۲)

او دليل يې هم دا پورتنی ايت دی او له مظهر منها ځنې مراد د دوی په نزد هغه دی چې دوی يې د خوځېدلو ، کښېناستلو او پاڅېدلو په وخت کې اختيار نلري .

منځ او مړوند

د ستر او حجاب موضوع هم له هغو موضوعاتو څخه گڼلې شي چې د اسلام له صدر څخه تر اوسه پورې د فقهاوو ترمنځ اختلافي ده او تر اوسه پورې په دې اړه هم فقهاء په يو نظر راټول شوي ندي ، خو داسې شوي دي چې په يو وخت کې به د يو نظر خاوندان ډېر او د بل نظر کم شوي وي او په بل وخت کې به بيا د دی مقابل نظر خاوندان ډېر شوي او د هغه بل کم شوي وي د بېلگې په ډول يو وخت داسې شوي دي چې د هغو علماوو شمېره ډېره وه چې د پردیو نارينه وو په وړاندې د نسځو منځ لوڅی به يې ښه نه باله او په مقابل کې به د هغو علماوو شمېره کمه وه چې هغوی د پردیو نارينه په وړاندې د نسځو منځ او لاسونه (ورغوی) عورت نه بلل او بيا د دې برعکس د هغو علماوو شمېره ډېره شوې ده چې هغوی د نسځو منځ او

(۲۰۲) المغني ، نهايه المحتاج ، سراج الوهاج او غايه المنتهي .



ورغوی عورت نه بولي، او د پردیو نارینه وو پروړاندې په لوڅولو کې یې څه باک نه ویني او د هغو علماوو شمېر کم شوی دی چې مخ او ورغوی عورت بولي خو هېڅکله یې هم په حرمت یا کم تر کمه مکروهوالي باندې او یاد لوڅولو په جواز باندې علماء متفق شوي ندي .

او د اختلاف ختمېدونکی هم ندي ځکه چې هره ډله ځانته دلايل لري او اختلاف یې ځانته بېلابېل لاملونه او وجوهات لري چې دا وجوهات به د قیامت تر ورځې دوام مومي چې په اسلامي فقه کې د (اسباب الاختلاف الفقهاء) تر عنوان لاندې ډېر کتابونه لیکل شوي دي او د یوه ځانگړي علم په توگه تدریس کېږي خو فقهاوو هېڅکله هم پر هغه چا چې د ده له نظر سره مخالف دي د کافر فتوا نده لگولې ځکه چې هغوی هم د شریعت په مصادر و کې پلټنه او اجتهاد کړی دی او هغه مسئله ورته حق بنسکاره شوې ده چې اوس یې خپل نظر گرځولی دی او د اجتهاد حق هر هغه چاته چې لیاقت یې ولري شته دی د صحابه و په زمانه کې هم د نظر اختلافات وو حتی د پیغمبر (ص) ژوند کې هم وو خو څرنگه چې هغه (ص) ژوندی و او وحی پرې راتله نو اختلافات به ژر حل کېدل او رسول الله (ص) هم اجتهاد تائید کړی دی حتی د هغه چالپاره یې چې په اجتهاد کې تېروزي او ناسم نظر یې غوره کړی هم د رټلو په ځای د یو اجرزېری ورکړی دی خو متاسفانه چې زموږ د دورې ځینې علماوو د بېلابېلو انگیزو او تمایلاتو له مخې دومره ژر د کفر او ارتداد ټاپې ولگولې چې سپی ورته هک حیران شي، چې دا فتواگانې هم هېڅ شرعي بنسټ نلري او اکثره د سلیقوي، ذوقي او گوندي اختلافاتو له مخې صادرېږي .



زما هیله له درنو لوستونکو څخه داده چې تعصب یوې خواته پرېږدي او لیکنه د حق په سترگو ولولي او د حق په تله قضاوت وکړي که زموږ نظر یې خوښ شو او دا نظر ورته حق ښکاره شونو راسره دې یې ومني او که دا نظر خطا بولي نو مهرباني دې وکړي د دی نظر پر مخالف نظر دې عمل وکړي چې نه به ورته موږ کافر او یا منحرف وایو او نه به دی موږ د کفر او انحراف په ټاپو او القابو نمانځي .

تراوسه پورې چې د ستر او حجاب پر موضوع څومره لیکنې شوې دي ډېره برخه یې له افراط او تفریط څخه ډکه ده ځینې خلکو له اسلام څخه سره سکروته جوړه کړې ده او نړیوالوته یې د یوې بلا په توګه ورپېژندلې او یو تن انځور یې ترې کښلی دی حتی د ښځو د رنگینو چادرونو سیوری هم حرام بولي او مسلمانان پر هغه څه مکلفوي چې له وس نه یې بهر خبره ده او ځینې نور بیا د غرب او اروپا د کفري ټولنې د زرق او برق تراغېزی لاندې راغلي دي او د ورېځو په اوبسانو یې خطا شوي دي دوی وایي چې د نقاب او حجاب مسئله په اسلام کې ځای او اصل نه لري هېڅ فقهي مذهب کې ستر او پرده نشته او د حجاب او ستر نظر په اسلامي ټولنه تحمیل شوی دی، دوی وایي چې څرنگه ستر او حجاب په اسلام کې نشته ده نو دا بدعت او ګمراهي ده، دوی وایي چې په ښځو باندې مخ پټول د هغه څه حرامول دي چې خدای (ج) حلال کړي دي، چې حلالول او حرامول یوازې د یو الله ج کار دی .

په داسې حال کې چې اسلام دا دواړه نظرونه ردوي او د اعتدال دین دی نو منځومانه لاره خوښوي که د شریعت عام مفهوم ته وکتل شي نو سړی پوهېږي چې اسلام د سختی او شدت په ځای اسانۍ او نرمۍ ته ترجیح



ورکوي قران خوڅو ځايه وايي چې په دين کې حرج او سختي نشته دی ،
قران وايي چې انسان ترخپله وسه پر دی رسول الله ص چې خپلو صحابه و
ته امر کوي چې «يسر ولاتعسر» اساني کوه او سختي مه کوه .

نو په کار ده چې په اسلام کې په اختلافي مسايلو کې په هغه نظر عمل
وشي چې خلکو ته په کې اساني ډېره وي .

د بنځو د پردې او حجاب په هکله د معاصرې اسلامي نړۍ ستر مفکر
علامه شيخ دکتور يوسف قرضاوي هم د يوې پوښتنې په ځواب کې دا
مسئله خپرلې ده او د (النقاب للمرأة) تر عنوان لاندې يې خپره کړې ده چې
زمونږ د دې خپرني ډېرې برخې هم له همدې رسالې څخه اقتباس شوي دي
هيله ده چې په غور او له تعصب څخه په لېرې فضا کې يې ولولئ .

د مخ او ورغويو دلوڅولو حکم :

د حجاب او سترپه هکله په عمومي ډول دوه نظره وجود لري لومړی نظر دا
دی چې د بنځې مخ او ورغوی تر مړوند پورې عورت ندی او نه يې پټول
فرض دي البته په استحباب کې يې هېڅوک هم څه نه وايي .

دوهمه ډله وايي چې د بنځې ټول بدن عورت دی او پردې ته د مخ او
لاسونو لوڅول حرام دی مونږ به لومړی د لومړي ډلې نظر وڅیړو او په دوهم
قدم کې به د دوهمې ډلې نظر وڅیړو چې حق نظر په خپله څرگند شي .

د مخ او ورغويو لوڅول روا دي :

جمهور فقهاء په دی نظر دي چې دمخ او ورغويو پټول واجب ندي او
بنځې ته روا دی چې د پردې نارينه پر وړاندې مخ او ورغوي لوڅ کړي .

د امام ابوحنيفه نظر :



د حنفي فقهي په مشهور کتاب الاختيار کې ليکي (اصيلي بنځې ته دې نه شي کتلی مگر مخ او ورغويو ته يې) خو که د شهوت وېره نه وه او امام ابو حنيفه ورسره قدمونه هم زياتوي چې ورته کتل روا دي ځکه کارته په راکړه ورکړه کې او معاملو کې ضرورت دی دليل يې د الله ج دا وينا ده [ولا يبدین زينتھن الا مظهر منها].^(۲۰۳)

يعني: ((او نه دې ښکاره کوي خپل سينگارونه مگر هغه چې ښکاري)) له دېنه اکثره صحابه د دې ايت په تفسير کې وايي چې له (ما مظهر منها) څخه غرض رانجه او ګوته او ګوتي اود رنځو ځايونه دي ځکه چې خپله رنځو، ګوتي او ګانې ته خو کتل خپلو او پرديو ټولو ته روا دي.

او د قدم په هکله هم روايت شوی دی چې کتل ورته روا دي او عورت ندی ځکه چې په تللو کې يې پټول سخت کار دی اوبل دا چې مخ او لاسونه تر قدم ډير مهم دی نو چې د مخ او ورغويو لوڅول روا دي نو د قدم خو په حتمي روا وي.^(۲۰۴)

د امام مالک مذهب:

په «اقرّب المسالك الى مذهب امام مالک» کې ليکي چې: ((د پردي نارينه پر وړاندې د ښځې عورت له مخ او ورغويو پرته ټول بدن دی او دا دواړه عورت ندی)) د صاوي په حاشيه کې وايي چې کتل ورته روا دي خو چې د لذت نيت نه وي.^(۲۰۵)

(۲۰۳) النور: ۳۱.

(۲۰۴) الاختيار لتعليل المختار، عبدالله ابن محمود ابن مودود: ۱۵۲۸۴.

(۲۰۵) په شرح المصغير د صاوي حاشيه د مصر دارالمعارف چاپ.



د امام شافعي مذهب :

امام شيرازي په المذهب کې ليکي : « اصيله ښځه ټوله عورت ده مگر مخ او لاسونه يې . »

د امام احمد بن حنبل مذهب :

ابن قدامه حنبلي په المغنی کې ليکي : « ... زموږ ځينې ملگري وايي چې د ښځې ټول بدن عورت دی ځکه په حديث کې راځي چې « د ښځې ټول بدن عورت دی » (ترمذي دې حديث ته غريب ويلی دی .)

مگر هغې ته د مخ او ورغويود لوڅولو اجازه ورکړل شوې ده » (۲۰۶)

امام احمد وايي چې د ښځې ټول بدن عورت دی مگر يوازې مخ يې . (۲۰۷)

له امام ابو حنيفه « امام شافعي او امام مالک څخه پرته امام نووی ، ابن حزم ، او زاعي ، ابو ثور ، ثوري او مزني (رحمهم الله) وايي چې د مخ لوڅول روا دي »
د دې ډلې دلايل :

تفسير د [ما ظهر منها]

دا ډله وايي چې د صحابه وو جمهور (اکثره تابعين او تبع تابعين وايي چې له [ما ظهر منها] څخه هدف مخ او ورغوی دی حافظ سيوطي په خپل تصنيف (الدر المنثور في التفسير الماثور) کې ډېری داسې نمونې رانقل کړي دي .

(۲۰۶) المغنی لابن قدامه ،

(۲۰۷) المجموع امام نووي ۱۲۹۳ .



ابن منذر وایي چې حضرت انس رض ترې مراد رانجه او گوته اخستی دي .

سعید بن منصور ، ابن جریر ، عبد ابن حمید ، ابن منذر او بیهقي وایي چې عبدالله ابن عباس (د مفسرینو سردار) ترې هدف رانجه ، گوته ، چارگل او غاړه کی اخیستی دي .

عبدالرزاق او عبد ابن حمید په بل روایت کې وایي چې عبدالله بن عباس له (ماظهر منها) خخه هدف د لاس نکیزی او گوته اخیستی ده .

ابن شیبه او ابن ابی حاتم وایي چې ابن عباس ترې هدف مخ ، ورغوي او گوته اخیستی ده او له همدوی خخه یو بل روایت دی چې ابن عباس ترې مراد د مخ دایره او د ورغوي دننه برخه اخیستی ده .

ابن ابی شیبه ابن جریر ، عبد ابن حمید ، ابن منذر او بیهقي په سنن الکبری کې وایي چې له عایشې (رض) خخه د (ماظهر منها) د تفسیر پوښتنه و شوه نو ویې ویل چې له دې خخه مراد بنگرې (کره) او فتح ده (۲۰۸) .

ابن جریر وایي چې سعید ابن جبیر ترې مراد مخ او ورغوی اخیستی دی ، همدا راز ابن جریر له عطاء خخه هم همداسې روایت کوي ابن جریر او عبدالرزاق له مسور بن مخرمه خخه روایت کوي چې هغه ترې مراد بنگرې (کره) گوته او رانجه اخیستی دي .

خو عبدالله ابن مسعود ترې مراد جامې او جلباب اخلي عبدالله جار الله په (المرأة المسلمه) کې د جلباب تعریف داسې کوي (دا هغه څوړنده جامه

(۲۰۸) فتح د گوته په څیر د سرو یا سپینو زرو وړه حلقه ده چې په بنصر گوته کې (د وړې گوته ترڅنګ دوهمه گوته کې) په گوته کېږي .



چې ټول بدن پټوي) جلباب هغه څادر ته ورته ټوټه ده چې بنځې يې په سر اچوي او پر مخ يې را څړوي» د جلباب دا تعريف شېخ عبدالله ابن حميد سلفي چې د بنځو د مخ پټولو سر سخته پلوی دی کړېدی چې مقابله خوا ورسره موافقه نده. (۲۰۹)

خو دکتور قرضاوي او ځينې نور علما وايي چې دلته د ابن مسعود په پرتله د عايشې، ابن عباس او انس نظر پياوړی دی ځکه چې په دې ايت [ولايدین زينتهن الا ما ظهر منها] کې له مظهر منها يعني» هغه څه چې ترې ښکاري» د زينت د ښکارولو له حرمت څخه مستثنی ده چې دا په اسانۍ او رخصت دلالت کوي يا په بل عبارت دا يې له هغه حرمت څخه مستثنی کړی او حتمي ده چې مستثنی د اسانۍ او رخصت لپاره ده او د جلباب، څادر يا هغه جامې چې خپله ښکاري په ښکاره کولو کې خو هېڅ اساني نشته ده او پټول يې هېڅ ممکن ندي ښځه خوبه زينت او ښکلې جامې په چادري پټې کړي او که له دې استثنی څخه هدف چادري شي نو هغه خو هسې هم نه پټېږي نو بيا دې استثنی ته څه ضرورت و؟ همدا لامل دی چې د ابن عباس رض نظر ډېرو مفسرينو لکه ابن جرير طبري، قرطبي، امام رازي، بيضاوي او د مذهبونو څلورو واپو امامانو خوښ کړی دی، او په دې اړه ډېر احاديث هم شته دي چې ښيي د بنځې مخ او ورغوی تر مړوند پورې عورت ندی لکه: حضرت عايشه رض روايت کوي چې زما دمورني ورور عبدالله ابن طفيل لور ما کره سينگار شوې راغله کله



چې رسول الله ص راننوت او دايې وليدله نو مخ يې ترې واړوه ماورته وويل چې اى د خداى رسوله (ص) دا زما ورېره ده هغه (ص) وفرمايل : «كله چې انجلئ پېغله شي نوروا نده چې ښكاره شي ورڅخه مگر مخ يې او دومره (چې د خپل لاس په څنگل يې موتي كېښود او دخپل موتي او ورغوي ترمخ يې د يو موتي په اندازه حاي پرېښود .»^(۲۱۰)

همدا راز حضرت عايشه (رض) روايت كوي چې (د هغې خور اسماء د رسول الله ص څښينه راغله او نرمې او نازكې جامې يې اغوستې وې رسول الله (ص) چې كله وليدله نو ترې مخ يې واړاوه او ويې فرمايل : «اى اسماء كله چې ښځه پېغله شي نوروا نده چې ورڅخه ښكاره شي مگر دا او دا» اشاره يې وكړه مخ او لاسونو ته»^(۲۱۱)

۲ - د ټېكړيو د اچولو حكم په گريوانونو (ټټرونو) باندې دى نه پر مخ : همدا نيوكه عبدالله په المرأة المسلمة كې كړې ده ، دا چې الله (ج) مؤمنو ښځو ته خطاب كوي [وليضربن بخرهن على جيوبهن] النور ۳۱ . يعنې : (را وادې چوي ټيكرې خپل په خپلو گريوانونو باندې) كابلې تفسير ورسره زياتوي چې ټټريې ښكاره نه شي ، خمر د خمار جمع ده چې ټيكرې ته وايي او جيوب د جيب جمع ده چې گريوان او ټټر ته يې وايي .^(۲۱۲)

(۲۱۰) جامع البيان عن تاويل اي القرآن ، المنشور امام سيوطي او تفهيم القرآن .

(۲۱۱) ابو داود شيخ الباني هم پرې استناد كړى ده او صحيح جامع الصغير هم را نقل كړى دى .

(۲۱۲) المرأة المسلمة



الله (ج) بنهؤ ته داسې امر کوي چې ټيکري داسې په سر کړئ چې غاړه او ټټر موهم ورسره پټ شي او د جاهليت د وخت په خبر دې ټټر او سينه لوڅ نه پرېږدي ، نوکه د مخ پټول هم فرض وای نو الله ج به په پوره صراحت سره د مخ په پټولو هم امر کړی وای او ويلي به يې و چې ټيکري په مخونو هم را وځړوئ لکه څنگه يې چې پر گريوانونو امر وکړ او همدا لامل دی چې امام ابن حزم وايي : ((الله ج بنهؤ ته امر وکړ چې ټيکري پر گريوانونو واچوئ او دا دليل په سترد عورت د غاړې او سينې او دا دليل دی د مخ د لوڅوالي پر روا والي))

د دې ايت د تطبيق عملي بڼه د پښتو په قومي خلکو کې ښه ترسترگو کېږي چې پلو ورته وايي يعني سر او ټټر دواړه په څادر پټ وي او مخ لوڅ .

۳ - نارينه وو ته دسترگو په کنټرول او ښکته ساتلو امر :

په قران او حديثو کې نارينه وو ته امر شوې دی چې کله مو په کومې پردۍ مخ لوڅې ښځې باندې سترگې ولگېدې نو خپلې سترگې کنټرول کړئ او نظرونه مو ټيټ واچوئ .

[قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم]^(۲۱۳)

يعني : ((و وايه مؤمنو سړيو ته چې خپل نظرونه دې ښکته وساتي .))

رسول الله (ص) فرمايي : (تاسو ماته د شپږو شيانو ضمانت راکړئ زه به تاسو ته د جنت ضمانت درکړم ... او نظرونه ښکته ساتئ) .^(۲۱۴)

(۲۱۳) النور ۳۰ .

(۲۱۴) مسند احمد ، بيهقي .



رسول الله (ص) حضرت علي (رض) ته وفرمايل : « يا علي لاتبع النظرة النظرة فان لك الاولى وليست لك الاخره . »^(٢١٥)

يعني : « اي علي (رض) له لومړي ځل څخه پرته دوهم ځل مه گوره لومړی درته معاف دی مگر دوهم نه . »

نو که ټولې بنځې په نقاب کې وای او دټولو مخونه پټ وای نو څه ضرورت و چې سپړانو ته په غض بصر امر کېده ؟ او که مخونه لوڅ نه وای نو حضرت علي ته به یې ولې وېل چې لومړی ځل درته معاف خو دوهم ځل پام کوه او کله چې سترگو هېڅ نه لیدلای او مخونه پټ وای نو په حدیث کې به ولې وېل کېدل چې : نکاح د نظر کنټرول وونکې ده . دا او داسې نور د پر روایات شته چې ترې جوتیږي چې د پردی بنځې په مخ مو که سترگې ولگېدلې نو مخ واړوئ » چې دا هرڅه د بنځې د مخ په لوڅوالي دلالت کوي .

۴ _ اگر که د هغوی بنکلا ستا هرڅومره خوښه وي .

الله (ج) رسول الله (ص) ته فرمایي : [لا یحل لك النساء من بعد ولا ان تبدل بهن من ازواج ولو اعجبک حسنهن]^(٢١٦)

يعني : « له دې وروسته ستا لپاره نورې بنځې رواندي او نه د دې اجازه ده چې د دوی پر ځای نورې بنځې راوړي اگر که د هغوی بنکلا ستا هرڅومره خوښه وي . »

نو کله چې د هغوی مخونه پټ وي نو د هغوی حسن او بنکلا به څه ډول و ویني چې د ده خوښه شي ؟

(٢١٥) مسند احمد ، ابوداود ، ترمذي .

(٢١٦) الاحزاب : ٥٢ .



۵ - کله چې له تاسې څخه چا کومه بڼه ولیدله او خوبه یې شوه .
 دې پېښې او نصوص د دې څرگندوی دي چې په صدر د اسلام کې له
 دې څخه یوه نمونه : حضرت جابر (رض) روایت کوي چې رسول الله ص یوه
 بڼه ولیدله چې خوبه یې شوه نو زینب (رض) ته راغی په داسې حال کې
 چې هغې پوستکی سولواوه او رنگ کاوه یې نو خپله غوښتنه یې له هغې
 سره پوره کړله بیا یې وفرمایل « کله چې له تاسو څخه کوم یوه بڼه
 ولیدله او خوبه یې شوه نو خپلې بڼې سره دې کوروالې وکړي ځکه دا له
 منځه وړي هغه څه چې د ده په نفس کې دي » (۲۱۷)

مشکوة او دارمي له ابن مسعود څخه همدا سې روایت کوي خو په دومره
 توپیر چې هلته د زینب په ځای د سوده (رض) نوم راغلی دی او په کې ویل
 شوي دي چې « هر چا چې کومه بڼه ولیدله او خوبه یې شوه نو خپلې
 بڼې ته دې راشي ځکه له دې سره هم هغه شې دې چې له هغې سره دی »
 په یوبل روایت کې راځي چې فلانې زما ترڅنګ تېره شوه نو زما په زړه کې
 د بڼو شهوت را وپاریده ...» دا حدیث د دې څرگندوی دی چې رسول
 الله (ص) کومه معلومه بڼه لیدلې ده او دهغې په لیدلو یې د بشریت او
 نارینه توب له فطري غوښتنې سره سم شهوت را پارېدلی دی او دا کار
 هغه وخت ممکن دی چې مخ یې وويني ترڅو چې فلانې پرې له نورو بېله



کړي او لیدل یې هم داسې وي چې بشري شهوت راپاروي نو څرگنده شوه چې هغه وخت بنځې مخ لوڅې گرځېدلې .
۶ - نظریې پری پورته او بنکته وگرځاوه .

بخاري او مسلم له سهل ابن الساعدي نه روایت کوي چې یوه بنځه رسول الله ص ته راغله او ویې ویل چې یا رسول الله زه راغلي یم چې تاته خپل نفس (ځان) در وبخښم نو رسول الله ص هغې ته وکتل او نظریې پرې بنکته او پورته وگرځاوه بیایې سر بنکته کړیا هرکله چې دې بنځې ولیدل چې رسول الله ص حاجت نه لري نو کښېناستله د رسول الله (ص) یو ملگری پاڅېد او عرض یې وکړ چې ای د خدای رسول (ص) که ته ورته اړتیا نه لرې نو ماته یې په نکاح کړه ... » نو که دابنځه مخ لوڅې نه وای نو رسول الله ص نشو کولی چې هغې ته وگوري او پورته او بنکته پرې سترگې وگرځوي او د هغې مخ لوڅې د خطبې په نیت هم نه وه ځکه که دخطبې په نیت وای نو بیا به یې بېرته خپل مخ پټ کړی وای بلکې په حدیث کې راځي چې دا بنځه بیا هلته کښېناستله او ځینو صحابه و هم ولیدله تردې چې یو صحابي ورسره د نکاح وړاندیز هم وکړ .
۷ - د خثعمیه او فضل ابن عباس حدیث .

دا حدیث هم بخاري ، مسلم او ترمذي روایت کړی دی « فضل (رض) د رسول الله (ص) شاته ناست و چې د خثعم د قبیلې یوه بنځه راغله او له هغه ص نه یې د حج په هکله پوښتنې کولې او فضل ابن عباس د رسول الله (ص) د تره زوی په هغې سترگې وربنځې کړې رسول الله ص د هغې مخ بل خواته واړوه . » امام ابن حزم وایي چې که د بنځې مخ عورت وای نو رسول الله ص به د دومره خلکو په وړاندې د دې بنځې په مخ لوڅۍ چپ نه پاتې



کېده او که مخ یې پټ وای نو ابن عباس به د هغې له بد رنگوالي او ښکلا څخه څه خبرېده ، په ترمذي کې دا کیسه داسې راغلې ده : « رسول الله (ص) د فضل خټ بل خواته واړوه نو عباس (رض) له رسول الله (ص) څخه وپوښتل چې ولې دې د تره د زوی غاړه وگرځوله ؟ » رسول الله (ص) ورته وفرمایل چې ځوان هلک او ځوانه نجلۍ می ولیدل نو د شېطان له لمسونې څخه باوري نه وم ، امام شوکاني وايي چې له دې حدیث نه استنباط کېږي چې د فتنې څخه د امن په وخت مخ ته کتل روادي همداراز که حضرت عباس نه وای پوه چې د ښځې مخ ته کتل روادي نو ولې به یې له رسول الله ص څخه پوښتنه کوله ؟ نو داسې ښکاري چې عباس پوه و چې د ښځې مخ ته کتل روا دي او دا چې فضل ورته کتل او رسول الله (ص) یې مخ واړوه نو عباس ته سوال پیدا شو ، فضل ابن عباس وايي چې هغه ښکلې ښځه وه » معنی دا چې مخ یې لوڅ و او فضل یې ښکلاته هم پام کړی دی ، په نېل لاطار کې وايي چې دا حدیث په دې خبره د استدلال لپاره ډېر ښه دی چې د [واذا ساء التموهن متاعا فسئلوهن من وراء حجاب] ایت د رسول الله ص په بیبيانو پورې خاص دی ځکه چې د فضل کیسه په حجة الوداع کې پېښه شوه او د حجاب ایتونه په پنځم هجري کال کې نازل شوي دي .

۸ - نور احادیث :

جابر بن عبد الله رض وايي چې « له رسول الله ص سره په یوه لمانځه کې حاضر وم لمونځ یې له خطبې مخکې ادا کړ ... جابر رض وویل : بیا تېر شو تر دې چې ښځو ته راغی نو وعظ یې ورته وکړ او پند یې ورته وکړ ورته یې وویل : « خیرات ډېر کوی ځکه ستاسو ډېره برخه د جهنم لرگي دي » بیا



د ښځو له منځه یوه غوره ښځه را پاڅېدله چې سوربخن تور رنگه اننگي يې درلودل» نو که د دې ښځې مخ پټه وای نو حضرت جابر څه پوهېده چې اننگي يې سور بخن تور رنگه دي ، مسلم او ابو داود له حضرت جابر څخه روایت کوي چې رسول الله ص داختر په ورځ له خطبې څخه وړاندې په لمانځه پیل وکړ بیا يې خلکو ته خطبه واوروله بیا کله چې د خدای ج نبي ص فارغ شو او ښځو ته راغی نو وعظ او پند يې ورته وکړ په داسې حال کې چې د بلال په لاس يې تکیه کړې وه او بلال خپله جامه غوړولې او ښځو په کې صدقې اچولې وایي : «ښځې به خپله گوته په کې اچوله او»

ابن حزم وایي : که ورغوی عورت وای نو هغوی به نه لوڅاوه او که ورغوی يې نه وي لوڅ کړی نو د گوټو اچول څنگه ممکن شول ؟

حضرت عایشه رض وایي : «موږه مؤمنې ښځې به له رسول الله ص سره د سحر لمانځه ته راتلو ، په داسې حال کې چې په خپلو پرونو کې به تاوې وو بیا به گرځېدلو خپلو کورونو ته کله به مو چې لمونځ اداکړ ، نو د تیاري له کبله به نشو پېژندلی.»^(۲۱۸)

د دی حدیث مفهوم په دې دلالت کاوه چې دوی له تیاري پرته پېژندلې شوې او دا په هغه وخت کې پېژندل کېږي چې کله مخ لوڅي وي .

مسلم روایت کړی دی چې سبيعه د حارث لور د سعد بن خوله مېرمن وه ، سعد د بدر په غزا کې هم گډون درلود خو په حجة الوداع کې په داسې حال کې وفات شو چې مېرمن يې (سبيعه) حامله وه ، کله يې چې حمل وزېږاوه او له نفاس څخه هم پاکه شوه نو د نوي واده لپاره يې غوښتونکیو ته ځان

(۲۱۸) مسلم ، ابوداود ، ترمذي .



بنکلي کړ چې ابو سنابل بن بعک ورغی او ورته یې و وېل چې «ولې دې
بنکلي او سینگار وینم؟ لکه چې واده غواړې!»

نه والله چې ستا نکاح روا نده تردې چې څلور میاشتې او لس ورځې در
باندې تېرې شي» دا حدیث په دې دلالت کوي چې سبیعه د ابو سنابل
په مخ کې بنکلي او جوړه شوې بنکاره شوه نو که دا مخ لوڅې نه وای نو
ابو سنابل څه پوهېده چې دې ارایش کړی دی؟ او ابو سنابل د هغې محرم
نه و تردې چې بیا یې ترې دنکاح غوښتنه هم وکړه حضرت عمار ابن یاسر
روایت کوي چې یو سړی د یوې ښځې ترڅنګ تېر شو نو خپلې سترګې یې
ورپورې وګڼلې (یعنې دومره یې ورته وکتل چې بالکل یې ترې سترګې
نه اړولې) تردې چې دا سړی په یو دیوال برابر شو چې له دیوال سره په
جنگېدلو یې مخ ټپي شو بیا رسول الله ص ته په داسې حال کې راغې چې
پر مخ یې وینې بهېدلې، رسول الله ص ته یې وویل چې: ای د خدای
رسوله ما داسې وکړل، رسول الله ص ورته وفرمایل کله چې الله ج بنده ته
د خیر اراده وکړي نو جزا یې په دنیا کې ورکوي ...)

دا حدیث هیڅمې په مجمع الزوائد کې را اخیستی دی چې وایي: دا حدیث
طبراني روایت کړی دی او سند یې جید دی، و دې کتل شي. (۲۱۹)

دا حدیث په دې دلالت کوي چې هغه وخت کې ښځې مخ لوڅې وې او
ځینې داسې بنکلي ښځې هم په کې وې چې دځینو خلکو زړه نه کېده چې
سترګې ترې بل خوا واپورې تردې چې له دېوال سره به هم ټکر شو، او
تردې چې په مخ یې وینې و بهیرې. بخاري له عبدالله ابن عباس رض څخه

(۲۱۹) النقاب للمراه دکتور يوسف القرضاوي.



همدا د اختر کیسه روایت کوي وایي: زه د اختر په لمانځه کې له رسول الله ص سره حاضر وم رسول الله ص له لمانځه څخه وروسته خطبه ولوستله بیا بنسځو ته راغی چې بلال هم ورسره و چې وعظ یې هم ورته وکړ او پند یې هم ورکړ او امر یې ورته وکړ چې صدقه ورکړئ، ابن عباس وایي «ما ولیدل چې لاسونه به یې اوږدول او صدقې به یې د بلال په جامه کې اچولې» ابن حزم وایي چې ابن عباس د رسول الله ص په شتوالي کې د دې بنسځو لاسونه ولیدل نو ثابته شوه چې د بنسځې ورغوی او مخ عورت نه دی»

۹ - صحابه و ته نقاب اچول نا اشنا عمل برېښېده .

په روایاتو کې راځي چې کله به کومې بنسځې نقاب واچاوه نو دا به صحابه و و ته نا اشنا کار ښکارېده او پوښتنې به ورته راولاړې شوې ، ابوداود له قیس ابن شماس څخه روایت کوي چې (د ام خالد په نوم یوه ښځه د رسول الله ص حضور ته راغله په داسې حال کې چې نقاب یې اچولی و او دخپل وژل شوي زوی په هکله یې پوښتنه کوله ، د رسول الله ص ځینې صحابه و و د دې نقاب په لیدلو په تعجب سره ترې و پوښتل چې راغلې یې د زوی پوښتنه کوي او نقاب دې هم اچولی دی ؟ هغې ورته وویل «چې که خپل زوی مې له لاسه ورکړی دی نو خپله حیا خومې نده ورکړې .»

نو که هغه وخت کې نقاب رواج او عادت وای نو د حدیث راوي به ولې ویلې چې نقاب یې اچولې و او صحابه و به ولې تعجب کاوه او دا کار به ورته نا اشنا ښکارېده او ولې به یې ورته وېل چې : «د زوی پوښتنه دې هم کوي او نقاب دې هم اچولی دی ؟» او د بنسځې ځواب هم په دې دلالت کوي چې نقاب دخدای ج او د رسول الله ص امر ندی بلکې د خپلې حیا په خاطر



يې اچولی دی او که نقاب فرض یا واجب وای نو ورته به يې ویلی و چې دا فرض یا واجب دی ځکه مې اچولی دی، بلکې له سره به دا سوال نه وای پیدا شوی ځکه چې یو مسلمان له بل مسلمان څخه نه پوښتي چې ولې دې لمونځ وکړ؟ یا ولې روژه نیسي.

۱۰ - ورځنۍ معاملې د هغې پېژندگلوي واجبوي.

په ورځني ژوند کې له خلکو سره د معاملې اړتیا دا واجبوي چې معامله کوونکیو ته هغه معرفي وي او د ښځې شخصیت او څهره وپېژني لکه د پېرودلو او پېرلو په وخت کې، یا دا چې وکیله وي او یا څوک وکیل ونیسي، خپله قضا کې گواهي ورکوي او یا په دې باندې گواهي ورکول کېږي، همدا لامل دی چې فقهاء په دې متفق دي چې کله ښځه محکمې ته وړاندې کېږي نو واجب ده چې مخ یې لوڅ وي د دې لپاره چې مقابل پلو او قاضي یې ښه وپېژني.

د هغو خلکو دلاېل چې نقاب واجب بولي.

دا پورته مو چې ولوستل دا د جمهورو علماو و غټ غټ دلايل دي نو د دوی د مخالفينو چې اقلیت هم دي دلايل څه دي؟ دکتور يوسف قرضاوي وايي: رښتیا خبره داده چې ما د هغو خلکو لپاره چې نقاب اچول او د مخ او لاسونو (ورغويو) پټول فرض یا واجب بولي صحیح ثابت، صریح، دلالت کوونکي له معارضې خلاص دلیل چې زړه یې په مطمئن اندازو ومني او قانع شي ونه موند او ټول هغه څه چې دوی یې وړاندې کوي متشابهاً دي چې محکم نصوص او واضح دلايل یې ردوي.

د هغو ډېر پياوړي دلايل دادی: (۲۲۰)

۱ - [يا ايها النبی قل لازواجک وبناتک و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذالک ادنی ان یعرفن فلا یوء ذین].. (۲۲۱)

یعنې «ای نبی ص خپلو بیبيانو ، لورگانو او د مسلمانانو بیبيانو ته ووايه چې هغوی دې پر ځان د څادرونو پرده کوي په دې ترتیب د دې خبر زیاته توقع ده چې دوی به وپېژندلې شي او تکلیف به نه شي ورکول کېدلی» نو عبدالله ابن مسعود ، عبیده السلمي او عبدالله ابن عباس څخه روایت شوي دي چې دوی له دې ایت څه دا مطلب اخېستی دی چې له یوې سترګې پرته دې د ښځو ټول بدن پټ وي .

د تعجب وړ خبره خو داده چې دلته ابن عباس ته هغه لفظ منسوبوي چې په سورت النور کې ترې د دې نظر د مخالف نظر روایت شوی دی او ځینو مفسرینو خو بیا په سورة النور کې ترې هغه نظر روایت کړی دی او دلته یې ورته دا نظر منسوب کړی دی .

دلته لومړی خو مفسرین د جلاباب په مراد متفق ندي چې جلاباب یعنې څه ؟ امام نووي له نظرین شمول څخه روایت کوي چې وایي : جلاباب له څادر څخه لنډه او پلنه ټوټه ده چې ښځې پرې خپل سر پټوي .

ځینې وایي : دا پراخه ټوټه ده چې ښځې پرې خپلې شاګانې او سینې پټوي چې په لویوالي کې څادر ته نه رسېږي ځنې وایي چې جلاباب پرتوګ ته وایي ځینې وایي چې ټېکري ته وایي. (۲۲۲)

(۲۲۰) فتاوي المرأة المسلمة د ابو محمد اشرف عبدالمقصود او المرأة المسلمة د عبدالله بن جابر الله

کتابونه دې وکتل شي .

(۲۲۱) الاحزاب : ۵۹ .



په هر حال له دې ايت څخه نه عرفاً او نه لغتاً د بنځې د مخ پټوالي ثابتېږي او نه له قران ، حديث او اجماع څخه كوم دليل لري او ځينې مفسرين چې له جلباب څخه د مخ پټول مراد اخلي نو نور مفسرين ورسره موافق ندي .

۲ _ د ابن مسعود لخوا د «الا ما ظهر منها» تفسير .

عبدالله ابن مسعود وايي چې مراد له [الا ما ظهر منها] څخه خادر او ظاهري جامې دي .

خو د ابن مسعود له دې تفسير سره د عبدالله ابن عباس ، عايشې ، عبدالله ابن عمر په څېر مفسرين او جليل القدره صحابه موافق ندي دوی وايي چې له [الماظهر منها] څخه مراد رانجه او گوته او دهغوی ځايونه (مخ او لاسونه) دي . ابن حزم وايي چې له صحابه و څخه دا روايت بالكل ربستيا ، صحيح او د صحت په وروستۍ درجه کې دي .

علامه احمد ابن احمد شنقيطي په «مواهب جليل من ادلة خليل» کې وايي چې د قران ډېر غوره تفسير هغه دی چې قران په قران سره تفسير شي او قران د زينت تفسير په گانې سره کړې دی فرمايي [ولا يضربن بارجلهن ليعلم ما يخفين من زينتهن]^(۲۲۳)

يعني : «او نه دې وهي پنبې خپلې (په ځمکه) لپاره د دې چې معلوم شي هغه څيز چې دوی يې پټوي له زينت څخه» دلته له زينت څخه هدف بوتان ، نور د پنبو کولو شيان ، د تن گانه ، پاولي ... دي ، موږ وړاندې هم و وېل چې استشنا د اسانتيا او رخصت معنی لري او بهرنۍ جامې لکه خادري ، چپن او دا خو هسې هم بنکاري چې نه پکې رخصت شته او نه اساني .

(۲۲۲) مسلم د نووي شرحه .

(۲۲۳) الاحزاب : ۳۱ .



۳ - [فاسئلوهن من وراء حجاب .]

د «اضواء البيان» مصنف او ځنې نور علماء وايي چې الله ج مومنانو ته امر کړی دی چې [و اذا ساء التموهن متاعا فاسئلوهن من وراء حجاب ذالکم اطهر لقلوبکم و قلوبهن]^(۲۲۴)

يعني : « او کله که له هغوی څخه څه د کار سامان غواړئ نو د پردې تر شاه يې غواړئ په دې کې ښه پاکي ده ستاسې زړونو او دهغوی زړونو ته . » دلته چې د حجاب د وجوب لپاره کوم علت ښودل شوی دی هغه د مؤمنو ښځو او مؤمنو سړيو د زړونو پاکوالی دی له هر ډول شک څخه او دا هېچا هم ندي ويلي چې د رسول الله ص له بيبيانو څخه پرته نورې بيبيانې د زړه پاکوالي ته اړه نه لري.^(۲۲۵)

دکتور يوسف قرضاوي ځواب ورکوي چې د دې ايت مخکې او وروستۍ برخې ته په کتلو سره سړی ويلي شي چې هغه پاکوالی او د شک له منځه تلل چې د رسول الله ص بيبيانو ته د حجاب پواسطه منځته راځي دا له هغه مفسد او ناکاره فکر څخه پاکوالی ندي چې د نورو په اړه يې فکر کېږي ځکه چې نه له امهات المومنين څخه دا تصور کېدلی شي او نه هم له نورو خلکو سره دا ناوړه خيال او دا ناوړه جرئت و ، دلته چې کوم پاکوالی ياد شوی دی دا له هغه ډول اندېښنې نه پاکوالی دی چې دوی ته د رسول الله ص له وفات څخه وروسته د هغه له بيبيانو سره دنکاح فکر پيدا شوی و .

(۲۲۴) الاحزاب : ۵۳ .

(۲۲۵) فتاوي المرأة المسلمة او المرأة المسلمة عبدالله جاراالله .



او که څوک په [فاسئلو هن من وراء حجاب] استدلال کوي نو دا استدلال موجه ندی ځکه چې دا ایت د رسول الله ص په بیبيانو پورې خاص دی او که څوک وایي العبرة بعموم اللفظ لا بخصوص السبب .

یعني: اعتبار د لفظ عاموالي ته دی د سبب خاصوالي ته ندی ، نو دا قاعده دلته د تطبیق وړ نده ځکه چې دا ایت عام ندی او د رسول الله ص په مېرمنو باندې د نورو مېرمنو قیاسول قیاس مع الفاروق دی ځکه چې د رسول الله ص پر مېرمنو څه شدت او سختي نوره هم زیاته وه هغه چې په نورو عامو- بنځو نه وه همدالامل دی قران وایي (یا نساء النبی لستن کا حد من النساء....) (۲۲۶)

یعني: «ای د نبي ص مېرمنو نه یې تاسوپه خبر د یوې بنځې (د بل ټولګي د محمدي امت)

۴ محرمه بنځه دې نقاب نه اچوي .

بخاري او مسند احمد له ابن عمر رض څخه روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي (لا تتنقب المرأة المحرمة ولا تلبس القفازین): «یعني محرمه بنځه دی نقاب نه اچوي اونه دې دستکشې اچوي» دا په دې دلالت کوي چې نقاب او دستکشې له احرام څخه پرته رواج او عام وي خو د دوی مخالفین وایي چې موږ له دې سره کوم مخالفت نه لرو چې له احرام پرته دې ځینې بنځې په خپله خوښه نقاب او دستکشې واغوندي خوپه دې کې دا دلیل چېرې دی چې نقاب واجب دی؟؟ بلکه معقوله خبره داده چې پر دې حدیث باندې د دوی دوینا برعکس استدلال وشي ، یعني وویل شي چې



په ښځې د مخ او لاسونو پټول واجب ندي، ځکه چې په احرام کې ډېر هغه شيان حرام دي کوم چې په اصل کې مباح او روادې، لکه د گنډلو جامو اغوستل خو شېولگول، ښکار کول، په دې کې داسې شی نشته دی چې په اصل کې یې کول واجب وي او بیا په احرام باندې منع شوی وي.

۵- پر مخ د جلباب را ځړولو په هکله د عایشې رض حدیث.^(۲۲۷)

حضرت عایشه رض وایی: «سپاره به زموږ په څنگ کې تېرېدل او موږ ښځې به در رسول الله ص سره د احرام په حالت کې وو نو کله به چې هغه خلک زموږ خواته نژدې کېدل نو موږ به په خپلو خادرونو خپل مخونه او سرونه پټول، چې هغوی به تېر شول موږ به بېرته څرگند کړل»^(۲۲۸)

د دې حدیث په اړه د النقب للمراه مصنف داسې لیکي: پر دې حدیث د خولاملونو له مخې استدلال نه کېږي:

۱: د دې حدیث په اسناد کې یزید ابن ابی دی او هغه ضعیف دی نو دا حدیث ضعیف دی او په احکامو کې پهر ضعیف حدیث استدلال نه کېږي.

۲: دا کار د عایشې رض دی چې په وجوب دلالت نه کوي ځکه چې حتی د رسول الله ص خپل فعل هم پر وجوب دلالت نه کوي عایشه خو لا پرېږده کله چې صراحتاً امر ونه کړي.

۳: په اصولو کې وایی چې په هره معامله او پېښه کې چې احتمال پېداشو نو د اجمال جامه وراغوستل کېږي او استدلال پرې نه کېږي او دلته دا احتمال دی چې دا حکم په امهات المومنین پورې خاص وي لکه له

(۲۲۷) فتاوي المرأة المسلمة.

(۲۲۸) بیهقي، ابوداود، ابن ماجه، مسند احمد، فتح الباري او مشکوه.



رسول الله ص خخه وروسته له نورو سړيو سره د نکاح حرمت چې په همدوی پوي خاص و. (۲۲۹)

۴: بنځې عورت دی ترمذي روايت کوي چې «المرأة عورة فاذا ترجت استرقیها الشیطن» ترمذي وايي چې دا حديث حسن او غريب دی يعنې «بنځه عورت دی کله چې بهر و وځي نو شیطان ورپسې شي» سمه خبره داده چې دا حديث هغه کلیه نه افاده کوي چې دوی يې وايي بلکې په دې دلالت کوي چې بنځه بايد پټه او په سترکې وي ، نه لوڅه او ذليله ، او د دې هدف د تر سره کېدلو لپاره دا کفايت کوي چې د بدن ډېره برخه بايد پټه وي ، او که له حديث څخه همدأ ظاهري معنی واخېستل شي نو بنځې ته به روانه چې په لمانځه او حج کې د بدن کومه برخه لوڅه کړي ، او که مخ ، ورغوی او قدم ښکاره کړي څوک به دا تصور وکړي چې مخ او ورغوی يې عورت وي په داسې حال کې چې په لمانځه کې يې په لوڅولو اتفاق دی او په احرام کې يې لوڅول واجب وي ؟! دا حديث هم دومره قوي ندی چې أستدلال پرې وشي ، د حديثو په دومره کتابونو کې يواځې ترمذي رااخيستې ده او ترمذي هم ورته صحيح نه دی ویلی بلکې په (حسن غريب) سره يې ستايلي دی او ځينې راويان يې هم د قبول تر حده پياوړي او ثقه ندي لکه عمرو بن عاصم او همام بن يحيى .

سد الذريعه .

علامه شيخ قرضاوي وايي : «کله چې د نقاب پلويانو کوم قاطع دليل ونه موند او هر ډول وسلې يې کار ونکړ نو د «سد الذريعه» سيوري ته يې

(۲۲۹) مواهب جليل من ادلة خليل ۱۸۵۱ وگورئ النقاب للمرأة



پناه وروړه او له سد الذریعه څخه هدف د یو مباح شي منع کول دي له دې وېرې چې حرامو ته رسېږي نو دوی وایي که مخ لوڅي روا هم وي خو په دې خاطر چې حرامو ته زمینه برابروي نو ناروا شوه ځواب دادی چې د فقهې او اصولو علماء وایي چې د سد الذریعه په خاطر د یو کار په منع کولو کې مبالغه داسې ده لکه د هغه اصل کار په ازاد پرېښودلو کې مبالغه لکه څرنگه چې دیوې ذریعې ازاد پرېښودل د مفسدو او ټولنیزو زیانونو لامل گرځي همدا راز دهغه په مخنیوي کې مبالغه هم ډېرې گټې له منځه وړي او مفسد رامنځته کوي .»

دوهم دا چې کله چې شارع په خپله په نصوصو او قواعدو سره یو کار ته اجازه ورکوي نو موږ ته څه مناسب ده چې په خپل فکر سره یې بندوو ، او په خپل فکر او ذوق سره هغه څه حراموو چې الله ج حلال کړي دي یا هغه څه حلال گرځوو چې الله ج حرام کړي دي .

دریم دا چې زما په فکر الله ج چې د مفسدو د مخنیوي لپاره کوم احکام او اداب ټاکلي دي لکه شرعي لباس ، د تبرج مخنیوی ، له نارینه وو سره د یوازېتوب حرمت ، په خبرو او تگ کې د وقار او درنښت او د غصه بصر

و جوب نو همدا کفایت کوي که الله ج مناسبه گڼلې وای چې په دې اړه نور شدت هم په کار دی نو هغه خو هر څه کولی شول او دا خو هم د ځینو پخوانیو خلکو د بې ځایه شدت او سد الذریعه پایله ده چې نه موږ د ټولنې انجونو مدرسه ولیدله نه مسجد ، نه یې ښوونځي ولید نه پوهنځي ، نه یې لمونځ یاد کړ ، نه اودس حتی په ټول عمر کې یې یو رکعت لمونځ هم سم ادا نه کړ ، سره له دې چې د تعلیم په وجوب یې ټول قانع هم دي . له ډېری مودې راهیسې د مسلمانانو عام دود .



د دوی یو دلیل دادی چې له ډېرو پېړیو راهیسې د مسلمانانو دود داسې دی چې مخونه پټوي .

د دې دعوې رد .

د کتور قرضاوي داسې ځواب ورکوي .

۱ : دا دود عام دود نه دی اونه په عام ډول تېر شوی دی په ځینو ځایونو کې خوبه تېر شوی وي خو په ځینو نورو کې بیا نه و په ښارونو کې به و خوپه کلیو او بانډو کې کې نه و او که په کلیو او بانډو کې ونو په ښارونو کې نه و .

۲ : که فرض کړو چې دا عام دود و نو دا دود د نبوت د وخت له دود سره مخالف دی نه یوازې د نبوت د وخت له دود سره ، بلکه د صحابه و له عصر او خیرالقرون سره هم مخالف دی او همدا دورې دي چې باید اقتدا ورپسې وشي .

۳ : که فرض وکړو چې دا دود و نو د نبي ص فعل د وجوب معنی نه ورکوي چې رسول او معصوم هم دی ، بلکه د جواز او روا والي معنی ورکوي (لکه همداسې چې د اصولو قاعده ده) نو د نورو عمل به څنگه د وجوب معنی ورکړي ؟؟

۴ : له دې پخواني عام دود سره د اوسني وخت ظروف او شرایط توپیر لري اوس د ژوند بڼې تغیر موندلی دی داوس وخت انجلۍ هغه پخوانۍ ساده ، نالوستې ، ناپوهه انجلۍ نده ، اوس د کور په څلورو دېوالونو کې بندي او ناسته نده هغه اوس د کار او عمل ډگر ته وتلې ده په ټولنیز نظم او ژوند کې بدلون راغلی دی نو اوسنی عصر او وخت له هغه پخواني سره ډېر توپیر لري نو ځکه باید په هغه پخواني وخت باندې قیاس نه شي .



وروستی شېبه د زمانې فساد او فتنه .

ځينې خلک چې د ښځې د ژوند د دايرې له محدودوالي سره مينه لري وايي چې : موږ هغه دلايل منو چې د ښځې په منځ لوڅۍ دلالت کوي او دا هم منو چې در رسول الله ص په وخت او خيرا لقرون کې له کمو ښځو پرته نورو نقاب نه درلود خو بايد پوه شوو چې هغه خيرا لقرون و ، نمونه يې وخت و ، د روحي ارتقا او روحانيت وخت و ، هغه وخت کې ښځو ته خطر منځ نه و ، او اوس خو دفتنې او فساد وخت دی اوس که ښځه لوڅ منځ بهرته ووځي نو په لاره کې به يې وږي لېوان ښکار کړي نو اوس بايد ښځه منځ پټې و اوسي .

علامه قرضاوي وايي چې دا شېبه په څو دلايلو ردوم .

۱ - د نبوت لومړنۍ زمانه که څه هم مثالي او نمونه يي زمانه وه او بشريت يې په پاکوالي او تقوا کې بېلگه نده ليدلې مگر بيا هم د بشر زمانه وه له بشر سره خواهشات او غوښتنې هم وې او کمزورۍ او خطاگانې هم ، په همدې خاطر دوی کې زنا کوونکي هم پيدا شوي دي داسې خلک هم و چې حدود پرې تطبيق شوي دي ، فساق او فجار هم پکې و ، داسې خلک هم په کې و چې په خپل ناوړه چلند سره يې ښځو ته زيان رساوه چې قران يې هم گواه دی الله ج مؤمنو ښځو ته وايي چې جلبابونه را وځړو ترڅو وپېژندل شئ چې دوی پاکې ښځې دي (فلایوډين) نو توقع ده چې تکليف به نه شي ورکول کېدلی .^(۲۳۰)



قران په دې شاهد دی چې هغه وخت کې هم فاسقان منافقین او وږي لېوان و [لئن لم ينته المنافقون والذين فى قلوبهم مرض والمرجفون فى المدينه ...] (۲۳۱)

يعني: «سوگند دی چې که منع نه شول منافقان او هغه کسان چې په زړونو کې يې رنځ دی (د زنا او بدکاریو) او بدې اوازې اچوونکي په مدينه کې نو خامخا به مسلط کړو موږ تا پر دوی»

۲ - کله چې دا دلايل صحيح او صريح ثابت شول نو حکم يې هم عام او دائمي دی او داسې دليل نشته دی چې دا فلانی حکم تريوې يا دوه پېړيو پورې د تطبيق وړ دی، او بيا دې پرې عمل نه کېږي او که داسې وشي نو شريعت به لنډ مهاله او يو ځانگړي وخت لپاره شي په داسې حال کې چې د شريعت ټول احکام دائمي او د قيامت تر ورځې د عمل وړ دي.

۳ - که دا دروازه خلاصه شي چې دا فلانی حکم موقتي او فلانی دائمي دی نو شريعت به مو په خپل لاس له منځه وړي وي ځکه سخت دريځه علماء به اسانوونکي احکام له منځه وړي.

او داسانۍ پلوي علماء به هغه احکام له منځه وړي چې نسبتاً سخت دي، او دواړه ډلې به له خپل ميل سره سم په کې لاس وهنې کوي او رښتيا خبره ده چې شريعت محکوم نه حاکم دی، تابع نه متبوع دی او په کار ده چې احکامو ته يې غاړه کېښودل شي، [ولو اتبع الحق اهواءهم لفسدت السموات والارض ومن فيهن] (۲۳۳)

(۲۳۱) الاحزاب: ۲۰.

(۲۳۳) الموء منون: ۷۱.



يعني : « او كه چپرې حق د دوى په غوښتنو پسې تللى وای نو دځمكې او اسمان او په هغو كې دننه هر څه نظام به گډوډ شوى و » دكتور قرضاوي په النقاب للمرأة كې ليكي چې : زه باوري يم چې د دواړو خواو د دلايلو له خپرلو وروسته جوتنه شوه چې د جمهورو دلايل پياوړي دي خو زه به له دې دلايلو سره ځينې نور دلايل هم يو ځاى كړم چې دې دلايلو ته لاقوت وركوي .

له صحيح او صريح نص څخه پرته تحريم او مكلفيت نشته دى د اصول فقهي قاعده ده چې اصل په چارو كې روا والى او د ذموبرائت (خلاصى) دى نو هېڅ لزوم او تكليف « ديو كار په كولو كې مكلفيت » نشته دى مگر دا كار به صحيح او صريح نص وكړي نو يو كار چې موږ حرام بولو معنى دا چې دا كار په صحيح او صريح نص سره حرام شوى دى چې بيا هېڅ ډول انعطاف او تساهل په كې روا ندى او صحابه و به د تحريم د كلمې په استعمال كې ډېر احتياط كاوه او هرڅه به يې حرام نه ويلې مگر كله به چې حرمت په صريح نص سره ثابت و نو كله چې د كوم كار د حرمت په اړه صحيح او صريح نص نه وي هغه كار روا دى او د روا والي د دليل پوښتنه به يې نه كېږي او د دمخ لوڅي او د ورغويو د لوڅولو د حرمت په هكله كوم صريح او صحيح دليل نه وينم كه الله ج غوښتل چې دا كار حرام وگرځوي نو په صراحت سره به يې ويلي وو چې هېڅ ډول شك ته ځاى پاتې نه دى .

[وقد فصل لكم ما حرم عليكم الا ما ضررتم اليه] (٢٣٤)



يعني : « په تحقيق سره واضح کړي دي الله ج تاسې ته هغه چې حرام کړي
يې دي پر تاسې مگر هغه محرمات چې اړ کړي شوي يې تاسې هغوی ته . »
نو که موږ هم مباحات حرام وگرځوو بيا الله ج موږ ته هم هماغه وينا کوي
چې له موږ مخکې هغه قوم ته يې کړې وه چې ځينې خواړه يې په خپله په
ځان حرام گرځولي وو « قل ۚ الله اذن لکم ، ام على الله تفترون »^(۲۳۵)
يعني : « و وايه ايا الله ج اجازه کړې ده تاسې ته بلکې په الله پورې تاسې
دروغ ترې »

۲ - د وخت له تغير سره د فتوی تغير :

فقهاء په دې متفق دي چې فتوی د رواج او حالاتو په تغير سره تغير خوري
او زه په دې باور یم چې اوسنی وخت د دې غوښتنه کوي چې د ښځو په اړه
دې د شریعت اسان اړخونه عملي شي په هغو اقوالو او ویناوو دې عمل
وشي چې ښځې ته شخصیت ورکوي ځکه نن سبا ټول کافران د اسلام په
ضد د ښځو د حقوقو او په اسلامي نړۍ کې د ښځو د بد حال حربه
استعمالوي او بیا دا ناوړه وضعه اسلام ته منسوبوي او غواړي چې
نړیوالو ته د اسلام تصویر خپر او په دې وخت کې د چلند نه وړ ښکاره
کړي نو ځکه په دې باور یم چې په اختلافي نظرياتو کې دې هم په هغه نظر
عمل وشي چې ښځو ته شخصیت ، درناوی او دهغوی حقوق ورکوي .

۳ - عامه بلوی :

(۲۳۵) یونس : ۵۹ .



فقهاء او د اصولو علماء وايي چې عامه بلوی هم د آسانی او تخفیف لامل گرځي او په دې وخت کې عام نظر او عام عمل دا دی چې انجونې ، مدرسو ، ښوونځیو او پوهنځیو ته ولاړې شي ، کار وکړي ، بازارونو او روغتونو ته ولاړې شي او د پخوا په څېر په کور کې بندې ونه اوسي او دا ټول ښځه دې ته اړباسي چې مخ او ورغوی یې لوڅ وي ځکه چې معاملو (راکړې ورکړې ، پېرلو او پلورلو ، افهام او تفهیم) کې د مخ او ورغویو لوڅولو ته ضرورت دی .

۴ - تکلیف او مشقت آساني غواړي :

دا د اصول فقهي قاعده ده چې سختي آساني غواړي د ورغویو او مخ پټول ښځو ته خصوصاً په دې وخت کې تکلیف ، سختي او زحمت دی او دا ټول هغه څه دي چې چې الله ج فرمایي چې په دین کې سختي او ستونزې نشته دی او د سختۍ په بدل کې د آسانی ، تخفیف او ترحم غوښتونکی دی .
[وما جعل علیکم فی الدین من حرج] .^(۲۳۶)

یعنې : « اونه یې دي گرځولي په تاسې په دین کې هېڅ حرج مشقت (او ستونزې) »

[یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر]^(۲۳۷)

یعنې : « اراده لري الله ج په تاسو د آسانتیا او اراده لري په تاسو د سختۍ . »

[یرید الله ان یخفف عنکم و خلق الانسان ضعیفا]^(۲۳۸)

. ۷۸ : الحج : (۲۳۶)

. ۱۸۵ : البقره : (۲۳۷)

. ۲۸ : النساء : (۲۳۸)



يعني: «اراره لري الله ج د دی چې سپک کړي (بار) له تاسې او پیدا کړي شوی دی انسان کمزوری.»

رسول الله ص فرمایي: «بعثت بحنیفیه سمحه» (۲۳۹)

يعني: «رالېږل شوی یم زه له هغه دین له باطل څخه حق ته مایل او اسان سره.» نو دا دین په عقیه کې حنیف او په احکامو کې د اسانۍ دین دی رسول ص خوڅو ځایه په اسانۍ امر او له سختۍ او شدت څخه منع کوي او وایي چې خلکو ته زېری ورکوي او له دین څخه یې تېښتې ته مه مجبوروي» (۲۴۰)

«تاسو اسانوونکي لېږل شوي یاست نه سختی کوونکي» (۲۴۱)

او دا د اصول فقهي قاعده ده چې «مشقت او سختي د اسانۍ غوښتنه کوي.»

ځینې مهمې یادونې:

۱ - ځینې علماء وایي چې ښکلې ښځې به نقاب اچوي او ورغوی به چاته نه څرگندوي او بدرنگه ښځه که مخ لوخ کړي یا ورغوی څرگند کړي نوڅه باک نشته دی د دوی په ځواب کې باید وویل شي چې حسن او ښکلا هغه سمندر دی چې هېڅ ساحل نه لري هېڅوک تر اوسه پردې ندي توانیدلي چې د حسن لپاره کوم خاص معیار یا حد وټاکي هرڅوک ځان ته بېل معیار او طبیعت لري او ښکلا هم یوه ذاتي او بخښل شوې پدیده ده چې د انسان خپل اختیار او عمل په کې ډېر کم اغېز لري ډېر ځله یو انسان د یو چاپه

(۲۳۹) مسند احمد

(۲۴۰) دا حدیث بخاري او امسلم روایت کړی دی.

(۲۴۱) بخاري، ترمذي، نسايي.



نظر ښکلی وي خو د بل په نظر بيا هغه بدرنگه وي ، يو يې په مينه کې لېونی وي ، خويل ته عادي انجلۍ وي ، د يو محيط ښکلا هم د بل محيط له ښکلا سره توپير لري ، د يو وخت ښکلي په بل وخت کې ښکلي نه گڼل کېږي ، د ښکلا لپاره د لويديځ معيار د ختيځ له معيار سره توپير لري ، د ښاريانو د خوښې ښکلا د اطراف د خلکو د خوښې له ښکلا سره يوه نه وي زموږ اکثره خلک سپين گرد مخ ، اوږدې او غېږې غېږې زلفې ، غټې او نرگسي سترگې ، لنډه زړه ، د ناک په څېر غټه او جگه پوزه نرۍ نرۍ گلابي شونډې ، هسکه غاړه ، تېره تېره بانه ، کږې کږې وريځې ، لکه سروه لوړه ونه ، نرۍ ملا ، د منې په څير سره سره انگي او دږلۍ په څير سپين غاښونه خوښوي او د ښکلا معيار يې بولي خود افريقي د خلکو لپاره په دې ټول پوره انجلۍ ښکلي نده ، هغوی تور اوږد مخ په تور مخ کې توری غټې شونډې ، اوږده غاښونه ، گنجی سر يا گرگوتي وينستان او غټه زړه د ښکلا معيار بولي ، د جنوبي افريقي مبارز جمهور رئيس نيلسن منډيلا له داسې معشوقې سره د مينې لپاره د جمهوري رياست دمقام د پرېښودلو اعلان کوي چې يو افغان به يې د عکس په ليدلو هم ټکان وځوري ، قيس د تورې ليلې مينې مجنون (ليونې) کې خود نورو لپاره لېلی عادي انجلۍ وه ، هسې خبره بل خوا لاره هدف مو په دې کې وچې د ښکلا لپاره به څوک معيار وټاکي چې دا فلانۍ انجلۍ ښکلي ده نو بايد چې مخ او ورغوی پټ کړي ، او دا بله بيا ښکلي نده که مخ او ورغوی يې لوڅ وي نو پروا نلري؟؟ ځينې مولفين وايي چې که چېرې کوم سړي د کومې ښځې د ښکلا له ليدلو څخه خوند اخسته نو پهر ښځه لازم دي چې خپل مخ پټ



کړي نو پوښتنه داده چې دا ښځه به څنگه پوهېږي چې داسې زما د ښکلا له لیدلو څخه خوند اخلي؟ د هغه له زړه او وجدان څخه دا څه خبره ده؟

۲ - د مخ لوڅول دا معنی نه لري چې ښځه دې لس ډوله سرخي پوډر کریمونه په مخ وټیږي ، په ښو دې څو ډوله رنګ ومښي او د لاسونو لوڅول هم دا معنی نلري چې ښځه دې نوکان اوږده کړي ، او دنوکانو رنګ دې پرې ومښي ، ښځه باید درنه اوبا وقاره له کوره ووځي ، دابن عباس له وینا سره سم د کوم زینت ښکارول چې روا دي هغه سپک او کم زینت دی لکه رانجه ، نکریزې او ګوته .

۳ - دا خبره چې نقاب واجب نه دی په دې معنی نده چې ګویا نقاب روا نه دی او یا څوک دې نقاب نه اچوي موږ وایو چې د نقاب اچول ښه کار دی ، هره ښځه یې باید استعمال کړي ، ان که ښکلې وي ځان پېژني او پوهېږي چې د مخ لوڅول یې فتنې راولاړوي نو د داسې ښځې لپاره نقاب مستحب دی حیا داره ښځه د خدای ج هم خوښېږي او په ټولنه کې یې هم درناوی او عزت ډېروي ، موږ وایو چې نقاب فرض او واجب ندی چې په هرې ښځې یې اچول حتمي شي ، او د نورو واجباتو په څېر یې ښځه په اچولو مکلفه وګرځول شي خو که په خپله خوښه یې کوم څوک اچوي نو ثواب لري او ښه کار هم دی .

۴ - د مخ لوڅی او مخ ته د کتلو ترمنځ هېڅ تلازم نشته دی یعنې دا خبره د دې معنی نه ورکوي چې که د کومې ښځې مخ لوڅ وي نو نارینه ووته ورته کتل روا دي او حتمي دي ورته وګوري ځینې علماء داسې دي چې مخ لوڅول روا خو بیا کتل ورته حرام بولي خو دوی هم لومړنی ناڅاپي نظر معاف بولي ، ځینې علماء هغې برخې ته چې لوڅول یې روا دي کتل هم روا



بولي خو له شهوت نه پرته او کله که شهوت پيدا شو نو کتل ورته حرام دي دا نو د هر سړي په خپل وجدان او نفس پوری په لري يوه بله د يادونې وړ خبره داده چې ځينې علماء چې د بنسځې لپاره په مخ پتولو دومره اصرار کوي او د اجتماعي مفاسدو ذريعه يې بولي ، نو ايا د ټولنې اصلاح او د ځوانانو بنسونه او روزنه هم د دې ټولنيزو فسادونو دمخنيوي لپاره مهمه نسخه نه ده ؟ دوی چې په مخ پتولو او ستر او حجاب دومره ترکيز کوي ايا د ټولنې د اصلاح لپاره يې هم کوم عملي اقدام کړی دی ؟ ايا د دې هڅو په لسمه برخه هڅه يې هم د ټولنې او د ځوانانو د بنسوونې او روزنې او اصلاح لپاره کړېده ؟ ايا کله يې په زړه کړې هم دا فکر پيدا شوی دی ؟ [اللهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه و ارنا الباطل باطلاً و رزقنا اجتنبه .] آمين

محرمو بنسځو ته کتل

دا هغه څوک دي چې په ده يې نکاح د تل لپاره حرامه ده که په نسب وي ، که په رضاع او که په مصاهرت (خسر گنۍ) دخپل محرم پر وړاندې د بنسځو د عورت په هکله فقهاء د نظر اختلاف لري :

امام شافعي رح وايي : د محرمو بنسځو ټول بدن ته کتل روا دي ، مگر له نامه

لاندې او د زنگونو څخه پورته برخې ته . ځينې علماء وايي چې : د محرمې بنسځې د بدن هغومره برخې ته به گورې چې د خوارۍ او کار په وخت کې بنسکاري لکه سر ، غاړه ، لاسونه ، څنگلې او پښې ترزنگونو پورې .



مالکیان وایي : د محرمې غاړه ، سر څنگلې ، د قدم شاه ټولو ته کتل جایز دي او پنډۍ ، تیونه ، گېډه ، او شاه ته کتل جایز ندي .^(۲۴۲)

امام احمد بن حنبل رح وایي چې : د محرمې د بدن هغې برخې ته کتل جایز دي چې عادتاً بنکاري لکه : سر ، ورغوي ، قدمونه او هغه څه چې نه بنکاري کتل ورته ناجائز دي لکه سینه ، او نور^(۲۴۳)

امام ابن حزم وایي چې : د محرمو بنسټو ټول بدن ته کتل جایز دي مگر فرج (قبل) او د برته فقط.^(۲۴۴)

د بنسټي محرم څوک دی ؟

په کومه دائره کې چې بنسټ له خپل پوره ډول او سینگار سره او سپېدلای شي هغه کسان دادي : الله ج په دې هکله فرمایي :

[ولاييدین زينتهن الالبعولتهن او اباء هن او ابناء بعولتهن او ابناء هن او ابناء بعولتهن او اخوانهن او بنی اخوانهن او بنی اخواتهن ، او نسائهن او ماملکت ايمانهن او التابعين غير اولی لاربة من الرجال او الطفل الذی لم یظهرو اعلی عورات النساء]^(۲۴۵)

یعني : « او نه دې بنکاره کوي خپل سینگار مگر دخپل خاوند پروندي یا دخپل پلار ، یا دخپل خاوند دپلار پروندي یا دخپلو ځامنو یا د ځامنو د خاوندانو په وړاندې ، یا دخپلو وروڼو ، یا دخپلو ورورونو ، یا د

(۲۴۲) الشرح الصغير .

(۲۴۳) المغنی لابن قدامه

(۲۴۴) المحلی لابن حزم .

(۲۴۵) النور : ۳۱ .



خپلو خورينو ، ياد خپلو ښځو ، ياد خپلو لاسونو د مال (وينځو مريانو) ياد خدمتگارانو ، هغه سړيو چې څه غرض نلري ، (د ښځو خيال يې نه وي) يا هغه هلکان چې د ښځو په رازونو لانه پوهېږي .))

ښځه چې د چا پر وړاندې په پوره ډول سينگار سره راوتلای شي او ټول بدن ورته ښکارولای شي او له هغه څخه هر رنګ خوند اخستلای شي هغه يوازې د ښځې خپل خاوند دی .

د پلار په کلمه کې نېکه ، مشرنیکه همدارنگه د مور پلار نیکه ټول شامل دي ، د مېړه د پلار په جمله کې دمېړه نیکه ، دمېړه د مور پلار ټول شامل دي ، په زامنو کې د زوی ، لور لمسيان ، کړوسيان ټول شامل دي د مېړه زامن په دوی کې بنزيان ، پرکتیان ټول شامل دي ، په آيت کې له (خپلو ښځو) ځينې مراد مسلمانې ښځې دي او د کفارو ښځو مخ کې سينگار ښکارول مناسب ندي .

همدا رايه د ابن کثير هم ده حضرت عمر رض ابو عبیده رض ته وليکل چې ما اورېدلي دي چې ځينې مسلمانې ښځې له نامسلمانو ښځو سره حمام ته ځي پداسې حال کې چې کومه ښځه په الله ج او د آخرت په ورځ ايمان لري هغې ته رواندي چې دهغې جسم باندې د خپل ملت له کسانو څخه پرته د بل چارسترگې ولگيږي .^(۲۴۶)

د سيد مودودي رح په گډون بله ډله وايي چې : له دې څخه مراد طبعي ښځې دي هغه د پېژندگلوي ښځې ، له هغوی سره اړيکې لرونکې ښځې ، د هغوی په چارو کې لاسوهونکې ښځې ، که هغه مسلمانې وي که کافرې

(۲۴۶) ابن کثير ، بيهقي او ابن جرير طبري .



وي او هدف تری دهغوی بنځو وېستل دي چې پردی وي ، ظاهري بڼه يې د اشتباه وړ وي او د اخلاقو او تهذيب حال يې معلوم نه وي .

امام رازي وايي چې : له دې څخه مراد ټولې بنځې دي ، خو که آيت ته وگورو وينو چې هلته لفظ د « خپلو بنځو » راول شوی دی ، چې مراد ورځنې مسلمانې بنځې کېدلای شي او بس ځکه که کافره بنځه هرڅومره شريفه شي ، بيا هم د اعتبار وړ نه ده او مسلمانې بنځې هم هغه بنځې چې له هغوی سره يې اړيکې وي او په پرده کې ترې ورته ستونزې پيدا کېږي مراد دي او کومه بنځه چې په فسق او فجور کې مشهوره وي که څه هم مسلمانان وي له هغې څخه ستر لازم دی ، نو مطلب دا شو چې نا مسلمانې بنځې خو بالکل له دې حکم څخه ووتلې او په مسلمانو کې هم حيا لرونکې او پاک لمنې مراد دي .

رسول الله ص فرمايي : « هېڅ بنځه دې د داسې بنځو په منځ کې خپله ښکلا نه ښکاروي ، چې بيا يې مېړه ته داسې ستايي ، چې گویا مېړه يې همدا اوس ورته گوري »^(۲۴۷)

جمهور فقهاء وايي د مسلمانې د عورت حکم د کافرې پر وړاندې داسې دی ، لکه د پردي سړي پر وړاندې د بنځې عورت .^(۲۴۸)

ابن عباس رض وايي : مسلمانې بنځې ته روا نه دي چې يهودي يا مسيحي بنځه يې وويني .

(۲۴۷) بخاري ، مسلم او رياض الصالحين

(۲۴۸) المغنی المحتاج .



سید محمد عابدین الحسینی لیکي: څرنگه چې د کافرې ښځې پروړاندې عورت پټول لازم دي، همدا راز د فاسقې، فاجرې، بدکارې مسلمانې په وړاندې هم د عورت لوڅول حرام دي، ځکه چې علت په کې ګډ دی.^(۲۴۹)

امام احمد بن حنبل رح وایي: د کافرې ښځې کتل مسلمانې ښځې ته داسې دي لکه د مسلمانې ښځې کتل بلې مسلمانې ته خوبیا هم دا بد ګڼي، چې کافره ښځه دې د ولادت په وخت کې د مسلمانې قایله شي.^(۲۵۰)

د هغه دلایل دا دي، چې دا اهل کتابو ښځو به رسول الله ص کره تللې چې نه به ورځنې بیبيانو پرده کوله او نه به ورته رسول الله ص امر کاوه او داسې نور.

خو دا دلایل د جمهورو د دلائلو پروړاندې نه شي تم کېدلی، ځکه که د رسول الله ص کور ته به اهل کتابې راتللې نو دا د دې مانا خونه ورکوي، چې هغوی دې لوڅې وي او دوی به ورته کتل، او دا د مخ له لیدلو څخه ډېر د بل شي د لیدلو مانا نه لري، او د حضرت اسماء رض په حدیث کې د مور سره د ترحم او نرمۍ او د نیک سلوک خبره ده او د بدن د پټوالي یا لوڅوالي په هکله په کې هېڅ نشته.

د مسلمانو ښځو کتل یوه بلې ته:

(۲۴۹) البریقه شرح الطریقه.

(۲۵۰) المغنی، سراج الوهاج، بدائع الصنائع او البریقه شرح الطریقه.



جمهور فقهاء وايي ، چې مسلمانې ښځې ته روا دي ، چې د خپلې مسلمانې خور د بدن هغومره برخې وگوري خومره چې يو نارينه بل ته کتلی شي ، (د نامه لاندې تر زنگنونو پورې)^(۲۵۱)

او د احنافو معتمد مذهب هم دادی ، خو د امام ابو حنيفه رح څخه يوبل روايت هم شوی چې علماوو کمزوری گڼلې دی ، هغه دا چې يوه مسلمانې ښځه د بلې مسلمانې د بدن هغومره برخې ته کتلی شي ، خومره چې نارينه د خپلو محرمو بدن ته کتلی شي.^(۲۵۲)

ظاهريان وايي چې : مسلمانې ښځه د بلې مسلمانې ښځې ټول بدن ته کتلی شي ، مگر قبل او دبر ته .^(۲۵۳)

جمهور فقهاء وايي دلته دفساد او فتنې وېره نشته دی ، او نه په مصيبت کې د پېښېدلو خطر شته دی ، ځکه يې بدن ته کتل جائز دي او کله که دا وېره پيدا شي نو لکه چې لومړی مو وويل بيا ورته ستر پکار دی.^(۲۵۴)

همدا راز د ولادت په وخت کې ، د بکارت د معلومولو په غرض يا دکوم ټپ له کبله د فرج ته کتلی شي.^(۲۵۵)

هغه چې جنسي ميلان نه لري :

(۲۵۱) البدائع الصنائع او المغني .

(۲۵۲) الدرر المنتقي او البريقه شرح الطريقه .

(۲۵۳) المحلي .

(۲۵۴) البدائع الصنائع او سراج الوهاج

(۲۵۵) البدائع الصنائع او سراج الوهاج .



په همدې ايت کې د [اولتابعين غير اولی لاربه من الرجال] (يا خدمتگاران هغه سړيو چې څه غرض نه لري) جمله راغلې ده د دې ترجمه داسې ده هغه خلک کوم چې ماتحت وي ، د ښځې په لور ميلان ونه لري . حافظ ابن کثير (رح) ورڅخه مراد مزدور ، نوکر ، تابعدار سړی کوم چې د ښځو سيالان نه وي ، گړندی او تېز نه وي ساده وي ، دښځو په لور شهواني مينه هم ونلري اخلي .

تفسير ابن کثير همداراز له دې څخه مراد کم عقل ، ساده ، بی وزله ، نا اهله لاس لاندې ، محکوم سړي چې هېڅ شهوت يې په ياد نه وي اخلي . امام مودودي (رح) وايي چې د شهواني مينې د نه درلودلو دوه صورته ممکن دي يو دا چې په هغوی کې له سره شهوت نه وي ، لکه ډېر بوډا ، يا پيدايشي ايزک (هجره) دوهم دا چې په هغو کې جنسي قوت او دښځو پر لور طبعي ميلان وي ولې د خپل محکوميت او لاس لاندې توب له امله دوی د کور له ښځو سره څه ډول شهواني اړيکې نشي ټينگولای نو څوک چې دا ورڅخه ستر نه کوي او خپل سنگار ورته ښکاروي پکار ده چې دا دوه صفتونه ولري. (۲۵۶)

خو کله چې خپله شهوت ونه لري مگر د ښځو د ښکلا ستاينه نورو ته کوي له هغې څخه ستر واجب دی په مدينه منوره کې يو ايزک او سيده چې بيبيانو او نورو ښځو به ترې ستر نه کاوه او له هغوی سره ناستې پاڅي ته به يې پرېښوده يوه ورځ کله چې رسول الله (ص) ام سلمې (رض) کره تشریف يوړو نو دهغې خبرې يې واورېدلې چې د عبدالله بن اميه سره يې

(۲۵۶) پرده سيد ابو لعلی مودودي .



کولې او ورته یې ویل: که سبا طایف فتح شي نو د غیلان ثقفي لور بادیه هرومرو د ځان کره بیا یې د هغې د جسم او ښکلا ستاینه پیل کړله حتی د هغې د مخصوصو اندامونو ستاینه یې هم پیل کړله حضور (ص) د دې خبرې په اورېدلو ورته وفرمایل: د خدای (ج) دښمنه تا خو پر هغې سترگې ښخې کړي دي» بیا یې امر وکړ چې له ده څخه ستر وکړئ او له دې وروسته دې دې کورته نه راځي، بیا رسول الله (ص) هغه او نور ایزه کان له مدینې څخه ووبستل. (۲۵۷)

اوبل هغه هلکان چې د ښځو په رازونو لانه پوهېږي یعنی جنسي غریزې لاپکې ژوندی شوي نه وي دا له مراقت څخه ښکته دوره ده لکه د نهو، لسو یا دولسو کالو هلکان د دی نه د زیات عمر هلکان که څه هم نابالغه وي په هغوی کې جنسي غریزې را ژوندی کېدل پیل کېږي.

سید محمد عابدین الحسینی لیکي: ماماگان، او کاکاگان یې ځکه یاد نه کړل چې د خپلو زامنو په مخ کې د دی ستاینه ونکړي چې فتنه او فساد را پیدا نشي مگر په یاد مو وي چې محرم کسان یواځې دا ندي چې په ایت کې یاد شول.

شیخ محمد الاباصبري د دې ایت په تفسیر کې لیکي: نو ښځې ته روادې چې خپله ښکلا هغه دوستانو ته وښيي چې په ایت کې یاد شول او ټولو هغو دوستانو ته چې له هغه سره یې نکاح د تل لپاره حرامه ده لکه، تره ماما، زوم، اولکه محارم د رضاعت له لامله ځکه چې رسول الله (ص) فرمایي: (یحرم من الرضاع ما یحرم من النسب) (۲۵۸)

(۲۵۷) متفق علیه ابوداود، نسایي، مسند احمد او مشکوة.

(۲۵۸) بخاري، مسلم، ابن ماجه او نصب الرايه.



يعني: «حرامیږي د شیدو (تي) په واسطه هغه څوک چې حرامیږي په نسب باندې»

د همدې قول تائید حسن بصري، ابوبکر الجصاص، او د احکام القرآن خاوند هم کړی دی.^(۲۵۹)

رسول الله (ص) عایشې (رض) ته اجازه ورنکړله چې له خپل رضاعي تره څخه ستر وکړي.

د ابو القعيس ورور افلح حضرت عایشې (رض) کره راغی او د ننوتلو اجازه یې وغوښتله نو څنگه چې د حجاب حکم راغلی و عایشه (رض) فکرمنه شوله چې څه وکړي خو اجازه یې ورنکړله هغه ځواب ورولبړه چې ته خو زما ورېره یې تا زما د ورور ابو القعيس د ښځې شیدې رودلي دي خو بیا هم حضرت عایشه (رض) فکرمنه وه چې ایا دې رشته کې به هم ستر پرېښودلی شي؟ په دې وخت کې رسول الله (ص) خپله تشریف راوړ حضرت عایشې (رض) ورته مطلب څرگند کړ، رسول الله (ص) ورته وفرمایل چې: هغه ستا څنگ ته راتلاي شي.^(۲۶۰)

له کومو دوستانو سره چې دښځې ابدی حرمت نه وي، لکه د تره او ترور زوی، د خور خاوند له دوی سره باید څه چلند وشي؟

په دې هکله که رانقل شویو روایاتو ته کره کتنه وشي، د مسئلې بڼه هماغه راوځي، څنگه چې سید مودودي وايي: دا دوستان نه د محرمو کسانو په لیکه کې دي، چې ستر ورځنې ونه شي او سینگار ورته

(۲۵۹) تفسیر سوره النور شیخ الاباصيري.

(۲۶۰) صحاح السنه او مسند احمد.



بنسکاره شي او نه دغير محرمو خپلوانو په جمله کې دي ، چې بنسخته دې بالکل ورڅخه ستر وکړي .

د دغو حدودو ترمنځ څه چال چلند په کار دی د دې چلند اندازه په شریعت کې نه ده ټاکل شوې ، او د سړي د عمر او رشتې پورې توپیر لري .

د رسول الله (ص) خپله کړنلاره دا وه ، چې حضرت اسماء (رض) د رسول الله (ص) خبښینه (د بنسټې خور) وه د هغې او د رسول الله (ص) ترمنځ د ژوند تر پایه پورې د مخ او لاسونو تر حده کومه پرده نه وه. ^(۲۶۱)

همدا رنگه ام هاني (رض) چې د ابوطالب لور (د رسول الله (ص) د تره لور) وه تر پایه پورې یې له رسول الله (ص) څخه مخ پټ نکړ. ^(۲۶۲)

د بنسټې کتل نارینه محرم ته :

اکثره علماء په دې اتفاق لري چې بنسخته د خپل نارینه محرم له عورت څخه پرته نور ټول بدن ته کتلی شي محرم که په هر ډول وي خو چې د شهوت وېره نه وي ، څه چې کتل ورته روا دي مسه کول او لاس وروړل هم ورته روا دي. ^(۲۶۳)

او دبل چا د وینځې د بدن هغومره برخې ته کتلی شي لکه چې څوک دخپلې محرمې بدن ته کتلی شي او محمد بن مقاتل وايي چې د نامه لاندې تر

^(۲۶۱) ابو داود ، جلد : ۱ .

^(۲۶۲) ابوداود ، جلد : ۱ .

^(۲۶۳) البدائع الصنائع ، حاشیه ابن عابدين ، درالمختار او نهایه المحتاج .



ځنگونو پورې برخې ته يې کتلې نشي نور ټول بدن ته يې کتلې شي ځکه وينځې کار او خدمت کوي او خپله پرده ساتلې نشي.^(۲۶۳)

د زړې بنځې په هکله :

په چا چې ډېر عمر تېر شوی وي او دهغې جنسي غوښتنې مړې وي احناف وايي : له داسې بنځو سره مصافحه او مخ ته کتل دواړه روا دي خو چې دې بنځې ته هم اشتهار نشي او د شهوت امن وي الله (ج) فرمايي : [و القواعد من النساء التي لا يرجون نکاحا فليس عليهن جناح ان يضعن ثيابهن]

^(۲۶۴)يعنې : او هغه چې ناستې وي په کورونو کې ستاسو د هغو بنځو څخه چې اميد يې نه وي پاتې شوی د نکاح په دوی څه گناه نشته چې وباسي خپلې جامې»

رسول الله (ص) به چې له بنځو سره بيعت کاوه نو له زړو بنځو سره به يې په لاس بيعت کاوه.^(۲۶۵)

حضرت ابوبکر صدیق (رض) به ځينو قبيلو ته چې ده پکې تې رودلی وو ورته او زړو بنځو ته به يې لاس ورکاوه.^(۲۶۶)

يوى زړې بنځې به د عبداللّٰه بن زبير (رض) سر او پښې زور کولې.^(۲۶۷)

^(۲۶۳)مختصر القدوري .

^(۲۶۴)النور : ۶۰ .

^(۲۶۵)الفتاوي الهنديه .

^(۲۶۶)فتح القدیر ، المبسوط او البريقه شرح الطريقه .

^(۲۶۷)المبسوط او البريقه



او بل دا چې پردۍ ښځې ته لاس وروړل يا کتل چې منع دی نو دفتني او فساد له وېرې او دلته خودا وېره نشته ده څنگه چې له دې ښځو سره مصافحه روا ده همدا راز خلوت هم ورسره روا دی .

د عورت لوڅول په يوازېتوب کې :

کله چې انسان يوازې وي او که عورت لوڅ کړي نو د بل لخوا د هغه د ليدلو خطر نه وي نو پدغسې حالت کې د عورت د پتولو حکم څه دی ؟ مالکيان وايي : د سخت عورت (دېر او قبل او دهغی شاه وخوا) پتول په تنهيايې کې له ملايکو څخه د حيا له امله مستحب او بې ضرورته لوڅول يې مکروه دي. ^(۲۶۸)

احناف او شافعيان وايي : په يوازېتوب کې د عورت پتول واجب دي مگر د ضرورت په وخت کې لکه غسل کول ، حاجت ته تلل ، استنجا کول. ^(۲۶۹)

له رسول الله (ص) څخه پوښتنه وشوه : (فاذا كان احدا خاليا ؟) يعنې : « کله چې يو له موږ څخه په يوازېتوب کې و او سو ؟ رسول الله (ص) ځواب ورکړ : « الله احق ان يستحيا منه » يعنې : الله (ج) ډير وړ دی چې حيا ترې وشي. ^(۲۷۰)

او دهمدې حديث مخکې برخې کې د عورت پتول عام ياد شول پټ انسان د الله (ج) سره په ادب کې وي او لوڅ د ادب تارک وي حضرت عبد الله بن عمر (رض) فرمايي : « ځان وساتئ له لوڅوالي څخه ځکه له تاسو سره هغه

^(۲۶۸) بداية المجتهد .

^(۲۶۹) المجموع او مغنی المحتاج .

^(۲۷۰) ابو داود ، ترمذي ، ابن ماجه او مشکوة .



څوک دی څوک چې نه جدا کېږي له تاسې نه مگر د حاجت په وخت کې او کله چې انسان بنسټې ته نژدې کېږي له هغوی څخه حیا وکړي او دهغوی عزت وساتي»^(۲۷۱)

دا حدیث په یوازېتوب کې د عورت په پټولو دلیل دی ځکه چې ملایکې له انسان ځینې نه جدا کېږي مګر په دوه حالاتو کې ، ځینې علماء وايي : چې د عورت لوڅول په یوازېتوب کې مکروه دي ځینې وايي مباح دي ، مګر سببي خبره داده چې د عورت پټول په هر حال واجب دي ، ځکه دا محال نده چې د ده پام نه وي او نه بل څوک خبر وي او ناڅاپه ورشي او ويې گوري او یا داسې حالت پرې راشي چې بیا به ځان هم پټولې نشي لکه بیهوښي یا څه بله حادثه او خپل عورت ته کتل هم له ادب ځینې لري کار دی حضرت عثمان (رض) په دې ویاړي چې هېڅکله یې هم خپل عورت ته نه دي کتلي نو پکار دی چې خپل عورت په هر حال پټ وساتو او له ډېر احتیاط ځینې کار واخلو .

خلوت له پردیو سره :

د محرمو خپلوانو په نشتوالی کې نورو خلکو ته که څه هم خپلوان وي له یوې بنسټې سره په تنهائی کې لیدنه ، کتنه او کښېناستل منع دي الله (ج) فرمایي : [و اذا سألتموهن متاعا فاسئلهن من وراء حجاب ذلکم اظهر لقلوبکم وقلوبهن]^(۲۷۲)

^(۲۷۱) الدرايه ، ترمذي او مشکوة .

^(۲۷۲) الاحزاب : ۵ .



يعني : « او کله چې غواړي له بيبيانو څخه څه د کار څيز ، نو غواړي يې د پردې شاته پدې کې بڼه پاکي ده ، ستاسو زړونو ته او دهغوی زړونو ته . »
دلته الله (ج) مسلمانانو ته لارښوونه کوي چې که له بيبيانو څخه څه غواړي او يا څه ضرور خبره ورسره کوي نو د پردې تر شاه ورسره ارتباط ونيسي او له هغې سره مخامخ کېږي مه او همدا د پاکۍ بڼه لاره هم ده .
ابن عباس (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي : « لا يخلون احدکم بامرأة الا مع ذی محرم »^(۲۷۳)
يعني : « ندې يوازې کېږي يو ستاسو هم له ښځو سره مگر د ښځې د محرم په شتوالي کې . »
همدارنگه حضرت جابر (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي : « من کان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يخلون بامرأة ليس معها ذو محرم منها فان ثالثها الشيطان »^(۲۷۴)
يعني : « څوک چې په الله (ج) او د آخرت پر ورځ ايمان لري هغه هېڅکله له يوې ښځې سره نه يوازې کېږي تر څو چې د ښځې محرم نه وي ځکه چې دريم په دوی کې شيطان دی . »
د رسول الله (ص) خپل چلند داسې : و چې يو ځل د شپې له حضرت صفیې (رض) سره د هغې د کور خواته روان و په لاره کې دوه تنه انصار پرمخ ورغلل حضور (ص) هغوی ودرول او ورته يې وفرمايل چې : زما ملگرې زما مېرمن صفیه (رض) ده هغوی عرض وکړ چې يا رسول الله (ص) ايا ستاسو په حق کې هم بدگوماني کېدلای شي ؟ هغوی (ص) ځواب ورکړ

^(۲۷۳) متفق عليه .^(۲۷۴) مسند احمد .

چې شيطان په انسان کې د وينې په خير گرځي ، زه اندېښمن شوم چې ستاسو په زړونو کې بد گوماني پيدا نكړي))
ابوداود .

عقبه ابن عامر (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي : « اياکم والدخول على النساء فقال رجل من الانصار ، افرأيت الحمو قال : الحمو الموت . » (٢٧٥)

يعني : « ځان وساتي له تنهائي نه له پرديو ښځو سره له انصارو څخه يو سړي وويل : دلپور (يا دمېړه نور دوستان لکه وراره د تره زوی ...) په هکله مو خبر کړه ، هغه (ص) ځواب ورکړ چې لپور د ښځو لپاره مرگ دی . »

نو له دې رواياتو څخه څرگندېږي چې هېچاته روا ندي که څه هم د ښځې نژدې دوست وي چې د محرم په نشتوالي کې له ښځې سره کښېني ، پاڅي او که ضرورت وي نو د پردې تر شا دې ورسره وغږېږي .

په يوه بستره کې يو ځای کېدل :

په يوه بستره کې ويده کېدل د دوه داسې کسانو لپاره چې جنسي غريزې پکې را ژوندی شوې وي شرعاً روا نه دي ځکه چې له هرچا سره شيطان ملگری دی که څه هم دی په ځان باور لري مگر بيا هم د شيطان دسيسې پياوړې دي .

ټول علماء په دې متفق دي چې کوچنی کله لس کلنۍ ته ورسېږي بايد بستره يې بېله شي د دوه سړيو يو ځای ويده کېدل ، د دوه ښځو ، د يوې

(٢٧٥) بخاري ، مسلم ، ترمذي ، احمد او مسند .



بنځې او ديو سړي يو ځای ویده کېدل بې له کوم شرعي سبب څخه لکه
بنځه او خاوند يا له خپلې وينځې سره (حرام دی که څه هم هغه يې مور او
پلار وي .

حضرت ابو سعيد الخدري (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي :
« هېڅ سړی دې دبل سړي عورت ته نه گوري او هېڅ بنځه دې دبلې بنځې
عورت ته نه گوري او نه دې هېڅ سړی له بل سړي سره په يوه بستره کې
يو ځای ځملي او نه دی هېڅ بنځه دبلې بنځې سره په يوه بستره کې
ځملي . » (۲۷۶)

همدا راز فرمايي : « اولاد ته په اوه کلنۍ کې پر لمانځه امر وکړئ او
دلمانځه په نه کولو يې ووهئ کله چې لس کلن وي او بستري يې بېلې
کړې . » (۲۷۷)

ځکه چې د انسان هميشنی بد ملگری (شيطان) له څو محدودو حالاتو
پرته له انسان څخه نه جدا کېږي او په هر حال خپله دنده اجرا کول غواړي
، او په لوی خطر کې د انسان د واقع کېدلو ډېر ، امکانات راپيدا کېږي
رسول الله (ص) فرمايي : « فان ثالثهما الشيطان » (۲۷۸)

يعنې : « په دوی کې دريم شيطان دی » همدا راز فرمايي : « شيطان په
انسان کې د وينې په څير گرځي . » (۲۷۹)

(۲۷۶) مسلم .

(۲۷۷) ابوداود مسند احمد او المستدرک للحاکم .

(۲۷۸) مسند احمد .

(۲۷۹) ابوداود .



په ټولنیز ژوند کې د ښځې او نارینه اختلاط :

ځینې وایي چې اسلام ښځو ته امرکوي چې له کور څخه ونه وزي او هماغه د (ښځه یا په کوریا په گور) شعارونه زمزمه کوي حتی د عبادت او لمونځونو لپاره جومات ته د ښځو راتلل مکروه او حرام بولي او دخپلې دعوي لپاره دلیل دفتني وېره او دوخت فساد نیسي دوی وایي چې حضرت عایشه (رض) فرمایي چې : «که رسول الله (ص) په هغه څه چې ښځو له رسول الله (ص) څخه را وروسته را وېستي دي پوه وای نو له جومات څخه به یې منع کړې وای .»

خو داسلامي شریعت د مصادرو په کتلو سره سپری ویلی شي چې داسلام داېره دومره تنگه نده څومره چې دا ځینې خلک فکر کوي اسلام فطري دین دی او د بشري ټولنې ټولې طبعي اړتیاوې په نظر کې لري په اسلامي نړۍ لید کې د ښځو او نارینه و یو ځای ژوند په خپل ذات کې منع نده حتی کله که د کومې سپېڅلې موخې او عالي مقصد لپاره وي نو دا ډول یو ځای والی مطلوب دی ډېر ځله ښځه اړه شي چې د زده کړې لپاره ، د یونیک کار د تر سره کولو لپاره ، د خیر دیو کار لپاره د امر بالمعروف لپاره ، د جهاد لپاره ... له سړیو سره یو ځای شي نو دا ډول یو ځای والی مردود نه ، بلکې مطلوب دی .

اسلام د دی مخالف ندی چې د یولوړ هدف او نېک کار ، یا د اړتیا په وخت کې ښځه او نارینه سره وويني بلکې اسلام دفحشا ، فتنې او فساد



مخالف دی او کله که کومه ښځه پوهېږي چې بهرته وتل او له نارینه و سره یو ځای کېدل ، ملاقات او لیدنه یې له اړتیا پرته ده او هېڅ دیني او یا دنيوي گټه ترې نه ترلاسه کېږي نو بیا ورته له نارینه وو سره یوځای کېدل او اختلاط منع ده ، د اسلام اصول دا دي چې د فرد او ټولنې گټې محترمې شمېږي خو افراط او تفريط دواړه محکوموي د اسلام یوه قاعده دا ده چې د اړتیا او ضرورت په وخت کې منع شوی کار روا کېږي او د هغه ځای لوڅول هم روا دی چې په عادي حالاتو کې یې پټول فرض دي همدا راز کله که د فتنې او فسادو پر وړاندې نو روا کار هم ناروا ګرځي یوه خبره ده چې که دا وېره ښځې ته پیدا کېدله او که نارینه ته خو وېره به حقیقي بنسټ ولري او خیالي ، موهومي او هوايي به نه وي وړاندې مو وویل چې اسلام ښځه ، د کور په څلورو دیوالونو کې نه ایساروي او هغه اړتیا او موخه په نظر کې نیسي د کوم لپاره چې ښځه له نارینه و سره ملاقات کوي او ورسره یو ځای کېږي .

له کور څخه د وتلو گټې او تاوانونه دواړه خپري او په هریوه کې چې وېره گټه وه هماغسې حکم کوي اسلام دنن ورځې غربي اختلاط او شرقي بې حیايي دواړه غندي او هر هغه څوک هم د غندلو وړ دي چې مسلمانانو ته دا ډول ازادي او اختلاط غواړي .

اوس یو ویشتمه پېړۍ ده کارونه ډېر شوي دي ، لگښتونه ډېر شوي دي ، ښځه مجبوره ده چې بهر ووځي کار وکړي ، زده کړه وکړي او په دې برخه کې به په حتمي ډول څه ناڅه له نارینه و سره اختلاط راځي له دې پرته ورته ژوند ستونزمن کار دی او داسې هم نده لکه ځینې خلک فکر کوي چې ښځه د شیطان جال یا وزر دی او یا د شیطان د لاس و سله یا ټول فساد



دی بنځې هم د نارینه په څېر عقل لري ، ضمير لري ، وجدان لري ، نفس اللوامه او نفس المطمئنه لري ، د اسلام په صدر کې هم بنځې بندي يا په انزوا کې نه وي په غه وخت کې به بنځې جومات او جمعې ته راتللي دا داسې وخت و چې بنځو به له لنگ پرته پرتوگ هم نه پېژانده او نه به د نارينه و او بنځينه و ترمنځ څه دېوال ، لرگي ، ټوټه يا کومه بله پرده وه بنځې به ډېرې ډېرې جومات ته راتللي تردې چې يوې بنځې د (ق) سورت د رسول الله (ص) له خولې څخه حفظ کړي و ، چې په لمانځه کې يې ترې ډېر اورېدلی و د اخرونو په لمانځه (د مسلمانانو په دې لوی جشن) کې به يې گډون کاوه ، له رسول الله (ص) څخه به يې زده کړه کوله له نارينه و سره يو ځای به د زده کړې غونډه و ته راتللي ، تردې چې رسول (ص) ته به يې شکايت کاوه چې د زده کړو غونډه وکې د دوی په پرتله نارينه ډېر وي او دوی ته وخت نه رسېږي نو بايد چې ځانگړی وخت ورکړل شي چې رسول (ص) يې هم دا عرض په ورين تندي مني صحابه و بيبيانو به له رسول (ص) څخه داسې پوښتنې کولې چې دنن ورځې ډېرې بنځې به يې زده کړه هم د ځان لپاره شرم و بولي ، په سياست کې به يې هم گډون کاوه او په جنگ او جگړه کې به يې هم گډون کاوه د نارينه و او ټپيانو خدمت به يې هم کاوه او د هغوی پرستاري هم . بي بي عايشې د احد په جگړه کې په داسې وخت کې گډون وکړ چې د عمر دوهمه لسيزه يې وه په ټولنيز ژوند کې هم بنځو ونډه درلوده او ديوه داعي دنده هم ورسپارل شوې ده . [والمؤمنون



ولمؤمنات بعضهم أو لياء بعض ياء مرون بالمعروف وينهون عن المنكر^(٢٨٠)

يعني: ((او سړي مؤمنان او ښځې مؤمنانې ځينې د دوی د ځينو نورو دوستان دي حکم کوي دوی په نيکيو باندې او منع کوي له بديو څخه .))
حضرت عمر (رض) شفابنت عبدالله په ښار محتسبه او نگرانه ټاکلې وه ، په تېرو شريعتونو کې هم ښځې په ټوليز ژوند کې پراخه ونډه درلوده له نارينه ووسره يې اختلاط او ملاقات درلود او قران يې موږ ته هم حکايت کوي .

قران کریم وايي چې حضرت موسی (ع) ځوانۍ په جوش کې د شېخ الکبير (چې ځينې يې شعيب (ع) بولي) له دوه پېغلو او ځوانو لورگانو سره له تکليف او بنديز او دڅه گناه له وېرې پرته خبرې کوي او بيا ورسره مرسته کوي ، او بيا يې يوه خپل پلار ته سپارښتنه کوي چې د ده اجوره ورکړي .
ودې کتل شي القصص: ۲۳-۲۲ . ايتونه

حضرت ذکريا (ع) له تکليف او دگناه له احساس پرته له حضرت مريم (ع) سره خبرې کوي او په محراب کې د روزي پوښتنه ترې کوي ، او هغه هم دهرې پوښتنې ځواب ورکوي.^(٢٨١)

همدا راز د سبا دملکې کيسه هم قران په تفصيل سره بيانوي چې دخپل قوم مشران يې راټول کړل او دسليمان (ع) د ليک د ځواب په هکله يې ترې مشوره وغوښتنه ، هغه له سليمان (ع) سره خبرې هم کوي هغه د يوه

^(٢٨٠) توبه : ٧١ .

^(٢٨١) ال عمران : ٣٧ .



مملکت مشره یا بادشاه وه او قران یی په استعداد او کفایت هم گواه
دی. (۲۸۲)

نو په دې ټولو یادو شویو مواردو کې دېته اړتیا پېښېږي چې ښځه
اونارینه سره یوځای شي، خلط ملط شي یو له بل سره وويني، خبرې
وکړي او که څوک ووايي چې دا وروستني درې موارد تېر شریعتونه دي
او په موږ یې اطاعت لازم ندی په ځواب کې یې باید وویل شي چې تېر
شریعتونه زموږ د عبرت او زده کړې لپاره موږ ته بیان شوي دي او صحیح
خبره داده چې ترڅو پورې زموږ شریعت په صراحت سره منسوخ کړي نه وي
نو موږ ته هم شریعت دی. الله (ج) خپل رسول (ص) ته فرمایي: [اولئک
الذین هدی الله فبهذا هم اقتداه]. (۲۸۳)
یعنې: «دا هغه کسان دي چې الله (ج) ورته هدایت کړی دی نو په طریقه د
دوی اقتداء وکړه»

دلته باید یو ځل بیا دې خبرې ته اشاره وشي چې دښځو ازادي یا هغوی ته
د ضرورت په وخت کې له نارینه وو سره دا اختلاط اجازه د دې معنا نه
ورکوي چې د حیا ټول دېوالونه ونړول شي، هر ډول قید دې پورته شي،
هېچا مخه دې نه نیول کېږي دلته هدف د خیر، یو له بل سره د مرستې،
ټولنیزې ګټې او ټولنیز پرمختګ دی.

او که څوک بهروځي نو بهرته د ښځو د وتلو هغه قوانین باید مراعات کړي
چې اسلام ورته ټاکلي دي: لکه د شهوت او فتنې په وخت کې غض بصر د

(۲۸۲) النمل: ۴۲-۴۴.

(۲۸۳) الانعام: ۱۰.



شرعي او درنې جامې اغوستل چې بدن ترې ښکاره نشي په خبرو اترو کې په نرمي او ملاطفت نه کوي ، ناز او نخړې به نه کوي ، په تللو او حرکاتو کې به چاته تمایل نه کوي او اسلامي ادا ب به ساتي ، خوشبو او عطريه نه استعمالوي ، له پرديو سره له خلوت څخه به ځان ساتي ، په ملاقات کې به افراط ، او اسراف نه کوي او د ضرورت او اړتيا په اندازه به له کوره بهر وځي .

د ناروغتيا په وخت کې د ښځې او نارينه له خوا د يوبل پوښتنه :

اسلام يو ټولنيز دين دی او ټول مسلمانان نارينه او ښځينه يو دبل وروڼه او خوبندې بولي ، اسلام مسلمانانو ته يوله بل سره په مينې ، محبت ، مرستې ، همدردۍ او په غم او ښادۍ کې په گډون سره امر کړی دی .
د ناروغ پوښتنه هم يوه له هغو ټولنيزو ادا بو څخه ده چې اسلام يې مسلمانانو ته پر مراعاتولو ډېر تاکيد کړی دی تر دې چې شريعت دا په يو مسلمان د بل مسلمان نارينه وي او که ښځه حق گرځولی دی .
د ناروغ د پوښتنې په هکله گڼ شمېر روايتونه راغلي دي ، د دې روايتونو پر اساس څرگندېږي چې په دې اړه خطاب نارينه او ښځو دواړو ته متوجه دی يعنې د ښځينه ناروغ په پوښتنه هم تاکيد شوی دی او د نارينه ناروغ په پوښتنه هم ، نارينه و ته هم دا خطاب متوجه دی او ښځينه و ته هم .
رسول الله (ص) فرمايي : « يو مسلمان پر بل مسلمان شپږ حقوق لري ترې



و پوښتل شول چې ای د خدای (ج) رسول هغه کوم کوم دي ويې فرمايل: «او کله چې ناروغ شو نو پوښتنه يې وکړه»

(۱)، (۱) مسلم، ترمذي، نسايي، ابن ماجه.

«اسيران خوشې کړئ، مېلمستيا ته له بلونکو سره مېلمستيا ته لاړ شئ، وږي ته ډوډۍ ورکړئ، او د ناروغ پوښتنه وکړئ»^(۲۸۴)

«د ناروغ پوښتنه کوئ او جنازې ته ورځئ، ځکه چې دا تاسو ته اخرت دريادوي»... بخاري، احمد او جامع الصغير.

قدسي حديث دی چې «الله (ج) د قيامت په ورځ فرمايي ای د ادم ځويه زه ناروغ وم او تامې پوښتنه ونکړه ورته يې وويل ای ربه څنگه مې ستا پوښتنه کړې وای پداسې حال کې چې ته پالونکی د مخلوقاتو وې. الله (ج) ورته وفرمايل ايا ته پوه نه وې چې زما فلانی بنده ناروغ شو خوتايې پوښتنه ونکړه که د هغه پوښتنه دې کړې وای نو زه به دې ورسره موندلی وای»^(۲۸۵)

نو د ناروغ د پوښتنې فضيلت له دې رواياتو څخه ښه څرگندېږي، تردې چې رسول الله (ص) د يو يهودي ناروغ پوښتنه هم وکړه چې بيا يې ايمان راوړ.

دا خو هغه روايات دي چې ښځينه او نارينه وو دواړو ته متوجه دي د دې ترڅنگ داسې نور روايات هم شته دي چې څرگندوي د رسول الله (ص) په وخت کې ښځو د نارينه وو ناروغانو او نارينه وو د ناروغو ښځو پوښتنه کړې ده.

^(۲۸۴) بخاري، مسند احمد.

^(۲۸۵) مسلم.



امام بخاري په خپل صحيح کې د باب عيادة النساء للرجال تر عنوان لاندې باب ځانگړی کړی دی. صحيح بخاري ليکي چې ام الدار داء (رض) د يو انصاري ناروغ پوښتنه وکړه .

بخاري وايي چې حضرت عايشې (رض) د حضرت بلال (رض) د حال پوښتنه وکړه او ورته يې وويل : « يا بلا كيف تجدك » يعنې : اى بلاله ځان دې څنگه مومي »

کله چې کعب د مالک زوی د مرگ پر بستر پروت و نو د براء لور ام مبشر ورته راغله او ورته يې وويل « اى د عبدالرحمن پلاره زما په زوی (مبشر) باندې سلام وابه » .^(۲۸۶)

نارینه وو هم په صدر اسلام کې د ډېرو ښځینه ناروغانو پوښتنه کړېده لکه : رسول الله (ص) د زبیر (رض) دلور ، ضباعې (رض) لخوا ورغی او ورته يې وفرمايل چې « ښايي ته به د حج ارا ده لرې ؟ » هغې (رض) ځواب ورکړ (په خدای سوگند چې ستا پروړاندې ناروغه پرته ده) .^(۲۸۷)

جابر بن عبدالله رض روايت کوي چې رسول الله ص د ام السائب يا ام امسيب خواته ورغی او ورته يې وفرمايل چې ام السائب ولې رپېرې؟ هغې ځواب ورکړ چې تبه مې ده خدای دې پکې برکت نه اچوي .^(۲۸۸) ام علا وايي چې زه ناروغه وم او رسول الله ص زما پوښتنه وکړه .^(۲۸۹)

^(۲۸۶) ابن ماجه او مسند احمد .

^(۲۸۷) متفق عليه

^(۲۸۸) مسلم

^(۲۸۹) ابوداود .



ابي امامه وايي چې د مدينې له اوسېدونكيو څخه يوه ښځه ناروغه وه او رسول الله ص بهترين هغه څوك وو چې د ناروغانو پوښتنه به يې كوله. ^(۲۹۰) په بخاري كې وايي چې كله حضرت عايشه رض د مرگ پر بستره پرته وه نو ابن عباس ترې اجازه وغوښته او ورغی او ترې يې وپوښتل ځان دې څنگه مومي؟ هغې ځواب وركړ پخیر سره كه تقوا ولرم، هغه ورته وويل چې انشاء الله ته په خير سره يې ځكه چې ته در رسول الله ص مېرمن يې او له تا څخه پرته له بلې پيغلې سره رسول الله واده ندی كړی او ستا عذر (پاكي) له اسمان څخه راغلي ده. ^(۲۹۱)

نوبكاري چې په اسلام كې د ښځو له خوا د نارينه و ناروغانو او د نارينه و لخوا د ښځينه ناروغانو پوښتنه يواځې دا چې كوم بنديز نشته دی بلکه په دې اړه يې د ډېرو اجرونو وعده هم وركړې ده او په ځانگړي ډول كه ناروغ د اقاربو او دوستانو له ډلې څخه وي نو بيا خو د صله رحمې مو ضوع هم ورسره يوځای شي او پردې كار تاكيد هم ډېر شي يوه د يادونې وړ خبره بله داده چې كله څوك په روغتيا كې له چا سره ناسته ولاړه او مراوده ولري نو په ناروغۍ كې خويې حتماً بايد د روغتيا او صحت پوښتنه وكړي ځكه چې هغه په دې وخت كې ډېر اړ او محتاج وي، ډېر شفقت او خدمت ته اړه لري.

له ښځو سره په لاس ستړي مه شي :

^(۲۹۰) نسايي
^(۲۹۱) بخاري كتاب التفسير .

له ښځو سره په ستړي مه شي کې د لاس په ورکولو کې فقهاء بېلابېل نظريات لري ، ځينې علماء له محرمو پرته له هرچا سره د ښځو په لاس ستړي مه شي ، يا هسې لاس ورکول نا روا بولي ، ځينې نور بيا په دې اړه تفصيل کوي او د بېلابېلو صورتونو لپاره بېلابېل حکم کوي ، نو ښه به وي چې د دې موضوع له څېړنې څخه وړاندې هغه صورتونو ته څو څو ونيسو ، چې دقهاوو تر منځ پرې اختلاف نه شته او په پوره اتفاق يې منلي دي .

۱ - که چېرې د سړي او ښځې مصافحه د شهوت د راپارولو يا د جنسي لذت لامل کېږي او يا نارينه او يا ښځه پوهېږي ، چې له مصافحې څخه يو خوا يا دواړه خواوو ته فتنه راولاړېږي ، نو په دې صورت کې د ښځې او نارينه مصافحه يا په لاس ستړي مه شي روا نه ده ، ځکه دا دفساد لامل کېږي او دهرې هغې لارې بندول واجب دي کومه چې فساد خوا ته غزېد لې وي تردې چې علماء وايي خپل محرم ته لاس ورکول او يا له خپل محرم سره خلوت مباح او روا دي ، خو کله چې دفتني وېره او ياد شهوت د خوځښت لامل شي ، نو همدا مباح کار هم حرامېږي .

۲ - له هغې زړې ښځې او کوچنۍ نجلۍ سره چې اشتها ورته نه راځي ، او دفتني وېره نه وي ، مصافحه روا ده ، همدا راز که لاس ورکوونکي نارينه ، بوډا او سپين ږيري وي ، او د اشتها او شهوت اور په کې نه وي ، نو د ده لپاره هم له ځوانو او زړو ښځو سره مصافحه روا ده .

په رواياتو کې راځي چې ابوبکر صديق (رض) به له زړو ښځو سره په لاس ستړي مه شي کوله ، او عبدالله ابن زبير (رض) يوې زړې ښځې ته اجوره



ورکوله ، چې په ناروغۍ کې به یې د ده پالنه کوله او سربه یې ورته چاپي کاوه .

همداراز الله (ج) هم زړو ښځو ته د ځینو هغو جامو له اغوستلو څخه رخصت ورکړی دی ، هغه چې ځوانو ته یې دا رخصت نه دی ورکړی .
[والقواعد من النساء اللاتي لا یرجون نکاحا فلیس علیهن جناح ان یضعن ثیابهن غیر متبرجت بزینہ] . (۲۹۲)

یعنې او هغه زړې ناستې ښځې چې دواړه تمه نلري په دوی هېڅ گناه نشته چې خپلې جامې وباسي په داسې حال کې چې دخپلې ښکلا ښکاروونکې نه وي .

خوله پورتنیو صورتونو څخه پرته په نورو برخو کې فقهاء د نظر اختلاف لري او ددې لپاره چې حق ته نږدې مسئله روښانه شي ، نو لږه څېړنه په کې ضرورده .

هغه ډله چې د مخ او ورغویو په شمول د ښځې ټول بدن عورت بولي او له (ما ظهر منها) څخه مراد هغه جامې اخلي ، چې پټول یې ممکن نه وي ، لکه چادري ، پرونی ، جامې یا هغه چې دکومې طبعي پېښې له امله یې لکه سخت باداو باران پټول ناشوني وي ، نو حتمي ده چې د دوی په نزد له پردیو سره مصافحه روا نه ده ځکه د دوی په نظر خو لاس ته کتل هم حرام دي او مصافحه خوله کتلو لاسخته ده خو د علامه ډاکټر قرضاوي په وینا د دې نظر خاوندان ډېر کم دي او دصحابه او تابعینو او نور فقهاءو جمهور په دې نظر دي چې له (ما ظهر منها) څخه مراد مخ او ورغوی دی .

ښه نو د لومړي نظر خاوندان د خپلې دعوي لپاره څه دلايل لري؟ دلته هم زموږ د څيړنې لوی ماخذ د علامه قرضاوي ليکنه او نظر دی، ډاکټر قرضاوي وايي: رښتيا خبره داده چې ما د دوی د دعوي د ثبوت لپاره د دلايلو د موندلو ډېر کونښن وکړ خو څه قانع کوونکي دلايل مې ونه وموندل خو ډېر قوي دليل چې دوی پرې استناد کوي، هغه سد الذريعه يا دفتنې دلارې بندول دي او له شک پرته ويلى شوو چې دا ښه خبره ده، خو کله چې دشهوت يا دفتنې د رامنځته کېدلو وېره او يا دفتنې نښې او نښانې وي، خو کله چې دفتنې او شهوت د نشتوالي خبره باوري وي، نو بيا به د تحريم لپاره څه دليل وي؟

ځينې علماء دا دليل نيسي چې رسول الله (ص) د فتحې په ورځ له ښځو سره په خپل مشهور بيعت کې چې دممتحنه په سورت کې يې يادونه شوې ده له هېڅ يوې ښځې سره لاس نه دی ورکړی، خو بايد وويل شي چې د رسول الله (ص) له خوا د يو کار پرېښودل خو حتمي د هغه کار په حرمت دليل کېدلی نه شي. رسول الله (ص) کله کله يو کار د دې لپاره نه دی کړی چې هغه کار حرام وځيني وخت يې د دې لپاره چې هغه مکروه و، ځيني وخت د دې لپاره چې هغه کار خلاف اولی (د غوره والي خلاف) و او ځيني وخت يې يوازې د دې لپاره پرېښی چې رغبت او تمايل يې ورته نه کېده لکه د شکونې د غوښې خوراک، سره له دې چې (د شوافعو په نزد) خوړل يې روا هم دي نو د بيعت په ورځ له ښځو سره مصافحه نه کول د مصافحي حرمت نه جوتوي، سره له دې چې په دې بيعت کې د رسول الله (ص) لخوا له ښځو سره مصافحه نه کول هم اتفاقي خبره نه ده له ام عطیې انصاريې (رض) څخه داسې روايت دی چې د بيعت په ورځ له ښځو سره د رسول الله



(ص) په مصافحي دلالت کوي او دا د عايشې (رض) له روايت سره مخالف دی ، چې لوړه کوي چې رسول الله (ص) په بيعت کې د هېچا لاس مسه کړی نه دی. ^(۲۹۳)

ام عطيه (رضي الله عنها) د بيعت په کيسه کې وايي چې : رسول الله (ص) خپل لاس د کوټې له بهر څخه را اوږد کړ و موږ خپل لاسونه د کوټې له دننه څخه ور اوږده کړل ، بيا يې وفرمايل : ((اللهم اشهد)) يعنې : ای خدايه ته شاهد اوسه ^(۲۹۴)

په بخاري کې د حضرت عايشې په پورتنی حديث پسې متصل يوبل حديث دی چې امام بخاري يې له ايوب او هغه يې له حفصې د سيرين له لور څخه او هغه يې له ام عطيه څخه روايت کوي ، وايي چې رسول الله (ص) زموږ سره بيعت وکړ نو په موږ يې دا ايت ولوست ((ان لاشرکن بالله شياء)) يعنې دا چې له خداى (ج) سره به هېڅ شى شريک نه گرځوو .

او موږ يې منع کړو له نياحت څخه (پر مړي په لوړ او از ژړا څخه) خو داسې روايتونه هم شته چې څرگندوي چې رسول الله (ص) له بنځو سره په بيعت کې د مصافحي پرځاى نورې لارې کارولي دي لکه په ابو کې د لاس غوټه کول او بيا په هماغو ابو کې د صحابه و بنځو لاسونه غوټه کول .

حافظ ابن کثير وايي چې دا بېلابېل روايات څرگندوي چې رسول الله (ص) په بېلابېل ډول بيعتونه کړي دي په ځينو کې يې لکه عايشه (رض) چې وايي د هېچا لاس نه دی مسه کړی ، ځينو سره يې د پردې ترشا

^(۲۹۳) بخاري .

^(۲۹۴) ابن حبان ، بزاز او طبري .



مصافحه کړې ده، له ځینو نورو سره په اوبو کې د لاسونو د غوټه کولو په صورت کې او له ځینو نورو سره په مخامخ لاس ورکولو او مصافحه سره او بخاري هم د عایشې روایت ته بېل عنوان او دام عطیې روایت ته بېل عنوان ټاکلی دی.

د پورتنیو روایتونو له نقل څخه هدف دادی ترڅو څرگنده شي چې په بیعت کې له بنځو سره د رسول الله (ص) لاس نه ورکول د علماوو اتفاقي خبره نه ده لکه څرنگه چې ځینې خلک فکر کوي.

ځینې علماء له بنځو سره د مصافحه په نه رواوالي هغه حدیث دلیل نیسي کوم چې طبراني او بیهقي له معقل ابن ایسار (رض) څخه روایت کوي ((که له تاسو څخه دیو تن سر د اوسپنې په ستن سوری شي دا ورته بهتره ده له دې څخه چې هغه بنځه مسه کړي (لاس وروړي) چې ورته روا نه ده))

خو پر دې حدیث د استدلال په هکله علامه قضاوي وايي چې :

۱ : د حدیثو امانانو د دې حدیث پر صحت تصریح نه ده کړې او یوازې د هیتمي او مندرې دا وینا چې راویان یې ثقه یا صحیح دي کفایت نه کوي ځکه کېدلی شي چې په سند کې یې انقطاع او یا کوم بل علت وي او همدا لامل دی چې دا حدیثو مشهورو کتابونو دلیل نه دی ګرځولی.

۲ : حنفي او مالکي فقهاء وايي چې له قطعي دلیل پرته چې هېڅ شبهه په کې نه وي په بل څه حرمت نه ثابتېږي لکه ایت ، متواتر او مشهور حدیث خو که د کوم حدیث په ثبوت کې شبهه وي لکه احاد احادیث نو له کراهت څخه لوړ حکم نه شي ټاکلی نو دهغه په باره کې مو فکر څه دی چې حتی په صحت کې یې شک دی.



۳: که فرض کړو چې دا حدیث صحیح دی او حرمت هم ترې ثابتېږي خو بیا هم د مصافحت حرمت ترې نه ثابتېږي ځکه د ((یمس امراه لاتحل له)) جمله یوازې او یوازې ((له شهوت پرته یو له بل سره د پوستکو د لگېدلو په معنی نه ده لکه څنګه چې په عادي مصافحه یا ستړي مه شي کې وي بلکې د لمس کلمه په قران او حدیث کې د دوه کارو لپاره استعمال شوې ده))

۴: دا له جنسي یوځای والي (کوروالي) څخه کنایه ده او مشهور صحابي حضرت ابن عباس هم همدا ترې معنی اخستې ده ، د دې ایت په تفسیر [ولا مستم النساء]^(۲۹۵) کې وایي لمس ، ملاسمه او مس الفاظ چې قران کې راغلی دی دا د جماع کنایه ده .

نور هغه ایتونه هم چې لمس په کې راغلی دا مطلب ښه روښانه کوي لکه د مریمې (ع) پر ژبه د الله (ج) دا وینا : [انی یکون لی ولد ولم یمسنی بشر]^(۲۹۶)

یعنې څنګه به زوی پیدا کړم ، حال دا چې مسه کړې نه یم هېڅ بشر (نه په نکاح نه په زنا سره)

[و ان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن]البقره: ۲۳۷ .

یعنې : ((او که طلاقي کړلی تاسې دوی مخکې له دې چې مسه یې کړئ (جماع) ورسره وکړئ)) په حدیث کې هم راځي چې رسول الله (ص) به خپلو بیبیانو ته نږدې کېده خو مسیس نه یعنې جماع کوونکي نه .

^(۲۹۵) النساء ۴۳

^(۲۹۶) آل عمران: ۴۷ .



دا له جماع څخه ټيټه معنی هم ورکوي لکه مچکه اخيستل (بنکلول) غاړه ورکول ، لوڅوالی او داسې نور هغه څه چې د جماع لپاره مقدمات او دواعي بلل کېږي .

حاکم وايي : بخاري او مسلم د هغو متفرقو احاديثو په وېستلو (اخراج) اتفاق کړی دی چې په هغوی دليل نيول کېږي چې لمس له جماع څخه رابنکته نور حرکات دي»

د ابو هريره دا حديث : « فاليد زناها اللمس» يعنې لاس چې ده زنا يې لمس ده يا د ابن عباس دا حديث : « لعلک مسست» کېدلی شي چې

د حضرت عايشې دا حديث : « داسې ورځ به کمه وه مگر دا چې رسول الله (ص) به په مور ټولو (بيبيانو) گرځېده نو بنکلولو به يې او مسه کولو به يې پرته له جماع څخه او هرکله به چې هغې بي بي ته ورغی چې د نوبت ورځ به يې وه نو له هماغې سره به پاتې شوه»

عبدالله ابن مسعود د «لامستم النساء» په تفسير کې فرمايي : «دا له جماع څخه کمه درجه دی او په دې کې اودس دی»

حضرت عمر وايي مچکه اخيستل (بنکلول) لمس دی نو له دې څخه اودس (کوه) ^(۲۹۷)

شيخ الاسلام وايي چې څوک چې لمس او مس يوازې د پوستکي يا په بدن د بدن لگولو ته وايي چې شهوت په کې نه وي نو وينا يې کمزورې ده .

نو کله چې د الله (ج) په دې وينا «اولامستم النساء» کې لمس څخه هدف لکه څنگه چې ابن عمر او نور وايي بنکلول او په شهوت لاس وروړل وي

^(۲۹۷) المستدرک للحاکم .



نو جو تېږي چې په قران او سنت کې چې هر چېرې دا کلمه راشي نو مراد ترې په شهوت سره لمس دی لکه د الله (ج) دا وينا چې .
[ولا تباشروهن وانتم عاكفون فى المساجد] ^(۲۹۸)

يعني : « مه نژدې کېږئ ښځو ته (په جماع سره) حال دا چې تاسې معتكفان يې په مسجدو کې » او دا خو ښکاره خبره ده چې اعتكاف کوونکي ته له شهوت پرته مباشرت روا دی او کوم مباشرت چې منع دی هغه خو له شهوت سره ملگرى مباشرت دی .

[لم تطلقتموهن من قبل ان تمسوهن] ^(۲۹۹)

يعني : « بيا طلاقې کړلې تاسې دوى مخکې له دې چې مسه يې کړئ »
[لا جناح عليكم ان تطلقتموهن مالم تمسوهن] ^(۳۰۰)

يعني : « نشته هېڅ تکليف پر تاسې که طلاقې کړئ تاسې ښځې تر هغې چې صحيح خلوت مو ورسره نه وي کړى » نو له شهوت څخه پرته د ښځې مسه کول خو نه پرې عدت اړوي ، نه مهر ثابتېږي او نه حرمت مصاهرت . او دا د ټولو علماو اتفاقي مسئله ده .

نو څوک چې د لمس او يا مس له کلمې څخه مراد تش د لاس د پوستکي يو په بل لگول اخلي چې شهوت په کې نه وي نو د قران او عام عرف له ژبې څخه ووت .

او کله چې د ښځې او نارينه د يوځای والي او لمس خبره راځي نو معلومېږي چې له دې څخه په شهوت سره مسه کول هدف دی له دې څېړنې

^(۲۹۸) البقرة : ۱۸۷ .

^(۲۹۹) الاحزاب : ۴۹ .

^(۳۰۰) البقرة : ۲۳۲ .



څخه هدف دادی چې په دې پوه شوو چې کله چې د سړي لخوا ښځې ته د لمس یا مس کلمه استعمالېږي نو هدف یې یوازې د پوستکي لگېدل نه وي، بلکې هدف ترې جماع وي او یا هم د کوروالي مقدمات لکه ښکلول ، یا داسې لاس وروړل چې خوند او مزه ورسره ملګري وي .

د کتور یوسف قرضاوي زیاتوي : که چېرې رانقل شویو روایاتو ته وګورو نو داسې دلایل به ومومو چې په ډاګه ترې څرګندېږي چې د ښځې او نارینه د لاسونو تش په بل لگېدل او مسه کول چې د شهوت او فتنې وېره نه وي په خپل ذات کې منع نه دي ، بلکې رسول الله (ص) دا کار کړی هم دی او د رسول الله (ص) فعل او کړنه شریعت دی ، بلکې ورپسې د اقتدی غوښتنه کوي .

[لقد كان لكم في رسول الله اسوة حسنة] ^(۳۰۱)

یعنې : «خامخا په تحقیق سره شته تاسې لره په (کارد) رسول الله (ص) کې اقتدا غوره نېکه»

بخاري په کتاب الاداب کې له حضرت انس بن مالک څخه روایت کوي چې وایي : که چېرې د مدینې د خلکو له وینځو څخه یوې وینځې د رسول الله (ص) لاس نیولی وای نو چېرته یې چې خوښه وه نو هلته به یې بېولې وای «له انس (رض) څخه د امام احمد او ابن ماجه بل روایت دی چې «که چېرې د مدینې د خلکو له وینځو څخه یوه وینځه وای او د رسول الله (ص) لاس یې نیولی وای نو خپل لاس به یې ترې تر هغې نه وخوښې کړی تر دې چې هغه ځای ته یې بیولی وای چېرې چې د دې وینځې خوښه وای»

^(۳۰۱) الاحزاب : ۲۱ .



حافظ په فتح الباري کې وايي چې د دې حديثونو مطلب دا دی چې رسول الله (ص) دومره حلیم ، نرم او خاکساره و چې که یوې وينځې هم له لاسه نيولې وای او هرچېرې يې بېولې نو رسول الله (ص) به ترې خپل لاس نه وخوشي کړی او ورسره به تللی و»

د حديث ظاهري معنی د وينځې په لاس کې د رسول الله (ص) د لاس ورکول دي او په خبرو کې اصل دا دی چې له خبرې څخه ظاهره معنی و اخېستل شي مگر دا چې يوه قرينه يا دليل پيدا شي چې له اصلي او ظاهري معنا څخه يې وگرځوي دکتور قرضاوي وايي : «او زه داسې کومه قرينه يا دليل نه وينم .»

همدا راز حضرت انس (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) د ده (انس) د خاله ام حرام په خوا کې د قيلولې خوب کاوه چې خپل سري يې د هغې غېږه کې ايښی و»

پورتنیو رواياتو ته په کتنې سره د انسان زړه په دې باوري کېږي چې فتنه او شهوت نه وي نو د اړتيا په وخت کې يوازې لمس کول حرام نه دي او کله چې د اختلاط لپاره لامل هم پيدا شي لکه د رسول الله (ص) او د ام حرام او ام سليم ترمنځ چې موجود و (ام سليم د رسول الله (ص) د خادم مور وه نو دمخدوم رسول (ص) او خادم او د هغه د کورنۍ ترمنځ تگ راتگ پخوانی عادت و او د ام سليم (رض) او ام حرام (رض) ورور حرام بن ملحان (رض) له رسول الله (ص) سره په بئرمعونه کې شهيد شوی و .

علامه دکتور قرضاوي د خپلې څېړنې په پای کې ليکي چې کله دفتنې او شهوت وېره نه وي نو د ضرورت په وخت کې لاس ورکول پروا نه لري لکه له سفر څخه راستنېدلو په وخت کې ، يا کله چې له کوم نږدې خپل سره مخ



کېږي که څه هم محرم يې نه وي لکه د خاله او ماما لورگاني ، د تره او ترور لورگاني ، د تره او ماما ښځې او يا داسې نور او په ځانگړي ډول کله چې ملاقات يا مخ کېدل له ډېره ځنډه وروسته وي .

يو ځل بيا دوه خبرو ته گوته نيول ضرور بولم او هغه دا چې مصافحه په هغه وخت کې رواده چې د شهوت او فتنې وېره نه وي خو که له يوې خوا هم د خوند ، شهوت يا فتنې وېره پيدا شوه نو له شک پرته مصافحه حرامه ده .

حتی که دا دوه شرطونه نه وي او د فساد وېره وي نو له خپلو محرمو ښځو سره هم مصافحه روا نده .

دوهم دا چې په مصافحه کې اقتصار يا لنډوالی په کار ده يعنې په کوم ځای کې چې مصافحه روا ده هلته هم بايد ډېره ونه شي او د ضرورت تر حده محدوده شي دا به د فساد دلاري د بندولو لپاره هم ښه وي ، له شېبې به هم خلاص وي او در رسول الله (ص) په طريقې به عمل هم وشي ځکه له رسول الله (ص) څخه دا ثابته شوې نه ده چې هغه بې ضرورته پردی ښځې ته لاس ورکړي وي .

او دينداره مسلمانانو ته په کار ده چې که ښځه وي او که نارينه چې مصافحي ته پرمې نه شي خو که ده ته لاس اوږد شو نو دی دې هم لاس ورکړي .

دا د موضوع پای نه دی او نور اجتهاد هم په کې کېدلی شي .

ښځې ته د کتلو مباح عذرونه :



هېڅ انسان ته روا ندي چې د خپلې منکو چې او وينځې له عورت څخه پرته د بلې بڼې عورت ته وگوري ، همدا رنگه دې دواړو ته هم روا ندي چې د بل سړي عورت ته وگوري الله (ج) فرمايي : [والذين هم لفروجهم حفظون الاعلى ازواجهم او ماملکت ايمانهم فانهم غير ملومين] ^(۳۰۲)

يعني : «او کوم کسان چې دخپلو شرمگاهو حفاظت کوي مگر له خپلو بيبانو او يا له خپلو وينځوسره پس پدوى هېڅ الزام نشته .»

خو کله کله داسې راشي چې انسان نا چاره شي چې خپل عورت بل چاته وښيي او په نه ښودلو کې يې ستونزې وي نو لکه چې و مو ويل اسلام يو رښتونی دين دى او ټولې انساني اړتياوې تر نظر لاندې نيسي او له خپل توان او قدرت څخه زيات تکليف چاته نه ورکوي . : [لايكلف الله نفسا الاوسعها] ^(۳۰۳)

يعني : «الله (ج) تکليف نه ورکوي هېچا ته مگر څومره چې دهغه توان وي» همدا راز فرمايي : [وما جعل عليكم فى الدين من حرج] ^(۳۰۴)

يعني : «ما ندى گرځولى پر تاسو په دين کې کوم تکليف .»

همدا راز فرمايي : [يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر] ^(۳۰۵)

يعني : «الله تعالى تاسو ته اسانتياوې غواړي او تاسو ته سختي او تکليف نه غواړي .»

^(۳۰۲) المومنون : ۵-۴ .

^(۳۰۳) البقره : ۲۸۲ .

^(۳۰۴) الحج : ۷۸ .

^(۳۰۵) البقره : ۱۸۵ .



نو انسان ته اجازه ورکوي چې پر هغه د واقع اثر ده دفعې لپاره حتی خپل عورت هم بل ته وښيي او دا اصول فقهي يوه مشهوره قاعده ده چې (المعذورات تبیح المحظورات)

يعني: عذرونه منع شوي شيان هم مباح گرځوي.

نو پر هم دی اساس د عذر او ضرورت په وخت کې خپل عورت هم بل چا ته ښودلی شي حتی ځينې وخت د مخ لوڅول پرې حتمي شي لکه:

۱. کله ښځه د کومې دعوي په اړه، د قاضي پر وړاندې ولاړه وي نو مخ به يې هرو مرو لوڅ وي.

۲. کله چې خپله د قاضي پر وړاندې گواهي ورکوي نو هم مخ به يې لوڅ وي.

۳. کله چې قاضي خپله پرېکړه صاروي نو هم. (۳۰۶)

۴: د زېږولو په وخت کې د قابلې لپاره روا ده چې د ښځې فرج ته وگوري او که ښځه نه وي نو سپين ږيري او صالح سپی دې دا کار وکړي که سپين ږيري نه وي نو ځوان هم دا کار کولی شي او خپل خاوند تر هر چا غوره دی.

۵: د بکارت د معلومولو لپاره يوه ښځه د بلې عورت ته کتلی شي.

۶: د ختنې په وخت کې عورت ته کتل روا دي.

۷. د احتقان (کله چې دېره کې دوا اچوي) په دې وخت کې هم.

۸: نکاح ته د غوښتنې په غرض (په خطبه) کې د هغې مخ لاسونو او قدمو ته کتلی شي. (۳۰۷)

(۳۰۶) سراج اولوهاج.

(۳۰۷) بخاري مسلم، فتح الکبير او بدايع الصنايع.



۹. کله چې څوک کومه وينځه اخيستل غواړي نو هم کتل ورته روادې .
 ۱۰. ډاکټر دناروغ دناروغتيا د تشخيص لپاره د هغې د ناروغۍ ځای ته کتلې شي او بڼه داده چې د بڼې درمل بڼه وکړي اکه بڼه نه وي نو نارينه يې هم کولی شي پدې شرط چې د بڼې محرم ورسره وي.^(۳۰۸)
 داسې نه لکه د اوس وخت ډاکټران چې بڼه گوښه کوټي ته بوځي او د عمليات خانې په نوم نه محرم ورپرېږدي او نه بل څوک او بڼه هم بې هوښه او څو ورځې له ځانه هم خبره نه وي .

۱۱. د تعلم (زده کړې) په وخت کې هم مخ او لاسونه او قدمونه کتلې شي.^(۳۰۹)

۱۲. د معاملي په وخت کې لکه پېرل او پېرودل او داسې نورو اړتياوو په وخت کې هم.^(۳۱۰)

د بڼې غږ عورت نه دی :

ځينې خلک تاکيد کوي چې له نامحرمو نارينه وو سره د بڼې لپاره غږ بدل رواندي او د بڼې اواز هم عورت دی خو که د اسلام ټولنيز اړخ ته وگورو نو دا دعوه ناسمه ښکاري ځکه اسلام يو اجتماعي دين دی او نارينه او بڼې دواړه ددې ټولنې مهم عنصر بولي، دوی د ژوند په اوږدو کې يو له بل سره خبرو او مفاهمې ته اړ کېږي او له يو بل سره چورلټه پرېکون (مقاطعه) ورته ممکنه نده او اسلام هم هر چېرې د انسان اړتياوې پوره په پام کې نيولې دي، د بڼې داواز د حرمت د پلويانو د نظر په هکله د اسلام

^(۳۰۸) سراج الوهاب او البريقه شرح الطريقه،

^(۳۰۹) سراج الوهاب او مغني المحتاج

^(۳۱۰) الانصاف او مغني لامحتاج.



ستر معاصر علامه دکتور قرضاوي وايي چې موږ کله له دې ډلې څخه و پوښتل چې په کوم دليل د ښځو او از عورت بولي ؟ نو هيڅ دليل ورسره نه وه چې د خپلې دعوي د ثبوت لپاره يې وړاندې کړي .

د اسلام په صدر کې له هيچا سره حتی د افکر هم نه چې گوندې د ښځو او از دې عورت وي صحابه که هغه به نارينه وو او که ښځينه (رض) د اړتيا په وخت کې په ازادانه ډول يو له بل سره خبرې کولې ، له يو بل څخه به يې د ديني مسايل پوښتل او رسول الله (ص) يو تن هم له پردې ښځې سره له خبرو څخه منع نه کړ په دې هکله دلايل ډېر دي چې ځينې يې دلته هم رانقلوو .

کومې بيبيانې چې در رسول الله (ص) په حرم يا په نکاح کې وې نو د نورو عامو مسلمانو بيبيانو په پرتله پر دوی په شرعي احکامو او په ځانگړي ډول د ستر او پردې په هکله يو څه سختي ډېره وه او پر دوی په دې اړه ډېر تاکيد شوی و حتی ځينې داسې مسايل هم وو چې دوی ته حرام او نورو ته روا و خوييا هم الله (ج) مسلمانانو ته اجازه ورکړې وه چې د پردې ترشا ورسره وغږېږي او ترې غوښتنې او پوښتنې وکړي الله (ج) فرمايي : [او اذا سالتنهم ماعاً فاسئلوهم من وراء حجاب] ^(۳۱)

يعني : « او هرکله چې غواړئ له بيبيانو څخه کوم د کار څيز ، نو غواړي يې د پردې تر شا »

او حتمي ده چې سوال ځواب غواړي ځکه ډېر وخت به له دوی څخه فتواگانې غوښتل کېدلې نو مبارکو بيبيانو به حتماً ځواب ورکاوه او ډېرو

^(۳۱) الاحزاب : ۵۳ .



ته به يې احاديث بيانول او د احاديثو روايت به يې کاوه .
ډېر وخت به ښځو دنورو صحابه وو پر وړاندې له رسول الله (ص) څخه
مسایل پوښتل چې هېچا هم په دې هکله د تنگسې احساس نه کاوه او نه
خو رسول الله (ص) منع کړي دي .

په جامع مسجد کې يوې ښځې د حضرت عمر (رض) نظر رد کړ په داسې حال
کې چې هلته ډېر صحابه ناست وو او حضرت عمر (رض) خطبه لوستله خو
هېچا دا کار بد ونه باله حتی تائيد يې کړ او په خپله عمر فاروق (رض) هم
وويل چې (عمر خطاشو او دا ښځه حق ته ورسېدله) او ټول خلک له عمر
(رض) نه پوه دي .»

په قران کريم د حضرت موسی (ع) او د شيخ کبير (چې ځينې مفسرين يې
حضرت شعیب (ع) بولي) د ځوانو لورگانو په کيسه کې فرمايي چې له دې
ځوانو پېغلو څخه يوې حضرت موسی (ع) ته وويل «ان ابی یدعوک
لیجزیک اجر ما سقیت لنا»^(۳۱۲)

يعنې: بيشکه زما پلار بولي تا ددې لپاره چې درکړي تاته مزد د
او بوورکولو ستا زموږ (پسونوته) .

او موسی (ع) هم له هغوی څخه تر هغولو مړی وپوښتل چې هغوی هم
مفصل او داړتيا تر حده ځواب ورکړ. ما خطبکما ، قالتالا نسقی حتی
یصدر الرعاء و ابو نا شيخ کبير .^(۳۱۳)

^(۳۱۲) القرآن ۲۵ صص .

^(۳۱۳) القصص ۲۳



يعني: څه حال دی ستاسې، وويل هغو چې موږ خپلو (پسونو) ته تر هغې اوبه نه ورکوو ترڅو داشپانه بېرته لاړشي اوزموږ پلار ډېر زوړ دی.

همدا راز په قران عظيم الشان د حضرت سليمان (ع) او د سبا د ملکې (چې ځينې مفسرين يې بلقيس بولي) ترمنځ د خبرو حکايت کوي د بلقيس او دهغې د قوم ترمنځ د شوری پوره جريان يې حکايت کړی دی چې په دې ټولو صورتونو کې له يو بل سرې سره د ځوانو بنځو (د ځينو رواياتو له مخې حتی د نبي د لورگانو) د خبرو حکايت شوی دی او د فقهاء وو په اتفاق سره شرع ماقبلنا (پخواني شريعتونه) ترڅو چې زموږ په شريعت کې څرگند منع شوي نه وي قانون دی. څه چې منع دي په خبرو کې نزاکت، نرمي، مسخري او خوږوالی دی چې د نارينه وو په زړونو اغېزمن لوېږي او خوند ترې اخلي چې په قران کې ورته خضوع ويل شوی دی

[فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض] ^(۳۱۴)

يعني: ((نو نرمي او نزاکت په خبرو کې مه کوئ چې ناروغان تمه ونه کړي))

نوپه خبرو کې نرمي او اداکاري منع ده ځکه چې شهواني ناروغان ترې هيلې او تمې پيدا کوي. ټولې خبرې منع نه دي او غټ دليل يې هم د همدې پورتنۍ ايت وروستۍ برخه ده.

((وقلن قولا معروفا))

يعني: ((او وايئ خبره معقوله)) ^(۳۱۵)

^(۳۱۴) الاحزاب: ۳۲.

^(۳۱۵) الاحزاب: ۳۲.



د معاصري دورې يو ستر او مشهور عالم صالح بن فوزان چې سلفو د اصولو لاروی دی او د حجاب او پردې په هکله هم ډېر سخت دريغ لري خو د ښځو د غې او له نامحرمو سره د خبرو په هکله دی هم وايي چې که د فتنې وېره نه وي او په خبرو کې نرمي او زړه رابښکونکې لهجه ونه کارول شي او خبرو ته اړتيا پېښه شي نو له پردیو سړيو سره ښځو ته خبرې کول روا دي.^(۳۱۶)

د نرمو او نازکو جامو استعمال :

داسې تنگو جامو استعمال چې له هغې څخه د بدن جوړښت او سکلېټ ښکاره شي ، بدن پورې نښتې وي او د بدن هر غړی بېل ورڅخه پېژندل کېږي ښځو ته روا ندي همدا راز نرمې او نازکې جامې چې ټول بدن ورڅخه ښکاره شي د نارینه وو لپاره هم روانه دي مګر د ښځو لپاره دا حرمت سخت دی ، رسول الله (ص) د داسې جامو پر استعمالوونکیو لعنت ویلي دی :

«لعن الله الکاسيات العاریات الممیلات المائلات»^(۳۱۷)

یعنې : « لعنت د خدای (ج) دې پر داسې ښځو وي چې په پتوالي کې هم لوڅې وي چې د نورو میل ځانته اړوي او خپله نورو ته میل کوي »
همدا راز فرمایي : « د دوزخ له دوه ډلو څخه چې ما هېڅکله لیدلې نه دي یوه ډله هغه ده چې په پتوالي کې هم لوڅې وي او دنورو د زړونو میلان

^(۳۱۶) المرأة المسلمة ۱ ټوک : ۳۲۵ مخ .

^(۳۱۷) مسلم .



ځانته را اړوي او خپله د نورو خواته ميل کوي هېڅکله به جنت ته داخلي نشي او نه به د جنت بوی هم ومومي که څه هم د جنت بوی په دومره او دومره مسافه کې موندل کېږي»^(۳۱۸)

حضرت عايشه (رضي الله عنها) روايت کوي چې يوه ورځ د هغې خور اسماء (رضي الله عنها) د حضور (ص) خواته راغلله او هغې نړۍ جامې اغوستې وې رسول الله (ص) د هغې په ليدو مخ وگرځاوه او ويې فرمايل : «ای اسماء کله چې ښځه بلوغ ته ورسېږي نو روانده چې دهغې د جسم کومه برخه ښکاره شي پرته له مخ او لاسو څخه .»^(۳۱۹)

همدا راز حضرت جرير (رض) له حضرت عايشې (رضي الله عنها) څخه روايت کوي چې دهغې د مېرني ورور عبدالله ابن طفيل لور حضرت عايشې (رضي الله عنها) ته راغلله رسول (ص) چې کورته تشریف راوړ او هغه يې وليدله نو مخ يې واپاوه حضرت عايشې (رضي الله عنها) عرض وکړ چې يا رسول الله (ص) دا زما ورېره ده هغوی (ص) وفرمايل کله چې ښځه بالغه شي نو رواندي چې ښکاره شي ورڅخه مگر مخ او لاسونه»
نو کوم خلک چې ښځو ته نرمې نازکې جامې مينې ژوب ، مايو او تنگ پتلون وراغوندي او بيا د مسلمانۍ دعوه هم کوي حقيقت دا دی چې دا ښاغلی له اسلام څخه لېری او ناخبره دي .

د ښځو لپاره سينگار اندازه :

^(۳۱۸) مسلم .

^(۳۱۹) ابوداود .



اسلام بنځو ته نه يوازې دا چې د سينگار کولو اجازه ورکړې ده بلکې دې کار ته يې تشويق هم کړی دی الله (ج) پاک او پاکيزه انسان خوښوي فرمايي: [قل من حرم زينة الله التي اخرج لعباده] (۳۲۰) يعنې: «و وايه چا حرام کړيدي الله (ج) بنځلا او سينگار هغه چې خپلو بندگانو ته يې پيدا کړيدي.»

رسول الله (ص) به خوشبويي خوښوله او په دې اړه يې امر هم کړی دی . بنځه بايد د خاوند د پام د رابښکون لپاره ټول کوښښونه وکړي له اسلام څخه وړاندې عربو هم د سينگار عادت درلود چې هغوی به حتی افراط کاوه خو اسلام هغوی له افراط ځينې منع کړل ، سينگار او زينت کې بايد اسلامي حدود مراعات شي او له افراط او مبالغې ځينې بايد د ځان ساتنه وشي ځينې بنځې د خپلې بنځلا (DECORATION) زياتوالي لپاره خپل وزن کموي ، خپل بدن نرم او نازک کړي سپورتونه کوي ، د خپل ځان د جوړولو لپاره د ارايش او ميک اپ د کانونو ته ځي د ارايشگر په مخ کې د پرمختل شيشې ته مخامخ ناسته وي او په تورو زلفو او ښکلي مخ يې ورته گوټې وهي تردې چې اخږد دواړو د صبر درجه له صفر څخه منفي ته راتپته شي نو په دوی الله (ج) له قهر او غضب څخه پرته نورڅه دي ؟

داسې دودونه په عربو کې هم وولکه د وېښتانو سره د نورو وېښتانو يو ځای کول ، د غاښونو سوان کول ، د مالوچو په واسطه د مخ پاکول د وروځو وېستل او په مصنوعي توگه دهغوی جوړول ، په ستنو خالونه وهل ، مخ ته مصنوعي رنگونه ورکول ، د غاښونو په منځ کې گرد سوري جوړول ،



چې دا هرڅه اسلام حرام وگرځول او اوس خو طب ثابتې کړې ده چې دا پوډر او مصنوعي کریمونه د انسان روغتیا او پوستکي ته زیان رسوي او د دې لپاره چې د ښځو مخ دڅو دقیقو لپاره ښکلی وښايي د تل لپاره ورته غونجې پیدا کوي .

د ښکلا ملکه :

خدای (ج) ادم (ع) او دهغه اولاده د څو ورځو لپاره دنیا ته راولېږل او لارښوونه یې ورته وکړله چې په دې لارڅه او پدې لار مه ځه ، دا حق دی او داباطل دا تکلیف دی او دا راحت ، هغوی یې دخپل عبادت او پیژندنې لپاره پیدا کړل . [وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون] ^(۳۲۱)

يعني : « ما ندي پيدا کړي انسانان او پيريان مگر دبنده گي او عبادت لپاره »

او څو ټاکلې په شمېر ورځې وخت یې ورکړ چې ښه یې وکړل ښه به مومي او که بد یې وکړل ، دبدو جزا به گوري نو د انسان له پیدایښت څخه هدف د الله (ج) بندگي او ستایل دي نور د دنیا ټول موجودات الله (ج) د انسان د خدمت لپاره پیدا کړل ترڅو دژوند غوښتنې پرې پوره کړي ، او د الله (ج) بندگي په ښه ډول وکړلی شي .

دلته که نارینه ته له ښځې او یا ښځې ته له نارینه څخه فايده او خوند اخیستل روا شوي دي دا خپل ذات کې مهم مقصود نه ، بلکې غرض ته درسېدو یوه وسیله ده خو له بده مرغه چې ځينو خلکو دخپل ژوند اصلي

^(۳۲۱) الذاریات : ۵۲ .



هدف او دخپل پیدایښت اصلي مقصد هېر کړی دی او په بلې خوا روان دي هغوی د ژوند خو ورځې خوند خپل وروستی هدف وگرځاوه او خپل ټول کونښنونه یې د مادیاتو د ترلاسه راوړلو لپاره په کار واچول، د شهواتو په جذبه کې داسې راگیر شول چې خپل ځان ورځنې هېرشو ځینو ښځو د خپل ژوند اصلي هدف ښایست او ښکلا وگرځوله او دا یې وانگېرله چې هرڅنګه وي باید انسان ښایسته او ښکلې و اوسي.

په همدې فکر کې ډوب شول، سوچ او اندېښنې ورسره ملګرې شوې په ځانګړي ډول له هغو ښځو سره چې د ښکلا شهرت پیریان یې د خپل ځان د آرامۍ، سوکالۍ، سکون او اطمینان ځینې ډک ژوند په سوچ، فکر، غم او اندېښنو بدل کړ، چې ډېر په کې لېوني او په عصبي ناروغیو اخته شول، خدای (ج) چې انسان ته کومه بڼه ورکړېده هماغه غوره ښکلا ده، هغه یې لکه د نورو ژویو په څلورو پښو، ښکرور، او لکۍ لرونکي ندی پیدا کړي په دنیا کې ټول مخلوقاتو ته ښه کره کتنه وکړي بیا د انسان بڼې ته وګورئ نو خپله به دا الله (ج) د دې وینا مننه د زړه له کومې وکړي چې فرمایي: [لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم] ^(۳۲۲)

یعنې: ((یقیناً موږ پیدا کړی انسان په ښه اندازه سره)) نن په نړۍ کې بې شماره نر او ښځې دا غواړي چې دهغوی بدن دې له هغې پیماني څخه چې ښایست پېژندونکیو د ښایست لپاره ټاکلې یوه ذره هم کم او ډېر نه وي، په غیر اسلامي هېوادو کې خو که دا کار دود وي نو څه د ګیلې خبره نده



د گيلې او تشويش وړ خبر خو داده چې په اسلامي هېوادو کې اوس دا ناروغي گډه شوې ده او له ټولو غټه د افسوس وړ خبره دا ده چې په افغانستان کې يو لوی مشهور تش په نامه ورحاني چې بې شمېره مريدان يې هم درلودل دي کار اوپه داسې پروگرامونو کې د گډون د جواز فتوی ورکړېده چې هلته د ټول بدن غړي حتی مخصوص غړي هم اندازه کېږي . له اسلامي هېوادو ځينې د لويو لويو کورنيو (څوک چې ځان اشراف او معززين گڼي) لوني لوبديځ ته ځي او د بنکلا په نړيوالو مسابقو کې گډون کوي .

دوی د خپلې کورنۍ زياته پانگه پخپل زېب او زينت لگوي تردې چې ډېری کورنۍ د دې لگښت د پوره کولو توان نه لري په دوی کې دا جذبه دې حدته ورسېده چې خپل سرونه هم له خپل بڼايست او بنکلا قربانوي . سید مودودي د داسې ډېرو سرشارو نمونو يادونه کړې ده مثلاً : په ۱۹۳۷ م کال کې د جوسی لابس مشهورې ايکټرې (فلمي کارکونکې) د زړه حرکت بند شو او مړه شوه له څېړنو څخه وروسته په ډاگه شوله چې دې قصداً په ځان نهرې تېرولې او داسې درمل به يې خوړل چې وجود يې نری کړي . »

ماگدا برسيلي چې په ټول هنگري کې په خپلې بنکلا مشهوره وه د نازک بدنۍ د شوق ښکار شوله .

د يوې سندرغاړې لويسازابو وجود د بنکلا پر معيار برابر نه و او لدې سره تل دا اندېښنه ملگرې وه تردې چې د تماشه کوونکيو په وړاندې په ستېج را پرېوته او مړه شوه دې خپل وزن په دوه مياشتو کې ۲۰ پونډه کم کړی و .



ایمولانومي یو اداکاری په مصنوعي تدبیر سره خپل ځان دومره کمزوری او نازک کړی و چې : عصبي ناروغي ورته پیدا شوه او دښکلا د ملکې د نوم پرځای یې لیونتون (پاگل خانه) په برخه شوله. دې کار د ډېرو هېوادو په اقتصاد سخته ناوړه اغېزه وکړه. په انگلستان کې ښځې په خپل ډول او سینگار د کال شل میلیونه پونډه لگښت کوي او په امریکا کې دا لگښت یو سلو او پنځه ویشتمیلیونو ته رسېږي او په سلو کې نوي (۹۰%) ښځې د سینگار عادت لري. (۳۲۳)

د ښځو لپاره د سرو زرو او ورېښمو استعمال :

اسلام ښځو ته اجازه کېږده چې دخپلې ښکلا لپاره هر روا څیز استعمال کړي ، زړ او ورېښم د نارینه وو دښکلا لپاره حرام خو ښځو ته روا دي . د رسول الله (ص) له وخت راهیسې تر دې ورځې پورې ټول فقهاء په دې متفق دي مگر یوازې شیخ محدث محمد ناصرالدین الباني دی چې د سرو زرو استعمال حتی دښځو لپاره هم روانه گڼي ادا ب الزفاف فی السنة المطهرة ، محمد ناصر الدین الباني .

مگر سبي خبره داده چې د سرو زرو او ورېښمو استعمال د نارینه وو لپاره حرام او د ښځو لپاره روا دی پدې خبره ډېر دلایل ثبوت شته مثلاً :

— له ابو موسی اشعری (رض) څخه روایت دی چې رسول الله (ص) فرمایي : « حل الذهب و الحریر لانا ث امتی و حرم علی ذکورها » (۳۲۴)

(۳۲۳) پرده : سید ابوالاعلی مودودي

(۳۲۴) النسائي .



يعني : « حلال دی د سرو زرو او ورېښمو استعمال زما د امت ښځو ته او حرام دي نارینه و ته یې .»

– حضرت عایشه (رضي الله عنها) فرمایي : چې رسول الله (ص) ته نجاشي څه گانه والی کې ورو لېږله او په هغې کې یوه د سرو زرو گوته وه رسول الله (ص) هغه خپلی لمسی (دلور لور) ته ورکړله او ورته یې وفرمایل : (په دې د ځان ښکلا برابره کړه). (۳۲۵)

– حضرت علي (رض) فرمایي : (رسول الله (ص) ورېښم په ښي لاس او زړ په کيڼ لاس کې ونيول او ویې فرمایل : (دا دواړه زما د امت نارینه و ته حرام او ښځو ته حلال دي) (۳۲۶)

– حضرت عبد الله بن عمر (رض) وایي یوه ورځ رسول الله (ص) بهر راووت چې په لاس کې یې دوو ښځو کپړه وه او په بل لاس کې یې سره زرو او ویې فرمایل : «دا دواړه زما د امت په نارینه وو حرام او ښځو ته حلال دي» (۳۲۷)

اوداسې نور ګڼ روایتونه شته چې ښځو ته د ورېښمو او سرو زرو د استعمال جواز او نارینه وو ته یې حرمت ثابتوي .

د نارینه او ښځو یو پر بل د سلام حکم:

د سلام په هکله چې څه شرعي حکمونه دي ، هغه د نارینه او ښځو دواړو لپاره دي او په دې اړه د ښځې او نارینه توپیر نه دی شوی لکه څنګه چې

(۳۲۵) فتح الباري .

(۳۲۶) ابوداود ، ابن ماجه ، النسائي او مسند احمد .

(۳۲۷) الطبراني .



نور شرعي احکام نارینه او ښځينه دواړو ته مخ دي ، خو هغه احکام چې په يو خاص دليل سره يې استثنا جوته وي الله (ج) نارينه او ښځو دواړو ته خطاب کوي .

(واذا حييتم بتحية فحيوا باحسن منها او ردوها).^(۳۲۸)

يعني : ((او څوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي نو هغه ته له هغې نه په ښه توگه ځواب ورکړئ يا لږ تر لږه په هماغه ډول))

نو د پورتنۍ ايت د غوښتنې پر اساس که چېرې يو مسلمان نارينه پر پردۍ ښځه يا کو مه ښځه پر پردې نارينه سلام واچوي ، نو د سلام ځواب ويل پرې واجب دي ، په کار خوداده چې د هغه يا د هغې له الفاظو څخه په ښو او ښکو الفاظو يې ځواب کړي ، که نه لږ تر لږه د سلام ويونکي د الفاظو ، په خبر خو به هرو مرو ځواب ورکوي .

رسول الله (ص) فرمايي : ((والذى نفسى بيده لن تدخلوا الجنة حتى تؤمنوا ولن تؤمنوا حتى تحابوا الا ادلكم على شئ ان فعلتموه تحاببتم ؟ افشوا السلام بينكم))^(۳۲۹)

يعني : ((په هغه ذات سوگند چې زما نفس يې په واک کې دى ، هېڅکله به جنت ته دننه نه شئ ، ترڅو چې ايمان راوړئ او تر هغې به مومنان نه شئ ترڅو په خپلو کې مينه ونه کړئ ، آيا زه تاسې ته داسې شى در و نه ښييم چې که ومو کړ ، نو يو له بل سره به مومينه پيدا شي ؟ هغه مو په خپلو منځونو کې سلام اچول دي))

ډېر نور احاديث شته چې په کې طعام (خوړو) ورکولو ، عاطفې او صله

^(۳۲۸) النساء ۸۶

^(۳۲۹) مسلم .



رحمی او تهجد ته انسان تشویق شوی دی او له دې پرته په صدر د اسلام کې داسې ډېرې بېلګې شته دي چې څرګندوي چې په هغه وخت کې بنسټو نارینه وو او نارینه وو بنسټو ته سلام اچاوه لکه :

د رسول الله (ص) د تره لور ام هاني وايي : د فتحې په کال د رسول الله (ص) خواته ورغللم خو هغه مې د غسل کولو په حال کې وموند او د هغه (ص) لور فاطمې هغې ته پرده جوړه کړې وه نو ما ورته سلام و اچاوه ، هغه (ص) وويل : دا څوک ده ؟ نو ما ورته وويل زه ام هاني د ابوطالب لور یم نو ويې فرمايل : ستړې مه شې ای ام هاني .

بايد وويل شي چې ام هاني د رسول الله (ص) محرمه نه وه . امام بخاري د بنسټو او نارینه وو پر يو بل د سلام د اچولو په اړه په خپل تصنيف (بخاري شريف) کې د (باب تسليم الرجل على النساء والنساء على الرجال) تر عنوان لاندې يو مستقل باب ليکلی دی چې دا دوه حديثه په کې دي او دواړه د دا ډول سلام پر روا والي دلالت کوي .

۱- حضرت سهل (رض) وايي موږ سره څه زړې بنسټې وې چې نو کله به مو چې د جمعې لمونځ وکړ نو راوبه گرځېدو او په دوی به مو سلام و اچاوه ، نو دوی به (دا خواړه موږ) ته راوپاندې کړل .

۲- د عايشې (رض) حديث دی ، هغه وايي چې رسول الله (ص) راته وفرمايل چې «ای عايشې ؟ دا جبريل دی او په تا سلام وايي ما وويل وعلیکم السلام ورحمة الله .»

دکتور قرضاوي د دې اعتراض په ځواب کې چې جبريل خو انسان نه ، بلکې پرېښته ده وايي چې جبريل به ډېر ځله د سړي په شکل ښکاره کېده .



حضرت اسماء د یزید لور روایت کوي چې رسول الله (ص) زموږ ښځو پر یوې ډلې تېر شو او موږ ته یې سلام و اچاوه.^(۳۲۰)

امام احمد په خپل مسند کې وايي چې ترمذي هم داروایت حسن گڼلی دی چې: «کله چې سعد ابن معاذ یمن ته لاړ نو د خولان یوه ښځه چې زامن یې ورسره وو او ... نو پاڅېده او معاذ ته یې سلام و اچاوه.»

حضرت عمر فاروق (رض) د ځینو مېرمنو څنگ ته ورغی او سلام یې ورته و اچاوه او ویې ویل: زه تاسو ته د خدای (ج) د رسول الله (ص) استازی (رسول) یم....»

حافظ ابوبکر ابن ابی شیبه په خپل تصنیف کې پر ښځو د صحابه وود سلام په هکله احادیث راټولوي، چې یو په کې د اسماء پورتنۍ حدیث دی او بل هغه حدیث چې امام احمد په خپل مسند، هیتمي په مجتمع الزوائد او طبراني هم له جریر نه روایت کړی دی «رسول الله (ص) د ښځو پر یوې ډلې تېر شو او سلام یې ورته و اچاوه» مجاهد روایت کوي چې ابن عمر (رض) د یوې ښځې په څنگ کې تېر شو، نو دې ښځې ته یې سلام و اچاوه، همدا راز لیکي حضرت عمر (رض) په یوې ډلې ښځو تېر شو او ښځو ته یې سلام و اچاوه.

ابن عون وايي چې محمد ابن سیرین ته مې وویل چې ایا پر ښځو سلام واچوم؟ هغه راته وویل چې: «فکر کوم پروا نه لري.» عبیدالله وايي چې عمرو ابن میمون به ښځو او کوچنیانو ته سلام اچاوه.

^(۳۲۰) ابوداود باب الاداب، ترمذي باب الاستیذان، ابن ماجه باب الادب، دارمي باب فی السلام علی النساء.



عمرو بن عثمان وايي چې ما موسى بن طلحه وليد چې پر يوې ډلې ناستو
 بنځو تېر شو او دوى ته يې سلام و اچاوه، حکم وايي چې شريح به هر
 چاته سلام اچاوه ما ورته وويل بنځو ته هم؟ هغه وويل هرچاته .

نو پورتنې دلايل په ډاگه څرگندوي ، چې د بنځو او نارينه وو يو بل ته
 سلام اچول روا دي او پدې هکله ډېر زيات تشدد او سختي د شريعت له
 روح سره سمون نه خوري او په صحابه وو، تابعينو او فقهاوو کې به
 هېڅوک هم داسې پيدا نه شي ، چې په مطلق ډول نارينه ووت ته د بنځو يا
 بنځو ته د نارينه وو له خوا سلام ناروا او ياييخي حرام وبولي لکه څنگه
 چې د نن زمانې ځينې خلک فکر کوي .

خو ډېر عالمان دا کار دفتني په شتوالي او نه شتوالي پورې اړوند بولي ،
 يعنې که چېرې سلام ويونکى او سلام اخستونکى ، له فتنې څخه په امن
 وي ، نو سلام روا او که نه نو چپوالى غوره دى .

مهلب او حلیمي وايي چې : که چېرې څوک باوري وي او د شهوت او فتنې
 وېره نه وي نو د بنځو او په بنځو د سلام کول روا دي او که نه نو جايز نه
 دي .

د کوفي فقهاء چې لوى امام او د مذهبونو پيشوا امام ابو حنيفه (رح) او
 ملگري يې هم په کې شامل دي ، وايي چې بنځې به له خپل محرم نه پرته
 نورو نارينه وو ته په سلام کې لومړى وړاندې کېږي نه .

د پورتنیو اقوالو ډېره برخه د فتاوي المرأة المسلمة څخه رانقل شوې ده .

امام مالک وايي چې د فساد د لارې د مخنيوي لپاره دې د ځوانې او زړې
 بنځو تر منځ توپير وي ، يعنې په ځوانې بنځې او ځوان سړي دې د سړي او
 بنځې له خوا سلام نه اچول کېږي او په زوړ باندې روا دى .



ځينې بيا وايي چې له ځوانۍ سره ښکلا او ښايست هم ضرور دی ، يعنې که ځوانه نجلۍ بدرنگه هم وي سلام ورته روا دی .

ابن عيينه له ابې ذر څخه روايت کوي چې وايي : ما له عطا څخه په ښځو د سلام په هکله وپوښتل هغه راته وويل چې که ښځه ځوانه وي نو نه .

دکتور قرضاوي وايي چې د ښځو او نارينه وو يو بل ته د سلام منع کوونکي غټ دليل دفتنې شتوالی ښيي چې بايد هر مسلمان ترې ځان وساتي خو دا د هر چا خپل وجدان او ضمير پورې اړه لري او که اسلامي مصادر ته وگورو نو وينو چې ډېر صحابه ، تابعين ، فقهاء او امامان په دې اړه څه باک نه ويني او يو بل مخ ته د دواړو جنسونو له خوا سلام روا دی او په ځانگړي ډول کله چې مخامخ کېدل د کومې اړتيا له مخې وي لکه ډاکټر ته ورتلل ، په زده کړه کې ، او يا د دوی ترمنځ څه دوستي او صله وي ، او يا استاد په ټولگي کې زده کوونکيو ته يا زده کوونکي استاد ته سلام اچوي ، دا ټول روا دي .

داسې نه چې انجونې او هلکان دې په لارو او کوڅو کې يو بل ته مخ کېږي چې نه ورسره پېژني ، نه يې محرم وي ، نه دخبرو لپاره څه رېښتونې اړتيا وي او دوی دې يو بل ته سلامونه اچوي او يا دې په ليکنو کې د عشقي خبرو او سلامونو ډالۍ ورلېږي .

ښځه په سفر کې :

اسلام ټولې هغه لارې بندول غواړي کومې چې دفساد خوا ته تللې دي ، او يا ترې دفساد خطر وي ، نو له همدې کبله نه غواړي ، چې ښځه دې په تنها



صورت له خپل محرم څخه پرته سفر ته ووزي هغه خو يې له منع نه کړله ، خو له دې څخه يې هرومرو منع کړله چې هغه دې تنها يا له پرديو سره په مودو مودو کور ځينې بهر وخت تېروي .

رسول الله (ص) فرمايي : « لا يحل لامرأة تؤمن بالله واليوم الآخر تسافر مسيرة يوم وليلة الا مع ذي محرم عليها »^(۳۳۱)

يعني : « نه دي روا هېڅ بنځو ته چې په الله (ج) او د آخرت پر ورځ ايمان لري چې د يوې شپې او ورځې په مسافه کې سفرو کړي ، خو له خپل محرم سره ».

همداراز فرمايي : « لا يخلو رجل بامرأة الا ومعها ذو محرم ولا تسافر المرأة الا مع ذي محرم فقال له رجل : يا رسول الله ان امراتي خرجت حاجة واني اکتبت في غزوة كذا وكذا قال : انطلق فليحج مع امراتک »^(۳۳۲)

يعني : « هېڅ نارينه دې له هېڅ يوې بنځې سره په گوښه کې ليدل نه کوي ، ترڅو چې د هغې محرم نه وي او هېڅ بنځه دې سفر نه کوي ترڅو يې چې محرم ملگری نه وي . يو سړي عرض وکړ ، چې زما بنځه حج ته تلونکې ده ، او زما نوم په فلانۍ او فلانۍ غزوه کې تلونکيو کسانو کې ثبت دی . رسول الله (ص) ورته وفرمايل وگرځه او له خپلې بنځې سره حج ته ولاړ شه ».

په ځينو رواياتو کې بنځه له يوې شپې او ورځې يوازې سفر څخه منع شوې ده په ځينو کې له دوه شپو او ورځو او په ځينو کې د درې شپو و ورځو يادونه شوېده خو دا اختلاف لکه چې سيد مودودي (رح) وايي دا روايتونه

^(۳۳۱) متفق عليه .

^(۳۳۲) متفق عليه .

له خپل اعتبار څخه نه غورځوي ، ځكه چې په بېلابېلو ځايونو كې چې څنگه موضوع د رسول الله (ص) مخ ته راغلې ده د هماغې په لحاظ يې حكم كړى دى ، يعنې يوې نېغې به يوه شپه او ورځ سفر كاوه رسول الله (ص) به منع كړله بلې به دوه شپې او ورځې او بلې به درې شپې او ورځې سفر كاوه هغوى (ص) به منع كړله.^(۳۳۳)

خواصل خبره داده چې هېڅ نېغې دې له محرم څخه پرته سفر نه كوي ، مگر نن صبا خو په كلونو كلونو په تنها ځان لوبديځ او نورو اروپايي عياشو ، عياشو هېوادونو ته په داسې ډاډه زړه سفر كوي چې حتى د گناه تصور هم نه كوي .

د نېغو تلل حمام ته :

د نېغو لپاره حمام ته تلل بې عذره روا ندي ځكه چې دا د فتنې او فساد ستر مركز دى او كله كه سخت عذر پيدا شو لكه حايضې ، نفاسې ، يا بلې ناروغۍ ته بيا ورته په حمام كې غسل روا دى .
له حضرت عايشې (رض) څخه روايت دى چې رسول الله (ص) نارينه او نېغينه دواړه حمام ته له تللو څخه منع كړي وو بيا يې نارينه و ته اجازه وكړه چې په پرتوگ كې دننه (له پرتوگ سره) ورننوځي .^(۳۳۴)

^(۳۳۳) تفهيم القرآن .

^(۳۳۴) ابو داود او ترمذي .



« هره بنځه چې د خاوند له کوره پرته بل چېرته جامې وباسي نو د دې او د الله (ج) ترمځ پرده يې څيرې کړله. »^(۳۳۵)

يعنې: « د الله (ج) او د دې ترمځ چې کومه د حيا پرده وه هغه يې څيرې کړله او د خپلې پوره بې حيايي اظهار يې وکړ. »

حضرت جابر (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي: « من كان يوءمن بالله واليوم الآخر فلا يدخلن حليلته الحمام لامن عذر. »^(۳۳۶)

يعنې: « څوک چې په الله (ج) او د قيامت په ورځ ايمان لري نو د هغه حلاله (بنځه) دې حمام ته نه ننوزي مگر د عذر له لامله. »

حضرت عبد الله (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) فرمايي: « انها ستفتح لكم الارض العجم و ستجدون فيها بيوتا يقال لها الحمامات فلا يدخلها الرجال الا بالازار ومنعوا النساء الا مريضه او نفساء. »^(۳۳۷)

يعنې: « ژړ دی چې فتحه به شي تاسوته ځمکې د عجمو او ژړ دی چې بيا به مومئ په دوی کې کورونه (کوټې) چې هغې ته به حمامونه ويل کېږي نو نه دې ننوزي ورته نارينه مگر له پرتوگ سره او منع کړئ ورڅخه بنځې مگر ناروغې او يانفاسې. »

نو داسې ډېر روايتونه شته چې د نارينه وو لپاره حمام ته د تللو جواز ثابتوي او هغه هم له پرتوگ سره او د بنځو لپاره يې حرمت ثابتوي او د الله (ج) لعنت په حمام ته تلونکيو بنځو دی چې بې له عذره ورځي. »

^(۳۳۵) ابوداود، ترمذي، ابن ماجه او مسند احمد.

^(۳۳۶) نسائي او نيل الاوطار.

^(۳۳۷) ابوداود او ابن ماجه.



د قبرونو زیارت ته د ښځو د تللو حکم :

یوه هم د نن او پرون د مسلمانانو ترمنځ له اختلاف څخه ډکه مسئله هدیروته دښځو د تللو مسئله ده. پدې کې هېڅ شک نشته چې دواړو خواوو (منونکیو او نه منونکیو) په دې اړوند له پوره بې انصافی، افراط او تفریط څخه کار اخیستی دی، ځینو خلکو هدیرو ته تلونکیو ته مشرکان او بدعتیان وویل، بعضو ډلو بیا د دې کار منع کوونکیو ته کافران، وهابیان او وویل.

پدې اړوند را نقل شویو روایتونو ته که وگورو نو داسې جوتېږي چې قبرونو ته د ښځو ورتلل که ډېر شي نو مکروه ده او که کم وي مثلاً په کال یا دوه کالو کې یو ځل ورتلل نو بیا روا دي، که چېرې قبرونو ته تلل د دې غم زیاتوي، دا هلته چیغې او فریاد کوي نو د داسې ښځو تلل قبرونو ته په اتفاق سره حرام دي، رسول الله (ص) فرمایي: ((د الله (ج) لعنت دې وي د قبرونو پر ډېر زیارت کوونکیو ښځو))^(۳۳۸)

سید محمد عابدین الحسینی د ابن ملک په حواله وایي چې د مبالغې صېغه پدې دلالت کوي چې که د چاقبرونو ته تلل کم وي نو په لعنت کې شامل نه دي او د رسول الله (ص) زیارت ورڅخه مستثنی دی^(۳۳۹)

هغه څوک چې د ښځو تلل قبرونو ته روا گڼي دلیل یې دا دی چې حضرت عایشې (رض) له رسول الله (ص) نه وپوښتل: کله چې د قبرونو زیارت کوم

^(۳۳۸) ترمذي .

^(۳۳۹) البریقه شرح الطریقه .



نو څه ووايم؟ هغوی (ص) ځواب ورکړ چې داسې و وايي: «السلام علی اهل الديار من المؤمنين والمؤمنات ورحم الله المتقدمين منا والمتأخرين وانا ان شاء الله بكم لاحقون.» (۳۴۰)

يعني: سلام دې وي پر اهل ددې ځای له نارینه مؤمنانو او ښځو مؤمنانو څخه الله (ج) دې زموږ پر مخکینیو او وروستنیو ټولو رحم وکړي، او موږ که د الله (ج) رضايو تاسو پسې درتلونکي یو.

نو له دې حدیث څخه څرگندېږي چې د ښځو تگ قبرونو ته روا دی ځکه که روانه وای نو رسول الله (ص) به عایشه (رضی الله عنها) منع کړې وه چې ستاسو تلل قبرونو ته له سره روا ندي نو د کومې وینا په هکله پوښتنې کوي.

بل دا چې رسول الله (ص) فرمایي: «كنت نهیتکم عن زیارة القبور الا فزروها.» (۳۴۱)

يعني: «ما تاسې د قبرونو له زیارت څخه منع کړي وئ خبرې اوسئ د هغو زیارت کوئ او کوم کسان چې قبرونو ته د ښځو تلل حرام گڼي دلیل یې هغه حدیث دی چې موږ وړاندې بیان کړ ځکه چې په هغه کې د قبرونو زیارت کوونکیو ښځو ته د الله (ج) د لعنت تهدید شوی دی.»

عراقي وايي: «ښځې په دې رخصت کې داخلې ندي چې رسول الله (ص) وفرمایل: (الافزروها).»

په تاتار خانیه کې وايي: قبرونو ته د ښځو د تللو د جواز په هکله مه پوښته پدې هکله وپوښته چې په دې تللو کې په څومره لعنت اخته کېږي.

(۳۴۰) مسلم او مشکوة.

(۳۴۱) رواه مسلم واصحاب السنن الا الترمذي، مشکوة.



پوه شه کله چې ښځه د وتلو هوډ وکړي نو د الله (ج) او د ملایکو په لعنت کې گیره شي ، او کله چې قبر ته ورشي نو د مړي روح پری لعنت وایي ، او کله چې بېرته راستنه شي نو د الله (ج) پر لعنت اخته شي .

نو د دې او داسې نورو روایتونو له جمع کولو څخه دا نتیجه لاس ته راځي ، چې هره چې ښځه قبرونو ته کمه کمه ځي ، دودیزې ټوټکې نه کوي ، مړي له الله (ج) سره نه شریکوي او د زیارت کولو طریقه وپېژني نو داسې ښځې ته د عبرت لپاره هم ورتگ روا دی .

او کومه ښځه چې ډېره ډېره ځي هلته ژاړي ، چیغې او فریادونه کوي ، مالګې خټي د قبر جاړوګانې پر مخ او ځان وهي ، له قبر څخه طواف کوي ، جنډې پر ځان وهي په ټوټو کې غوټې اچوي او داسې نورې سل نخری کوي نو دلته ښځې خو پرېږده چې نارینه وو ته هم تګ حرام دی .

خونن سبا چې د قبرونو زیارت کومه بڼه غوره کړېده ، فکر کوم چې هېڅوک به په دې ډول د ښځو قبرونو ته تلل روانه ګڼي ځکه چې ډېر تفصیل ته ضرورت نشته ده هر چا په خپلو سترگو لیدلي دي داسې سینګار چې هلته کېږي ، داسې فحاشي چې په ځینو ځایونو کې د باباګانو په روضو کې کېږي هر چاته جوته ده نن سبا خو د قبرونو زیارت یوه تفریحي بڼه غوره کړېده اوس هلته عبرت نه ، بلکې عیاشي ده ، هلته ثواب نشته ګناه ده ، نن سبا خو د باباګانو دربارونه د عاشق او معشوقې د وصال او ذوق جمال یواځېنۍ مرجع ګڼلی شي .

دېته به څوک روا څه چې حتی مباح هم ووايي .

د ښځو تلل خو قبرونو ته په صحیح طریقه روا دي مګر دې خلکو په خپل ځان پخپله حرام ګرځولي دي ، دا دهر اسلامي حکومت فریضه ده چې د



داسې ناوړه اعمالو مخ ونيسي او له پاكو روضو څخه دفحاشۍ د مركز د جوړولو مخه ونيسي او هېڅ بڼخې ته اجازه ورنكړي چې په غير شرعي توگه قبرو ته ورشي خصوصاً د هغو وگړيو مخنيوى وكړي چې له سلگونو كيلو مترو واټنو څخه ورته راځي .

ځان تشبيه كول :

الله (ج) چې انسان ته كومه بڼه وركړې ده دا دهغه له فطرت سره سمه ده، پدې كې كنجكاوى او ځانته بله بڼه وركول د فطرت خلاف دي، په همدې اساس نه نارينه ته روا دي او نه بڼخې ته چې له يوبل سره په اغوستن كې، په وينا كې، په تللو كې، د غړيو په جوړښت كې سيالي او مشابهت (ورته والى) وكړي .

ابن عباس (رض) فرمايي چې : « لعن النبي المتشابهات من النساء بالرجال والمتشبهين من الرجال بالنساء »^(۳۴۲)

يعني : « لعنت ويلى دى نبي (ص) پر هغو ځان تشبيه كوونكيو بڼخو له سړيو سره او په تشبيه كوونكيو سړيو له بڼخو سره »

همدا راز روايت دى چې : « لعن رسول الله (ص) المخنثين من الرجال والمترجلات من النساء »^(۳۴۳)

يعني : « رسول الله (ص) لعنت ويلى دى له ځان څخه پر بڼخه جوړونكيو

^(۳۴۲) بخاري .

^(۳۴۳) رياض الصالحين .



(هجر) سړيو او له ځان څخه پر نارینه جوړوونکیو بنځو .))
 حضرت ابو هريرة (رض) فرمایي : ((لعن رسول الله (ص) الرجال یلبس لبسة
 المرأة ، والمرأة تلبس لبسة الرجل))^(۳۴۴)

یعني : ((لعنت ویلی دی د خدای (ج) رسول (ص) پر هغه سړي چې د بنځو
 جامې اغوندي او په هغې بنځې باندې چې د نارینه ووجامې اغوندي.))
 د فقهې او حدیثو په یو مشهور کتاب کې لیکي چې له بنځې سره د نارینه
 ځان تشبیه کول او له نارینه سره د بنځې ځان تشبیه کول دواړه حرام
 دي .^(۳۴۵) یو عالم وایي : که چېرې داسې څوک و (بنځه وه او که نارینه چې
 له خپل مخالف جنس سره یې مشابعت کاوه او په ټولنه د هغې ضررونه پر
 بوتل او له ملک څخه په بهر شړلو (تبعید) کې یې گټه وه او هغه له خپل
 خوی او عادت څخه نه اوبست نو له ملک څخه یې هم شړلی شي.^(۳۴۶)

د بنځې په لاس ذبحه (حلاله) :

یوه بله غلطه انگېرنه چې زموږ له ملت سره پیدا شوې ده هغه دا چې د
 بنځو په لاس ذبحه صحیح نه گڼي اود دوی په نظر که کومه بنځه هر ژوی
 حلال کړي نو د هغه غوښه خوړل حرام دي نو په همدې بنا موږ لیدلي نه دي
 چې بنځې چېرته کوم څاروی څه چې حتی یوه چرگه حلاله کړې وي که څه
 هم ژوی مې کېږي مگر دا بالکل غلطه مفکوره ده ، د بنځې د لاس ذبحه

^(۳۴۴) ریاض الصالحین .

^(۳۴۵) نیل الاوطار

^(۳۴۶) العباس و الزینة فی الشریعة الاسلامیة \ محمد عبدالعزیز عمرو .



داسې ده لکه د نارینه . حتی د کافر په لاس حلاله چې اسماني کتاب ولري
هم صحیح ده .

سید محمد عابدین الحسینی لیکي : د ماشوم ، لیوني او ښځې ټولو حلاله
صحیح ده ، کله چې په تسبیح او تسمیې او د حلالې په طریقه پوهه شي
یعنې کله چې پدې پوه شي چې کوم ځای غوڅېږي او د غوڅولو په وخت
کې باید څه ووايي : د احنافو د مذهب د فقهې په مشهور کتاب (هدايه)
کې یې هم همدا شرطونه ښودلي دي او که په دې شرطونو پوه نشي نو بیا
خو د ښځو څه چې د نارینه وو حلاله هم صحیح نه ده ځکه چې همدا شرطونه
په کې مهم دي چې انسان باید څه ووايي او کوم ځای غوڅ شي .

حضرت کعب ابن مالک (رض) روایت کوي چې یوې ښځې په تیرېه گډه
حلاله کړله نو رسول الله (ص) څخه وپوښتل شو چې غوښه یې حلاله ده که
نه ؟ رسول الله (ص) ورته وفرمایيل چې (هو حلاله ده) .^(۳۴۷)

^(۳۴۷) بخاري او ابن ماجه .



ٲولنيز عبادات

الف : ٲه جماعت سره دنبځي لمونځ :

كه كومه بنځه لمونځ ٲه جماعت سره ادا كول غواړي نو اسلام يي جومات ته له راتللو څخه نه منع كوي او كه جومات ته رانشي نو كور كي يي هم ورته لمونځ روا كي، بلكي دا يي ورته غوره گڼلي دي ام حميد ساعد يي (رضي الله عنها) عرض وكړ چې يا رسول الله (ص) زه ٲه تاپسي د لمانځه كولو ډېره مينه لرم ، رسول الله (ص) ځواب وركړ ستا لمونځ د كور ٲه گوبنه كي له كوټي څخه غوره دي او ٲه كوټي كي ستا لمونځ له دې څخه غوره دي چې د كور ٲه دالان كي يي وكړي او ستا د كور ٲه دالان كي لمونځ له دې غوره دي چې ته يي د خپلې محلې ٲه جومات كي وكړي او ستا لمونځ د محلې ٲه جومات كي له ډېنه غوره دي چې ته يي ٲه جامع جومات كي وكړي.^(٣٤٨)

ښايي د دې سبب هماغه وي كوم چې علامه مودودي فرمايي : هغه دا چې ٲر بنځي ٲه مياشت كي څو ورځي داسي (حيض) وي چې هغوي ٲكي د مجبوريت له امله لمونځ نشي كولي او ٲه دې ترتيب به هغه خبره افشا او رسوا شي كومه چې بنځي يي ښكارول نه غواړي او ٲه ښكارولو يي شرمېږي حتي دپلار او ورور ٲه منځ كي هم نو شارع وايي : تاسي داسي

^(٣٤٨) مسند احمد او طبراني .



خای کي ځان په لمانځه عادت کړئ چې که د څه مجبوریت په وخت کې لمونځ هم ونکړئ نو چاته معلوم نشئ او پدې ترتیب به دیوې حیا دارې ښځې شرم خوندي وساتل شي .

مگر دا صرف هدایت دی حکم نه دی موږ وینو چې ښځو په صدر د اسلام کې په جماعت سره لمانځه کې گډون کړی دی ، خپله یې د ښځو امامتي کړېده .

رسول الله (ص) ورکه بنت عبدالله ته اجازه کړې وه چې د ښځو امامتي وکړي .^(۳۴۸)

حضرت عایشې (رضي الله عنها) به د ښځو امامتي کوله .^(۳۴۹)

رسول الله (ص) وفرمایيل چې (د الله ج) بندگاني د الله تعالی له کورو ځینې مه منع کوئ کله که د چا ښځې جومات ته د تللو اجازه و غوښتله نو منع کوئ یې مه)^(۳۵۰)

همدار راز فرمایي : ((لاتمنعوا نساء کم المساجد .))^(۳۵۱)

یعنې : (خپلې ښځې له مسجدو ځینې مه ایساروئ .)

مگر جومات ته د ورتللو په وخت کې باید لاندې ټکو ته پاملرنه وشي .

۱ : د ورځې به جومات ته نه ځي او یوازې په هغو لمونځونو کې به گډون کوي چې تیاره کې وي لکه ماسخوتن او سحر رسول الله (ص) فرمایي : ((ائذنوا للنساء باللیل الى المساجد .))^(۳۵۲)

^(۳۴۸) ابوداود .

^(۳۴۹) دارالقطني او بیهقي .

^(۳۵۰) متفق علیه .

^(۳۵۱) ابوداود جلد ۱ .

^(۳۵۲) ترمذي .



يعني بنسؤو ته د شپې جومات ته د تگ اجازه ورکوي .

حضرت عايشه (رضي الله عنها) فرمايي : (رسول الله (ص) به د سحر لمونځ په داسې وخت کې کاوه چې بنسؤو به په خپلو څادرونو کې پټې پټې بېرته کور ته ستنېدلې نو د تيارې له کبله به دوی نشوای پېژندلی .^(۳۵۳)

۲ : جومات ته به له بنکلا سره نه راځي ، خوشبويي به نه لگوي ، حضرت عايشه (رض) فرمايي : (يوځل رسول الله (ص) په مسجد کې ناست و چې د مزنيه قبيلې يوه بنسؤو ډېره بنکلې ، سينگاره او په ناز او نځرو جومات ته راغلله حضور (ص) د هغې په ليدلو وفرمايل : (اي خلکو خپلې بنسؤو ايسارې کړئ چې په ناز نځرو او سينگار شوې جومات نه رانشي .^(۳۵۴)

۳ : په وروستنيو صفونو کې به ودرېږي رسول الله (ص) فرمايي : (خير صفوف النساء اخرها و شرها اولها .^(۳۵۵) يعني : (د بنسؤو لپاره غوره او بهتره صفونه وروستي دي ناکاره او بد يې لومړني دي .

حضرت انس (رض) فرمايي : رسول الله (ص) زموږ کور کې لمونځ وکړ موږ په رسول الله (ص) پسې وروسته ودرېدلو او زما مور ام سليم (رضي الله عنها) زموږ څخه وروسته ودرېدله .^(۳۵۶)

^(۳۵۳) بخاري ، مسلم ، ابوداود او ترمذي .

^(۳۵۴) ابن ماجه

^(۳۵۵) مسلم ، ابوداود ، ترمذي ، نسائي او مسند احمد .

^(۳۵۶) بخاري .



۴ : بنځه به په لمانځه کې اواز نه اوچتوي، که چېرې نارینه امام ته څه فتح ورکول غواړي نو سبحان الله يا الله اکبر دې ووايي، او بنځه دې لاسونو ته پېچ ورکړي.^(۳۵۷)

حضرت عمر (رض) د بنځو لپاره بېله دروازه جوړه کړې وه.^(۳۵۸)

ب : په جنازه کې گډون :

په جنازه کې گډون پر مسلمانانو کفایي فرض دی ولې بنځه له دې څخه خلاصه ده، که پدې هکله را نقل شویو روایتونو ته وگورو نو ښکاري چې په جنازه کې د بنځو گډون خو جائز دی مگر مکروه دی.

حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي چې رسول الله (ص) موب د جنازې له لمانځه څخه منع کولو مگر دا منع یې په موب سخته نه کړله.^(۳۵۹)

یوه بنځه په جنازه کې ښکاره شوله او حضرت عمر (رض) لږ ورته غصه غوندي شو رسول الله (ص) ورته وفرمایل : ((پرېږده یې عمره)).^(۳۶۰)

له دې روایتونو څخه ښکاري چې بنځه په جنازه کې له گډون څخه منع خو ده مگر دا منع ډېره سخته نه ده او که وغواړي څوک یې مخه نیولی نشي.

ج : په جمعه او اخرونو کې گډون :

^(۳۵۷) صحاح السنه او مسند احمد .

^(۳۵۸) ابوداود .

^(۳۵۹) بخاري ، ابن ماجه .

^(۳۶۰) ابن ماجه او نسايي .



ټول فقها پردې اتفاق لري چې داخترانو د لمانځه وډوب دښځو پر غاړه نشته دی او نه پرې د جمعې په ورځ جماعت ته تلل فرض شوي دي ولې که ښځې وغواړي چې د جمعې په ورځ یا د اختر په ورځ په لمانځه کې گډون وکړي نو د هغو شرطونو په نظر کې نیولو سره گډون کولای شي کوم چې وړاندې موږ بیان کړل مگر یو شرط پکې نشته هغه دا چې د ورځې (د جمعې او یا د اختر) هم راتللی شي .

حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي چې رسول الله (ص) به ځوانې انجونې د کور خاوندانې او حایضې ښځې د اختر لمونځ ته بیولې کومو ښځو به چې لمونځ نه کاوه هغوی به له جماعت څخه بېلې وې او په دعا کې به یې گډون کاوه. ^(۳۶۱)

ابن عباس (رض) روایت کوي چې رسول الله (ص) به خپلې بیبيانې او لورگانې په اخترونو کې ویستلې. ^(۳۶۲)

په جومات کې باید د ښځو لپاره د پردې انتظام وشي او بېل ځای ورته وټاکل شي چې هلته نارینه ورنشي او ښځه هر وخت خپل لمونځ په ښه ډول ادا کړي .

د: ښځه په حج کې :

حج دنارینه وو په څېر پر ښځو هم فرض دی او دنارینه وو په څېر مخاطبه ده ښځه د حج په ټولو مناسکو کې د سړي په څېر ده مگر دا چې سربېره نه

^(۳۶۱)ترمذي .

^(۳۶۲)ابن ماجه .



لوڅوي ځکه چې سړې عورت دی، مخ به لوڅوي، د تلبیې په وخت کې به اوږې پورته پورته کوي نه، سعي او رمل (منډه) به نه کوي، سر به نه خړیي، او که چېرې یې د ډېر سخت بیر او بار له کبله حجر اسود مسح کولی نشو نو مسح کوي به یې نه، کله چې ښځه وغواړي حج ته ولاړه شي نو یا به له مېړه یا محرم سره ځي کله که د هغې او دمکې ترمنځ د درې ورځو فاصله وه، نو تنها ورته سفر روا ندی.

امام شافعي (رح) وایي: «که نورې ښځې ورسره ملګرې وې او خپل امن او امنیت یې نیولی شو بیا له محرم یا خاوند څخه پرته هم ورته سفر روا دی.»

او کله یې چې محرم (د سفر ملګری) پیدا شي نو خاوند یې له حج څخه ایسارولی نشي ځکه چې مېړه یې د فرض له ادا کولو څخه منع کولی شي.

مګر که ښځه نفلي حج کوي نو البته د مېړه اجازه ضرور ده لکه نفلي روژه. محرم به نېک سړی وي کافر، فاسق او منافق به نه وي او که مسافه له دېنه کمه وه نو تنها هم سفر کولی شي.

او که کومه ښځه له ځان سره مېړه یا محرم حج ته بیايي د هغه کرایه لګښت او نور ټول ضروریات پر همدې ښځې دي.

ه: ښځه په جنگ کې:



اسلام بنځو ته اجازه ورکړېده چې د خپلې عقیدې، ابرو، ایمان او ناموس
څخه دفاع په غرض وسله اوچته کړي.

مګر په فوځ کې داخلول، په اردو کې هغوی ته ځای ورکول، په کلونو
کلونو له کور ځینې جدا کول، د سرحدونو ساتل، د ټانګ دپاسه
کښېنول، الوتکې، لوی او غټ توپونه د هغې په لاس ورکول د هغې د
طبیعت او فطرت خلاف کړنه ده، لکه نن سبا چې په لوېدیځ، ختیځ او
اروپا کې لیدل کېږي.

په صدر د اسلام کې بنځو ډېر جنګي خدمتونه ترسره کړي دي لکه د ټپیانو
مرهم پټی، تېرو ته اوبه ورکول، مجاهدو ته ډوډۍ پخول د مجاهدو د
مرکزو ساتنه.

هغې ته روا دي چې جنګي لباس واغوندي او حتی د بدن مستوره برخه یې
هم ښکاره شي، د رسول الله (ص) خپلو بیبيانو په ډېرو غزواتو کې ګډون
کړی دی غازیانو ته به یې اوبه ورکولې، د ټپیانو درملنه به یې کوله، او
پدې وخت کې د حجاب احکام هم نازل شوي وو. (۳۶۳)

د بني مصطلق په غذا کې د حضرت عایشې (رضي الله عنها) ګډون ټولود
سیرت کتابونو روښانه کړی دی، ام سلیم (رضي الله عنها) او دانصارو
څو نورو بنځو به په ډېرو غذاګانو کې ګډون کاوه. (۳۶۴)

د احد په غذا کې کله چې ظاهراً مسلمانان له ماتې سره مخ شول نو عایشې
(رضي الله عنها) او ام سلیم (رضي الله عنها) به د اوبو مشکونه (ژیونه)

(۳۶۳) بخاري.

(۳۶۴) ترمذي.



راچلول او په غازيانو به يې اوبه څښلې دا وخت د عايشې د عمر دوهمه لسيزه ده)) (۳۶۵)

حضرت انس (رض) وايي: ((ماليدلې چې دوی پينځې بدو هلي وې او په منډه منډه به تللې او راتللې)) (۳۶۶)

د ام سليط (رضي الله عنها) په هکله حضرت عمر (رض) له رسول الله (ص) څخه نقل کوي چې د احد په جنگ کې به چې ما بني او کينې طرف ته کتلې نو ما با ام سليط (رضي الله عنها) ليدله چې زما د ساتنې لپاره به يې توري و هلي.

په دې جنگ کې ربيع بنت معوذ او ورسره نورو بنځو به د ټپيانو ټپونه پټي کول او مدينې ته به يې رسول (((۳۶۷)

د حنين په غزا کې ام سليم خنجر په لاس گرځېدله رسول الله (ص) ترې وپوښتل چې دا دڅه لپاره؟ هغې ځواب ورکړ چې که د بنمن مخې ته راشي نو گېډه به يې خپرې کړم.)) (۳۶۸)

د حضرت ابوبکر صديق (رض) په خلافت کې د دمشق د فتح کولو لپاره يوه فوځي ډله ولېږلې شوه قوماندان يې خالد بن وليد (رض) و او ابو عبیده بن جراح هم پکې و ډېرو مېرمنو پدې ډله کې برخه. حضرت ام سلمه اسماء بنت يزيد رض يوه زړوره او ايمانداره بنځه وه، له رسول الله ص يې په

(۳۶۵) مسلم.

(۳۶۶) متفق عليه.

(۳۶۷) بخاري.

(۳۶۸) مسلم او حياة الصحابة.



د پروغزواتو کې گډون کړی وو ، د هجرت په دیارلسم کال د یرموک په
غزا کې یې د خېمې په تیر نهه رومیان وژلي وو. ^(۳۶۹)

د یرموک په غزا کې چې کله خالد بن ولید د جنگ قوماندان وټاکل شو نو
مسلمانې خویندې یې راوغوښتلې او تورې یې په لاس کې ورکړلې او
دمسلمانانو د لښکرشاه او خواته یې څوکی. (پهره) ودرولې ترڅو
مسلمانان د شاه له خوا څخه ایسارنشي .

د مسلمانانو او رومیانو په جنگ کې ام حکیم چې لاناوې وه او دناوېتوب
د خوشبو وړمې یې له بدن څخه الوتلې گډون وکړ او خاوند یې د سترگو
په وړاندې شهید شو بالاخره د ناوېتوب لباس یې ووېست او دهغې خېمې
تیر یې راووېست چې دا پکې ناوې وه ، او اوه کسان یې پرې دجهنم کندی
ته ولېږل دا واقعه د هغه پله سره نژدې شوې وه چې نن صبا هم دا پول دام
حکیم په نامه یادېږي. ^(۳۷۰)

حضرت ام عطیه (رضي الله عنها) روایت کوي : چې ماله رسول الله (ص)
سره په اوو غزاگانو کې گډون کړی دی ، چې بارونه به مې ورته ساتل ،
خواره به مې ورته برابرول ، او دناروغانو پرستاري به مو کوله. ^(۳۷۱)

امام احمد (رح) روایت کوي ، چې په هغه لښکر کې چې خیبر یې محاصره
کړی و ، د مدینې شپږ بنځې شاملې وې ، چې مجاهدینو ته یې خواره
تیارول ، ستوان به یې جوړول ، د ټپیانو په ټپونو به یې پټۍ لگولې ،

^(۳۶۹) المرأة في منظور الاسلام دكتور حسن مونس .

^(۳۷۰) الاستيعاب لابن عبد البر .

^(۳۷۱) ترمذي .



شعرونه به يې زمزمه کول ، د خدای (ج) په لار کې به يې مرسته کوله ، او رسول الله (ص) په غنیمت کې برخه هم ورکړله .

دام عماره نسیبې (رضي الله عنها) د احد په غزا کې وسله په لاس کې وه او د بنمن يې پرې واهه تردې چې رسول الله (ص) د هغې په هکله وفرمايل : « يقيناً چې دهغې موقف او حای له فلاني او فلاني څخه ډېر غوره دی . »

د رسول الله (ص) په وخت کې صحابه و بنسټو د مدینې او حجاز په شاوخوا کې په غزا کې په گډون بسوالی (اکتفا) نه دی کړې ، بلکې د اروپا وچې ته هم د جهاد لپاره تللې دي او د سمندرونو مزلونه يې هم کړي دي لکه حضرت ام حرام د عبادې (رضي الله عنها) ابن صامت مېرمن چې له خپل مېړه سره د قبرص غزا ته تللې وه ، او بیا هملته شهیده او بنسټه کړل شوه .

له ټولو څخه عجیبه خولا دا ده چې په ډېرو ځایونو کې چې بنسټې واک ترلاسه کړی دی بیا په د بنمن سوېدې (غالبې) شوې دي مثلاً : وگورئ د قسطلې ملکه ویزابیلا چې پر غرناطه په غلبه کې يې ستر رول لوبولی دی .

کاترین روسي په خپل وخت کې د ځینو قوماندانو په واسطه عثمانی ترکانو ته ماتې ورکړله ، د ملکې وکتوریا په وخت کې انگرېزانو د اسلامي هېوادونو په دریمه برخه قبضه وکړله .^(۳۷۲)

د ممالېکو په تاریخ کې د شجرة الدر حکمت ، سیاسي پوهه هونسیاري ، بهادري او زړورتیا ، تر چا پټه نه ده وگورئ چې د بنمن ته يې څنگه او په څه ډول حکمت ماتې ورکړله .

^(۳۷۲) المرأة منظور الاسلام دکتور حسن مونس .



www.melitahrik.com
0777 400 116



نبځينه ناروغتياوې

الف : حيض :

تعريف : په هدايه کې وايي چې حيض په لغت کې وتلې وينې ته وايي ، او په بريکه کې ليکي چې حيض په لغت کې بهېدلو ته وايي ، او دېته ځکه حيض وايي چې دې وخت کې وينه بهېږي او پياوړی همدا نظر دی .
په هدايه کې د حيض پېژندنه داسې کوي :

حيض هغه وينه ده چې د يوې روغې او سالمې ښځې رحم يې شيندي .
د حيض کمه موده درې شپې او درې ورځې يعنې پوره دوه او يا (۷۲) ساعته ده که لدې څخه لږ هم څه کمه وي حيض ندی .
په رسائل ابن عابد کې ليکي چې مثلاً : که چېرې د يکشنبې په ورځ سحر د لمر ختلو په وخت کې په ښځه وينه راغلله او د چهارشنبې په ورځ د صبح صادق په وخت کې وينه بنده شوله نو دا حيض ندی .
د حيض په موده کې مو د ښځو ستونزو ته په تېرو صفحو کې گوته ونيوله ، د اسلام څخه وړاندې به عربو له حايطي ښځې څخه نفرت کاوه ، د هغوی دبسترې او کاسې برسېره به يې هغوی هم له ځانه څخه جدا کولې او په بده سترگه يې ورته کتلې .

په فارس کې به په حيض کې ښځه گنده او ناولې گڼلې شوه ، لېرې د بنسټې ته به يې وشړله هلته به يوازې او سپېدله هېچا ته اجازه نه وه چې له هغې



سره کښېني يا خبرې ورسره وکړي مرثيانو به ډوډۍ ورته وړله حتی دوی (مرثيانو) به هم پوزې لاسونو او غوږونو ته ټوټه نيوله له دې وېرې چې هسې نه چې په ناخاپي او ناپامۍ کې د حايضې له خېمې سره ولگېږي .
د مرگ او ژوند مطلق واک يې د خاوند په لاس کې و. ^(۳۷۳)

مگر اسلام دا ناوړه دودونه يو مخييزه له منځ وېوړل او د هغې بايللي حيثيت يې بېرته ورکړ او له هغې سره يې د کوروالي څخه پرته هره لوبه يو ځای ويده کېدل ، خوراک ، څښاک ، کښېناستل او پاڅېدل روا کړل ، پخپله رسول الله (ص) به دخپلو بيبيانو سره په حيض کې ويده کېده ، د پرتوگ له پاسه هره لوبه به يې ورسره کوله او اعلان يې وکړ چې (اصنعوا كل شئ الا النكاح) ^(۳۷۴) يعنې : «هرڅه کوئ مگر کوروالی»

او په حيض کې چې کوروالی دواړو خواو ته کوم زيان رسوي هغه خو اوس طب په ډاگه کړی دی .

د حيض کمه موده لکه چې وموويل درې شپې او درې ورځې ده رسول الله (ص) فرمايي : «اقل الحيض للجارية البكر والثيب ثلاثة ايام ولياليها» ^(۳۷۵)

يعنې : «د حيض کمه موده پېغلې او کونډې ته درې شپې او درې ورځې ده» .

^(۳۷۳) المرأة في السلام \ استاد محمود العقاد ، الاسلام بلا مذاهب

دكتور مصطفى الشكعة نقل له THE SPIRIT OF ISLAM څخه .

^(۳۷۴) صحاح سته مگر بخاري ، نيل الاوطار او مشكوه .

^(۳۷۵) دار القطني .



او وروستئ موده يې لس ورځې او لس شپې ده .

د حيض په موده کې چې بنځه هر څه سوروالی ، زيړوالی ، يا خړوالی ويني هغه ټول حيض دی .

حيض په وړې نابالغې انجلۍ او په شندې ځوانې او په زړې بنځې چې د اولاد له زېږولو څخه نا اميده وي چې تقريباً (۵۵) پنځه پنځوس کالو په شاه او خوا کې وي نه راځي .

حايضه بنځه به لمونځ نه کوي ، روژه به نيسي د لمانځه گرځونه يې پرې نشته خو دروژې قضا به راوړي او روژه نيول ورته روا ندي د مسافر په څېر هم نده چې نيول يې عظمت او خوړل يې رخصت وگڼل شي .

نه به جومات ته تنوزي نه به د بيت الله طواف کوي نه به دقران تلاوت کوي او نه به مصحف پورته يا مسه کوي ، مگر له پوخ سره .

کومه بنځه چې ټاکلی عادت ونلري کله که له لس ورځو څخه وړاندې له وينې ځينې پاکه شوله نو تر څو چې غسل ونکړي کوروالی ورسره رواندی او که په يوولسمه ورځ هم غسل ونکړي بيا ورته بې له غسله هم کوروالی روا دی .

او کومه بنځه چې په يوولسمه ورځ هم پاکه نه شي نو چې غسل هم ونکړي کوروالی ورسره روا دی ، خو بڼه نه دی .

او کله که وينه له لسو ورځو څخه زياته شوه نو غسل دې وکړي او لمونځ به کوي خو د هر لمانځه لپاره په بېل اودس کوي ، ځکه دا ناروغتيا ده ،



روژه به هم نیسي د قرات تلاوت هم کولی شي او کوروالی هم ورته روا دی.^(۳۷۶)

ب : نفاس :

تعریف : نفاس له تنفس یا دنفس له وتلو څخه اخیستل شوی ، او په اصطلاح کې هغه وینه ده چې د ولادت (زېږولو) څخه وروسته یې د ښځې رحم شیندي.^(۳۷۷)

د نفاس کمه موده شریعت ټاکلې نه ده او وروستۍ موده یې خلویښت (۴۰) شپې او ورځې ده ، او که له دېنه ډېره شوه نو بیا ناروغتیا ده بیا ورته لمونځ ، روژه ، کوروالی هر څه روا دي.^(۳۷۸)

نفاسه ښځه په ټولو احکامو کې د حیضې په څېر ده .

^(۳۷۶) درالمختار او حاشیه ابن عابدین .

^(۳۷۷) الهدایه .

^(۳۷۸) الهدایه .



خو مسئلي

الف : په ښځه د کور او خاوند خدمت :

په ښځه د کور او خاوند د خدمت په هکله فقها بېل بېل نظريات لري لکه :
- ابن تیمیه وايي : علما پدې هکله اختلاف لري چې ايا د خاوند خدمت پر
ښځه لازم دی او که نه ؟ ځينې وايي چې د خاوند خدمت په ښځه نشته دی
ځکه دنکاح تړون له ښځې څخه د خوند د اخیستلو لپاره دی نه د خدمت
لپاره. ^(۳۸۰)

- ځينې وايي : اسان کارونه لکه د کور پاکوالی او خواړه تیارول پرې شته
دي .

- ځينې وايي : اعتبار رسم او رواج ته دی په عرف کې پېژندل شوي
کارونه پرې شته دی .

- شيخ ناصر الدين الباني وايي : د کور کار او د اولاد تربيه پر ښځه لازم
دي. ^(۳۷۹)

- په فتاوي بزازيه کې وايي : که ښځې د ډوډۍ پخولو يا څخه انکار
وکړي د څه علت له لامله وي او که له لوړې کورنۍ څخه وي نو خاوند دې
ورته څوک پيدا کړي چې خدمت ورته وکړي. ^(۳۸۱)

^(۳۸۰) فتاوي ابن تیمیه .

^(۳۷۹) ادا ب الزفاف اسنة امطهرة .

^(۳۸۱) فتاوي بزازيه .



– په بريکه کې وايي: د کور خدمت په ښځه واجب دی که څه هم د لوړې کورنۍ وي لکه پخول جارو کول، د لوبڼو او جامو وینځل او که ويې نکړل نو گنهگاره شوه.

له دې مختلفو ويناگانو څخه ښکاري چې که چېرته خاوند نېستمن او فقير و او د کور د کار لپاره يې خدمتگاره نيولای نشوه نو په دې وخت کې د کور کار پر ښځه لازم دی ځکه چې کور خو د خاوند او ښځې گډ کور دی نارينه يې هم د همدې کور لپاره گټي او که خاوند شتمن و او وسه يې رسېدله نو د کور کار پرې لازم نه دی او خدمتگاره به ورته نيسي او په کار يې مجبورولی نشي، د زيات معلومات لپاره دې زادالعماد د ابن قيم جوزي وکتل شي.

ب: وينځه:

وينځه هغې کافرې ښځې ته ويل کېږي چې په جگړه کې بندي راوستله شي او د هغوی کافر مېړونه په دارالحرب کې موجود وي.

له دغو ښځو سره نکاح هم کېدلای شي او هغه کسان يې هم استعمالولی شي چې د چا ترلاس لاندې وي او نکاح يې له پخواني مېړه سره ماته ده البته که ښځه او خاوند دواړه بنديان راوستل شي نو امام ابوحنيفه (رح) وايي: نکاح يې پاتې ده او دواړه د پخوا په څېر ښځه او خاوند دي.

امام مالک او امام شافعي (رح) وايي: نکاح يې ختمه ده او دواړه له يوبل ځينې بېل دي له اسلام څخه دمخه دا لړۍ ډېره توده وه د وينځواو مړيانو شمېر نه وو له هغوی سره ظلم کېده، بې گناه وهل کېدلې دهغوی څه



حيثيت نه وو وينځې په زنا مجبورېدلې پدې هکله د ابوجهل او لوی منافق عبدالله بن ابی کارنامې له هېچا پټې ندي اسلام د مرئيتوب او وينځې توب لړۍ ختمول غواړي د غلامانو او وينځو ازادونکي ته يې د بې ساري اجرونو وعده ورکړې ده ، هغوی سره يې په ښه اخلاقو باندې امر وکړ په دوی له ظلم کولو څخه يې خلک منع کړل او اعلان يې وکړ چې په لوتمارۍ ، بد اخلاقۍ او زنا يې مه مجبورئ اسلام د دوی په ازادولو سخت حريص دی ، اسلام په مختلفو لارو د دوی ازادولو ته رښتونې ښه ورکړله او مختلفې وسيلې يې په کار واچولې مثلاً : په کفارو (دگناهونو په رڅولو) کې لومړۍ مرئيتوب ازادول دي .

چا به چې مړی ازاد کړ نو رسول الله (ص) به ډېر خوښاوه د هغه قدر به يې کاوه درسول الله (ص) په وخت کې به داسې صحابه ډېر کم ليدل کېدل ، چې هغه به يو يا دوه وينځې يا مرئيان نه و ازاد کړي پدې هکله د حضرت ابوبکر صديق (رض) او حضرت عثمان (رض) د ژوند تاريخ د لمر په څېر روښانه دی .

– اسلام وايي : وينځو سره ښېگړه او ښه گذاره وکړئ ازادې يې کړئ په نکاح يې واخلي او هغوی ته تعليم ، پوهه ورزده کړئ رسول الله (ص) فرمايي :

« ايما رجل کانت عنده وليدة فعلمها فاحسن تعليمها و ادبها فاحسن تاديبها ثم اعتقها فله اجران »^(۳۸۲)

– یعنې: هر سړی چې وینځه ولري او هغې ته تعلیم ورکړي ښه ادب پوهه او تهذیب ورزده کړي بیا یې ازاده کړي او واده یې کړي نو هغه لره دوه اجره دي»

– د وینځو په هکله ځینې ضروري مسایل چې سید مودودي ورته نغوته کړېده او یادول یې دلته حتمي دي دا دي.^(۳۸۳)

۱: کومې ښځې چې په جگړه کې ونيول شي له هغو سره دهر عسکر لپاره کوروالی رواندی داسې ښځې دې اسلامي حکومت ته وسپارل شي او د حکومت سیاست چې څه اېجابوي هغسې دې وکړي، مثلاً که خوشې کوي (ازاده وي) یې او که فدیې (بدل) ورڅخه اخلي که د مسلمانانو له بنديانو سره یې تبادله کوي او که د عسکرو په منځ کې یې وېشي.

۲: یو عسکر ته یوازې له هغې ښځې سره کوروالی روا دی چې د حکومت له خوا په قانوني توګه د هغه په ملکیت کې داخله شوې وي.

۳: تر هغې ورسره کوروالی روا ندی ترڅو یې چې میاشتنۍ عادت تېر شوی نه وي او که حامله وي نو تر هغې چې حمل وزېږوي.

۴: که هغه د کفر په هر ډول کښې وي که اهل کتابه وي او که مشرکه وینځه کېدلای شي.

۵: وینځه چې دهر چا په برخه ورسېده له هماغه ورڅخه ګټه اخېستلای شي او اولاد یې هم د هماغه سړي د سکه اولاد حیثیت لري.

۶: کله یې چې اولاد پیدا شي بیا یې خرڅولای نه شي او د مالک له مرګ څخه وروسته ازادېږي.

۷ : کومه وینځه چې بادار یې بل چاته په نکاح ورکړي د هغې له نکاح څخه وروسته هر خدمت پرې کولای شي یواځې کوروالی ورسره نشي کولای .

۸ : حکومت ته داروا ندي چې یوځل یې چاته وینځه ورکړله بیا یې ورڅخه واخلې لکه خپله منکوچه بڼه .

۹ : یو عسکري قوماندان په موقتي توګه چاته دا اجازه نشي ورکولای چې په بندیانو خپله شهواني او جنسي تنده ماته کړي او یا یې په موقتي ډول پر هغوی ووېشي .

۱۰ : د وینځو د ساتلو کوم ټاکلی حد نشته ده مګر مطلب دا ندی چې شتمن خلک دې بې شمېره وینځې واخلې او د عیاشۍ مرکز دې جوړ کړي .

د بڼځو نبوت :

د بڼځو د نبوت په هکله علما درې ډلې دي یوه ډله د بڼځو نبوت بالکل نه مني بله ډله چې پاتې دي او بله ډله وایي چې په بڼځو کې نیباني تېرې شوې دي خو جمهور علماء د بڼځو له نبوت سره مخالف دي څوک چې د بڼځو له نبوت څخه انکار کوي بنیادي دلیل دا ایت نيسي [وما ارسلنا قبلک الارجالانوحی الیه] ^(۳۸۴)

یعنې : «او موږ مخکې له تا څخه نه دي لېږلي مګر نارینه چې موږ هغوی ته وحی کوله .»

دوی وایي چې پدې ایت که د رسالت لپاره نارینه یاد شوی دی یعنې پدې ایت کې الله (ج) فرمایي چې مانه دي لېږلي رسولان مګر په نارینه وو کې

۳۸۴) الانبیا : ۷ .



خو دښځو د نبوت پلويان وايي چې پدې کې هېڅ شک نشته چې په ښځو کې رسولان نه دي تېر شوي، دلته خبره په رسالت کې نه، بلکې په نبوت کې ده نو د حق پلټونکي ته په کار دی چې لومړی نبوت وپېژني او بيا حکم وکړي.

د نبوت لفظ له نباء څخه اخېستل شوی دی چې اعلام او خبرولو ته يې وايي. ^(۳۸۵)

نو چا ته چې الله (ج) په يوه څه خبر ورکړي چې دا به کېږي مخکې له دې چې هغه وشي او يا ديو څه په کولو ورته وحې وکړي نو ابن حزم وايي دا بيشکه نبي دی دا چې الله (ج) فرمايي: [وليس الذكر كالانثى]

يعنې: «نارينه د ښځې په څېر ندي» راشد الغنوشي وايي: معنی دا چې دا دواړه ډلې ديو بل د دندو د سرته صلاحيت نلري ځکه چې دا دواړه هريو مختلفې دندې لري د راشد الغنوشي د وينا په اساس امام قرطبي (رح) هم د دې خبرې په ثبوت تاکيد کړی دی چې په ښځو کې نبيانې تېرې شوې دي.

ځينې وايي چې رسالت دعوت او رسولو ته اړه لري خلک به الهي شريعت ته رابولي ستونزې او تکليفونه به تېروي او دا کار د ښځې له توان څخه وتلی دی نو لکه چې مخکې مو وويل ټول پدې اتفاق لري چې د رسالت مرتبه ښځو ته ورکړل شوې نده د رسالت او نبوت ترمنځ توپير شته دی.

^(۳۸۵) لسان العرب ابن منظور افريقی .



رسول هغه چاته ويل كېږي چې په دعوت او تبليغ مكلف وي خپل رسالت به خلكو ته رسوي خلك به الهي شريعت ته رابولي او دا كار په نبي نشته. ^(۳۸۶)

نبي هغه چا ته ويل كېږي چې د الله (ج) لخوا ورته ديو كار په عملي كېدلو او يا ديو كار په كولو وحې شوې وي ، او قران گواه دی چې داسې وحې دېرو بنسټو ته شوې دي ابن حزم د بنسټو د نبوت په هكله پخپل كتاب كې يو لوی فصل ليكلي دیالفصل فى الملل ولاهواء والنحل، امام ابي محمد على ابن احمد بن سعيد بن حزم ج: ۳ ص: ۱۷ .

په قران كې ثابته ده چې الله (ج) د اسحاق (ع) مورته پر بنسټې ورو لېږلې او په حقه او سبيي وحې يې ورته په اسحاق زيرى ور كړې .

«و امرأته قائمة فضحكت فبشرناها باسحاق ومن وراء اسحاق يعقوب قالت يا ويلنا الالد وانا عجوز وهذا بعلى شيخاً ان هذا لشيء عجيب قالوا تعجبين من امرا الله رحمت الله وبركاته عليكم اهل البيت انه حميد مجيد .» ^(۳۸۷)

يعني: «د ده بنسټه ولاړه وه بيا دې وخندل بيا موږ ، زېږى وركړ دې ته د اسحاق په پيدا كېدلو باندې او له اسحاق څخه وروسته په يعقوب باندې دې وويل افسوس دى ايا زه به بچى وزېږوم حال دا دى چې زه بوډى يم اوز ما خاوند بوډا دى دا يوه عجيبه خبره ده هغوى وويل ايا تعجب كوې له حكم د الله (ج) څخه ، د الله رحمت او بركتونه دي په تاسو اى دكور خلكو يقيناً الله (ج) دى ستايل شوى لويي والا .»

^(۳۸۶) شرح العقيدة الطحاوية قاضي صدر الدين ابن العز الحنفي .

^(۳۸۷) هود: ۷۳-۷۰ .



– ابن حزم وايي د «تَعْجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ» وينا هېڅ امکان نلري چې دا خبرې به د ملائکو پواسطه له نبي څخه پرته بل چاته شوي وي .

الله (ج) جبریل د عیسی (ع) مور بي بي مريمې ته له خپل خطاب سره ولېږه او ورته يې ويل . [انما انا رسول ربك ، لاهب لك غلاما ذكيا .]^(۳۸۸) يعنې : يقيناً زه خورا لېږل شوی يم له جانبۀ د رب ستا چې تاته يو هلک پاک درکړم . »

نو دا په سبي وحي سره سبي نبوت دی چې الله (ج) ورپه برخه کړ او زکريا (ع) يې چې په خوا کړی لېږل شوې روزي وليدله نو دهمدی فوق العاده او غير معمولي حالت په ليدلو يې له الله (ج) څخه د نېک اولاد غوښتنه وکړله .

د موسی (ع) مورته سيند ته د زوی په غورځولو وحي وشوه او په دې يې خبره کړله چې دا موږ بېرته تاته راستنوو او بيا يې په رسالت لېږو . [اذ اوحيना الى ام موسى ان ارضعيه]^(۳۸۹) .

يعنې : « هغه وخت چې موږ وحي ولېږله موږ د موسی ته چې ده ته تې ورکوه »

[اذ اوحينا الى امك ما يوحي] طه : ۳۸ .

يعنې : « او کله چې موږ وحي ولېږله موږ ستا ته کوم چې وړاندې ويلی شي » نو د دې په نبوت کې هېڅ شک نشته دی .

^(۳۸۸) مريم : ۱۹ .

^(۳۸۹) القصص : ۷ .



الله (ج) په صورت مريم کې انبيا ء ياد کړي چې د هغوی په ليکه کې يې بي مريم هم راوستې ده او بيا فرمايي : [اولئك الذين انعم الله عليهم من النبيين من ذرية ادم وممن حملنا مع نوح] ^(۳۹۰)

يعني : « دا هغه خلک دي چې الله (ج) پری انعام کړی د ادم (ع) له اولاد څخه او له هغه څخه چې موږ د نوح (ع) سره سواره کړي . »

او د الله (ج) دا وينا چې (مور يې رښتونې وه) دا د هغی د نبوت مانع نه گرځي ځکه چې الله د يوسف (ع) په هکله هم همداسې ويلي دي ، [يوسف ايها الصديق] ^(۳۹۱)

يعني : « يوسف ای رښتونی » او دا سره له دې هم نبي و »
ابن حزم وايي که د موسی (ع) مور د الله (ج) لخوا څخه په نبوت کلک يقين نه درلودلای نو يواځې په خوب ليدلو يا په زړه کې د څه شي په تېرېدلو به يې خپل زوی سيند ته نه غوځاوه او که بل څوک داسې کار وکړي نو د داسې چا ماغزه بايد په روغتون کې تداوي شي داد هغې و چې په خبر وه چې الله (ج) ابراهيم (ع) ته دهغه د زوی ذبيح الله (اسماعيل) (ع) په هکله خوب ښودلی و نو که ابراهيم (ع) پخپل نبوت او رسالت اعتبار نه درلودلای نو يواځې په خوب ليدلو به دخپل زوی قربانئ ته نه و چمتو شوای او که له انبياوو څخه پرته بل څوک داسې کار وکړي چې په خوب ليدلو خپل اولاد درياب ته وغورځوي يا يې حلال کړي نو دا به لوی ظلم غټه گناه او لېونتوب وي .

^(۳۹۰) مريم : ۵۸ .

^(۳۹۱) يوسف : ۴۲ .



دغه وحې هغه طبعي الهام هم ندی چې الله (ج) مچيو او نورو مرغانو ته کړی دی چې په خپل طبیعت ځان ته کورونه او جالې جوړوي ، هگۍ اچوي بچيو ته روزي پيدا کوي او نه گومان و چې له لېوني څخه پرته بل څوک يې رښتيا نه گڼي او نه د کوم نجومی یا کاهن څخه اڅېستل شوی معلومات و ، بلکې دا هغه وحې وه چې هدف او غرض ترې نه نبوت و رسول الله (ج) فرمایي : [کمل من الرجال كثير ولم يكمل من النساء الا مريم بنت عمران و اسیة بنت مزاحم امرأة فرعون].^(۳۹۲)

یعنې : « کمال ته له نارینه و څخه زیات رسېدلي او له ښځو څخه کمال ته نه دي رسېدلي مگر مريم د عمران لور او اسیه د مزاحم لور [فرعون مېرمن] » کمال خو په نارینه و کې له انبیاوو څخه پرته بل چا کې نشته ځکه چې بې له شکه نور ټول انسانان ناقص او نیمگړي دي او تخصیص د مريمې او اسیې له نورو هغه ښځو څخه چې نبوت ورکړی شوی دی د فضیلت په خاطر دی ځکه چې که یو دبل له درجې څخه ډېره کمه اندازه هم وروسته وي نو دا د هغه په پرتله له هغه ځینې ټیټ دی او کامل نه دی الله (ج) فرمایي : [تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض].^(۳۹۳)

یعنې : موږ دا پیغمبران ځینې په ځینو نورو غوره گرځولي دي . « کامل هغه څوک دی چې له نوع او جنس څخه هېڅوک هم ورپسې ونه رسېږي .

راشد الغنوشي وایي چې : د ښځو نبوت یوه یقیني خبره ده.^(۳۹۴)

^(۳۹۲) بخاري ، مسلم ، ترمذي ابن ماجه او مسند احمد .

^(۳۹۳) البقره : ۱۵۸ .

^(۳۹۴) د مصباح اوونیزه . ۱۴-۱۱-۱۳۷۰ .



واللہ اعلم

پای

www.melitahrik.com
0777 400 116



درنو لوستونکو ؛

دا کتاب چې تاسو ولوست - انشاء الله - دا حقیقت به مو اوس منلی وي چې په اسلام کې د بنځو د حقوقو په هکله بالکل د حقیقت پر بنسټ ولاړ، له افراط او تفريط څه پاک دی دا چې څه مو ولوستل دا زما خپله پوهه اوقابلیت نه و، بلکې د مختلفو علماء و نظریات او افکار دي چې د مسئلې د بنې روښانتیا په غرض دلته رانقل شوي دي .

هیله لرم چې له تعصب څخه په پاک ذهنیت او فکر به قضاوت وکړئ چې بنځوته حقوق په اسلام کې ورکړل شوي دي او که په نورو مذهبونو او وضعي قوانینو کې؟ او د پردیو پروپاگند څه حقیقت لري او که نه ؟ هیله ده چې د خپلې ټولنې په اصلاح کې به کوښښ وکړئ او ورور مو له دعاگانو هېر نکړئ .

په درنښت



ماخذ او مراجع

١. معارف القرآن : د پاکستان لوی مفتی مولنا محمد شفیع .
٢. جامع البیان عن تاویل القرآن : محمد ابن جریر طبری (رح) .
٣. الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الاقاویل : ابي القاسم محمد بن عمر زمحشري .
٤. روح المعانی : علامہ شہاب الدین سید محمد الوسی بغدادی .
٥. صفوہ التفاسیر : محمد علی صابونی .
٦. الجامع الاحکام القرآن : ابي عبد اللہ محمد بن احمد الانصار القرطبی .
٧. تفسیر القرآن العظیم (ابن کثیر) حافظ عماد احمد بن ابي الفداء اسماعیل بن کثیر .
٨. روائع البیان فی تفسیر آیات الاحکام : محمد علی صابونی .
٩. تفسیر سورة النور : شیخ محمد اباصیری .
١٠. صحیح بخاری : ابي عبد اللہ محمد ابن اسماعیل ابن ابراهیم البخاری .
١١. صحیح مسلم : ابو الحسن مسلم بن الحجاج نشاپوری .
١٢. سنن ابن ماجہ : ابوداود سلیمان ابن الاشعث سجستانی .
١٣. جامع ترمذی : ابي عیسیٰ محمد ابن عیسیٰ .
١٤. سنن ابن ماجہ : ابي عبد اللہ محمد ابن یزید القزوینی .
١٥. سنن نسائی : ابو عبد الرحمن محمد ابن شعیب بن علی بن بحر النسائی .



١٦. سنن دار قطني : عبدالله ابن محمد دار قطني .
١٧. المستدرک : حافظ ابي عبدالله محمد عبدالله حاكم النشاپوري .
١٨. المسند : امام احمد بن حنبل .
١٩. موطا : امام مالك .
٢٠. فتح الباري : احمد ابن علي محمد ابن حجر العسقلاني .
٢١. شرح مسلم : ذكرى محى الدين بن شرف النووي .
٢٢. رياض الصالحين : ابي ذكرى محى الدين شرف النووي .
٢٣. معالم السنن : امام ابي سليمان الخطابي .
٢٤. نصب الرايه : علامه جمال الدين ابي محمد الزيلعي .
٢٥. السنن الكبرى : ابي بكر احمد ابن حسين ابن علي البيهقي .
٢٦. سنن الدارمي : ابي محمد عبدالله ابن بهرام الدارمي .
٢٧. الاصابه فى تميز الصحابه : احمد ابن علي ابن محمد ابن حجر العسقلاني .
٢٨. نيل الاوطار : محمد ابن علي ابن محمد الشوكاني .
٢٩. جامع الصغير : امام عبدالرحمن ابن كمال الدين السيوطي .
٣٠. مشكوة المصابيح .
٣١. معجم الكبير : ابن القاسم سليمان ابن احمد الطبراني .
٣٢. الفصل فى الملل ولاء هواء والنحل : امام ابي محمد علي ابن احمد ابن سعيد ابن حزم .
٣٣. شرح العقيدة الطحاوية : قاضي صدر الدين ابي العزالحنفي .
٣٤. بحر الرقائق : زين الدين نجيم مصري .
٣٥. بدائع الصنائع فى ترتيب الشرايع : علاء الدين ابوبكر كاساني .



٣٦. فتح القدير : امام كمال الدين محمد ابن عبد الواحد ابن الهمام .
٣٧. المبسوط : ابي بكر محمد ابن احمد شمس الائمه السرخسي .
٣٨. مجمع الانهر شرح ملتقي الابحر : عبدالله محمد ابن سليمان .
٣٩. ردالمختار علي الدرالمختار : سيد محمد امين المعروف بابن عابدين .
٤٠. الاختيار لتعليل المختار المسمي بالاختيار لشرح المختار : عبدالله ابن محمود ابن مودود النسفي .
٤١. فتاوي هندية (عالمگيريہ) مولنا شېخ نظام او د هند د علماء و مكيه تاليف .
٤٢. حاشيه ابن عابدين : سيد محمد امين المعروف بابن عابدين .
٤٣. الهدايه : شيخ الاسلام برهان الدين ابو الحسن ابن ابي بكر المرغينائي فرغاني .
٤٤. البريقه شرح الطريقه : ابي سعيد خادمي قونوي .
٤٥. مختصر القدوري : مولنا عبد الحميد .
٤٦. الاشباه والنظائر : شيخ زين العابدين ابن ابراهيم ابي نجيم .
٤٧. تحفه المحتاج : شهاب الدين ابن حجر الهيتمي .
٤٨. نهايه المحتاج الى شرح المنهاج : شمس الدين محمد ابن ابي العباس الرملي .
٤٩. المهدب : ابو اسحاق ابراهيم ابن علي يوسف .
٥٠. الوجيز : امام ابي حامد الغزالي .
٥١. المجموع شرح المهدب : ابي ذكريا محي الدين ابن شرف النووي .



٥٢. مغني المحتاج الى معرفه الفاظ المنهاج : محمد شرييني الخطيب .
٥٣. حاشيه الباجوري : شيخ ابراهيم الباجوري .
٥٤. الميزان : امام شعراني .
٥٥. بدايه المجتهد و نهايه المقتصد : محمد ابن احمد ابن محمد ابن رشد .
٥٦. شرح الكبير على متن المقنع : شمس الدين ابوالفرج عبدالرحمن .
٥٧. المغني : ابن محمد عبدالله ابن احمد ابن قامه .
٥٨. غايه المنتهي : شيخ مرعي بن الكرمي الحنبلي .
٥٩. زاد المعاد فى هدي خير العباد : محمد ابن ابي بكر ابن القيم الجوزي .
٦٠. فتاوي ابن تيميه : امام ابن تيميه .
٦١. احيا علوم الدين : امام حامد الغزالي .
٦٢. كتاب الفقه على المذاهب الاربعه : عبدالرحمن جزيري .
٦٣. الفقه الاسلامي وادلته : دكتور وهبه الزحيلي .
٦٤. فقه السنه : سيد السابق .
٦٥. حجتة الله البالقة : احمد ابن عبدالرحمن الدهلوي معروف په شاه ولي الله دهلوي .
٦٦. اللباس والزينه فى الشريعة الاسلاميه : محمد عبدالعزيز عمرو .
٦٧. الانكحه الفاسده : عبدالرحمن بن عبدالرحمن شميله الامدل .
٦٨. النكاح والقضايا المتعلقة به : دكتور احمد الحصري .



٢٩. الاحوال الشخصية فى الشريعة الاسلاميه : محمد محي الدين
عبد الحميد .
٧٠. فقه الزكوة : دكتور يوسف قرضاوي .
٧١. المحلي : امام ابي محمد علي ابن احمد ابن سعيد ابن حزم ظاهري
الاندلسي .
٧٢. الموافقات في اصول الشريعة : ابو اسحاق الشاطبي .
٧٣. المستصفى من علم الاصول : امام ابي حامد الغزالي .
٧٤. اصول الفقه : عبد الوهاب خلاف .
٧٥. الطبقات الكبرى : الابن سعد .
٧٦. الاستيعاب في معرفه الاصحاب لابن عبد البر .
٧٧. سيرة النبي : ابي محمد عبد الملك ابن هشام .
٧٨. الكامل في التاريخ : المبارك ابن احمد ابن اثير الجزري .
٧٩. تاريخ الامم والملوك : محمد ابن جرير الطبري .
٨٠. الاحكام السلطانية : امام ابي الحسن علي ابن محمد ابن حبيب
بصري الماوردي .
٨١. السياسه في الفكر الاسلامي : دكتور احمد الشلبي .
٨٢. الوسيط في النظم الاسلاميه : دكتور قطب محمد قطب الطييله .
٨٣. مبادي نظام الحكم في الاسلام : دكتور عبد الحميد متولي .
٨٤. من اين نبدا : استاد عبد المتعال سعيدي .
٨٥. الخليفه توليته وعزله : دكتور صلاح الدين دبوس .
٨٦. مذكره في التاريخ التشريع : شيخ عبد المتولي عبد الباسط .
٨٧. مبدا المساوات في اسلام : دكتور فواد عبد المنعم .



۸۸. الخلاقه والملك : سيد ابو الاعلي مودودي .
۸۹. نظام الحكم في الشريعة : شيخ احمد الفاضل .
۹۰. نظام الحكم في الشريعة : شيخ احمد الفاضل .
۹۱. ملامح الشوري : عدنان النجوي .
۹۲. الشوري واثرها في الديمقراطيةيه : دكتور عبدالحميد اسماعيل الانصار .
۹۳. طرق الحكميه في السياسه الشرعيه : محمد ابن ابي بكر ابن القيم الجوزي .
۹۴. اسلامي سياست : مولنا گوهر الرحمن .
۹۵. عمر ابن خطاب : دكتور سليمان الطحاوي .
۹۶. فرد او دولت : دكتور عبدالكريم زيدان .
۹۷. فرد او دولت : دكتور عبدالكريم زيدان .
۹۸. تلبیس ابلیس : محمد ابن ابي بكر ابن القيم الجوزي .
۹۹. الاغاني : امام ابو الفرج الاصفهاني .
۱۰۰. اداب مباشرت يعني میان بیوی کي در میان جنسي تعلقات کا صحيح طريقه داكثر افتاب احمد شاه .
۱۰۱. تحفة العروس : محمود مهدي استانبولي .
۱۰۲. رفاه المسلمين : حضرت مولنا شاه اسحاق دهلوي .
۱۰۳. پرده : سيد ابو الاعلي مودودي .
۱۰۴. المقدمه : عبدالرحمن ابن محمد ابن خلدون .
۱۰۵. الحیاة الاجتماعيه عند العرب : استاد ظافر القاسمي .



- ١٠٦ . اداب الزفاف فى السنة المطهره : شيخ محمد ناصرالدين الالباني .
- ١٠٧ . الاسلام بلا مذاهب : دكتور مصطفى الشكعه .
- ١٠٨ . الانسان ذلك المجهول : دكتور كيسس كاريل .
- ١٠٩ . مبادي علم التشريع و وظائف الاعضا : دكتور شفيق عبد الملك .
- ١١٠ . المرأة في القران والسنة : محمد عزه دروزه .
- ١١١ . حقوق المرأة في الاسلام : عبد القادر شببيه الحمد .
- ١١٢ . المرأة في القران : استاد محمود العقاد .
- ١١٣ . وظيفه المرأة المسلمه : علي القاضي .
- ١١٤ . المرأة بين البيت والعمل : دكتور حسين مونس .
- ١١٥ . المرأة في الشريعة الاسلاميه : شيخ محمد متولي الشعراوي .
- ١١٦ . المرأة في منظور الاسلام : دكتور حسين مونس .
- ١١٧ . نظام حقوق زن در اسلام : مرتضى مطهري .
- ١١٨ . زن وشوهر : محمد علي صفري .
- ١١٩ . المرأة المسلمه : عبد الله جار الله .
- ١٢٠ . فتاوي المرأة المسلمه شيخ عبد الله ابن حميد سلفي .
- ١٢١ . حياة المرأة المسلمه : دكتور يوسف القرضاوي .
- ١٢٢ . النقاب المرأة : دكتور يوسف القرضاوي .
- ١٢٣ . فتاوي المره المعاصرة : دكتور يوسف قرضاوي .
- ١٢٤ . فتاوي المرأة المسلمه : ابو محمد اشرف عبدالمقصود .
- ١٢٥ . حياة المرأة المسلمه : شيخ عبد الله جار الله .



همدا ډول په دې کتابونو کې له مختلفو پښتو ، فارسي ، اردو او عربي خپرونو (ورځپاڼو) او ونيزو او مياشتنو خپرونو (څخه استفاده شوې ده .

www.melitahrik.com
0777 400 116

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library